

ΔΩΔΩΝΔΙΟΝ

Φ Ω Σ

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 3ον

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1962

„ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ“

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΤΑΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Συνδρομαί:	'Εσωτερικοῦ ἑτησία Δραχ.	40
Νόμιμων προσώπων	>	50
Τιμὴ τεύχους	>	10

Έμβασματα: Διδασκαλικὸν Σύλλογον - Καπλάνειος Ιωάννινα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1) Διοικήσεως:	Κοινὴ Ἀγορὰ καὶ Ἐκπαίδευση	Σελ.
2) Ἀθαν. Μητσιάδου:	Ἄλλοτε καὶ τώρα	»
3) Ἀδαμ. Κουνάρου:	Καὶ λίγος αὐτομαπιομός	»
4) Κων. Ν. Νικολαΐδου:	Προβλήματα τῆς Ἀγωγῆς	»
5) Νικ. Α. Σκόπα:	Ξενιτιά, ἡ λάμψια τῆς Ἡπειρωτικῆς ψυχῆς	»
6) Κώστα Δ. Βελιαρούτη:	Στέφανος Α. Ράδος	»
7) Κώστα Λαζαρίδη:	Ο Νεόφυτος Δαύκας (συνέχεια)	»
8) Ἀγ. Δασλαργέλη:	Πατριδογνωστικὴ ἀρχὴ καὶ Λαϊκὸν Σχολεῖον	»
9) Γεωργ. Βρέλλη:	Ο ἔφητασμὸς τῆς 21ης Φεβρουαρίου, πέρινοι καὶ τώρα	»
10) Δημ. Πλιάκου:	Ο Κινηματογράφος στὸ σύγχρονο σχολεῖο	»
11) Γεωργ. Τσλάκη:	Η Ψυχολογία τοῦ Παιδιοῦ καὶ ἡ Ἡθικὴ Διγλωσσία καὶ «Νεοδημοτικισμὸς»	»
12) Φώτη Παπαστεφάνου:	Τὸ πρόβλημα τῆς Παιδείας στὸ Νομὸ Ιωαννίνων	»
13) Εὐαγγ. Φαρμάκη:	Χθὲς καὶ σήμερα	»
14) Ἀρετῆς Μαλάμη:	Ο Κοιμιστέρας	»
15) JACQUES PREVERI: (Μεταφρ. Τ. Σωτήροχου)		
16) Φρ. Τζέβα:	Γιὰ τὴ λευτεριά	»
17) Α.Χ. Ιωαννίτη:	Ἀνέκδοτα ἀπ' τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Ιωαννίνων	»
18) Ἐκπαιδευτικὸν πρὸ 36ετίας (Σχόλια Κ. Ντέμου):	Ο Μιτάριτα Μανιώλης	»
19)	ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ	»
20)	ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ: 1) Γεωργίου Βρέλλη, «Η Ἀτομικοποιημένη Διδασκαλία», Ἀθαν. Μητσιάδη. 2) Ἀδαμ. Κουνάρου, «Η Ψυχαλογία τοῦ Πολιτισμοῦ», Ιωάννινον Κιτσαρᾶ. 3) Δημ. Πλιάκου, «Ἐλδικὴ Διδακτικὴ Μαγνητισμοῦ — Ἡλεκτρισμοῦ», Λοικίας Βλαστοῦ—Φιτᾶ. 4) Φωτ. Παπαστεφάνου, «Η Διδακτικὴ τῶν Παραμυθῶν», Εὔρ. Σούρλα. 5) Κ. Ντέμου, «Ἄμιλλα Μηνιαία Εφημερίς Μαθητ. Κοινότητος Καλλιφράχης Μακεδονίας.	»
21)	ΕΙΔΗΣΕΙΣ	

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

1) ΕΤΑΓ. ΦΑΡΜΑΚΗΣ Ηφόεδρος	5) ΦΙΛ. ΒΑΤΑΒΑΛΗΣ Μέλος
2) ΚΩΝ. ΝΤΕΜΟΣ Ἀντιπρόεδρος	6) ΗΡΑΚΛΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΤ
3) ΚΩΝ. ΜΠΑΡΤΣΗΣ Γεν. Γραμματεὺς	7) ΚΩΝ. ΤΟΤΜΙΑΣ
4) ΔΙΕΜ. ΖΑ·Ι·ΜΗΣ Ταμίας	

ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.

ΕΤΟΣ Α'

ΜΑΡΤΙΟΣ 1962

ΤΕΥΧΟΣ

3ον

ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στήν ӯνταξη τής χώρας μας στήν Εύρωπαική Κοινότητα τών ᳚ — ποὺ ὡς γνωστὸν ἐπιτεύχθηκε ύστερα ἀπὸ μακροχρόνιες συζητήσεις καὶ ύστερα ἀπὸ ὑπερνίκηση σοβαρῶν ἐμποδίων — στηρίζει κατὰ ᳚ να μεγάλο ποσοστὸ σήμερα Πολιτεία καὶ Λαδς τὴν οἰκονομική, τὴν πνευματική καὶ γενικὰ τὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξή της.

Μὲ τὴν συζήτηση τοῦ θέματος, ποὺ διεξοδικὰ ӯγινε στὶς ἐφημερίδες, τὰ περιοδικά, τὴν Βουλὴ καὶ πού ἔξακολουθεῖ καὶ θὰ ἔξακολουθήσῃ λόγω τῆς σοβαρότητός του, δημιουργήθηκε στὶς ψυχὲς δλων μας μιὰ αισιοδοξία ἀφάνταστη γιὰ τὸ μέλλον μας.

Δὲν εἶναι ὑπερβολικό, ἀν ποῦμε δτὶ μιὰ μεγάλη μερίδα τοῦ Λαοῦ μας πιστεύει, δτὶ μὲ τὴν Κοινὴ Ἀγορὰ δλα τὰ προβλήματά του θὰ λυθοῦν ἴκανοποιητικὰ καὶ δτὶ τὸ βιοτικό του ἐπίπεδο θ' ἀνεβῆ σὲ ἐπίπεδα εύρωπαικά. Δηλ. ἀρχίσαμε νὰ πιστεύουμε, δτὶ η Κοινὴ Ἀγορὰ θ' ἀποτελέση «τὸν ἀπὸ μηχανῆς Θεὸν» ποὺ σὲ δεδομένη στιγμῇ θὰ σκορπίσῃ πλούσια τὰ δῶρα του σ' δλους μας καὶ σ' δλους τοὺς τομεῖς τῆς δραστηριότητάς μας.

Νομίζουμε δτὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ӯγινε μιὰ σοβαρὴ παραξήγηση. Διότι δὲν πιστεύουμε δτὶ η σύνδεσή μας μὲ τὴν Κοινότητα τών ᳚ θὰ ἐπιλύση διὰ μαγείας δλα τὰ δύσκολα οἰκονομικὰ καὶ ἀλλὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει η χώρα μας.

Ἄντιθετα ӯσως, ἀν δὲν γίνη η θαρραλέα προπαρασκευὴ ποὺ ἀπαιτεῖται, κι' ἀν δὲν ἀποδιώξουμε ἀπὸ μέσα μας τὴν κληρονομική — μπορεῖ νὰ πῇ κανένας — καταβολή μας «μὴ θέλει τὰ κακῶς κείμεται» νὰ δοκιμάσουμε ἀπογοητεύσεις σκληρές.

Ἔλγαι ἀνάγκη συνεπῶς δλοι μας Ἐκκλησία, Σχολεῖο, Πολιτεῖα, Οργανώσεις καὶ Λαδς νὰ ἐργασθοῦμε μὲ μεθοδικότητα. Νὰ πραγματούμε μεγάλη — πολὺ ӯσως μεγάλη — προσπάθεια καὶ νὰ δηλισθῶμε μέχρι τὴν τίστη ἐκείνη καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ ἐκείνο ποὺ ζητοῦν τὰ μεγάλα ἀλιταριστικά.

Ἔλγαι ἀνάγκη ἀμεση καὶ ἐπιτακτικὴ νὰ δημοσιευθοῦμε δλες μας

τις δραστηριότητες, πρόδει τις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν με τὴν ἔνταξή μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ.

Πρόδει τὴν κατεύθυνσι αὐτή, δπως ἀντιλαμβανώμεθα πολλοὶ εἶναι οἱ παράγοντες ποὺ θὰ βοηθήσουν.

Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ ἐπισημάνουμεν ἔνα :

Τὸν παράγοντα Ἐκπαίδευσην ποὺ τὸν φεωροῦμε «ἐκ τῶν ὡν οὐκ ἀνευ» γιὰ νὰ στηρίξῃ ἡ Πολιτεία τὴν μεγάλην τῆς προσπάθεια.

Εἶναι δμως ἵστε θέση ἡ Παιδεία, δπως ἔχῃ σήμερα, νὰ βοηθήσῃ ἀποτελεσματικὰ καὶ δσο πρέπει;

“Οχι! θ’ ἀπαντήσῃ κάθε καλόπιστος συζητητής. Ἡ σημερινὴ Παιδεία, σ’ δλους τοὺς Κύκλους ἀδυνατεῖ ν’ ἀνταποκριθῇ στὴ δύσκολη αὐτὴ ἀποστολή.

Ἡ δλη διάρθρωσὴ τῆς, τὰ προγράμματά της, οἱ σκοποὶ τῆς, οἱ κατευθύνσεις τῆς δχι μόνο δὲ μποροῦν νὰ βοηθήσουν στὴν προώθηση τοῦ θέματος, ἀλλὰ ἀντίθετα ἵσως ἐπιφέρουν σύγχυση καὶ χάος.

Γι’ αὐτὸ ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεση ἡ ἐκ θεμελίων ἀναδιοργάνωση τῆς γιὰ ν’ ἀνταποκριθῇ δπως τῆς ταιριάζει στὴ σημερινὴ ἐποχὴ, στὴν ἐποχὴ τῶν πυραύλων, τῶν διαστημοπλοίων καὶ τῶν κοσμοναυτῶν.

Τὰ χρονικὰ δρια εἶναι μικρὰ καὶ περιορισμένα. Μέσα σὲ μιὰ 20ετία πρέπει νὰ εἴμεθα πάνοπλοι σ’ δλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς, πνευματικῆς καὶ τεχνικῆς δραστηριότητας γιὰ νὰ συναγωνισθοῦμε λαοὺς προηγμένους, πολιτείες μὲ βιοτικό ἐπίπεδο πολὺ ὑψηλό.

Μὲ Παιδεία ἀναπροσάρμοστη πῶς εἶναι δυνατὸν ἡ Πατρίδα μας νὰ μπορέσῃ νὰ γίνη ἴκανη νὰ καταρτίξῃ κατάλληλα διοικητικὰ καὶ τεχνικὰ στελέχη ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐπάνδρωση τῆς προσπαθείας ἀναπιύξεώς τῆς;

Γιὰ νὰ τὸ πετύχῃ αὐτὸ πρέπει νὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ τῆς πρόδει τὸν βασικὸ αὐτὸ παράγοντα δχι πλέον μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα ποὺ ἀποδεικνύουν ἔμπραχτα τὴν ἀπόφαση τῆς νὰ βοηθήσῃ τὴν Παιδεία στὴν ἀποστολή τῆς.

Σᾶν πρῶτο δὲ καὶ βασικὸ ἔργο τῆς Πολιτείας φεωροῦμε τὴν αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κονδυλίου τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολιγισμοῦ ὑπὲρ τῆς Παιδείας.

Ἐφ’ δσον τὸ ποσοστὸ μένει εἰς τὰ 7,5 ο)ο ἀσφαλῶς δὲν μπορεῖ νὰ εἰπωθῇ δτι γίνεται λόγιος γιὰ ἀναπροσαρμογὴ τῆς Παιδείας. “Οσο τὸ ποσοστὸ δρεχίζει ν’ ἀνεβαίνῃ σὲ ὑψηλότερα ἐπίπεδα, τόσο καὶ θὰ λέμε δτι ἡ Πολιτεία πράγματι φροντίζει γιὰ τὴν πρόδοδο τοῦ τόπου καὶ δτι μεριμνᾶ γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς χώρας μὲ ἵσους δρους στὴν Κοινότητα τῶν ἔξ.

Ἐκτὸς τῶν χρημάτων εἶναι ἀνάγκη κατόπιν νὰ ἐφαρμοστῇ καὶ ἔνα πλούσιο μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα σ’ δλους τοὺς τομεῖς τῆς Παιδείας, ἀπὸ τῆς Στοιχειώδους μέχρι τῆς Ἀνωτάτης, ποὺ θὰ δώσῃ νέα πνοὴ καὶ θὰ δδηγήσῃ τὴν μαθητιῶσα νεολαία μας καὶ μαζὶ καὶ τὴν Πατρίδα μας οὲ νέους δρίζοντες ποὺ ταιριάζουν μὲ τὴ σημερινὴ πραγματικότητα τῆς ζωῆς.

Δὲν πρέπει νὰ αὐταπατώμεθα. Χωρὶς τὴν Παιδεία ἐπικεφαλῆς κάθε μεγάλη προσπάθεια εἶναι καταδικασμένη ἐκ τῶν προτέρων σὲ οἰκτῷ ἀποτυχίᾳ.

Ἀπὸ τὰ πράγματα πλέον πρέπει νὰ γίνη ἀντιληπτὸ δτι ἡ Παιδεία εἶναι δὲ ὑπὲρ ἀριθ. 1 Παραγωγικὸς Κλάδος τῆς Πολιτείας καὶ δτι μόνο μιὰ πραγματικὴ ἐκπαιδευτικὴ ἀναμόρφωση θὰ δώσῃ τὴ δύναμη στὸ Δασ μας λ’ ἀρδευθῆ ἀπὸ τὰ καινούργια ρεύματα καὶ δυναμωμένος νὰ βρῇ τὸν λυτρωτικὸ καινούργιο προορισμό του.

ΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΙΔΕΩΔΗ

ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

ΑΘΑΝ. ΜΗΤΣΙΑΔΗ

*Επιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων

Αλλοτε, τὰ ιδανικά τοῦ ἀνθρώπου ήταν
ἀπλᾶ. φυσικά καὶ περιωρισμένα τὸ ίδιο,
ἄ και περιωρισμένα ήταν καὶ τὰ μέσα μὲ
ὅποια ἐπεδιώκετο ἡ πραγμάτωσί τους.
οάλλη πορεία ἀκολουθοῦσε καὶ δλη ἡ
τοῦ ἀνθρώπου : ζωὴ ἀπλοϊκή, ἀνεπιτή-
ῃ, μὲ λίγες ἀνησυχίες καὶ ἔλαχιστες ἀπαι-
εις "Ετσι λ.χ., πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, γιὰ
ἔξοδο ἀπὸ τούς πυκνοὺς οἰκισμούς πρὸς
τὸ ἔλευθερους φυσικοὺς χώρους, γιὰ τὴν ἄ-
η ἐπικοινωνία μὲ τὴν ἄγρια φύσι, ἔνας
πος ύπῆρχε : ἡ δύοιπορία.

Σήμερα, ή γραφική αύτή είκονα δλλαξε κά : οι ἄνθρωποι μετακινοῦνται εύκολα γρήγορα σὲ μεγάλες ἀποστάσεις μὲ τὸ οκίνητο, τὸ ἀεροπλάνο ἡ ἀλλο μεταφορικό ο, δχι πιὰ ώς δδοιπόροι, ἀλλὰ ώς περιταί, ώς τουριστες' δὲν ἀναζητοῦν τὴ μονατῆς ἔξοχῆς μὲ τὴν ἀπίθανη ὁμορφιά της, ἀ τὴν πολυκοσμία τῶν κέντρων, τὴν κοκκή κίνηση, τὸ θόρυβο τῆς μηχανῆς.

Παρόμοιες ἀλλαγές παρατηροῦμε σ' ὅλες μορφὲς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ποὺ διέπεται γκαστικά ἀπὸ κάποια ἰδεώδη. "Ετσι, γενιρντας τὸ θέμα, μποροῦμε νὰ μιλήσωμε καὶ τὴν ἀλλαγὴ ποὺ γίνεται στὰ μορφωτικὰ ᾧδη : "Αν ἔξετάσωμε π. χ. τοὺς χρόνους κλασσικῆς ἀρχαιότητος, θά βροῦμε νὰ ἀκη τὸ ἰδανικὸ τῆς Ἐθνικῆς ἐλευθερίας, γιὰ δποία ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἔχυσε ἀφθονο τό α τῶν παιδιῶν της. Γιὰ νὰ ἔξυπηρετήσουν σκοπὸ αὐτό, οἱ Ἑλληνικὲς πολιτεῖες μόρφων πολῖτες, ποὺ διεκρίνοντο γιὰ τὴν σωμικὴ καὶ ψυχικὴ καρτερία, τὴν ἀπαράμιλλη ρεῖα κι' ὅλες τὶς ἀρετὲς ποὺ ἦταν ἀπαραίτης γιὰ τὴν ὑπεράσπισι τῆς Πατρίδος. Μὲ διδάγματα αὐτά, ή Ἐλλὰς στὸ πέρασμα αἰώνων ἀνέδειξε στρατιές ἱρώων, ποὺ ξασαν τὴν Πατρίδα μὲ τὰ λαμπρά τους ὄρθωματα.

Ωστόσο, οι άρχαίοι "Ελληνες πού έδειξαν
η πίστι και προσήλωσι στήν ίδέα τῆς έθνης-
έλευθερίας, ἀφησαν ὅλυτο τὸ πρόβλημα
άτομικῆς έλευθερίας. Ἡ πολυάριθμη μάζα
λαοῦ ήταν δοῦλοι ταπεινοί, χωρίς κανένα¹
ἴωμα μορφώσεως. Ο δοῦλος μάθαινε ἐμ-
πικά τις «βάναυσες» τέχνες απλῶς γιά νά
πηρετῇ τις ἀνάγκες τῶν κυρίων μὲ τὰ
λά προνόμια.

Αλλωστε, ή υπαρξις δούλων σὲ μιὰ κοι-
ΐα, δίχως καμμιά τεχνική άναπτυξι, ήταν
κάτι τὸ ἀναγκαῖο, τὸ φυσικό. Σύμφωνα
τὴν ἀποψην αὐτῆς, μόνο ή μηχανὴ ἔχει τὴ

δυνατότητα νά απελευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπο
ἀπὸ τὴ μοῖρα τοῦ δούλου. Ὁ Ἀριστοτέλης
διετύπωσε ἀνάγλυφα τὴ γνώμη αὐτὴ μὲ τὴ
χαρακτηριστικὴ φράσι : «Τότε θὰ παύσουν νά
ὑπάρχουν κύριοι καὶ δοῦλοι, δταν ἡ σαΐτα
τοῦ ἐργαλειοῦ θὰ ὑφαίνη».

Πέρασαν ἀπὸ τότε αἰώνες πολλοί, καὶ νά,
που ἡ σαΐτα τοῦ Ἀριστοτέλους ὑφαίνει μό-
νη της.

Παράλληλα, δύμας, μὲ τὴ διαφοροποίησι
τῆς σαΐτας, παρατηροῦμε καὶ μιὰ τεράστια
ἀλλαγὴ μεταξὺ ἀρχαίου καὶ νέου κόσμου.
Ἐτσι, ἡ γνῶσις πολλαπλασιάσθηκε καὶ εἰσῆλ-
θε σὲ νέους χώρους, ἡ ἐργασία πῆρε τελείως
διαφορετική μορφή, ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ¹
ἔλευθέρων καὶ δούλων ἔξαφανίσθηκε, ἡ ἀξία
τῶν τεχνικῶν ἔργων ὑψώθηκε, οἱ σχέσεις με-
ταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀλλαξάντι ριζικά, οἱ ἔν-
νοιες τοῦ ὥραίου καὶ τῆς ἡθικῆς πῆραν νέα
εὐρύτητα, κ.ο.κ.

Γενικά, ή ἐπικράτησις τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, δημιούργησε ἔναν νέον ἀνθρωπισμό μὲ δρίζοντα πολὺ εύρυτερον ἀπὸ πρίν.

Τώρα, τὰ ἄτομα κι' οἱ λαοὶ κάνουν τὸν μεγάλον ἀγώνα τῆς προσαρμογῆς στὴ νέα κατάστασι ποὺ δημιούργησε ἡ ἀλματώδης πρόοδος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς.

“Οσο δύναται εύπροσδάρμοστα είναι τὰ ἀτομά σε μιὰ νέα κατάστασι, τοσο οἱ θεσμοὶ ἀργοῦν νὰ ἀκολουθήσουν τὰ νέα ρεύματα, τὴν και- νούργια πνοή.

Ίδιαίτερα ή Παιδεία χαρακτηρίζεται γιά τή μεγάλη της άντοχή και έπιμένει πεισματικά στά καθιερωμένα.

Παρουσιάστηκαν, τελευταία, φυτεινές διάνοιες πού άντελήθησαν τὴ σοβαρότητα καὶ τὴν ἀξία τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐσπεύσαν νὰ διακηρύξουν τὶς μεταρρυθμιστικὲς Ἰδέες τους γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ παιδεία, σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς.

Δέν ειναὶ δμως λίγοι ἔκεινοι ποὺ ἀντιδροῦν στὴν κλησι αὐτή. Εἰναι οἱ τυφλὰ προσκολλημένοι στὴν παράδοσι, στὴν ἄγονη καὶ ἐπιζήμια παράδοσι, εἰναι αὐτοὶ ποὺ δὲν ἔχουν τὴ δύναμι νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἀπό τὰ δεσμά τοῦ στείρου παρεθλόντος. Μὲ τὴν ἐπιμονή τους, φυσικά, δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο, παρά νὰ προσφέρουν ἀρνητικὴν ύπηρεσία στὴν Πατρίδα.

Σήμερα, 'δπως ἀντιλαμβάνεται δ καθένας,
δέν είναι ἀρκετό νά δίνωμε στὸ Ἐλληνόπουλο
τὴ μόρφωσι μὲ τὰ λίγα κολυβογυράματα

Πέρασε, ἐπίσης, ἀνεπιστρέπτει ἡ ἐποχὴ τῆς

ΚΑΙ ΛΙΓΟΣ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΣ

Τοῦ κ. ΑΔΑΜ. ΚΟΥΝΑΒΟΥ,
Διευθυντοῦ τοῦ 7ου Δημοτικοῦ Σχολείου

Ἐνα βασικὸ παιδαγωγικὸ ἀξιώμα λέγει: «Οφείλομεν νὰ ἔξασφαλίσωμεν ἐπαρκῆ θέσιν εἰς τὸν αὐτοματισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐνσυνείδητον δρᾶσιν». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι στὴν σχολικὴ πράξη πρέπει νὰ δραγανωθῇ ἡ ἐργασία κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε νὰ διατηρηθῇ ζωηρή ἡ προσωπικὴ θέληση καὶ ίκανότητα τοῦ μαθητοῦ γιὰ δράση καὶ προσπάθεια. Νὰ ἀφήσωμε δηλ. εὐρὺ περιθώριο εἰς τὶς παιδικὲς ίκανότητες νὰ ἐκδηλωθοῦν κατὰ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο. Νὰ τὶς βοηθήσουμε νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ φθάσουν στὴν ὀριμότητα, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ἡ δημιουργία ὡρισμένων βασικῶν ἔξεων, τῶν δποίων ἢ συμπαράσταση εἶναι ἀπα-

παλληκαριᾶς, δπως τὴν εἰχαν ἔγκολπωθῆ καὶ τὴν καλλιεργοῦσαν οἱ πρόγονοί μας.

Σήμερα, δὲν ἔχει θέσι τὸ σπαθὶ καὶ τὸ κρυοφύλλι αὐτὰ τὰ διαδέχθηκαν οἱ βόμβες, τὰ μηχανοκίνητα, τὰ διηπειρωτικὰ βλήματα, οἱ πύραυλοι.

Σήμερα, παλληκάρια εἶναι οἱ καλοὶ χειρισταὶ τῆς μηχανῆς κι' δσοι κατορθώνουν νὰ πάρουν μιὰ πληρέστερη μόρφωση ποὺ θὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ ὑποτάξουν τὴ μηχανή. Διαφορετικά, δ ἄνθρωπος διατρέχει τὸν κίνδυνο νὰ γίνη δοῦλος τῆς μηχανῆς.

Τὰ Ἑλληνόπουλα, ποὺ φέρνουν μέσα τοὺς ἀπὸ κληρονομικὴ καταβολὴ τὸ σπέρμα τῆς ἐλευθερίας, δὲν πρέπει, σὲ καμμιὰ περίπτωσι. νὰ ὑποδουλωθοῦν στὰ τεχνικὰ κατασκευάσματα τοῦ ἀνθρώπου.

Μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ καὶ τὴν ψυχικὴ ἀντοχὴ ποὺ ἔχει δ Ἑλληνας, εὔκολα καὶ γρήγορα μπορεῖ νὰ μυηθῇ στὰ μυστικὰ τῆς μηχανικῆς προόδου καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἐνεργά στὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, μὲ βάσι φυσικά, πάντα τὰ ἀνθρωπιστικά καὶ ηθικά ίδανικά.

Πρὸς τὴν κατεύθυνσι λοιπὸν αὐτὴ, εἶναι ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ νὰ στραφῇ ἡ σημερινὴ Ἑλληνικὴ Παιδεία, ἀν θέλωμε τὸ μέλλον νὰ εἶναι λαμπρὸ σὰν πρώτα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ νὰ ἀγαδεικνύῃ στρατιές ἀπὸ νέα παλληκάρια.

ραίτητη καὶ στὴν σχολικὴ πρόοδο καὶ στην κοινωνικὴ ζωή, εὐρύτερα.

Οπως εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴν ψυχογία, ἡ ἔξις εἶναι ἔνας ψυχικὸς μηχανισμός, ποὺ ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἀπαλλάτην συνείδηση ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ ἀστηρίζῃ καὶ πάλι μὲ τὰ αὐτὰ θέματα, περὶ τὰ δποῖα ἔχει ηδη προσφερμοσθῆ. Ἔτι μὲ τὴν συμβολὴ της, μένει ἡ συνείδηση ἀπερίσπαστη, ἀπελευθερώνεται ἡ συνείδηση ψυχικὴ προσπάθεια καὶ στρέφεται περὶ τὴν ἀπόκτηση νέων ίκανοτήτων. Εἶναι σιῶδες στοιχεῖον τῆς ὑπάρχειας μας, ωριθμίζει τὴν συμπεριφορά μας πρὸς συνθῆκες τῆς ζωῆς κατὰ τρόπον αὐτόν, δταν αὐτὲς ἐμφανίζονται χωρὶς να δυσκολίες. Μὲ τὴν συνδρομή της δ ἄνθρωπος ἀποκτᾶ πολλὲς ίκανότητες, τὶς δποῖ χρησιμοποιεῖ μὲ ἀσφάλεια, μὲ εὔκολα, ταχύτητα, μὲ ἀκρίβεια. Τελειοποιεῖται τσι καὶ ἔξελισσεται διαρκῶς καὶ γίνεται δημιουργὸς τοῦ πολιτισμοῦ. Καί, γιὰ μὴν ἀγνοήσουμε καὶ τοὺς ἀρχαίους, καὶ τὸν Ἀριστοτέλη «ώσπερ φύσις ηδη τὸς».

Καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ τὸ λεγόμενο ὅτι ἡ ἔξις εἶναι προϋπόθεσις τῆς προόδου. Μετατρέπει σὲ μηχανικές, σὲ αὐτόμοτο τὶς ἐνέργειες ποὺ θὰ ἀπαιτοῦσαν στην καὶ προσπάθεια καὶ καθιστᾶ, ἔτσι, τὸν θρωπὸ ἐπιτήδειο σ' ὅλους τοὺς τομεῖς, ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως, ὃν νὰ διατηρήσῃ τὴν πρωτοβουλία του, δημιουργικότητά του καὶ νὰ μὴ καταρομπότ, πειθήνιον δραγανον τῶν ἔξεων.

Ἡ ἔξις, λοιπόν, εἶναι μιὰ σπουδαία ψυχικὴ ίκανότης, ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς δράμῃ στὸ παρενθετικό μας ἔργο, δην χρησιμοποιήσουμε μὲ ἐπίγνωση τοῦ μηνισμοῦ της καὶ τῆς δυνάμεως της. Ιδία ἀλήθεια ὅτι στὸ σχολεῖο ἡ προσπάθεια κατατείνει ίδιας πρὸς τὴν ἀνάπτυξην δημιουργικῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν.

ιως καὶ πρέπει νὰ γίνεται, μὲ τὸν σκο-
ν νὰ δηλισθοῦν τὰ παιδιὰ μὲ ἵκανότη-
ς, ποὺ θὰ τὰ βοηθήσουν νὰ ἀντιμετωπί-
σουν τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς. "Ομως,
θέπει νὰ τὸ ὄμολογήσουμε, μᾶς διαφεύγει
τοῦ ηθῶς ή λεπτομέρεια, ἀς τὴν ποῦμε ἔτσι,
οἱ παράλληλα μὲ τὴν καθαρῶς δημιουρ-
γική, αὐτενεργό, ἔργασία εἶναι ἐπιθεβλη-
τηνη καὶ ή αὐτοματοποίηση, ή μηχανο-
ρίηση ὀρισμένων δεξιοτήτων καὶ ἵκανο-
των, τὶς δποῖες δ μαθητῆς θὰ χρησιμο-
γιῆ, χωρὶς νὰ ἀπασχολῇ τὴν σκέψη του,
ταχύτητα, εύκολία καὶ ἀσφάλεια.

"Ἄς ἀναλογισθοῦμε πόσες φορὲς μᾶς
ἔρνει σὲ δύσκολη θέση ή τάξη, κατὰ τὴν
ροεία τῆς διδασκαλίας, διότι ἀδυνατεῖ νὰ
αιτυώσῃ ἔναν κανόνα, μιὰ ἀριθμητικὴ
νοια ἔναν δοικιὸν κ.τ.λ. ποὺ ἀνάγονται
θέματα γνωστὰ ήδη. Καὶ πόσες φορὲς
ἡν ἡμέρα δὲν στενοχωρούμενα ἀπὸ ἀνάρ-
ριστη συμπεριφορὰ τῶν μαθητῶν, ἀπὸ
μειψη τάξεως στὰ σχολικά τους πράγμα-
τα. Ἐλλειψη καθαριότητος, ἀναρχία στὴν
γραπτία τῆς τάξεως κ.τ.λ. Αὐτὸς γίνεται
ανερὸν ἴδιως στὶς ἀνώτερες τάξεις δπου
ἢ κενά, οἱ ἀοριστίες καὶ ή ἀσυναρτησία,
εικώτερα, ἐμφανίζονται πολλὲς φορὲς σὲ
τηγρυγητικὸν βαθὺ καὶ σὲ σημεῖο ποὺ
ἢ καθίσταται ἀδύνατη ή πρόοδος τῆς ἔρ-
γασίας. χωρὶς ἐπιαναλήψεις ἔκεινων, ποὺ
πρέπει στὶς μικρότερες τάξεις νὰ είγαν
πγανοτοιηθῆ. ὅπτε νὰ εἶναι πρόχειρα σὲ
ίθε παρουσιαζούμενη περίπτωση. Διέτι δ
ὑπομιτιμός. ή ἔξις δηλ., δὲν εἶναι τί-
οτε ἀλλ. πιο ὁ ψυχικὸς μηχανισμός,
οὐ μπαίνει σὲ λειτουργία, γιὰ νὰ ἀντι-
τίσῃ σὲ δυσκολίες καὶ προβλήματα, ποὺ
ἢ ἀλλοτε ἔχουν προβληθῆ καὶ ἔχουν κα-
ὶ ἔναν τρόπο λυθῆ καὶ ἔχει σχηματισθῆ
ἢ δ αὐτόματος μηχανισμός. "Η ἀποστο-
ὴ δηλ. τῆς ἔξεως εἶναι ή εύκολη καὶ τα-
ῦπα προσαρμογὴ τοῦ ἀνθρώπου σὲ γνω-
τες καταστάσεις, χωρὶς τὴν μεσολάβηση
ἢ πνευματικῶν λειτουργιῶν καὶ νέων ἀ-
ιτησεων. ὅπτε ἔτσι νὰ ἔχουμε οἰκονομία
πνάπειν καὶ γρόνυ.

Καὶ προκειμένου μὲν περὶ μονοθεσίου
ἰολείου, στὶς περίπτωση ποὺ παραμελεῖ-
ται καὶ δὲν συντελεῖται δ ἀπαιτούμενος
ὑπομιτιμός, δ ἴδιος δάσκαλος δρέπει

τοὺς καρποὺς τῶν ἀδυναμιῶν, ποὺ ἀντιμε-
τωπίζει στὶς ἀνώτερες τάξεις. Προκειμέ-
νου δημως περὶ τῶν πολυμεσίων σχολείων,
δπου συνήθως οἱ διδάσκαλοι ἀλλάζουν τά-
ξεις, ἄλλος γιὰ ἄλλον συγχύζεται καὶ ἀγω-
νίζεται νὰ πληρώσῃ τὰ χάσματα, τὶς ἐλ-
λείψεις καὶ τὶς ἀσυναρτησίες ἀπὸ τὴν
πληριμελῆ ἀσκηση τῶν μαθητῶν στὶς κα-
τώτερες τάξεις. 'Αλλὰ δὲν πρόκειται, φυ-
σικὰ γιὰ τὸν δάσκαλο, πρόκειται γιὰ τὴν
ἀπρόσκοπη πορεία τῶν μαθητῶν, ποὺ δὲν
ἐπιτυγχάνεται μόνον μὲ τὴν παρακίνηση
τῶν πνευματικῶν των λειτουργιῶν σὲ συ-
νεχῆ ἐνέργεια. Χρειάζεται καὶ λίγος ἢ πο-
λὺς αὐτοματισμός, ποὺ θὰ καταστῇ ἐπιτή-
δειο δργανο στὴν ὑπηρεσία τοῦ μαθητοῦ,
γιὰ τὴν πιὸ ἀπρόσκοπη, ταχύτερη καὶ
ἀποτελεσματικώτερη ἀντιμετώπιση τῶν
προβλημάτων τῆς ζωῆς.

Οἱ μικρὲς τάξεις εἶναι οἱ βασικὲς τοῦ
σχολείου. Σ' αὐτὲς θὰ πάρουν τὶς βάσεις
ἐπάνω στὶς δποῖες θὰ στηριχθῆ δλος δ με-
τέπειτα μορφωτικὸς δηλισμός. 'Η Α' καὶ
Β' τάξις ἢ ἔχουν τὴν τιμὴ γιὰ τὴν ἀνεμ-
πόδιστη πρόοδο ἢ φέρουν τὴν εύθυνη γιὰ
τὴν καθυστέρηση τῶν μαθητῶν, κατὰ τὸ
μέτρον, φυσικά, τῶν συνθηκῶν λειτουρ-
γίας τοῦ σχολείου.

'Η ήλικια τῶν μικρῶν μαθητῶν εἶναι
ἡ πιὸ πρόσφορη γιὰ τὴν δημιουργία τῶν
βασικῶν συνηθειῶν. Τὴν περίοδο αὐτὴν εί-
ναι κατάλληλο τὸ κλῆμα, διότι τὰ παιδιὰ
μὲ τὶς ἀτελεῖς ἀκόμη πνευματικὲς λειτουρ-
γίες, μὲ τὴν θαμπή νόηση, μὲ τὸν ἀδιά-
πλαστο χαρακτῆρα καὶ τοὺς ἀδέξιους χει-
ρισμούς, εύκολα ὑποβάλλονται στὴν κατάλ-
ληλη ἀσκηση γιὰ τὴν δημιουργία, μέχρις
ἔντος δρίου, τῶν καλῶν ἔξεων.

Καὶ πρῶτα πρέπει νὰ ἀποβλέψουμε
στὴ συμπεριφορὰ τῶν μαθητῶν. Συνήθως
παρασυρόμενα ἀπὸ τὸ καθαρῶς διδακτικὸ
ἔργο καὶ ἀφήνονται στὸ περιθώριο τῶν
προσπαθειῶν μας ὅ,τι ἀφορᾶ εἰς τὴν μόρ-
φωση τοῦ χαρακτῆρος. 'Απαστολὴ δημως
τοῦ σχολείου, κυρία μάλιστα, εἶναι καὶ η
προσφορὰ καὶ ἀσκηση καλῶν συνηθειῶν
ἀριστῶν, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν
ἀρμονικὴ κοινωνικὴ συμβίωση. "Ενα δὲ
καὶ σχολεῖο, πρέπει πάντα νὰ δίνη καλές
συνήθειες στὰ παιδιά. Οἱ ἔξεις τῆς καθα-

οιότητος — τῆς ἀκριβείας — τῆς προσοχῆς — τῆς συγκεντρώσεως — τῆς νοικοκυρωσύνης — τῆς σιγῆς ὅταν πρέπει — τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀπαραιτήτων καθηκόντων — τοῦ πνεύματος συνεργασίας — τῆς εἰλικρινείας κ.τ.λ., δημιουργούνται στὶς πρῶτες τάξεις μὲ τὴν συνεχῆ καὶ κατάλληλη ἀσκηση. Ἔχουμε πικρὰν πεῖραν ἀπὸ τάξεις, ποὺ οἱ μαθηταί των δὲν ἔξικειώθησαν ἀπὸ μικροὶ στὴν καθαριότητα — στὴν τάξη κ.λ.π., ἀκόμη καὶ νὰ μὴ θορυβοῦν στὴν τάξη ἢ νὰ μὴ πετιοῦνται στὰ θρανία, ὅταν ζητοῦν τὸν λόγο καὶ τόσες ἄλλες μικροσυνήθειες, πού, δσο μικρὲς καὶ ἀσήμαντες καὶ ἀν φαίνωνται, ἐν τούτοις χαρακτηρίζουν τὸ ἥθος τῶν μαθητῶν καί, εὐδύτερα, τὴν κατεύθυνση, τὴν πνοὴ τοῦ σχολείου. Πολλὲς φορὲς μερικὲς καταστάσεις τὶς θεωροῦμε ἀμελητέες λεπτομέρειες καὶ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὶς ἐκδηλώσεις των. Ὁμως ἀς μὴ μᾶς διαφεύγη τὸ γεγονός, ὅτι σύνθεσις λεπτομερειῶν εἶναι τὸ «ὅλον» καί, σὰν παιδαγωγοί, πρέπει νὰ προσέξουμε καὶ τὶς λεπτομέρειες, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἔκφραση τοῦ ὅλου κλίματος ποὺ ἐπικρατεῖ μέσα στὸ σχολεῖο. Πέφαν τούτων, εἶναι ἀπαραίτητο ἀκόμη καὶ γιὰ τὴ δική μας ἡρεμία, γιὰ τὴν δική μας ψυχικὴ ἴσορροπία καὶ τὴν ἀνετώτεο ἀσκηση τῆς ἐργασίας μέσα στὸ σχολεῖο νὰ κάνουμε τὴν συστηματικὴ καὶ ἐπίμονη ἀσκηση τῶν καλῶν συνηθειῶν.

Στὴν περιοχὴ τὴν καθαρῶς διδακτικὴ δὲν εἶναι μικροτέρας σημασίας οἱ ἔξοιτις, ποὺ πρέπει νὰ ἀποκτήσουν τὰ παιδιά. Ἔχουν καὶ ἔκει τὸν ρόλο τους, ποὺ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ καλὰ γιὰ νὰ εἶναι ἡ ὅλη ἐργασία ἀποδοτική. Καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ πάλι οἱ μικρὲς τάξεις εἶναι ἀριόδιες γιὰ τὶς καλὲς καταβολές, ἡ καλλιέργεια τῶν δποίων θὰ συνεχισθῇ καὶ στὶς ἐπόμενες. Καὶ ἐδῶ, ἀπὸ ἀμέλειά μας ἡ ἀπὸ ἀνεπαρκῆ ἐκτίμηση τῆς σημασίας, ἀφήνουμε νὰ μᾶς διαφεύγουντι λεπτομέρειες τῆς διδακτικῆς ἐνεργείας, ποὺ ἀσκοῦν ἀποφασιστικὴν ἐπίδραση στὴν ποιοτικὴ καὶ ποσοτικὴ ἐργασία. Κατὰ τὴν διδασκαλία μας συχνὰ δοκιμάζουμε ἀπογοητεύσεις καὶ πικρίες, διότι φωρᾶται ἡ τάξη νὰ δυσκολεύεται σὲ πράγματα ποὺ θεωροῦνται βα-

σικὰ καὶ παρόσταται ἀνάγκη νὰ ἐποχώμεθα πάλι καὶ πάλι στὰ ἕδια γιὰ πληρώσουμε τὰ κενὰ καὶ τὶς ἀριστίες ἐμφανίζει ἡ πρόοδος τῶν μαθητῶν. περιστατικὰ αὐτά, φυσικά, διφεύλονται σὲ διαφόρους ἄλλους λόγους, ἀλλὰ στὴν ἔλλειψη τοῦ ἀπαραιτήτου αὐτοῖς σμοῦ.

Τὸ θέμα τῆς δρυμογραφίας, ποὺ μᾶς ταλαιπωρεῖ, γιὰ νὰ πάρῃ κάποιο ση, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πρέπει νὰ πεκαὶ στὸν αὐτοματισμό. Νὰ γίνη ἔξις μαθητὴ ἀπὸ τὴν Α καὶ Β τάξη ὅτι π.χ. παίρνει δασεῖα, ὅτι στὴν προπαγούσα βάζουμε μόνο δξεῖα κ.τ.λ. γιὰ μὴ παρατηρῆται τὸ ἀποκαρδιωτικὸ φέμενο ὅτι καὶ οἱ τῆς ἐκτης ἀκόμη νὰ γοῦν, φαρδειὰ - πλατειά, τὴν περιστήνη στὴν προπαραλήγουσα.

Ἡ πεῖρα μου ἀπὸ τὴν ἔρευνα καὶ παρατήση σὲ διάφορες τάξεις καὶ φόρων τύπων σχολεῖα, μὲ δῆγει νὰ στηρίζω ὅτι οἱ μαθηταί, στὸ ζήτημα τὸ δρυμογραφίας, μὲ τὸν αὐτοματισμὸ ται δρυμογράφοι. "Οταν διαμητής γίνεται σκέψη του ἀπασχολεῖται μὲ τὸ περιμένο καὶ δχι μὲ τὴ μοδφὴ τῆς λέξεων τε καὶ ἔχει τὴν ἵκανότητα τοῦ κατεσμοῦ τῆς προσοχῆς, ὕστε νὰ παραμένῃ καὶ τὶς δινὰ περιπτώσεις. Μὲ τὸν αὐτοματισμὸ ἀπαλλάσσεται ἡ συνείδητη πὸ τὴν δρυμογραφικὴ φροντίδα, πιέπιφροτίζεται ἡ ἔξις. Ὁ νοῦς δημιούργη τὸ περιεχόμενον τοῦ θέματος καὶ τὴν αὐτομάτως δίνει τὴν ἀριόδιονσα στὶς λέξεις. Ἐκεῖ πρέπει νὰ καταλήγῃ δρυμογραφικὴ ἀσκηση. Ἡ ἀσκηση γιὰ νὰ μοδφοποιήσῃ τὸν ἀνάλογο σημὸ καὶ νὰ γίνη ἔξις, πρέπει νὰ γίνῃ σύστημα καὶ τρόπο ἀνταποκρινόμενη ψυχολογικὰ καὶ παιδαγωγικὰ δεδομένα.

Στὴν ἀριθμητικὴ διαδικασία εὑρεῖται θέση. Ἀριθμητικὲς σειρές τέλειες κ.τ.λ. πρέπει νὰ μηχανοποιηθοῦν, νὰ μείνη ἐλεύθερη ἡ σκέψη νὰ φρόδεις τὴν ἔρευνα καὶ τὴ λύση τοῦ θέματος. "Οταν διαμητής φθάνῃ στὴν Στ. τάξη καὶ σκέπτεται ἀκόμη περιστοῦ τὸ γινόμενο τοῦ 6X8, π.χ., ἥπερ λείεται νὰ περιγράψῃ τὴν λύση της

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΩΣΤΑ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

1. Ἐπιστήμη καὶ Ἀγωγὴ
τὴν ἐποχὴν τῶν ἐπιστη-
ονικῶν θαυμάτων.

Βρισκόμαστε στὴν ἐποχὴ τῶν ἐπιστη-
ονικῶν θαυμάτων. Ἡ Ἐπιστήμη σή-
ερα ἔκανε γιγαντιαῖα ἀλματα στὴ μάχη
ἡς νὺν δαμάση τὴν Ὑλη, νὺν τὴν ὑποτάξη
ειθῆναι στοὺς νόμους, τὰ σχέδια καὶ τὶς
πειραῖς τοῦ νοῦ.

Οἱ, τι ἐθεωρεῖτο ἄλλοτε, ὅνειρο ἀπραγ-
ατοποίητο στοὺς στοχασμοὺς τῶν σοφῶν,
ήμερα παρουσιάζεται μιὰ ζωτανὴ καὶ
ἀπληκτικὴ ὄντως πραγματικότητα.

Ἡ μάχη τῶν σοφῶν ὑποτάξης τῆς
Ὑλης καὶ κατακτήσεως τῶν μυστικῶν τοῦ

ι. ι. ματος, ἡ νὺν διατυπώση τὸν κανόνα ἡ
τὸ μάτι του, χωρὶς ἴδιαίτερη πράξη,
ἢ κύρη τὴν ἀπλοποίησην κλάσματος κ.τ.λ.
ἐν μπορεῖ νὺν ὑποτηριψύθη ὅτι ἔχει φθά-
ει, ὃ μαθητὴς αὐτός, στὸ μορφωτικὸ ἐπί-
εδο τῆς Ε' ἢ Στ' τάξεως καὶ ὅτι ἔχει
ιαμψφύσει ἀριθμητικὴ σκέψη. Αὐτὸς
ιθυτερεῖ καὶ ἡ καθυστέρηση θὰ τὸν
ἀραιούσινθῇ καὶ θὰ τοῦ προξενῇ τὸν φρό-
νο ποὺς τὸ μάθημα αὐτό, διότι στὴν ὥρα
τοῦ δὲν ἔγινε ὃ ἀπατούμενος αὐτοματι-
κίζει.

Λέν θεωρῷ ἀπαραίτητο νὺν ἐπεκταθῶ
τὰ πιθαδείγματα καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα μαθή-
ατα. "Οτως ἐλέχθη, εἶναι φανερὸν καὶ ἀ-
ὐτὸν τὰ πορίσματα τῆς ψυχαλογίας καὶ ἀπὸ
τὴν διδασκαλίην πεῖται, ὅτι ἡ ἔξις, δ αὐτο-
επισκόπηση δηλ., πρέπει νὺν χρησιμοποιῆται
τὴ σχολικὴ πράξη, ἀν δὲν θέλουμε νὺν δο-
μάσκωμε ἐκπλήξεις καὶ ἀπογοητεύσεις,
καὶ ποὺ θὰ ἀναμέναμε ἵκανοποίηση ἀπὸ
ὴν δι.η προσπάθεια μας. Πῶς δημος θὰ
θάσσουμε στὸν αὐτοματισμό, πῶς δηλ. θὰ
γηρατισθοῦν οἱ ἔξεις, εἶναι ἔνα ἄλλο θέ-
α, ποὺ χρειάζεται ἴδιαίτερη διερεύνηση
αἱ ἐπεξεργασία. Ἀνακύπτει ἔτσι τὸ πρό-
βλημα τῶν ἐπαναλήψεων καὶ τῶν ἀσκή-
σεων, ποὺ εἶναι ἀπὸ τοὺς κυρίους παρά-
οντας τῶν σχηματισμῶν τῶν ἔξεων.

Διαστήματος, ἔξακολουθεῖ μὲ τὴν μέθη τοῦ
παίκτη, τὴν ἀφυσίωση τοῦ ὀνειροπόλου,
ἄλλα καὶ τὴν ἐγωϊστικότητα τοῦ νικητοῦ.
Ο σοφὸς τῆς ἐποχῆς μας, μὲ τὴν κατά-
τημηση τῆς ἐπιστήμης στὶς ἐπὶ μέρους εἰδι-
κότητες, κέρδισε σὲ βάθος ἐπιστημονικό,
ἔχασε δημος. σὲ πληρότητα ζωῆς.

Στερούμενος μᾶς οὐσιαστικώτερος
ἐσωτερικῆς ἀρμονίας, ποὺ μπορεῖ μόνο νὰ
χαρίσῃ τὸ καθολικὸ δράμα τῆς ζωῆς, ποὺ
ἀσφαλῶς δὲν εἶναι μόνο του τὸ πειραμα-
τόζω τοῦ ἐργαστηρίου, οὕτε ἡ γιγαντιαία
ἐκτόξευση τῶν πυραύλων πάνω ἀπὸ τὰ
ἐκπληκτα μάτια τῶν ἀνθρώπων, δ σημε-
ρινὸς σοφὸς μπορεῖ ν' ἀποβῆ ἔνας ἐπι-
κίνδυνος συνάνθρωπός μας.

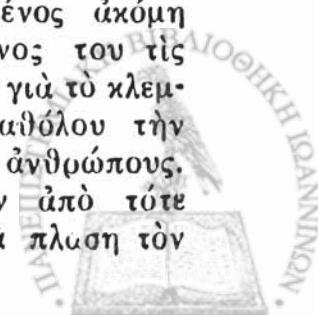
Μπορεῖ κάλλιστα ἡ λαϊκὴ φιντασία
νὰ τὸν ίστορήσῃ σὰν ἔνα ὅν, μὲ πολὺ¹
ἴσως μεγάλο κεφάλι χωρὶς δημος καθόλου
καρδιὰ, ποὺ δρμάει μέσα ἀπὸ τὰ ἐργαστή-
ρια κρατῶντας στὰ χέρια του τὰ καινούρ-
για ἐκρηκτικὰ μηχανήματα ποὺ φέρουν
τὸν ὄλευθρο στὴ γῆ μας.

Ἀλήθεια, ποιὸς ξαίρει, ἀν κάποτε συμβῇ
νὺν γίνη πραγματικότης ἡ φανταστική μας
εἰκόνα, δπου ἔνα πλῆθυς ἐπιστημονικῶν
γιγάντων σὰν ἔκεινο τῆς Ἀρχαίας Ἑλλη-
νικῆς Μυθολογίας νὰ τριγυρίζῃ πάνω ἀπὸ
τὴν γῆ μας, σαρώνοντας κάθε ἵχνος ζωῆς.

Ο ἀνθρωπος σήμερα ἀντικρύζει μὲ
δέος τὴν ἐπιστήμη, δπως ἀντίκρυζε ὁ
πρωτόγονος τὰ ἀτίθασσα καὶ ἄλλογιστα
στοιχεῖα τῆς φύσης. Μιὰ καινούργια μυ-
θολογία πάει μὲ τὸν καιρὸ νὺν δημιουργηθῆ
γιὰ κύκλωπες καὶ δράκοντες, ποὺ φωλιά-
ζουν δχι βέβαια στὰ μυθικὰ νησιὰ, ἄλλα
σὲ χαλύβδινους πύργους.

Ο Προμηθέας εἶναι δεμένος ἀκόμη
στὸν Καύκασο καὶ ξεσκίζει μόνος του τὶς
σάρκες, ἀπὸ πικρὴ μεταμέλεια γιὰ τὸ κλεμ-
μένο φῶς ποὺ δὲν ἔφερε καινόλου τὴν
εύτυχία στοὺς βασανισμένους ἀνθρώπους.

Χιλιάδες χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε
πυὸ δ ἀνθρωπος σκέφτηκε νὺν πλυση τὸν

προμηθέα χαρίζοντάς του μιὰ μεγάλη καρδιά, ἀλόγιστο θάρρος νὰ παλαιώψῃ μὲ τὴ Μοῖρα, πίστη ἀπόλυτη στὴν ἀνθρώπινη πρόοδο, ἀφειδώλευτη θυσία γι' αὐτήν. Ἐμεῖς δὲν πλάσαμε καινούργιο προμηθέα. Λείπει δὲ πλοῦτος τῆς καρδιᾶς μας, ἀποξηραμένη ἀπὸ βαθύτατο σκεπτικισμὸ γιὰ νὰ φτιάξωμε ἵσαξιο τῶν κατορθωμάτων μας σύμβολο.

Εἶναι ἀλήθεια, δὲν ή ἐπιστήμη σ' ἐμᾶς τὸν ἀπλοὺς ἀνθρώπους, δὲν πάει καὶ προκαλεῖ τὸ φόβο μὲ τὰ τρομερὰ μηχανικά τῆς ἐπιτεύγματα τοῦ ἀφανισμοῦ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Ὁμως δὲ πρῶτος τῆς σπινθήρας κατὰ τὴν πρωτόγονή ζωὴ, ή προεία τῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων εἶναι τὸ ὑψηλότερο ἀνθρώπινο δημιούργημα ποὺ συνεισφέρει δὲ νοῦς καὶ ή καρδία γιὰ νὰ γίνη. Γεννήθηκε ἀπὸ τὸ φόβο καὶ τὴν ἀδυναμία, πῆρε πνοὴ ἀπὸ τὰ εὐγενέστερα ἀνθρώπινα αἰσθήματα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς αὐτοθυσίας καὶ ὑψώθηκε κατακόρυφα νὰ συναντήσῃ τὸ θεό, καταχτῶντας τὸν νόμους τῆς "Υλης. Ἡ προεία τῆς ἐπιστήμης μπορεῖ νὰ φωσφορίζῃ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ νοῦ, δημως ή κοίτη τῆς ἐβάθυνε γιὰ νὰ χωρέσῃ δλον τὸν πλοῦτο τῶν ἀνθρώπινων αἰσθημάτων.

Ἄγωνιῶδες προϊὸν τοῦ νοῦ ποὺ θέλει νὰ στηρίζεται στὴν καρδιὰ, εἶναι κι' αὐτὴ ἔνα τέλειο δράμα ποὺ τοῦ λείπει ή λύτρωση, γιατὶ συμβαίνει νὰ μὴν εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας καὶ ή λύτρωση εἶναι στιγμὴ τῆς εὐτυχίας ποὺ δὲν κλείνεται εὔκολα οτ' ἀνθρώπινα χέρια καὶ οτ' ἀνθρώπινο κοριμὸ δταν δὲν γονατίζουν, κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς Μοίρας.

Ἄς μὴν εἴμαστε λοιπὸν ἀδικοι πρὸς τὴν ἐπιστήμη. Αὐτὴ ἔντυσε τὴν γύμνια μας, μᾶς περιμάζεψε ἀπὸ τὴν δργὴ τῶν στοιχείων τῆς Φύσης φτιάχνοντάς μας τὰ σπήτια, μᾶς χόρτασε τὴν πείνα καὶ γιάτρεψε τὴν ἀρρώστεια μας, εἶναι τέλος τὸ γνησιώτερο τέκνο τοῦ ἀνθρώπου, γιατὶ εἶναι γέννημα τοῦ νοῦ, αὐτοῦ τοῦ σπινθήρα τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας. Δὲν εἶναι δημως τὸ πᾶν, οὕτε τὸ τέλειον καὶ ὡς ἀνθρώπιο δημιούργημα κονβαλάει μαζύ του δλες τὶς φίλες τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ,

τῆς δύναμης αἱ τῆς ἀδυναμίας, τῆς καὶ σύνης καὶ τῆς κακίας.

Γι' αὐτὸ καὶ τὴν εὐτυχία μόνη της μπορεῖ νὰ τὴ φέρῃ καὶ τὸ χειρότερο, ὥψι μὲνη κατακόρυφα μέσα στὴ μέθη τῆς ατοδύναμης δλοκλήρωσής της, λησμονεῖ τὸ διο τὸν ἀνθρωπο, γίνεται αὐτοσκοπός.

Λὲν εἴμαστε τόσο ἀφελεῖς νὰ κηδεύουμε τὸν πόλεμο πρὸς τὴν Ἐπιστήμη, ἀρνηθοῦμε τὰ ὅραιότερα ἐπιτεύγματα τὸ ἀνθρώπου πάνω στὴ γῆ καὶ νὰ σημάνου τὴν ἐπιστροφὴ πρὸς τὸν ἀπολεπιθέντα πράδεισο.

Τέτοιο πρᾶγμα συμβαίνει σὲ στιγμὴ παρακμῆς, ποὺ δὲ ἀνθρωπος κυνρασιέν διπλώνει τὰ φτερά του καὶ κταθέτει δπλα τῆς προόδου ποὺ εἶναι τὰ δῶρα τὸ προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀποτρωσής του ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἔλης.

Ἡ ἐποχή μας δὲ φέρει τὴ οφραγή τῆς ήττοπάθειας, ἀλλὰ, τὸ ἀντίθετο, νεῖται ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ πεποίθη τῆς νίκης τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴν νάγκη, μόνο ποὺ τῆς λείπει ή ἀρμονιούνθεση δλων τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμει ποὺ τείνουν στὸ σκοπὸ αὐτό. Ὁμοιού τὸν σκοποὺς τοῦ Λιόλου ὅπου δρμητείφευγουν ἀνεξέλεγχτες οἱ δυνάμεις, σκ πίζοντας τὴ δύναμή τους, ἀδιάφορες τὸ καλὸ ή τὸ κακό. Ἡ ἐσωτερικὴ ψυχὴ αὐτὴ διάσπαση μὲ τὰ σκληρά της ἐπιλουθα ποὺ ταλανίζουν τὸ σύγχρονο θρωπο εἶναι φανερὴ παντοῦ:

Ἡ τέχνη ή ἀμεσώτερη ἔκδήλωση τοινωνικῶν καὶ ἴδεολογικῶν ἀντανακσεων, μᾶς παρουσιάζει ἀνάγλυφη τὴν ση τῆς ἐποχῆς μας: Ἐγωϊστική, ἄπιτι ἀνερμάτιστη καὶ ἔρμητικὴ βυθίζεται καὶ περισσότερο στὶς ἀσήμαντες διαμάνσεις τοῦ προσωπικοῦ ἐγώ, χωρὶς ἐλάχιστο κυματισμὸ τῆς ἀγωνίας τοῦ ανθρώπου.

Βρισκόμαστε λοιπὸν σὲ μιὰ πρωτικὴ περίοδο ψυχικῆς δυσιρμονίας καὶ ἀνθρωπος φέρεται εἴτε δῶς κοινωνικὴ ὡς ἐθνικὴ δμάδα, χωρὶς ἔντονη πίστη γενναῖον ἀνθρωπισμόν.

Σήμερα λόγω τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ ἀκοῦμε καὶ βλέπουμε παντοῦ, στὰ στοὺς δρόμους, στὶς πλατείες, μεγά-

λόγονς γιὰ τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο καὶ τὶς ἰδέες του. "Ομως διαπιστώνουμε στὶς καθημερινὲς κοινωνικὲς σχέσεις ἡ στὶς εὐρύτερες ἀκόμη, ἀδιαφορία γιὰ τὸν ἄνθρωπο οὐν διολκηρωμένη ἐκδήλωση τοῦ θαύματος τῆς ζωῆς.

Πλούσια, ἀνεπιτήδευτη καὶ ἀπέραντη ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο ἔφερε δὲ Χριστιανισμὸς μὲ τὸ μῆνυμα τῆς ἀγάπης του.

'Εκεῖ στηρίζεται τὸ οἰκοδόμημα τῶν ἀξιῶν του καὶ γι' αὐτὸν ὑπερέχει ἀπ' ὅλα τὰ ἡθικὰ φιλοσοφικὰ συστήματα. 'Η κλασικὴ ἀρχαιότητα, δπως διολογεῖται, ἔφθασε στὶς ὑψηλὸτερες βαθμῖδες τῆς θεωρητικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως, διμως τὸν ἄνθρωπο ἔξω ἀπὸ τὰ δρια τῆς Πολιτείας ἢ τῆς Φυλῆς ἢ καὶ αὐτῶν τῶν αἰσθητικῶν ἰδεῶν, τὸν ἀγνόησε τελείως.

Τὰ μενάλα φιλοσοφικὰ συστήματα τῶν νεωτέρων χρόνων διαπνέονται ἀπὸ τὴν γνωσιολογικὴν ἀγωνίαν ἢ τὴν φιλοδοξίαν τελειωτέρας οἰκονομικῆς διαρρόσεως τῶν κοινωνικῶν διμάδων. 'Ο ἄνθρωπος μὲ τὶς πικρὲς χαρὲς ἢ θλίψεις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὥφελιμου μέχρι σήμερα ὅλο καὶ συμπλέζεται πρὸς τὰ ἀσφυκτικὰ περιθώρια τῶν δργανωμένων διμάδων, μὲ ἀπώτερο σκοπὸ τὴν ἀπομῆζηση τοῦ ἐνεργειακοῦ δυναμισμοῦ του γίνεται ἔνας δοῦλος τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος. Συνήθως κατηγοροῦμε τοὺς φιλοσόφους τῆς ἀρχαιότητος γιὰ τὴν ἀδιαφορία τους πρὸς τὸ σύστημα τῆς δουλείας. Αὐτὸς εἶναι σωστό. "Ομως καὶ στὴν ἐποχὴ μας ὑπάρχουν ἀρκετὲς ἐκδηλώσεις προκλητικῆς καὶ ἐγωϊστικῆς περιφρονίσεως τοῦ συνανθρώπου.

Τὴν συγκινιτικότερη ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο ἔξειφρουσε δὲ Χριστιανισμὸς μὲ τὸ Εὐαγγέλιο. Αὐτὸς εἶναι ἀναμφισβήτητο. Γι' αὐτὸς ἐπέζησε τῶν ἀλληλοδιαδόχων φιλοσοφικῶν ἰδεῶν, τῶν κοινωνικῶν ἐπαναστάσεων, τῶν ιοἰκονομικῶν μεταβολῶν, τῶν πολιτειακῶν ἀναστατώσεων. 'Εκήρυξε τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο δις κορυφώνδια τοῦ ἡθικοῦ του συστήματος.

Γι' αὐτὸς ἐπέζησε τῆς Ρωμαιικῆς κοσμοκρατορίας, τῆς Μεσαιωνικῆς βαφτιστικῆς καὶ τῶν μυθοπλαστικῶν ἐπινεύσεων τῆς Ἀνατολῆς.

Σήμερα ποὺ ἡ ἐπιστήμη προχωρεῖ μὲ βῆματα μεγάλα πρὸς τὴν κατάκτηση τοῦ Διαστήματος, τὸ μυαλὸ τοῦ ἄνθρωπου ἔχει ἀποβῆ τελειώτατο ἐφευρετικὸ δργανο καὶ δ τεχνικὸς πολιτισμὸς μπορεῖ νὰ χαρίσῃ τὴν ὑλικὴ εὐημερία στὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων, μᾶς χρειάζεται, ἔνας ἐνωτικὸς κανόνας ἔξισορροπήσεως τῶν διανοητικῶν καὶ ψυχικῶν λειτουργιῶν, μία κοσμοθεωρία ἐνωτικὴ τῶν ἀνθρωπίνων ἐκδηλώσεων, ἐμπλουτισμένη δισο χρειάζεται ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῶν τεχνικῶν ἐπιτεύξεων ἀλλὰ καὶ πάντα στραμμένη πρὸς τὴν γῆ δπου μπορεῖ ν' ἀνδίσῃ ἡ εύτυχία τοῦ ἄνθρωπου. Πιστεύομε δτι γιὰ τὴν ἐποχὴ μας πολλὰ μπορεῖ νὰ προσφέρῃ ἡ Ἀγωγὴ ἢ δποία πέραν τῆς συγκεκριμένης παιδευτικῆς πράξης, μπορεῖ νὰ ὑψωθῇ δις κοσμοθεωρία ἐνωτικὴ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ ἡθικῶν ἰδεῶν γεμίζοντας τὸν φιλοσοφικὸ χῶρο τοῦ πιαρόντος καὶ προβάλλοντας ὑποδείγματα μεγάλων παιδαγωγῶν ποὺ ἔμειναν στὴν ἴστορία τοῦ πολιτισμοῦ, δις δηγοὶ τῶν λαῶν.

2. 'Η Ἀγωγὴ στὴν πρόοδο τοῦ ἀνθρώπου.

Παρουσιάσθηκε μὲ τὴν πρώτη διμάδα τῆς ἀνθρώπινης συμβιώσεως. 'Η διμάδα είχε τὶς ἀνάγκες της, τὸν σκοπούς της, τὴν πεῖρα τῶν προσπαθειῶν της. 'Η πρώτη ἀγωγὴ είχε πρακτικὸ διδηγητικὸ σκοπὸ. Καθώριζε τὰς μεθόδους πρακτικῆς ἐνεργείας καὶ τὶς ἀποτύπωνε γιὰ τὸν ἀπογόνους στὶς ζωγραφικὲς ἀπεικονίσεις, στὶς γλωσσικὲς παραστάσεις, στὴ δημιουργία τῶν πρώτων ἐργαλείων καὶ ὅπλων. Προηλθε ἀκόμη ἀπὸ τὸ πρῶτο σπινθηροβύλημα τῆς σκέψεως. Εἶναι δὲ καρπὸς τῆς αὐτογνωσίας τοῦ ἄνθρωπου καὶ τοῦ αἰσθήματος τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας. Μόλις δὲ πρωτόγονος ἄνθρωπος ἀπέκτησε τὸ αἴσθημα τῆς ἀποκολλήσεως του ἀπὸ τὸ καταθλιπτικὸ βάρος τῆς παντοδυναμίας τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῶν ἀγνώστων δυνάμεων καὶ κατάλαβε δτι πιλλὰ μπορεῖ νὰ κερδίσῃ μὲ τὶς ἴδιες του δυνάμεις ὑέλησε τὴν πεῖρα των αὐτῶν, ὁπούμενος ἀπὸ πρακτικοὺς ὥφελιμοτικοὺς σκοπούς γέτε τὴν μεταδώση καὶ στοὺς ἄλλους τῆς διμάδο; του. Γλῶσσα καὶ ἀγωγὴ εἶναι οἱ πρῶτες ἀντι-

κειμενικές ἔκδηλώσεις τῆς συμβιώσεως.¹ Η θρησκεία γέννημα τοῦ δέους τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὡριμότερος καρπὸς σκέψεως καὶ ἀκολούθησε τὶς δύο αὐτὲς πρωταρχικὲς ἔκδηλώσεις τῆς πρωτογόνου ζωῆς. Αὐτὸς προδεῖ νὰ τὸ ἴδοῦμε στὴ συμβίωση τῶν ζώων καὶ στὴ δημιουργία τῆς οἰκογενείας των. Η γλῶσσα πρὸς συνεννόηση καὶ ἡ ἀγωγὴ ὡς κεκτημένη πεῖρα πρὸς εὐχερέστερη ἵκανοποίηση τῶν ἐνστίκτων εἶναι οἱ βασικὲς λειτουργίες τῆς ζωῆς των.

Η ἀγωγὴ ὡς ἔκδηλωση, τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος εἶναι σταθμὸς βασικὸς καὶ χαρακτηριστικὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆ. Γιατὶ μὲ τὴν ἀγωγὴ δὲ ἀνθρώπος δρομώνεται ἀπέναντι στὴ μοῖρα, εἶναι ἔτοιμος νὰ παλαίψῃ γιὰ νὰ κερδίσῃ τὴν εὐτυχία, δὲ διπλώνει τὰ φτερά του νικημένος ἀπὸ τὶς πανίσχυρες καὶ ἀνεξήγητες δυνάμεις τοῦ περιβάλλοντος. Ενοτικτώδης στὴν ἀρχὴ, ἐμπειρικὴ ἀργότερα, τέλος δλοκληρωμένη στὴ συγχώνευση αὐσθητήματος καὶ σκέψεως, ἡ γέννηση καὶ ἡ προεία τῆς ἀγωγῆς σημειώνει τὰ πρῶτα ἐλεύθερα αἰσιόδοξα καὶ στέρεα βήματα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ Μέλλοντος. Εἶναι τὸ ἀγνότερο λυτρωτικὸ κίνημα ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ περιβάλλον. Κίνημα ἐγωκεντρικὸ, ποὺ ἐκφράζει τὴν πίστη στὸν ἀνθρώπων δλοκληρωμένη μονάδα ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ γνώση, αἴσθημα καὶ βούληση.

Ο δραϊότερος "Υμνος ποὺ μιαροῦσε νὰ γραφῇ γιὰ τὸν ἀνθρώπο ἀπὸ τότε ποὺ ἔμφανιζεται ὡς ὠργανωμένη κοινωτικὴ δημάδι μέχρι σήμερα θὰ ἥταν ἡ ἰστορία τῆς ἀγωγῆς του. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν θρησκειῶν ποὺ συμπικνώνουν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη πνευματικὴ, ἡθικὴ ἡ φιλοσοφικὴ κίνηση, τὰ ἴδιανικὰ τοῦ ἀνθρώπου σὲ μιὰ δεδομένη στιγμὴ τῆς προείας του, θεωροῦνται καὶ οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι. Γιατὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν θρησκειῶν δὲν εἶναι φιλόσοφοι ποὺ τεχνουργοῦν μεταφυσικὰ θεωρητικὰ συστήματα, οὔτε ἀπλῶς δίνουν λύσεις σὰν εἶδος συνταγῆς στὰ ἀνεξήγητα αἰνίγματα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ προπαντὸς εἰκοδομοῦν κοσμοθεωρίες ἀγωγῆς καὶ βελτιώσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ο Χριστιανισμὸς ὑστεραὶ ἀπὸ δυὸ χι-

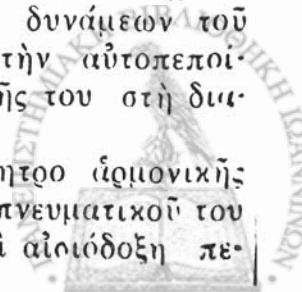
λιετηρίδες διατηρεῖ τὴν τελειότητά του, γιὰ τὸ ἡθικὸ, ὄντηγητικὸ του σύστημα τῆς ζωῆς. Οἱ μεγάλες ἀλήθειες δὲν ἀφοροῦν τὴ μετὰ θάνατο ζωὴ, γιὰ τὴν δποία γίνεται ἐλάχιστος ὁ λόγος ἀλλὰ τὴν παροῦσα.

Απὸ τὴ φιλοσοφία ὁ Σωκράτης, θὰ μένη ἡ μεγαλύτερη ἀνθρώπινη μορφὴ τοῦ ὑψηλοῦ πνεύματος γιατὶ οἱ ἴδεες του, ἡ ζωὴ του ἡ ἴδια συμβολίζουν τὴν ἐναγώνια ἀναζήτηση μεθόδων ψυχικῆς καὶ ἡθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ακόμα ἡ ἀγωγὴ, εἶναι ἡ ἔκφραση τοῦ δημιουργικοῦ πάθους τοῦ ἀνθρώπου. Η ἴδεα τοῦ θανάτου τὸ αἰνιγμα τῆς ζωῆς, εἶναι ἐκεῖνα ποὺ δέηγοῦν στὶς μεταφυσικὲς ἀναζητήσεις καὶ ποὺ γενικὰ βαρύνουν στὴ συναισθηματικὴ διάρθρωση τοῦ ψυχικοῦ κόσμου. Οἱ θρησκευτικοὶ μῆδοι τῶν λαῶν, τὸ τραγούδι, ὁ χορὸς, ἡ τέχνη, ἡ φιλοσοφία, ἐκφράζουν κυρίως ἀναλόγως τῆς μορφικῆς ἴδιορρυθμίας τῆς ὑλῆς τὸ καταμληπτικὸ ἀντὸ συναίσθημα τοῦ ἀγνώστου. Η ἐπιστήμη ὅμως καὶ ἡ ἀγωγὴ ὡς πνευματικὲς ἔκδηλώσεις, ἐκφράζουν τὸ ἀγωνιστικὸ καὶ δημιουργικὸ πνεῦμα ποὺ προσπαθεῖ νὰ δρομώθῃ ἐνάντια στὸ συναίσθημα τῆς φιδορᾶς. Περικλείουν καὶ οἱ δύο τὴν ἐνότητα καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἀντάρκεια, ἐκδηλώνοντας ἀγωνιστικὸ πάθος ἐνάντια στὴν ἀνθρώπινη μοῖρα, σὲ ὑψηλὸ βαθμό. Στὴν ἐπιστήμη δ στοχασμῷ κερδίζει σὲ συναισθηματικὸ βάθος διατεί σὰ σκοπό του τὴν πάλη ἐνάντια στὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία, καὶ χαίρεται τὴν διαδοχικὴ προεία τῆς εὐθίγραμμης ἔξελίξεως σ' ἀντίθεση μὲ τὶς πνευματικὲς καὶ συναισθηματικὲς ἐκδηλώσεις ποὺ διαγράφουν συνεχῶς, ἔνα περιστρεφόμενο κύκλο τῶν ἴδιων πάντοτε συναισθηματικῶν ἀντιδράσεων καὶ μεταφυσικῶν ἀναζητήσεων.

Στὸν ἴδιο δημιουργικὸ τόνο, ἐκδηλώνεται καὶ ἡ Ἀγωγὴ. Ο ἀνθρώπος μὲ τὴν Ἀγωγὴ λυτρώνεται ἀπὸ τὰ ὑποταχτικὰ δεσμὸν τῶν αἰνιγματικῶν δυνάμεων τοῦ περιβάλλοντος, ἀποχτάει τὴν αὐτοπεποίθηση τῆς θετικῆς συμβολῆς του στὴ διαμόρφωση τῆς ζωῆς.

Τὸ πρῶτο ισχυρὸ κίνητρο ἀριμονικῆς ἐνότητος τοῦ ψυχικοῦ καὶ πνευματικοῦ του κόσμου εἶναι ἡ ὑγιὴς καὶ αἰσιόδοξη πε-

ποίηση ποὺ θέτει ἡ Ἀγωγὴ γιὰ τὴν προοδευτικὴ βελτίωση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν νίκη πάνω στὶς ἀντιξότητες τῆς ζωῆς.

Ο πρωτόγονος μυῶντας τὰ νέα μέλη τῆς φιλῆς πρὸς τὶς ἀποχτημένες γνώσεις τοῦ περιβάλλοντος κόσμου καὶ ἔξασκῶντας τὶς δεξιότητές του πρὸς τὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς δὲν ἀμφιβάλλει γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἔργου του. Βρίσκεται ἀκόμη στὸ στάδιο τῆς ζωῆς ὅπου οἱ πνευματικὲς λειτουργίες βρίσκονται σὲ ἀνεξέλεγχη μορφὴ καὶ οἱ ἐνστικτώδεις παρορμήσεις μὲ τ' ἀπορρέοντα ἀπ' αὐτὲς συναισθήματα ὑπερέχουν καὶ ἐπιφέρουν τὴν ἀδιατάρακτη ἀναγκαστικὴ ἴσορροπία τοῦ ἀνθρώπου. Ισορροπῶντας ἔστω καὶ ἀναγκαστικὰ διατάξεις, δημιουργεῖ τὴν αἰσιόδοξη πεποίθηση τῆς νίκης του καὶ τῆς εὐτυχίας.

Τέτοιες σιγμές συναντοῦμε καὶ στοὺς ιστορικοὺς καὶ νεωτέροις χρόνοις ὃπου τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα παρουσιάζεται ὡς διαμορφωτὴς τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἀνθρωπότητα οημειώνει μεγάλα προοδευτικὰ ἄλματα καὶ ἡ Ἀγωγὴ θεωρεῖται ἡ βασικώτερη κοινωνικὴ λειτουργία διαμορφώσεως τοῦ πυλιτισμοῦ.

Σὲ τέτοιους καιροὺς συντόμου καὶ σχετικῆς ἔξιορροπήσεως τῶν ἀντιθέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἔαντό του καὶ μὲ τὸν περιβάλλοντα κόσμον ἡ Ἀγωγὴ ἐμφανίζεται ὁ ἴσχυρὸς συντελεστὴς τῆς προούδου, ἡ ἐλκυστικὴ ἵδεια τῆς ἀνθρώπινης νίκης κατὰ τῆς ὑλικῆς καὶ μεταφυσικῆς ὑποταγῆς του ἔχομε ὅμως κατὰ τὴν ἴστορικὴν ἔξτιξην καὶ τὶς δραματικὲς περιὰδους ὃπου σπάει ἡ ὄργανικὴ αὐτὴ ἐνότητα μὲ τὰ σχληρὰ ἐπακόλουθα. Ο ἀνθρωπος σπιράσσεται ἀπὸ τὶς ἀναθεωρητικὲς ἀντιλήψεις τῶν φιλοσοφικῶν θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν κοσμοθεωριῶν.

Στὴν Ἀγωγὴ τότε παρουσιάζονται οἱ ἀρνηταί της, μὲ τὶς θεωρίες τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἐπιβολῆς τῆς κληρονομικότητος καὶ οἱ ἱεροτολόγοι ἐρευνηταὶ μὲ τὶς βαθειές ἀνιγνεύσεις τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, τὶς τυπικὲς καταμετρήσεις καὶ ἀποδελτιώσεις τῶν ἐπωτερικῶν ἐκδηλώσεων, ἐναποιεῖτοντας τὸ ἄπαν τῆς ἐπιτυχίας των στὴν ψυχολογία καὶ στὶς τυπικὲς μεθόδους τῆς διδακτικῆς.

"Όλα τὰ ἀγωνιώδη καὶ μεγάλα προβλήματα παρουσιάζονται στὸν ἀνθρωποτῆς ἐποχῆς αὐτῆς ὡς ἄλντα καὶ ἀνυπέρβλητα καὶ ἔξετάζονται μὲ τὸν φακὸν τοῦ σκεπτικισμοῦ καὶ τῆς ἀναλυτικῆς σκέψης, χωρὶς δημιουργικὴ πνοή.

Η Ἀγωγὴ λοιπὸν σὲ τέτοιες περιόδους περνάει βαθειὰ κρίση ὥχι μόνο ἀπὸ τὴν στάση τῆς ἀμφιβολίας καὶ ἀπειθαρχίας τῶν παιδαγωγούμενων πρὸς τὰ σεβαστὰ μέχρι τώρα μεγάλα ἥθυκά καὶ κοινωνικὰ ἀξιώματα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη κοινωνικῆς καὶ πολιτειακῆς ἥρεμίας. Οἱ πόλεμοι παραβλέπονταν τὰ προσβλήματα τῆς Ἀγωγῆς καὶ οἱ βαθειὲς κοινωνικὲς ἀντιθέσεις μὲ τὴν προσβολὴ τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος ὡς βασικοῦ ουδημιστοῦ τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν συνειδήσεων ἐκτρέπονταν τὴν Ἀγωγὴ ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς παραλλήλου καὶ συμμόρφου πρὸς τὴν ὅλην ἔξελιξην πορείαν της καὶ τῆς προσδίνουν τὸ σπασιμοδικὸ στὶς κινήσεις της, τὸ αἴσθημα τοῦ ἀνωφελοῦ τῶν ἐνεργειῶν της, τὴν ἔλλειψη πεποιθήσεως ὡς πρὸς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν σκοπῶν της καὶ τὴν εὔρογετικότητα τῶν μεθόδων της. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀρνήσεως ποὺ κυριαρχεῖ, ταπεινώνει τὸν ἀνθρωποτὸν καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ ἀναθεωρήσῃ τὶς δημιουργικὲς πεποιθήσεις γιὰ τὴν βαθμιαία τελειοποίησή του. "Ομως παρ' ὅλα αὐτά, ἡ Ἀγωγὴ ὡς θεωρητικὸ σύστημα βελτιώσεως τῆς ζωῆς, λόγω τῆς ἐπαφῆς του μὲ τὸν ἐν «ἔξελιξει» ἀνθρωποτὸν καὶ τῶν ἀνθρώπινων σκοπῶν της, πολὺ σύντομα ξετινάζει τὶς ἀποπνικτικὲς ἐπιζήσεις μᾶς τραγικῆς περιόδου, πρώτη αὐτὴ ἀπὸ τὶς λεγόμενες πνευματικὲς ἐπιστῆμες, ἀναθεωρεῖ τὴν σκεπτικικὴν διάθεσην ὡς πρὸς τὴν πρόοδο καὶ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου καὶ προσπαθεῖ νὰ οἰκοδομήσῃ ἔνα νέο σύστημα ἐναρμονήσεως τῶν δυνάμεων τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας καὶ φιλοσοφικῆς δικαιώσεως.

Η Ἀγωγὴ, εἶναι ἡ μόνη κατάλληλη, σὰν στοργικὴ μητέρα, ὕστερα ἀπὸ τὴν τρομερὴ πολύχρονη καταιγίδα νὰ ἐπιτύχῃ μὲ τὸν σκοπού της ποὺ θὰ προβάλῃ καὶ τὰ ἀνάλογα μέσα της, νὰ ἐπανασυνδέσῃ τὸν ἀνθρωποτὸν μὲ τὴν Κοινωνία, νὰ ἀποτοξινώσῃ τὴν ψυχή του ἀπὸ τὸ ἀγχόντες πε-

ριεχόμενο ποὺ ἐκφράζουν οἱ προσωπικώτερες ἐκδηλώσεις του, ποὺ είναι δὲ στοχασμὸς καὶ ἡ τέχνη, νὰ ἑναρμονίσῃ τὸ παρόειδὸν μὲ τὸ παρὸν πρὸς ἔνα καλύτερο μέλλον. Τὴν ἀναγεννητικὴν αὐτὴν κατεύθυνσην τῆς Ἀγωγῆς μᾶς τὴν ἐγγυῶνται μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργο τους οἱ μεγάλοι παιδαγωγοί. Ἡ ζωὴ τους συμβολίζει τὴν ἴδεαν τῆς θυσίας γιὰ τὸν ἀνθρώπον καὶ τὸ ἔργο τους ἀναβλύζοντας ἀπὸ καρδιὲς ποὺ πάλλουν γιὰ τὴν πρόδοδο καὶ εὐτυχία τῶν ἀνθρώπων, ἀποκτὰ πλατύτατο περιεχόμενο καὶ περικλείει ὅλα τὰ χρήσιμα στοιχεῖα τῶν φιλοσοφικῶν κοινωνιολογικῶν καὶ οἰκονομικῶν συστημάτων ποὺ κατὰ καιρούς ἔχουν συμβάλλει στὴν ἐν γένει ἐξέλιξη.

Ἡ ἐποχὴ μαζί, παρὰ τὴν κατακλητικὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης, διανύει ἀκόμη τὸ στάδιο τῆς κοίσεως καὶ ἀπόδειξη ὅτι ἡ φιλοσοφία σωπαίνει ἡ τέχνη σπαράσσεται ἀπὸ τὶς ἐναλλασσόμενες καταθλιπτικὲς ἐντετώσεις τοῦ παρόντος, ἡ δὲ ἀγωγὴ μόλις ἀρχίζει νὰ ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τὴν στεῖρα μεθοδομανία. Τὰ θέματά της, ἐπανέργονται στὸ προσκήνιο τοῦ ἐνδιαφέροντος, ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ κοινωνικὲς ὅμιλοι ἐκφράζονται ἀνησυχίες γιὰ τὴν ἥθικὴν τοποθέτη της νεότητος καὶ οἱ συζητήσεις τῆς Πολιτείας γιὰ ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις, είναι σοβαρὲς ἐνδείξεις.

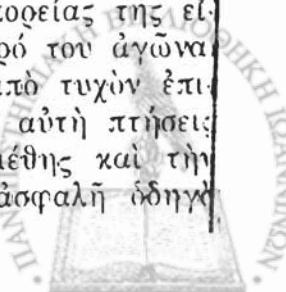
Ἡ πίστις στὴν Ἀγωγή, ὡς ἐνοποιοῦ φαίνεται τὸ διλιγότερο οὐτοπιστικὸν δινειρόντος γιὰ ἔνα καλύτερο Μέλλον, θὰ μπορέσῃ νὰ συμβάλῃ θετικὰ στὴν ἐλάττωση τῆς κοίσεως τῆς ἐποχῆς μαζί, φέροντας τὸ ζωογόνο ἀέρα τῆς αἰσιοδοξίας.

Ἡ πεποίθηση αὐτὴ στὰ χρόνια μαζί φαίνεται τὸ διλιγότερο οὐτοπιστικὸν δινειροπόλημα, ἐφ' ὅσον οἱ πολεμικὲς μηχανὲς γίνονται τροιαγτικές, κινήματα αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν συνεχίζονται καὶ δὲ ἀνθρώπος περισφίγγεται σὰν ἀσήμαντος ἀριθμὸς μέσα στὰ γιγαντιαῖα συστήματα τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν συμβιώσεων. Ἀκόμη μπορεῖ νὰ διαπιστώσῃ κανείς, ὅτι καὶ στὶς ἴδεοιολογίες τῶν λαῶν λείπουν τὰ φτερὰ τῶν μεγάλων πτήσεων ποὺ γεννήθηκαν στὰ πνεύματα τῶν ὄραματιστῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ διαφωτισμοῦ καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς αἰσιοδοξίας τοῦ 19ου αἰώνος.

Εἶναι προϊόντα ψυχροῦ ἐπιστημονικοῦ λογισμοῦ, ὃπου οἱ ἀνθρώποι θεωροῦνται τὰ κίνητρα μέσα μᾶς ἐκ τῶν προτέρων ἵππολογισμένης κινήσεως διαγραμμένης, μὲ κάθε ἀκρίβεια στὴν ἡρεμία τοῦ ἐπιστημονικοῦ γραφείου. Ὁ σκοπός των προσάλλει μὲ παγερὴ ἀπσάλινη στιλπνότητα καὶ οἱ ἀνθρώποι είναι οἱ ποσοτικοὶ ἀριθμοὶ ποὺ ρίχνονται σὰν θεομαντικὰ μέσα στὶς μηχανικὲς κινήσεις τῶν διεθνῶν μεταβολῶν. Σήμερα, ὃπου τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ ἀλλὰ καὶ τὶς κοινωνικὲς καὶ ἐθνικὲς ὅμιλοι αὐλακώνει μιὰ βαθειὰ ἀνησυχία ἀνατροπῆς τῶν ἥθικῶν καὶ φιλασφικῶν πεποιθήσεων καὶ ἡ ἐπιστήμη είναι ὑποχρεωμένη νὰ μηχανεύεται τρομαχικὰ ὅπλα καταστροφῆς τῆς ἀνθρώπιτητος, καλεῖται ἡ Ἀγωγὴ, χωρὶς νὰ χαράξῃ νέους δρόμους κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς εὐτυχίας, νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἀνθρώπον. Αὐτὴ μπορεῖ ν' ἀποθῇ ὁ συνεκτικὸς κορικός στὶς ὑπάρχουσες δυνάμεις γιὰ νὰ συγκλίνουν πρὸς τὴν θελτιώση τῶν συνθηκῶν τῆς ἀτομικῆς κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς καὶ λόγῳ τῆς ἀρρητης συνδέσεως της μὲ τὸν ἀνθρώπο πὰ ἐπαναφέρη τὶς κεντρόφυγες πνευματικὲς δυνάμεις πρὸς τὸν ἀπλὸν καὶ ιεράλιο σκοπὸ τῆς ἀγάπης.

Βεβαίως, ἡ κατεύθυνση αὐτὴ, ἀπαιτεῖ ψυγικὸ πλοῦτο, ἀγωνιστικὴ διάθεση, αἰσιόδοξη ἀντιμετώπιση τῶν ἐπὶ μέσους ἐκδηλώσεων, ἀναγκαστικὴ προσγείωση, πρὸς τὶς γοήσιες ὡφελιμιστικὲς κατευθύνσεις. Ἡ ἀγωγὴ πρὸς τὴν ἀνθρώπιτηκήν αὐτὴ κατεύθυνση δὲν θὰ ἀγνοήσῃ καθόλον τὴν ἐπιστήμη της, τὴν παιδαγωγικὴν καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν συγγενῶν της ἐπιστημῶν καὶ δὲν θὰ ἀπομακρύνεται καθόλον ἀπὸ τὴν δημιουργικὴν πορεία τῆς ἀνθρώπινης σκέψης.

Τέλος ἔχοντας ἀντικείμενο τῶν προσπαθειῶν της τὸν ἀνθρώπον καὶ ὅχι τὴν ἀψυχηὴν δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ τὸν μείντι πιστή, γιατὶ ἡ κοίτη τῆς πορείας της είναι ποτισμένη ἀπὸ τὸν πυρό του ἀγῶνα πρᾶγμα ποὺ τὴν ἔκεκάβει ἀπὸ τυχὸν ἐπικίνδυνες καὶ ἀνωφελεῖς γι' αὐτὴ πτήσεις ἀδιάφορης ἐπιστημονικῆς μέθης καὶ τὴν ἔναντιφέρει κοντά του ὡς ἀσφαλῆ ὀδηγῆ τῆς ζωῆς του.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΗΣΑΥΡΟ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΜΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

ΞΕΝΙΤΕΙΑ, Η ΛΑΜΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ

ΝΙΚ. Α. ΣΚΟΠΑ

Διδασκάλου, ΣΤ' Περιφερείας 'Αθηνῶν

Δὲν ξέρω ἂν αὐτὲς οἱ γραμμὲς θὰ διαβάζωνται κάποτε ἀπὸ τὰ παιδιά μας, ή τὰ ἐγγόνια μας, σὰν τὰ «παράδοξα» μᾶς ἐποχῆς, ποὺ θὰ ἔχῃ πιὰ ἀνεπίστροφα περάσει. Γιατὶ ή ἔννοια τῆς ξενιτειᾶς, ὅπως τὴν ἔχει συλλάβει ή δική μας εύαισθησία καὶ τὴν ἐτραγούδησε στὸ παρελθόν ή μουσα τῶν προγόνων, μὲ ὅλο τὸ συναισθηματικὸν καὶ δραματικὸν τῆς περιεχόμενον, ἀλλοιώνται σημαντικὰ καὶ καταπίνεται ὀλοένα καὶ περισσότερο ἀπὸ τὴν ξενιτειὰν τῆς εὔκολης ἐπικοινωνίας, τῆς πανταχοῦ παρουσίας, σὰν ἀνθρώπινης δυνατότητας.

Δὲν ὑπάρχουν πιὰ οἱ ἀχανεῖς ἀποστάσεις, οὕτε τ' ἀτοπέλαστα βουνά καὶ οἱ θάλασσες οἱ «λεβεντοπνίχτες», ὅλα ἐκεῖνα ποὺ ἔδιναν τὸ μυστήριο τοῦ τραγικοῦ μεγαλείου στὸ μεγάλο ταξίδι καὶ οἰστρηλατοῦσαν τὴν λαϊκὴ φραντασία. Τὰ βουνά καὶ οἱ θάλασσες δὲν ἀποτελοῦν πιὰ ἐμπόδια καὶ τὰ πουλιά δὲν γρειάζονται γιὰ ταχιδρόμοι τῆς ἀγάπης. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἀρχίζει νὰ διαμορφώνεται σιγά - σιγά ἔνα παγκόσμιο ἥθος. Κάθε χρόνο ἐκατομμύρια ἀνθρώπων, ἴδιαίτερα νέων, ταξιδεύουν σ' ὅλα τὰ μάκρη τῆς ὑδροπτίου, μὲ κάθε μέσο, τώρα μάλιστα ποὺ τὰ «ωτο - σποτ» στὴν Εὐρώπη δίνουν μεγάλες εἰκολίες γιὰ ἀνέξοδες μετακινήσεις. Ποῦ πᾶνε; "Ισως οὗτε κι αὐτοὶ ξέρουν! Πᾶνε νὰ κατακτήσουν τὸν κόσμο, νὰ γνωρίσουν καινούργιες συγκινήσεις, νὰ ἔξοινεισθοῦν μὲ νέους τρόπους ζωῆς. Τὸ πάθος τῆς περιπέτειας, δὲ πόθος τῆς ἀλλαγῆς, ή μέθη τοῦ Ήλιγγού πάει νὰ γίνη φίγιωση γιὰ τὴν νέα γενιά. Πῶς νὰ νοσταλγήσῃ σήμερα τὸν καπνὸ τῆς πατρικῆς του στέγης δ σύγχρονος 'Οδυσσέας, διαν ξέρη ὅτι λίγες δῆρες μετὰ τὴν ἀπογείωσή του ἀπὸ τὸ «ειρόν πτολεμόν» θὰ βρίσκεται στὸ «πετρωτὸ θίσκο» του;

Σήμερα θὰ ταίριαζαν περισσότερο οἱ στίχοι τοῦ Τεύκρου 'Ανθία:

«Ἀλήτη! Ἀπόψε εἰν' ή βραδὺν τόσο
(καλή, τόσο καλή!)
Μπορεῖς νὰ πᾶς νὰ κοιμηθῆς σ' ἔνα
(παγκάκι, ἀλήτη!)
Πιλάτυνε ἡ σκέψη τὴν ζωὴν τόσο πολύ,
(τόσο πολύ,
πόκανε δ ἀνθρωπός τὴν γῆ κι ὅλο τὸ
(σύμπαν σπίτι!).

Δὲν ήταν δμως ἔτοι πάντοτε τὰ πράγματα. Δὲν εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερα ἔτοι γιὰ ὡρισμένες ἐπαρχίες τῆς πατρίδος μας. Δυσάρεστες εἰδήσεις μᾶς δροχονται. κάθε τόσο ἀπὸ τὰ χωριά μας. Οἱ νέοι ξεσηκωμένοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων κι ἀπὸ τὴν ἀπόγνωση, ζητοῦν στὸν ἐκπατρισμὸ μιὰ καλύτερη μοῖρα κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἡ αἰμορραγία ἔξακολουθεῖ ἀκόμη καὶ τὸ 'Εθνος πληρώνει βαρύτατο φόρο αἷματος στὸν σύγχρονο Μινόταυρο. Τὰ χωριά ἀδειάζουν, τὰ σπίτια διπλουμαντάλώνονται, τὰ θρανία χάσκουν ἀδειανὰ μπροστά στὰ μάτια τοῦ δασκάλου.

Πρώτη καὶ καλύτερη στὸν ἐκπατρισμὸ ή πατρίδα μας, ή "Ηπειρος, ἀληθινὴ αἰμοδότρια τῆς ξενιτειᾶς, μὲ τὰ παιδιά της σκορπισμένα στὰ πέρατα τοῦ κόσμου — γενεὲς γενεῶν — οργιασμένα στὴν ξένη διούγεψη, μὲ τὴν ἀσύγαστη λαγτάρι τοῦ νόστου στὴν ψυχή. Πρέπει ν' ἀνατρέξωμε νοερὰ κάμποσες δεκαετηρίδες πίσω, στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, τότε ποὺ δὲ ξενιτεμός ἔπαιρνε τὶς πιὸ μεγάλες, τὶς πιὸ δραματικές διαστάσεις. Η Ἑλλειψη προσωπικῆς ἐλευθερίας, ή ἐκ μέρους τοῦ τυράννου περιφρόνηση τῆς περιουσιακῆς ἀσφάλειας, οἱ ἀποιλές καὶ οἱ ἔξευτελισμοί, μαζὶ μὲ τὴ διαρκῶς ἐλαττωμένη ἀποδοτι-

κότητα τῆς ἡπειρωτικῆς γῆς — αἰώνια μοῦρα τοῦ Ἡπειρώτη — ἀνάγκαζαν ἔνα μεγάλο μέρος τῶν κατοίκων, τὸ πιὸ εὔρωστο καὶ δημιουργικό, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρικὴ γῆ. Στὰ χρόνια αὐτὰ ἔχει συντεθῆ ἔνας θαυμάσιος κύκλος δημοτικῶν τραγουδιῶν ποὺ τραγουδάει τὶς δυὸς ὑψεις τοῦ αισεμοῦ: Τὰ βάσανα ἐκείνων ποὺ φεύγουν ἢ ἔφυγαν καὶ τὶς δύστυχες ἀρεσ αὖτῶν ποὺ μένουν καὶ καρτεροῦν τὸν γριοσμὸν γεμάτοι πόνο καὶ ἀγωνία. "Ολες οἱ συλλογές τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ποὺ ἔχουμε ὑπὸ δψη μας, δίνουν στὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ κύκλου αὐτοῦ ἡπειρωτικὴ προσέλευση.

'Αξίζει νὰ ίδοιμε πῶς τραγούδησε ἡ ἡπειρωτικὴ ψυχὴ τὴν ξενιτειά, πῶς δέχτηκε καὶ πῶς ἀντέδρασε στὸ περιωμένο της.

Τὰ τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς, γενικώτερα, παρουσιάζουν μιὰ ξεχωριστὴ δραματικότητα, ποὺ κορυφώνεται στὴ σύγχρονη δύο ἀντιθέτων τάσεων τῆς ψυχῆς: 'Απὸ τὴν μιὰ μεριὰ στέκεται ἡ ἀγάπη τῆς γενέθλιας γῆς, ὁ πόνος τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἀγαπημένων, ὁ συναισθηματικὸς δεσμός. 'Απὸ τὴν ἄλλη δρομήνεται ἡ ἀμείλικτη ἀνάγκη τῆς ζωῆς, τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντήρησης, ἡ βιολογικὴ ἀνάγκη. 'Αναμεσά τους ὁ ἀνθρωπὸς παλεύει μὲ τὴν μοῖρα του καὶ νικιέται. 'Τπάροχει ἐδῶ τὸ τρίπτυχο τοῦ τραγικοῦ στοιχείου στὴν ἀριστοτεχνικὴ του πληρότητα. 'Απ' ἐδῶ καὶ πέρα δὲν λείπει παρὰ ὁ τραγουδιστής, ὁ τεχνίτης, ποὺ θὰ δώσῃ στὴ σύγκρονη αὐτὴ τὴν καλλιτεχνική, τὴν ποιητική της ἔκφραση.

'Απὸ τότε ποὺ κατοικήθηκε ὁ τόπος αὐτὸς ἡ μοῦρα τοῦ ἀναγκαστικοῦ ἐκπατρισμοῦ σημαδείνει βαθιὰ τὴ σκέψη τῶν κατοίκων του. Κλασσικὸ παράδειγμα ὁ 'Οδυσσέας, τὸ πωτεϊκὸ σύμβολο τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Μὲ τὴν ψυχὴ του δοσμένη στὴ λαντάρα γιὰ τὴ δόξα καὶ τὴ γνώση, τὸν πλοῦτο καὶ τὴν περιπέτεια, γνωίζει τὸν κόσμο. 'Η σκέψη του δύμως, ἡ καρδιά του, ἔχει δεθῆ ὑριστικὰ μὲ τὸ πατρικό του γῆμα. Μάταια ἡ Καλυψὼ — ἡ σαγήνη τῆς ξένης διαιρεῖται — πασγίζει μὲ γλυκόλογα νὰ τὸν κάνῃ νὰ ξεχάσῃ.

«'Λεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἰμυλιοῖσι λό—
(γοινιν
θέλγει ὅπως 'Ιθάκης ἐπιλήστεται· αὐτὸς
(τὰρ
'Οδυσσεὺς ιέμενος καὶ καπνὸν ἀποθεώσκοντα
νοῆσαι ἡς γαίης θανέειν ἰμείρεται».

Μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ κάθε "Ἐλληνα πλανιέται πάποιος 'Οδυσσέας. 'Ανήσυχος καὶ κοσμοταξιδευτής, γενναιόφρων καὶ πανοῦργος, πολυτεχνίτης καὶ κουρσάρος, κοσμοπολίτης ἀλλὰ καὶ πατριδολάτρης, δίνει τὸ μέτρο τῆς πολύτροπης, τῆς κυκλοθυμικῆς ψυχικότητας τοῦ λαοῦ μας. 'Απὸ τὰ δύμηρικὰ χρόνια ὡς σήμερα, ὁ ἴδιος πόνος, ἡ ἴδια λαχτάρα. Εἶναι γλυκειὰ ἡ πατρίδα γιὰ τὸν καθένα, ὅποια κι ἀν εἶναι. Γιὰ τὸν "Ἐλληνα δύμως καὶ εἰδικώτερα γιὰ τὸν Ἡπειρώτη, ἡ στέρησή της βαραίνει περισσότερο ἀπὸ κάθε τι. Δὲν γνωρίζω ἀν κανένας ἄλλος λαὸς ἔδωσε μὲ τέτοια συμπικνωμένη ἐπιγραμματικότητα τὸν ἀβάσταχτο πόνο, ὅπως μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς στίχους:

—'Η ξενιτειά, ἡ δραματική, ἡ πίκρα κι ἡ
(ἀγάπη)
τὰ τέσσερα τὰ ξύγιασαν, βαρύτερα εἰν'
(τὰ ξένα...).

'Εδῶ ὁ καημὸς τῆς ξενιτειᾶς βαραίνει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη δυσάρεστη κατάσταση, ἀπὸ κάθε ἄλλο συναισθημα, μόνιμο ἢ παροδικό. Βαραίνει πιὸ πολὺ ἀκόμη κι ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ θάνατο, τὸ πιὸ τελεσίδικο γεγονὸς τῆς ἀνθρώπινης μοίρας:

—Παρηγοριὰ ἔχει ὁ θάνατος καὶ λησμο—
(σίνη ὁ χάρος
κι ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ
(δέν ἔχει!)

Πιατὶ ὁ λαός μας ὕψωσε ἐδῶ τόσο ψηλὰ τὴν κλίμακα τοῦ πόνου; Πρόσκειται γιὰ συναισθηματικὴ ἔξαρση ἡ ποιητικὴ ὑπερβολή; 'Αλλὰ τέτοια «περίτεχνα τερτίπια» δὲν συμβιβάζονται μὲ τὴν λιτότητα καὶ τὴν ἀλήθεια τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. 'Η τραγικὴ αὐτὴ ἀποστροφὴ ἔχει διπλῆ ἔξήγηση: Πρῶτα γιατί, ἀν κάθε ἀναγκα-

στικώς ἐκτατρισμὸς δὲν είναι ποτὲ εὐχάριστος. ὁ χωρισμὸς μέσα στὶς συνθῆκες τῆς ἐπογῆς ἔκείνης ήταν πολὺ πιὸ ὀδυνηρός, ἀν ἀναλογισθῇ κανεὶς τὸν φόβο τοῦ ἀγνώστου, τὶς ἀφάνταστες ταλαιπωρίες τοῦ ταξιδιοῦ, τὸν κίνδυνο τῶν ληστῶν καὶ τῶν τειρατῶν.

Ο δεύτερος λόγος είναι ψυχολογικός. Ο θάνατος είναι, βέβαια, τὸ μεγαλύτερο κακό, ἀλλὰ ἀποτελεῖ, ἐπί τέλους, τὴν κοινὴν μοῖρα τῶν ἀνθρώπων. Ο πόνος ἀπ' αὐτὸν φτάνει σὲ μεγαλύτερη ἔνταση μᾶς ἡ διάρκειά του είναι σχετικὰ περιωρισμένη. Λυτώνει μιὰ καὶ καλὴ τὸν ζωντανὸν ἀπὸ τὴν ἐλπίδα γὰρ ξαναδῆ τὸν πεθαμένο. Καὶ τιγά - σιγὰ δ «πανδαμάτωρ» χρόνος ἔρχεται ν' ἀπαλύνῃ τὸν πόνο, νὰ δώσῃ καιρούργιες γαρές. Ἄν η μνήμη συντηρῇ τὰ τεκούμενα, η λήθη μᾶς είναι ἄλλο τόσο τολίτιαη, γιατὶ ἀποσυμφορεῖ τὴν ψυχή. Άλλοιμονο σὲ κείνους «ποὺ θέλουν, μᾶς δὲ δολεῖ νὰ λησμονήσουν...».

Ο ζωντανοχωρισμὸς ὅμως δὲν είναι ἡ ἕδιο πρᾶγμα. Δὲν είναι δριστικὸς καὶ μετάκλητος. Δὲν τὸν δέχεται ἡ ψυχὴ σὰν νίτι τὸ ἀναπόφευκτο, ἀφοῦ ὑπὸ διάφορες ινθῆκες θὰ υποροῦσε νὰ τὸν ἀποφύγῃ. Ταρσιένει πάντοτε ἡ ἔγνοια γιὰ τὴν τύη τοῦ ξενιτεμένου, η λαχτάρα τοῦ γυριοῦ. Ἀνοίγεται ἔτσι στὴν ψυχὴ μᾶς ἀνάτρευτη πληγή, ποὺ διαρκῶς αἰμορραγεῖ καὶ πονᾷ.

Ο λαϊκὸς τραγουδιστὴς βλέπει τὴν ξενιτεὶαν σὰν μέγιστο ἀτίχημα καὶ πρόξενο τούτων κακῶν. Καμμιὰ γαρά, καμμιὰ ἀκλαυση γιὰ τὸν ξενιτεμένο. Γι αὐτὸν καὶ ἦν προπαγορεύει μὲ τὰ πιὸ γτυπητὰ ἐπίετα ποὺ γαρακτηρίζουν τὴν τραγικὴ μοῖρα του: Πολυπικραμένος, φτωχός, δόλιος, αρμακωμένος, κακόμοιρος, ἀπαρηγόρητος, είναι οἱ γαρακτηρισμοὶ ποὺ ἀπαντοῦν συγνὰ στὰ τραγούδια τῆς ξενιτεῖας. Η φιλοξενία, μᾶς ἀπὸ τις ἀρετὲς τοῦ λαοῦ μις, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔχῃ τὴν ωλέα τῆς τηι μοῖρα τοῦ ξενιτεμένου.

Μονάγα ξένας λαὸς ποὺ πήνεται γιὰ τὸν μισεσμὸν τῶν ἀγαπημένων του οὐ ξῆ μὲ τὴν ἀγωνία τους, μπορεῖ νὰ μώσῃ καὶ νὰ συντρέξῃ τὸν ξένο, γιατὶ θέτει στὸ πρόσωπό του τὸ δικό του ἀν-

θρωπό, ποὺ πλανιέται μόνος στὴν ξένη γῆ.

Μέσα στὴν φαντασία τοῦ λαοῦ ἀκόμη καὶ τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα, καὶ τὰ φυσικὰ φαινόμενα ἔχοντα συναρτηθῆ μὲ τὴν ἔννοια τῆς ξενιτεῖας. Τὰ βουνά καὶ οἱ θάλασσες ὑπάρχοντα γιὰ νὰ χωρίζονταν τοὺς ἀνθρώπους, τὰ πρῶτα μὲ τὸ ὄψος καὶ τὸν δγκο τους, η δεύτερη μὲ τὴν ἀπεραντωσύνη της. Τὰ πουλιά, τὰ σύννεφα, οἱ ἀγέρηδες πηγαίνοντα καὶ φέροντα τὰ μηνύματα στοὺς ἀγαπημένους:

—'Απὸ τὰ ξένα ποὺ βρεθῶ μηνύματα
(σοῦ στέλνω
μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοιξης, τὴν πάχνη
(τοῦ χειμῶνα
καὶ μὲ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ, τὰ ρόδα
(τοῦ Ματου.

Οι γιορτές, οἱ καλές μέρες, καὶ πρῶτα
ἀπ' ὅλα η πανέμορφη ἀνοιξη, ξυπνοῦν τὴν
νοσταλγία τοῦ γυρισμοῦ:

—Τώρα Μαγιά, τώρα 'Απριλιά, τώρα
(είναι καλοκαίρι
τώρα καὶ δ ξένος βούλεται στὸ σπίτι
(του νὰ πάῃ...

Ἄν ὅλες οἱ μέρες είναι θλιβερές, δίχως νοστιμάδα κι ὀδοιφιά, οἱ πιὸ φριχτὲς γιὰ τὸν ξενιτεμένο είναι οἱ στιγμὲς τῆς ἀρρώστειας, οἱ ἀτέλειωτες ὥρες στὸ κρεββάτι τοῦ πόνου, χωρὶς τὴν στοργὴν καὶ τὸ χάδι τῶν ἀγαπημένων του. Γι αὐτὸν δ λαδῆς δέεται:

—Παρακαλῶ Σε, Κύριε, καὶ προσκυνῶ
(Σε, Θέ μοι,
ἀρρώστεια κεῖ στὴν ξενιτεῖα τοῦ ξένου μὴν τοῦ δώσης.
Η ἀρρώστεια θέλει στρόματα, θέλει
(μεγάλη πάστρα
θέλει μαννούλα στὸ πλευρό, γυναῖκα
(στὸ κεφάλι...

Η πιὸ τραγικὴ μοῖρα ὅμως είναι νὰ πεθάνῃ στὴν ξένη γῆ. Ἄκλαυστο, ἀπιόλιστο, χωρὶς διψιάμα καὶ κερί ξένα γέρια τὸν σέρνουν στὴν στερνή κατοικία:

—Μὰ τ' εἶδαν τὰ ματάκια μου, μὰ τ' εἶ-
(δαν τὰ καημένα,
πῶς θάφτουνε στὴν ξενιτειὰ τὸν ξένο
(δόντας πεθάνη!
Δίχως θυμιάμα καὶ κερί, δίχως παπᾶ
(καὶ ψάλτη,
δίχως μαννούλας κλάματα, γυναικας
(μοιρολόγια...)

Εἶναι βαθιὰ οἰζωμένη στὸ λαό μας ἡ συναίσθηση τοῦ ὑστάτου χρέους ἀπέναντι στὸν ἀγαπημένο ποὺ μᾶς ἄφησε. 'Ο ἀ-
κλαυστος νεκρὸς θεωρεῖται δεῖγμα ἐρη-
μιᾶς καὶ κατάρας, πραγματικὴ συμφορά.
Τὰ δάκρυνα τῶν ξωντανῶν ἐλαφραίνουν τὴν ψυχή. Εἶναι ἡ ἀντίληψη τοῦ μεγάλου χρέους, ποὺ σπρώχνει τὴν Ἀντιγόνη στὴν ἥρωϊκὴ ἀπόφαση νὰ ἐνταφιάσῃ τὸν ἄθα-
το ἀδελφό, δίνοντας γιὰ ἀντισήκωμα τὴν ἴδια τὴν ζωή της:

—"Ακλαυστον τ' ἄφιλον ἐπὶ γαίης οὐκ
ἔω..."

'Η ἀντίληψη αὐτὴ ἐκφράζεται θαυμά-
σια ἀπὸ τὸν ποιητὴ τοῦ «Τάφου», ὅπου ὁ Παλαμᾶς γράφοντας ἔνα θλιβερὸ προσω-
πικό τον βίωμα, τὸ χαύρο τοῦ λατρευτοῦ τοῦ γυνιοῦ, θρηνεῖ στὸ ἵδιο ματίθιο:

"Αφκιαστο κι ἀστόλιστο
τοῦ Χάρον δὲ σὲ δίνω.
Στάσου μὲ τ' ἀνθόνερο
τὴν ὅψη σου νὰ πλύνω..."

'Η ξενιτειά, ἐξ ἄλλου, δὲν ἔπαφε νὰ συγκινῆ καὶ τοὺς ποιητὲς τῆς περασμένης τούλαχιστον γενεᾶς. Ξεχωριστὰ σημειώνει ἐδῶ τὴν παρούσια τον ὁ Κουστάλλης. ὅχι μονάχα γιατὶ ἡ ποίησή του βρίσκεται πιὸ νοντὰ στὸ δημοτικὸ τραγούνδι, ἀλλὰ γιατὶ ἐξηρσε καὶ πέθανε σὰν ὁ πιὸ πονεμένος νοσταλγὸς τῆς πατρικῆς γῆς. 'Η ψυχὴ του πετᾶ ἀπ' τ' ἀνήλιαγα μπουντούνια τῶν ἀθηναϊκῶν τυπογοαφείων στὶς λιό-
φωτες οραγούλες τῆς Πίνδου, ἀνάμεσα στὶς στάνες καὶ στὰ κυπροκούνδουνα. 'Ο Λοροσίνης ἔγοιαφε τὸ ἀλησμόνητο «Χῶμα Ἑλληνικύ». 'Ο Γουπάρης μᾶς ἀφισε τὸ κομψὸ πονέττο «Χωρισμός», ἐνῶ θαριὰ

καὶ μεγαλόπορεπη ἀντηχεῖ ἡ φωνὴ τοῦ Κάλβου στὸν «Φιλόπατρι»:

«"Ἄσ μὴ μοῦ δώσῃ ἡ μοῖρα μοι:
εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον
εἶναι γλυκὺς δι θάνατος
μόνον ὅταν κομῷμεθα
εἰς τὴν Πατρίδα.

"Αν ἔξαιρέση ὅμως κανεὶς τὸν Κου-
στάλη, ὅπου ποίηση καὶ ζωὴ σφιγτοδέ-
νονται σ' ἔνα δραματικὸ βίωμα, στὸν ἄλλους ποιητὲς δὲν διακρίνει κανεὶς τὸν σπαραγμὸ καὶ τὴν ἔνταση τοῦ πόνου, ποὺ χαρακτηρίζει τὸ δημοτικὸ τραγούνδι. 'Ο λόγος εἶναι εὐεξήγητος: Τὰ τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς, ὅπως καὶ τὰ μοιρολόγια, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον δημιουργήματα τῶν γυναικῶν τοῦ λαοῦ μας. Σὰν προϊ-
όντα τῆς γυναικείας εὐαισθησίας, διακρί-
νονται ἀπὸ τὴν ἔντονη ἐκφραση τοῦ πά-
θους, γιατὶ ἡ γυναικα, πηγὴ καὶ φύλακας τῆς ζωῆς, εἶναι ἡ πιὸ ἐνδεδειγμένη νὰ θρη-
νήσῃ τὸν ξωντανὸ ἢ τὸν παντοτεινὸ χω-
ρισμό.

'Η γυναικα παρουσιάζεται ἐδῶ μὲ τὴν ἰδιότητα εἴτε τῆς μητέρας, εἴτε τῆς ἀγα-
πημένης, στὴν πρώτη μὲ τὸ ἀνίκητο μη-
τρικὸ φίλτρο, στὴ δεύτερη μὲ τὴ φλόγα
τῆς ἀγάπης, διπλας τὴν ἔννοιωσε ὁ λαός
μας.

Γιὰ τὸν πόνο τῆς Μάνας μιλοῦν πάμ-
πολλα δημοτικὰ τραγούνδια. 'Η Ἡπειρώ-
τισσα Μάνα δίνει κι ἐδῶ τὴν τρυφερὴ πα-
ρουσία της μὲ ὅλα τὰ δείγματα τῆς πλού-
σιας ψυχικότητάς της. Πιὸ σπανιώτερα
ἀλλὰ πολὺ χαρακτηριστικά, προσβάλλει ἡ πόνος τῆς ἐφατευμένης κοπέλλας γιὰ τὸν
ξενιτευμένο ἀσίκη της. Ξεχωρίζουμε ἀνάμε-
σα στ' ἄλλα ἔνα τραγούνδι, πραγματικὸ¹
στολίδι τῆς λαϊκῆς δημιουργίας.

«"Ολοι τὸν ἥλιο τὸν κοιτοῦν ποὺ πάε-
(νὰ βασιλέψη
κι ἡ κόρη πούχε τὸν καημὸ τὴν θάλασ-
(σα ἀγναντεύεται
βλέπει καράβια κι ἔρχονται βαρκοῦλε
(κι' ἀρμενίζονται
— Μάνα, καράβια τέσπερα, μάνα βασ-
(κοῦλες πέντε

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΡΑΔΟΣ

Καθηγητής τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς. — Ἡ πνευματική του φυσιογνωμία. — Οἱ ἀπόψεις του γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς παιδείας.

Τοῦ κ. ΚΩΣΤΑ Δ. ΒΕΛΙΑΡΟΥΤΗ, Δικηγόρου

«Ἡ ἀπὸ τοῦ λεξικοῦ καὶ τῆς γραμματικῆς γλῶσσα καὶ τελειοτάτη οὖσα, εἶναι πάντοτε νεκρὰ καὶ μεταδίδει τὸν θάνατον καὶ ψυχρότητα, εἰς δὲ προφαύει». ΣΤΕΦ. ΡΑΔΟΣ (1871)

Πολὺς θόρυβος ἔστηκά θήρα τὸν τενταῖο καὶ ρόδο μὲ τὶς μεταρρυθμίσεις στὴν ἐκπαίδευση. Ἰδιαίτερα ἡ ἀναδιάρρωση τῶν ὡρῶν διδασκαλίας στὰ γυμνάσια, δημιούργησε πολλὲς συζητήσεις καὶ αυμύγλευσε τὸ πρόβλημα τῆς παιδείας.

μάνα, κατέβα ρώτατα, κατέβα 'ξέτα-
(σέ τα,
μήν είδαν τὸν ἀσίκη μου, τὸν ἀγαπη-
(τικό μου,
σὲ τὶ τραπέζι τῷσι ψωμὶ καὶ τὸ δικό
(μου εἰν' ἄδειο,
σὰν τὶ γεράκια τὸν κερνοῦν καὶ τὰ δι-
(κά μου τρέμουν
σὰν τὶ ματάκια τὸν κοιτοῦν καὶ τὰ δι-
(κά μου κλαῖνε;

Τι νὰ πρωτοθυμαμάσῃ κανεὶς στὸν γρινητικοὺς αὐτοὺς στίχους τοῦ ἀγνωστοῦ λαϊκοῦ τραγουδιστῆ; Τὴν πυκνότητα τοῦ παραπατικότητα τοῦ στίχου, τὴν πειραὴ ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου πόνου, τὴν ὄτητα καὶ τὴν διμορφιὰ ἢ τὴν ἀντίθεση τὴν εἰνόνα:

Ο Μαθύλης, ἀπαντῶντας κάποτε στὸ θέτημα, ποιὸς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ πιὸ μεγαλειότης τῆς νέας Ἑλλάδος, μᾶς δεῖ τὴν παρακάτω ἐντολή:

Μονάγαι τοῦ λαοῦ τοῦ πρέπει
βασιλικὸ τοῦ τραγουδοῦ στεφάνι!

Καὶ εἴγε δίκιο...

ΝΙΚ. Α. ΣΚΟΠΑΣ

(Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη μελέτη: Λαϊκὸς πολιτισμὸς καὶ Παιδεία)

Ἡ μικρὴ αὔξηση τῶν ὡρῶν τῶν νέων ἐλληνικῶν, ὑπῆρξε ἔνα βῆμα μόνον γιὰ τὴ λίση τοῦ προβλήματος τούτου.

Ἄλλὰ ἡ παιδεία στὴ χώρα μας στοὺς τρεῖς κύκλους, χρειάζεται οικικὴ ἀναδιοργάνωση, γιατὶ δὲν ἀνταποκρίνεται στὶς σύγχρονες ἀνάγκες. "Ἄν καὶ πέρασαν 140 χρόνια ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση πρέπει νὰ δύολογήσουμε, ὅτι ἡ τωρινὴ κατάσταση τῆς ἐκπαίδευσης καὶ στὶς τρεῖς βαθμίδες δὲν εἶναι ἴκανοποιητική.

Ἐκεῖνο δὲ ποὺ δηλητηριάζει τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐκπολιτιστικὴ πορεία τοῦ "Ἐθνους" μας εἶναι ἡ διγλωσσία.

Ο διακεκριμένος λογοτέχνης καὶ ἐκπαιδευτικὸς I. M. Παναγιωτόπουλος ἔγραψε πρὸ καιροῦ τὰ ἔξῆς: «Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ὅργανο Πανελλήνιο, πρέπει νὰ γίνῃ ἡ γλῶσσα τῆς παιδείας. Μονάχα μὲ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα μποροῦμε νὰ ἐκφράσουμε σωστὰ τὸ παρόν καὶ νὰ προετοιμάσουμε ἔνα καλύτερο μέλλον. Καὶ σὲ δλῆλη ἐπιφυλλίδα τοῦ ὑπογραμμίζει: «Ἡ δημοτικὴ μας, ἡ λαϊκὴ μας γλῶσσα ἐκφράζει τὴ συνείδηση, τὴν ιστορία καὶ τὴ μοίρα τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ. Εἶναι τὸ ζωντανὸ ὅργανο τῆς ἐπικοινωνίας μας. Εἶναι μὲν γλῶσσα πλουσιώτατη κι εὐστροφη κι διμορφη, μὲ τὴ γραμματικὴ της, μὲ τὴ σύνταξή της, μὲ τὰ κλασσικὰ τῆς κελμενα, ποὺ τὴν ποδοπατάμε, γιατὶ συνηθίσμενοι στὰ παγούμενα καλούπια τῆς καθάρευσας δὲν τὴν μαθαίνουμε».

Καὶ ὅλι αὐτά, ποὺ λέγει δ. I. M. Παναγιωτόπουλος καὶ ἔγραψαν καὶ ἄλλοι κορυφαῖοι διαγνούμενοι καὶ λογοτέχνες, δ.

πως δέ Ε. Παπανούτσος, δέ Γ. Φτέρης, δέ καθηγητής τῆς Θεσσαλονίκης Λ. Πολίτης, δέ Ἡλ. Βενέζης, δέ Π. Χάρης καὶ ἄλλοι ἀποτελεῖ αἴτημα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ εἶναι ἔθνικὴ ἀνάγκη.

Μεταρρυθμίσεις εἶχαν προταθῆναι γίνουν στὰ σχολεῖα τῆς πόλης τῶν Γιαννίνων στὴν περίοδο 1860—1870. Ἡ Ἡπείρος τὴν ἐποχὴν ἐκείνη ξοῦσε κάτω ἀπὸ τὸν ξυγὸν Τούρκων. Ὅμως τὰ ξακουσμένα Γιάννινα συνέχιζαν τὴν λαμπρὴν πνευματικὴν παράδοσην. Ἡ Ζωσιμαία Σχολή, τὸ πειρηματικόν αὐτὸν ἐκπαιδευτικὸν ἰδρυμα, ἀκτινοβολοῦσε καὶ πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Ἡπείρου.

Μερικοὶ νεοφότιστοι νεωτεριστές, ποὺ ἥσαν στὴν πραγματικότητα αἰχμᾶλωτοι τῆς ἀρχαιοπληξίας, ζητοῦσαν μεταρρυθμίσεις στὴν ἐκπαίδευση καὶ ἥθελαν γὰρ ἐφαρμόσουν προγράμματα, συστήματα, μέθοδες καὶ κανονισμοὺς ἀπὸ ἀντιγραφὴ ἄλλων χωρῶν.

Ἐτσι ἀρχισε στὰ Γιάννινα μιὰ μεγάλη ξύμωση γύρω στὰ ἐκπαιδευτικὰ ξητήματα, ὅσο νιὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ὅσο καὶ νιὰ τὴ Ζωσιμαία Σχολή.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπηρετοῦσε στὴ Ζωσιμαία Σχολὴ δέ Στέφανος Ράδος, καθηγητὴς τῶν ἐλληνικῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, ποὺ ἦταν ἀκόμα καὶ βοηθὸς τῆς διεύθυνσης.

Καὶ ἐδίδαξε στὴ Σχολὴ εἰκοσι ὀλόκληρα γορνία. Φωτισμένος ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς ἐτεβλήθηκε στὰ Γιάννινα μὲ τὴ φιλολογικὴ τὸν κατάοτιση καὶ μὲ τὴ γενικὴ τὸν μόρφωση. Δὲν ἦταν ἔνας τυγαῖος καθηγητής. Ἀλλὰ εἶχε τὴν ψυχὴν τοῦ δασκάλου, ποὺ ἀγάπησε τὴ δοιλειά του, ποσθηματίστηκε καὶ θαρρωλέα διατύπωσε τὶς γνῶμες τὸν πάνω στὸν ἐκπαιδευτικὸν τομέα καὶ ἴδιατερα στὸ γλωσσικὸν ξήτημα. Ὅπως θὰ ἴδοιμε παρακάτω οἱ θέσεις τῷ γενικὰ γιὰ τὴν ἐκπαίδευση ἦταν δοθὲς καὶ πολὺ τολμηρὲς γιὰ τὴν ἐπόχην του. Φαίνεται δὲ εἶχε μελετήσει καλά τὰ ἐκπαιδευτικὰ ξητήματα τῶν Γιάννινων. Καὶ σήμερα οἱ ἀπόψεις του ἀποχτοῦν ἐπικαιρότητα καὶ ἔχουν ἀξία, θίστερα ἀπὸ ἔνα αἰώνα περόπου. Ἀκόμα δὲ θὰ

πρέπει νὰ σημειώσω, δὲ δέ Σ. Ράδος, εἰ γε ἥθος καὶ ὑποτήριξε μὲ ἐπιχειρήματα καὶ μὲ τόλμη τὶς γνῶμες του.

Ο Σ. Ράδος εἶχε γεννηθῆ στὸ Γραμμένο τὸ 1830. Κατάγονταν ἀπὸ τὴν ἴδια τεղη πατούδα τοῦ Κ. Ἀσωπίου, ποὺ θεωρεῖται ὁ πρότανος τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, τοῦ διαπρεπῆ καθηγητὴ Χρ. Φιλητᾶ, τοῦ γνωστοῦ λόγιου Ἀν. Γούδα καὶ τῶν μεγάλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν Ζώη Κοπλάνη καὶ Ζωσιμαδῶν. Στὸ ἵστορικὸ σχελεῖο τοῦ χωριοῦ του ἔμαθε καὶ τὰ προγράμματα. Γι' αὐτὸ σ' ἔνα γραφτό τοικεύμενο κάνει εὑφημη μνεία τῆς δράσης καὶ καλῆς ἀπόδοσης τοῦ σχολείου τοῦ Γραμμένου. Τὸ 1879 πέθανε στὰ Γιάννινα πάνω στὴν ἀκμή τῆς πνευματικῆς του ἔξτηξης.

Εἶνε καταγίνει καὶ μὲ τὴ συγγραφὴ διαφόρων μελετῶν, ποὺ δὲν ἐπόλαβε τέρμη στὸ φῶς τῆς δημοσιότητας. Ἔτι ἔμειναν ἀνέκδοτες ἐργασίες του μετατῶν δοτίων «αἱ περὶ Ἡπείρου τοπογραφικὲς καὶ ἐθνολογικὲς πραγματεῖες του».

Ἔτι τοῦ δὲ καὶ γλαφυρὸς διαιλητῆς, διατηνεται, ἀπὸ τὸ γραφτὸ ἔργο του. Ἡπειρώτης ἵστορικὸς Ἰ. Λαυτούδης διβιβλίο του «Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα τὸν γρακτηρίζει σὰν διαποέψαντα καὶ γητήν, συνεργάτην καὶ σύμβολον τοῦ οποίου καὶ τιλογενοῦς Γυμνασιάρχου Μανάρη». (2)

Συνηθίζονταν, τότε, στὸ τέλος συολικῆς χρονιᾶς καὶ κατὰ τὶς λεγόμενες «ἐνιαύσιες ἐξετάσεις» νὰ γίνεται δὲ ἀλιγισμὸς τῆς δοιλειᾶς τῆς Σχολῆς. Βοντανοῦ μεγάλη καὶ πανηγυρικὴ συντονωση στὴν δοτίαν προσκαλεῖτο δέ Ἐλανας Πρόξενος, δέ Μητροπολίτης, οἱ ἔ

1. Λόγος ἐκφραντεῖς τῇ δ'. Ἰούλιον ὑπὲν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς φάντου Α. Ρέδου, κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις. — 1. Στὸ ἐξώφυλλο δὲ ἐκδότης διατηνεται τὰ ἐπιπροσεχῶς θέλομεν δημοσιεύσει καὶ σύλλογοι μοιτα τεῦ μακαρίστου δρχὴν ποιοῦντες διεθνή περὶ Ἡπείρου τοπογραφικῶν καὶ ἐθνολογικῶν πραγμάτειῶν του.

2. Ι. Λαυτούδης «Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα» Τεῦχος πόλεων σελ. 68.

της Σχολῆς καὶ ἔγκριτα πρόσωπα τῆς
τάξης.

Ἄπο τὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχω, προκύπτει,
ὅτι ἔντιμος καὶ φιλοσπάστης ἐκπαιδευ-
τής Σ. Ράδος, εἶχε δρισμῆ δύμαλητής δύο
μηνές, τὴ μέρα τῶν ἔξετάσεων. Τὴν πρώ-
τη φορᾶ μᾶλιστε στὶς 16 Ιουλίου 1861.
Ἐν λόγῳ του αὐτού, τὸν βροῆκα δημοσιευ-
μένο στὸ περιοδικὸ τῆς Ἀθήνας «Φιλί-
ππων». (3) Δημοσιεύτηκε στὴν Ἀθήνα,
τατὶ ἔθιγε γενικώτερα ζητήματα τῆς παι-
διάς, πολονότι, εἶχε σὰν θέμα τὰ σχολεῖα
τῆς πόλης. Τὴν δὲ δεύτερη φορᾶ μᾶλιστε
τὶς 4 Ιουλίου 1871. Καὶ ἡ δημιλία του
τοτὶ περιστρέφεται στὰ ἐκπαιδευτικὰ ζη-
ματα, ὅπου δρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ δια-
πάσῃ τὶς δικές του ἀντιλήψεις. Οἱ λό-
ρες του μαζὸν μὲ τὶς ἐνστάσεις καὶ τὴν ἀ-
ρρενση στὴ συζήτηση τῶν κανονισμῶν
ὑν ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλης δημοσιεύ-
τηκε σὲ Βιβλίο τὸ 1879 στὴν Ἀθήνα μετὰ
θίνατο του, μὲ τὴ φροντίδα τοῦ γνιοῦ
τῆς Ἀναστασίου.

Ο Σ. Ράδος εἶχε θεμελιώσει — ὅπως
αἴνει ἀπὸ τὰ ἔργα του — ἕνα στέρεο καὶ
κάθιστο φιλοσοφικὸ βάθμο. Τὸ φιλοσο-
φικὸ ποίησια εἶναι ἀπαραίτητο σ' ἕνα δια-
πάνιενο, σ' ἔναν ἐπιστήμονα, σ' ἔναν καλ-
λίγνη. Καὶ παίζει ύδολο καίριο ἡ κοσμο-
ωδητικὴ σκοπιὰ στὸ ἀντίκονσιμα, στὴν
ιτικὴ θεώρηση καὶ στὴν ἐπίλυση ἐπίκαι-
αν ποιεῖ. ημάτων.

Πιστεύει ἀκλόνητα στὴν ἔξελιξη. Χα-
κτημοστικὰ λέγει: «Τὰ πάντα ἐν τῷ κό-
σμῳ τούτῳ κυριοῦνται καὶ ἄλλοιοῦνται αἱ
παντὶς οἱ ἀνθρώποι καὶ ἡ κοινωνία.
Τοῦτο αἱ μεταποιηθμίσεις εἶναι καὶ ἀνάγ-
κη. Οἱ καλὸν διὰ τοὺς πατέρες μας, δὲν
ποθεῖ νὰ εἶναι καὶ δι' ἡμᾶς. Τὴν φρεσὶν
τὸν ταύτην πρὸς τὰ νέα, ὡς ἐν τῇ φύ-
σει, αὐτῇ ἐπάρχονταν δὲν ἔχω τι νὰ κατη-
ρήσω».

Με ἄλλα λόγια παραδέχεται, ο Σ. Ρά-
δος, ὅτι δὲν ἡμεροῦμε νὰ ἀνακόψομε
ἀδιάκοπη καὶ αἰώνια ἔξελιξη τῆς ζω-
ς. Μήνυντας συγκεκριμένα γιὰ τὶς προ-

τειωμένες μεταφρονθμίσεις στὰ σχολεῖα τῆς
πόλης, ἐφιστᾶ τὴν προσοχή. Πρόπει λέγει
νὰ τὸ προσαρμόσουμε στὶς ἴδιαιτερες συν-
θῆκες, ποὺ ἐπικρατοῦν στὸν τόπο μας.
«Ἀλλοιοὶ κάνουμε τὸ λάθος, κατὰ τὴν χα-
ρακτηριστικὴ του ἔκφραση, νὰ φρονθμε
στολὴν λαμπρὰν ἀνδρὸς τελείου καὶ ἀκ-
μαίου εἰς παιδίον δωδεκαετές». Καὶ σὲ
ἄλλο μέρος συνεχίζει: «Ἡ ἀπὸ τοῦ λεξι-
κοῦ καὶ τῆς γραμματικῆς γλῶσσά καὶ τε-
λειοτάτη οὖσα εἶναι πάντοτε νεκρὰ καὶ με-
ταδίδει τὸν θάνατον καὶ τὴν ψυχρότητα
εἰς ὅτι προφαύει». Καὶ συνεπής στὴ δια-
λεκτικὴ του σκέψη συνεχίζει: «Οτι πα-
ρέρχεται δὲν ἐπανακάμπτει, βοηθεῖ μόνο
διὰ τῶν μνημείων, ἀτινα ἀφῆκε νὰ τε-
λειοποιῆται καὶ ἔξευγενίζεται τὸ νῦν ζῶν
αἴσθημα, διότε εἶναι ἄλλοιως πεποιημένον
καὶ ἔχει τοὺς ἴδικούς του χαρακτῆρας».

Εἶναι θαυμαστής τοῦ Βηλαρᾶ. Καὶ πα-
ραδέχεται τὴν ἀμοιβαία ἐπίδραση ἀνάμεσα
στοὺς λόγιους καὶ στὸ λαό, ποὺ γονιμο-
ποιεῖ καὶ διαπλάθει τὶς νεώτερες γλῶσ-
σες.

Γιὰ νὰ ἀποδεῖξῃ τὴν κενότητα, ποὺ
δημιουργεῖ ἡ ἀποκατοληξία καὶ ἡ διγλωσ-
σία, ἀναφέρει ἔνα χαριτωμένο ἀνέκδοτο:

Κάποτε ὁ Βενετὸς Διοικητὴς ἐνὸς νη-
σιοῦ τῶν Ἐφτανήσων, εἶχε συμφωνήσει
νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ ἔνα χωριὸ τῆς Ἡπείρου
ἢ ὅ τὸ κατράνι, ποὺ θὰ ἔβγαζαν ἀπὸ τὸ
δάσος τους. Οἱ χωρικοὶ ὅταν εἶχαν ἐτοψιο
τὸ ἐμπόρευμά τους, ἀνέθεσαν στὸ δάσκα-
λο νὰ συντάξῃ τὸ γράμμα πρὸς τὸν Διο-
κητή. Ο δάσκαλος, ἀφοῦ συμβουλεύτηκε
καὶ τοὺς ἄλλους λόγιους τοῦ χωριοῦ, ἔγρα-
ψε ἔνα πολυσέλιδο ἔγγραφο, γιομάτο μὲ
«Ἐλληνικοῦμες». Τὸ διύλιασπε γριοσκοιμένος
γιὰ τὸ ἔργο του, στοὺς ἀγράμματους χω-
ρικούς, ποὺ δὲν κατάλαβαν, τί ἔλεγε. Καὶ
τοῦ ζήτησαν νὰ τοὺς ἔξηγήσῃ τὸ περιε-
γόμενο. Εἶδαν ὅμως ὅτι δὲν ἔγδιαφε γιὰ
τὴν ὑπόθεσή τους παρὰ τὰ πολλὰ καὶ με-
γάλα λόγια καὶ τὰ βαθειὰ ἔλληνικά. Τότε
ο ἐπικεψαλῆς τῶν ἐνδιαφερομένων χωρι-
κῶν τούτης ἀπὸ τὸ σελάχι τὸ μπρούτζι-
νο καλωδίοι καὶ ἔγραψε τὸ γράμμα στὴ
γλῶσσα τους». Λαϊκές εἶναι τὸν Κατρα-
νιάλη οἱ πρὸς τὸν Γκενεράλη, νὰ μοῦ
στείλης τὰ τάλλαρα γὰρ πάρης τὸ κατράνι.

3. ΦΙΛΙΣΤΡΩΡ. — Ηεριαδικὸν φιλοσοφι-
κὸν παιδαγωγικὸν δίς τοῦ μητρὸς ἐκδιδόμε-
νον Κουμανούδου Κ. Σανθοπούλου καὶ Λ.
Θεον — Ἀθῆναι 1862.

'Αφοῦ τὸ διάβασε ἡ συνέλευση, τὸ ἐνέκρινε διμόφωνα.

'Εξυμνεῖ τὰ ἀρχαῖα γράμματα. Καὶ υποστηρίζει, ὅτι πρέπει οἱ μαθητές, νὰ καταλαβανοῦν τὰ μεγάλα διανοήματα τῶν ξέσχων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητας. "Οχι δυμώς μὲ τὴ μέθοδο τῆς ἀποταμίευσης στὴ μνήμη λέξεων καὶ φράσεων νεκρῶν καὶ ἄψυχων.

Χρειάζεται ἀκόμα, λέγει, προσανατολισμὸς καὶ ἔκπαιδευση πρὸς τὰ πραχτικὰ ἐπαγγέλματα καὶ νὰ περιορισθῇ ἡ τάση τῆς νεολαίας πρὸς τὶς ἄγονες θεωρίες καὶ τὸν λογιωτατισμό. Γι' αὐτὸν εὑρύτερος κύνιος μαθημάτων στὴ Σχολὴ γιὰ τὶς Φυσικές Ἐπιστήμες.

'Ο Σ. Ράδος χαιράζει δλόκληρο πρόγραμμα ἔκπαιδευτικῆς πολιτικῆς. Καὶ ξεδιπλώνει γνῶμες, ποὺ φωτίζοιν ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὲς τὸ ἔκπαιδευτικὸ πρόβλημα.

Προχωρεῖ στὴ μελέτη καὶ κριτικὴ τῆς κατάστασης, ποὺ ἐπικρατοῦσε στὰ χρόνια ἔκεινα στὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Μάλιστα τονίζει, ὅτι ἡ δημοτικὴ ἔκπαιδευση ἔπειρε νὰ είναι ἡ κυρία φροντίδα τῆς Πολιτείας.

Αὐτὰ σὲ ἀδρὲς γραμμές. 'Ο χῶρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκταθοῦμε καὶ σὲ ἄλλα ζητήματα, ποὺ τὰ ἀναφέρει στοὺς συμπυκνωμένους λόγους του. 'Ωστόσο, ἀπὸ τὶς

λίγες περικοπές, ποὺ ἀναφέραμε, γίνεται φανερό, πὼς ὁ Σ. Ράδος ἤταν ἔνας φρομένος δάσκαλος μὲ πίστη καὶ συνέπι στὶς πεποιθήσεις του. "Ετοι τὸν Σεπτεμβριον τοῦ 1879, ἀπεχώρησε ἀπὸ τὴν ιτροπή, (4) ποὺ εἶχε συσταθῆ γιὰ τὴ τίωση τῶν σχολείων τῆς πόλης.

Κ. Δ. ΒΕΛΙΑΡΟΥΤΗΣ

4. Μητροπολίτης τόπε στὰ Γιάννινα ἦται Σωφρόνιος. Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1878 ἥστερα ἀναφορὰ πολλῶν Γιαννιωτῶν δὲ Σωφρόνιος οισε 12μελῆ Ἐπιτροπὴ μὲ ἀπαστολὴ νὰ μελ ση τὰ μέτρα γιὰ τὴ βελτίωση τῶν σχολείων Πάλης. Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς εἶχε δοῦ δὲ γνωμασιδαχῆς Στ. Μιανάρης καὶ μέλος ο ἤταν δὲ Στ. Ράδος. 'Η πλειοψηφία εἶχε ἀναχθῆ τὶς «μεταρρυθμίσεις». 'Η Ἐπιτροπὴ ἦταν περάση φευγαλέα τὴ συζήτηση πάνω προσπειτώμενα μέτρα καὶ ἀπόμα τὴ πλειοψηφία ἦθελε νὰ συνταχθῆ πραχτικό. Ὁπου νὰ καταστῶνται οἱ γνῶμης τῆς πλειοψηφίας καὶ τῆς ψηφίας μὲ τὸν ἴσχυροιον ὅτι δὲν χρειάζεται πρακτικὸ συζητήσεων, ἐφόσον ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποφασίσῃ ἀνεξέλεγκτα καὶ δὲν πρόκειται κρίνη τὸ κοινὸν τῆς πόλης. Τὴ γνώμην αἱ Στ. Ράδος ἐθεώρησε λαθεμένη διάτι ἔπειρε ἀπόψεις τῆς μειοψηφίας ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο. δὲν φαίνονται ἡ ὀρθότητα καὶ βάσιμος τῶν γνωμῶν τῆς πλειοψηφίας. Θεωρεῖται δὲ βασικὴ τὴ διαφωνία τόσο στὴν εἰς δύσο καὶ στὸν τρόπο διεξαγωγῆς τῶν συζητήσηών περιχώρησε ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπή.

Ο ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

'Υπὸ τοῦ κ. ΚΩΣΤΑ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

Μέρος Β'. (τελευταῖν)

"Τστερα ἀπ' ὅλα τὰ παραπάνω καταφαίνεται πὼς ὁ Ν. Δούκας ὑπῆρξε διαπρεπής καὶ σοφώτατος κληρικὸς τοῦ Γένους, ἀκούραστος καὶ μεγαλόψυχος. Ἡταν περισσότερο φιλόλογος, παρὰ θεολόγος. Γιὰ τὴν εὐρύτητα τῶν γνώσεών του πάνω στοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς ὁ Δ. Βερναρδάκης ἔγραψε: «'Ο Ἑλληνισμὸς ὑπῆρξεν ὄλοκληρος ἐν τῇ κεφαλῇ του».

Ἡταν πνεῦμα φιλελεύθερο καὶ γι' αὐτὸ στὰ νεανικά του χρόνια ἥθελε στὴν ἐκκλησία μας μεταρρυθμίσεις. Παραξηγήθηκε δύμως γι' αὐτὸ καὶ δέχτηκε καὶ ἀρκετοὺς ὑδρισμούς. Τίς μεταρρυθμίσεις δὲν τὶς ξητοῦσε γιὰ ἐπίδειξη, ἀλλ' ὑπὸ φιλοπατρία κι ἀγάπη πρὸς τὴν ἐκκλησία. Γιὰ τὶς δοξασίες του αὐτὲς κάποιος ἔξεδωσε ἀνώνυμο βιβλίο μὲ τίτλο: «'Αντιρρήσεις εἰς τὸν ἐν τῷ βιβλιαρίῳ τοῦ Αἰσχίνου προσκολληθέντας διαλόγους τοῦ διδασκάλου Νεοφ. Δούκα διὰ μαρτυριῶν τῶν Ἀγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν (1817)». Στὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ ἀνώνυμος συγγραφέας παίρνει τὸ Δούκα «γενεὲς δέκα τέσσερες». Ἀποτείνεται στοὺς λεόραζες καὶ λέγει: «Τῇ τοιαύτῃ ἀντιλογίᾳ ἐφωράθη καὶ δ λογιώτατος Νεόφυτος τοῦ πίκλην Δούκας ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Αἰσχίνου, ὃπου νεωστὶ ἔξεδωκεν, εἰς τὸ ὑποῖον προσθεῖς διαλόγους τινάς, παῖδας αὐτοῦ γηγενεῖς, οὓς μόνον διαβάλλει ἐν αὐτοῖς τὴν ἀσπιλὸν ἀγίαν ἡμῶν ἐκκλησίαν ὡς συγχρυθεῖσαν κατ' αὐτὸν εἰς καταχρήσεις καὶ δεισιδαιμονίας, ἀλλὰ καὶ τὸ καύχημα αὐτῆς καθαιρεῖ, τὴν παρθενίαν λέγω καὶ τὴν πρότην καὶ μητρόα, οἵταν καὶ πηγὴν καὶ θεμέλιον τῶν καλῶν. τὴν νηστείαν, δηλαδὴ καθαπτόμενος πρὸς τούτους καὶ ἄλλων ἐθίσιων, ὡς ἐστὶν ἴδειν αὐτῷ». Καὶ γιὰ ἄλλα πράγματα κατηγορεῖ δ ἀνώνυμος τὸ Δούκα. Ἰσχυρίζεται ὅτι συκοφαντεῖ τοὺς ἀγίους καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν, κωμωδεῖ τὴν ἐκφορὰν τῶν πενθαμένων κλπ.

Γεννιέται τὸ ἐρώτημα: Ἡταν ἀλήθειες αὐτὰ ποὺ ἔγραψεν δ ἀνώνυμος γιὰ τὸ Δούκα; Καθὼς ἀναφέρουν πολλοὶ βιογράφοι του, καὶ καθὼς τονίσαμε καὶ πιο πάνω, δ ο Δούκας ἥθελε μεταρρυθμίσεις καὶ γι' αὐτὸ πολλὲς δοξασίες του δὲν πρέκονταν «ώς δρῆσαι ἐξ ὁρθοδοξού ἀπόφεως». Τονίζουν πολλοὶ δτι: «'Ο διάπτυνος κληρικὸς παρεσύρθη ὑπὸ τῶν προτεσταντικῶν αὐτῶν ἀρχῶν, ὡς καὶ ἄλλοι. Εἴρονε δέ, δτι διὰ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν θὰ ἀνορθωθῇ ἡ κατὰ Ἀνατολὴν ἐκκλησία τίσσω μᾶλλον, ὃσῳ πολλοὶ παρεσύνενται τὰς ἀρχὰς τῆς δορθοδοξίας καὶ παρεισέφρεσαν πολλαὶ δεισιδαιμονίαι».

Ἀκόμα δ ο Δούκας ὑπέθιμε στὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη Κύριλλο μακροσκελέστατο ὑπόμνημα, μὲ τὸ ὑποῖο ξητοῦσε μεταρρυθμίσεις, ἦ, καλύτερα νὰ ποῦμε. Ξητοῦσε ἐφαρμογὴ τῶν λεόρων κανόνων καὶ ἐπάνοδο στὶς ἀρχὲς τῆς ἐκκλησίας. Στὸ μεγάλο αὐτὸ ὑπόμνημά του δ ο Δούκας ποὺ ἐπιγράφεται «περὶ εὐταξίας ἐκκλησιαστικῆς» παρουσίαζε τὰ πράγματα ὑπερθολικὰ καὶ γι' αὐτὸ δυσαρεστήθηκαν πολλοί. «Οσα πρότεινεν δ ο Δούκας θὰ είχαν κακὴ ἀπήχηση στοὺς ξένους. Σιὰ 1815 κινδυνεύει πολλοὶ απὸ κάποιον Κύριλλο ἔνα βιβλίο μὲ τίτλο: «'Απολογία Ισιορικὴ καὶ κριτικὴ ὑπὲρ τοῦ λεόρου κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν συκοφαντῶν τοῦ Ν. Δούκα, συγγραφεῖσα παρὰ Κυριλλον Κ.». Ο συγγραφέας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ δὲν ἦταν ἄλλος, καθὼς ἀναφέρεται ἀπὸ πολλούς, κάτω

ἀπὸ τὸ ψευδώνυμο αὐτό, παρὰ ὁ Οὐγγιοθλαχίας μέγας καὶ πολὺς Ἰγνάτιος ὀνομάζει τὸ Δούκα «γραμματικὸν ἀνίκανον νὰ ἔμβαθμύνῃ εἰς τὰ τῆς διοικήσει τῆς ἐκκλησίας», «σοφὸν αὐτοχειροτόνητον καὶ διαβάλλοντα ἄνδρας πολιμαθεῖς καὶ ἐνδόξους καὶ τολμῶντα νὰ κρίνῃ ἑαυτὸν πρὸς τὸν σοφὸν Κοραῆν, τὸν ὃποιοῦ η Εὐρώπη τιμᾷ καὶ σέβεται διὰ τὴν Παιδείαν καὶ εἰς τὸν ὃποιον πρέπει τὸ ἐληνικὸν Ἐθνος νὰ γνωρίζῃ αἰωνίας χάριτας διὰ τοὺς ἐπωφελεῖς κόπους τοῦ Καθώς ὅμως ἀναγράφεται στὸ περιοδικὸ *«Θεολογίας»*: «Τὰ ἐπιχειρήματα της συγγραφέως δὲν εἶναι ἴσχυρά· ἀσθενῶς δὲ ξητεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ αὐτὴν της περιβολὴν τῶν κληρικῶν καὶ δὴ τῶν ἰεραρχῶν».

‘Ἄλλ’ ὥστερα ἀπ’ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδος μας ὁ Δούκας ἔγινε πολὺ συντηρητικὸς καὶ στὰ γερατειά του ἀναθεώρησε πολλὲς ἀπ’ τὶς ἀρχικές της δοξασίες. Σὲ κάποιο γράμμα του στὰ τελευταῖα του χρόνια ἔγραψε: «... Ταῦτα ἀδελφὲ Γερμανέ, φοινῶ καὶ λέγω καὶ γράφω περὶ προσευχῆς καὶ περὶ μονας, καὶ της πολιτείας ἐγώ. Εἴ δέ που σπεύδων ὁ λόγος ἐν τοῖς ἐμοῖς συγγράμμασι ἐξ περι τυχῶν εἰς εὔνοιάν τινα μὴ δικαίαν, μηδὲ δοθήν, ἀλλὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιείας ἀπάδουσαν, πᾶν τοιοῦτον νόμιζε μήτ’ ὁρθόν, μήτε τῆς μὴ ὁρθοδοξῆς ἐκγονόν, ἀλλὰ λόγον ἄλλως εἰρημένον, δποίας πολλάκις ἐκφέρει τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ὁ ρευματισμός. Μόνα γάρ ἐμοὶ φύλε, μόνα τίμια καὶ ἀποδεκτὰ καὶ μητέ παρὰ τῆς κοινῆς τῶν ὁρθοδόξων πρεσβευόμενα, πᾶν δὲ τὸ παρὰ ταῦτα οἷς ὁρθὸν ἡγοῦμαι, οὕτε ἀληθές, ἀλλ’ ὡς νόμον ἐννοίας γέννημα εἰς κόρακας ἐκείτομεν κἄν δ’ τι καὶ λέγωσιν οἱ τὰ ἐμὰ κακῶς ἔξηγοῦντες καὶ πρὸς τὰς ἴδιας δοξασίας παρέλκοντες».

· · · Αὐτά; βέβαια, σὲ συντομία γιὰ τὶς θρησκευτικὲς δοξασίες.

Στὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶπαμε παραπάνω ποιὰ θέση εἶχε πάρει. Λογύτες δημοσιεύονται γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ φάνηκε κάπως διαλλακτικὸς μὲ τὰ ὅσα ἔγραψε στὸ *«περὶ ὅμονοίας τῶν πεπαιδευμένων προτρεπτικὸν λόγον του»*. Ο Δούκας παρέχονταν, ὅπως πολλοὶ λόγιοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πὼς οἱ μορφωμένοι πρέπει γράφοιν καὶ νὰ μιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔτσι, ὥστε νὰ μὴν τοὺς καταβαίνη ὁ λαός. ‘Οπως εἶδαμε παραπάνω, στὸν Ἀλῆ Πασᾶ ἔγραψε γράμμα γλῶσσα ὅχι ἀρχαῖον, ὅπως συνήθιζε. Μὲ τέτοια γλῶσσα ἔγραψε καὶ στὰ πατριῶτες του, τοὺς Ἀνωσούδεντες. Κι ἐνῷ στὸ μισὸ γράμμα του ποὺ ἀπομίνεται πρὸς τοὺς χωριανούς του γράφει ἀπλά, πιὸ κάτω, στὸ ἴδιο γράμμα, πειδὴ ἀπειρινεται πρὸς τὸν ἡγούμενο τοῦ μοναστηρίου τῆς Εναγγελιστρῆς Γρηγορίου, τὸν ὃποιον θεωρεῖ μορφωμένο γράφει μὲ πιὸ λόγιο τρόπο, σὲ ἀρχαὶ γλῶσσα. Δηλαδὴ μέσα στὸ ἴδιο γράμμα ἀλλάζει τρόπο στὴ διατύπωση. ἀνάλογα μὲ τὰ πρόσωπα, στὰ δποῖα ἀπειρινεται. Γράφει λοιπόν:

· · · «Φίλοι συμπατριῶται, Ἀνω Σουδενῖται, χαιρέτε!

· · · · · Εὰν δὲ ὁ Ὁδυσσεύς, δὲ φίλοι συμπατριῶται, δὲ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, εἴ δίκαιο νὰ πονεῖ τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ξητεῖ καὶ καπνὸ δποὺ ν’ ἀραινεῖ ἀπ’ αὐτή, λείποντας εἴκοσι χρόνους, πολὺ περισσότερο πρέπει εἰς ἐμὲ νὰ τὴν ἀγαπήσω καὶ νὰ τὴν ποθήσω, δποὺ λείπω τώρα τοιάντα χρόνους σωστές εἰς τὰ ξένα. Εἶχε δίκαιο ἐκεῖνος ναρθεῖ ν’ ἀναταυθεῖ εἰς τὸ σπίτι του, ὥστα ἀπὸ τόσα κακὰ καὶ πολλά ἔχω δίκαιο καὶ ἐγὼ ὥστα γέροντας τώρα νὰ ἡσυχῶ ποὺ νὰ δώκω τὰ κόκκαλά μου εἰς τὲς ἀγκαλίες ἐκείνης τῆς γῆς, δποὺ τὰ ἔπειρα δίκαιο τόση γύρα καὶ κόπους πολλούς.

· · · Αὐτὸν τὸ σκοτὸ ἐμελετοῦσα ἀπὸ πολλῆς ν’ ἀφήσω κάθε φροντίδα καὶ δὲ δόθω νὰ ἡσυχάσω... Προτοῦ νὰ γυρίσω ὅμως, ἀγαπῶ νὰ κάμω κανένα καὶ εἰς αὐτή, δσο ἡμιπορῶ. Καὶ τί ἄλλο ἡμιπορῶ νὰ κάμω, ἔχω ἀπὸ τὸ νὰ σᾶς ἔγνεύσω καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ δεχθῆτε τὴν ἐρμηνεία μου, νὰ κάμετε τὸ φλεῖο τῆς χώρας καλλίτερο ἀπ’ δ’ τι εἶναι, νὰ τὸ κάμετε νὰ εἶναι ὅχι μονάχα δι-

πιλένο νὰ διαβάζουν κοινὰ γράμματα τὰ παιδιά, ἀμή καὶ σχολεῖο ἐλληνικὸ διὰ νὶ προκόψουν τὰ παιδιά σας καὶ νὰ γίνουν πλουσιώτερα καὶ εὐτυχέστερα.

Διὰ νὰ γίνει τέτοιο τὸ σχολεῖο λοιπόν, μᾶς χρειάζονται δύο διδάσκαλοι, ἕνας εἰς τὰ κοινὰ καὶ ἄλλος εἰς τὰ ἐλληνικά. 'Ἄλλ' αὐτοὶ χρειάζονται νὰ ἔχουν καὶ πληρωμὴ ἀπὸ τὸ σχολεῖο αὐτὸ καλή· καὶ διὰ τοῦτο τὸ σχολεῖο χρειάζεται νὰ ἔχει ἔνα καπιτάλι σίγουρο, διότι νὰ ἐβγαίνει δὲ κάματος κάθε χρόνο καὶ νὰ δίνεται εἰς τὴν πληρωμὴ τῶν διδασκάλων. Καὶ τοῦτο ἔρχομαι νὰ σᾶς ἔρμηνεύσω πᾶς νὰ τὸ κάμετε, ἀν δέλετε τὸ καλὸ τῶν παιδιῶν σας καὶ τῆς χώρας τὴν εὐτυχία. Καὶ νὰ στείλετε αὐτὴ τῇ φυλλάδα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους διόποὺ εὑρίσκονται εἰς τὰ ξένα καὶ νὰ τοὺς παρακινήσετε νὰ τὰ δρέψουν αὐτὰ ποὺ σᾶς γράφω διὰ τὸ καλὸ τῶν παιδιῶν σας καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς χώρας μας ὑστερά. Διὰ ταῦτα, ἀγαπητοί μου σινεπατριῶται, σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ παρακούσητε εἰς τὰ λόγια μου, ἀλλὰ συμβολευμῆτε μὲ ήσυχία καὶ ἀναμεταξύ σας πολλὲς φροντίδες καὶ μὲ τὸν ἡγούμενο κὺρο Γοηγόριο, διόποὺ, καθὼς ἀκούω, εἶναι ἀνδρας φρόνιμος καὶ πιστὸς καὶ ἀξιος νὰ δώκει καλήν συμβούλην καὶ εἰς τοῦτο καὶ εἰς ἄλλα. Καὶ ἀφοῦ κάμετε τοῦτο καὶ ἀκούσω, ἐγὼ θέλα φροντίσω καὶ δι' ἄλλα ἀκόμα καὶ διὰ βιβλία καὶ διὰ τὴν τάξη τοῦ σχολείου καὶ θέλα ἔρθω μόνος μου, ἀν μοῦ φυλάξει δὲ Θεὸς τὴ ζωὴν. 'Ἄμη, ἀν δὲν τὸ κάμετε αὐτό, ἐγὼ δὲν εἶμαι δι' αὐτοῦ. Καὶ τὶ χαλεύω νὰ ἔλθω, χωρὶς ὅφελος; 'Ἐπειδὴ λείποντας τριάντα χρόνους, νὰ γυρίσω χωρὶς νὰ γάμω κανένα παραμυκόδη καλὸ εἰς τὴν πατρίδα μου, δὲν τὸ κάμω· ἐντορέπομαι νὰ γυρίσω γιὰ τὰ γηρατεῖα μονάχα, σὰν μουφλούζης πράγματευτής...».

Καὶ ἔξαντανθεῖ νὰ συμβούλεύῃ τοὺς χωριανούς του γιὰ τὸ καλὸ τοῦ σχολείου. Βλέπει ἐδῶ κανένας καθαρὰ μὲ πόση ἀπλότητα καὶ συφήνεια γράφει σὲ αὐτούς. Θάλεγε κανένας πῶς εἶναι γραμμένα αὐτὰ ἀπὸ πέννα δημοτικιστῆς. Ήτο κάτω ὅμως ποὺ ἀποτείνεται στὸν ἡγούμενο κύρο Γοηγόριο, κι ἀς πρόκειται νὰ τὸ ἴδιο γράμμα, ἀλλάζει γλωσσικὸ ὑφος, σὰν νὰ τὸν πείραζε νὰ ἔξακολογήσῃ νὰ γράφῃ ἀπλῶ, ὅπως παραπάνω. Γράφει λοιπὸν στὸν κύρο Γοηγόριο:

«...Τώρα ἀς γυρίσω τὸν λόγον πρὸς τὸν Κύριον Γοηγόριον. 'Αγαπητέ μου ἀδελφὲ Κύριε Γοηγόριε, η ἀγάπη σου βέβαια ἀναπτεν ἐξ ἀρχῆς τὴν φλόγα τοῦ πόθου μου νὰ ἔλθω νὰ σὲ ἵδω καὶ νὰ ἀσπασθῶ τὴν χαριεστάτην σου κορυφῆν ἡ ἀναγκαία ὅμως ἀποπλάνησίς μου καὶ τὰ ὑπερθύρων ταῦτα μέρη καὶ ὀλίγην ὀφεῖλον ταύτην μου τὴν ἐλπίδα, ὡς μὴ ἀκούσαντα πλέον μηδὲν περὶ τῆς ἀγάπης εἰς δέκα ἔτη· ἥδη δὲ φήμη τις λαμπρὰ διαφοιτήσασα, ἀνήγγειλέ μου καντα τὰ κατὰ σὲ ἔχοντα κατ' εὐχὴν καὶ ἐντεῦθεν καὶ τὸν πόθον μου πρὸς σὲ. Ὕνται φέν ἐκ δευτέρου καὶ τὴν ἐλπίδα ἀνεκαίνισε πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς πατρίδος καὶ ἥδη ἀπόφαση ἔγινε καὶ ἡ παροῦσα μου ἔστω σοι τῆς ἀποφάσεως ἡ θεβαίωση. Ως τόσον ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀγαπητέ μου Γοηγόριε, θέλεις πληροφορηθεῖ ἵκανως, τοῦ ποτε ἀποβίλεπει τὸ ξήτημά μου, οὐ μόνον δηλούντι εἰς τὸ συμφέρον τῆς χώρας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δόξαν τῆς ὑμετέρας πανοσιότητος καὶ τῶν ἡλίων ἡμῶν ἀγαπητῶν συναδέλφων καὶ πατέρων. 'Ιδοὺ σήμερον, ἀδελφοί, ἀνοίγει τὸ στάδιον τῆς ὑμετέρας δόξης καὶ ἀρετῆς εἰς τὸ ὄπιον κήρυκας ἔξετε τοὺς ἀεὶ κατὰ διαδοχὴν διδασκάλους καὶ μαθητὰς εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀγωνηθέντων δὲ αὐτὸν τὸν δίκαιον καὶ ἀδέκαστον κριτήν, ὅταν παραστῶμεν ἔμπροστιν τῆς δόξης καὶ μεγαλωσύνης αὐτοῦ εἰς ἀπολογίαν τῶν ἔργων ἡμῶν, ἀθλα δὲ καὶ θραυσία πρόκειται ἔκεινα, διὰ τὰ δποῖα ἐξ ἀπαλῶν δινύχων ἀφιερόνθησον εἰς αὐτὸ τὸ σχῆμα, τὸ ὄπιον σεμνύνει μόνη ἡ ἀρετή, ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ ἡ ὁφέλεια...».

"Αν θελήσῃ κανένας νὰ ἐμβαθύνῃ καλὰ στὸ ἔργο τοῦ Δούκα εἴκολα μπορεῖ νὰ καταιλήξῃ στοὺς γαραγτηρισμούς, αὐτὸς ὑπῆρξε πολυμαθέστατος, μελετηρότατος, εὐσεβέστατος, φιλάνθρωπος καὶ πολὺ φιλόπατρις. 'Ιδιαίτερα δὲ μπο-

οεὶ νὰ χαρακτηρισθῇ σὰν φιλοπονώτατος καὶ χαλκέντερος συγγραφέας. Στὸ Δούκα οἱ πολλοὶ καὶ σπουδαιοὶ βιογράφοι του ἔδωσαν ποικίλους καὶ διαφόρους γαρακτηρισμούς: «'Ο ποιήσας καὶ διδάξας», «ἀθάνατος εὐεργέτης καὶ διδάσκαλος», «τὸ σέμνωμα τῆς ἐκκλησίας» κλπ. Τπῆρξαν δῦμας καὶ ἄλλοι ποὺ δὲν παραδέχτηκαν τὸ ἔργο τοῦ Ν. Δούκα ἀποτελεσματικὸ καὶ καρποφόρο. Ο Γ. Βαλέτας π.χ. γράφει γι' αὐτόν: «'Ακολουθοῦσε τὴν ἀντικοραϊκὴ ἀρχαῖστικὴ συγκλή καὶ πραγματικὰ ἐκπροσωποῦσε τὰ ἀντιδραστικὰ παπαδίστικα καὶ φαναριώτικα στρῶματα ποὺ μισοῦσαν τὶς νέες ἰδέες καὶ πολεμοῦσαν τὸν Κοραῆ σὰν πρωταρχικὸ ἐνισχυτὴ τῆς προκοπῆς... Καὶ τὰ δυὸ δείγνουν τί δυνάμεις εἶχαν καὶ τὶ πολλὰ καὶ καλὰ μποροῦσαν νὰ δώσουν ἀνθρώποι φιλέρευνοι καὶ ἐργατικοὶ σὰν τὸ Δούκα ποὺ τοὺς ἔφαγε ὁ ἀρχαῖσμός, γιατὶ προτιμοῦσαν νὰ φαίνωνται σπουδαῖοι σὲ βάρος τῆς ἐθνικῆς ὡφέλειας».

Οἱ θρησκευτικὲς ἰδέες τοῦ Δούκα εἶναι διατυπωμένες, ὅπως εἴπαμε, στὰ διάφορα συγγράμματά του, ἄλλα καὶ στὶς διάφορες ἐπιστολές του. Μέσα σ' αὐτὲς ἔχει διατυπωμένα πολλὰ σοφὰ λόγια, τόσο γιὰ τοὺς πατάδες ὅσο καὶ γιὰ τὴν δασκάλοντος, 'Απ' αὐτὰ τὰ σοφὰ του λόγια παραθέτουμε μερικά:

a) Γιὰ τὸν παπάδες:

—«Θέλω τοὺς ιερεῖς πεπαιδευμένους καὶ κεκοσμημένους μὲ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ μάθησιν, ἀξίους κοσμήτορας τῶν ἥμῶν τοῦ λαοῦ καὶ ὁδηγοὺς εἰς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν».

—«Δὲν ἔδόθησαν εἰς τοὺς ιερεῖς πολιτικαὶ ἐνασχολήσεις, ἀλλ' ἔργα αὐτῶν κατ' ἐπάγγελμα εἶναι ή δρθὴ διδασκαλία τῶν δογμάτων καὶ ή διαδοχὴ τῶν ἥμῶν, τὸ δὲ ἀξίωμά των ἀπαιτεῖ τὸ ἔργον τῶν ἀποστόλων».

—«'Ο ιερεὺς εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι ὁ ὑφθαλμὸς τοῦ λαοῦ. Εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν ἥλιον, ἀλλ' ὅταν αὐτὸς στερεῖται τὸ φῶς τῆς μαθήσεως πῶς θὰ μεταδώσῃ φῶς εἰς τοὺς λαϊκούς, στερούμενος παιδείας»;

—«'Ο ιερεὺς δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι ἀπλός, ἀγαθὸς καὶ ὅμοιος πρὸς τοὺς πολλούς, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπερέχῃ τῶν ἄλλων πολὺ εἰς ἀρετὴν καὶ σοφίαν, ἐπειδὴ χαρακτήρο τοῦ ιερέως καὶ γνώρισμα πρῶτον εἶναι τὸ διδάσκειν. Καὶ διὰ τοῦτο πρέπει διὰ νόμου νὰ καθιερωθῇ νὰ μὴν χειροτονῆται πλέον κανεὶς εἰς ιερέα χωρὶς μόρφωσιν, νὰ σπουδάξουν δὲ τὰ παιδιὰ τῶν ιερέων ή καὶ ἄλλα ἐφυῖ, ἐν ἀνάγκῃ καὶ μὲ ὑποτροφίας, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ή ἐκκλησία ιερεῖς καὶ ὅχι προσφοροπατάδες».

b) Γιὰ τὸν δασκάλον καὶ γιὰ τὰ σχολεῖα

—«Πρωτίστη πασῶν ἀρετὴ τοῦ διδασκάλου πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἔφως τῆς πατρίδος. 'Απὸ τὴν λειτουργίαν καλῶν σχολείων θὰ προέλθουν ιερεῖς καὶ διδάσκαλοι ἵκανοὶ νὰ καταστήσουν εὐτυχεῖς τὰς πόλεις καὶ τὰς ἐπαρχίας καὶ νὰ ἐγγυηθοῦν τὴν βελτίωσιν τῆς πατρίδος ἡμῶν διὰ τῆς τελειοτοιήσεως τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν».

—«Τὸ σχολεῖον ἀπαιτεῖ δύο πράγματα: Πρῶτον τὸ χρηματικὸν κεφάλαιον πρὸς ἔξασφάλισιν τόκου διὰ μισθοὺς διδασκάλων καὶ δεύτερον τὸ ἔμπειρον καὶ πλῆρες τῶν διδασκάλων. Τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα πρέπει νὰ συνιντάροχουν, ἐπειδὴ εἰδομεν καὶ σχολεῖα πλούσια δι' ἔλλειψιν ή ἀπειρίαν διδασκάλων ἐρημωθέντα καὶ ἄκαρπα· καὶ πάλιν ἔτερα δι' ἔλλειψιν προσόδων ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῶν στερεοθέντα καὶ διδασκάλων».

—«Δὲν εἶναι δυσκολία νὰ γίνη πανταχοῦ συνδρομὴ διὰ τὰ σχολεῖα, κα-

μήτι οἱ ἄνθρωποι ἡλεκτρίσθησαν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον πρὸς τὸ καλόν. Πρέπει δῆμος νὰ προηγήται ἡ ἀρετὴ, εἰς πάσας τοῦ βίου πράξεις, μάλιστα δὲ εἰς αὐτὰ τὰ διὰ τὸ κοινὸν καλὸν νεοσύντατα σχολεῖα».

— «Η εὐδοκίμησις τῶν σχολείων προέρχεται ἀπὸ τὸ ἔμπειρον καὶ τὸ πλῆρες τῶν διδασκάλων. Ἐμπειρία δὲ δὲν νοεῖται μόνον ἡ ἐν τοῖς λόγοις ἐπίδεσις, ἀλλὰ καὶ τὸ εὑμέθοδον τῆς παραδόσεως καὶ τῆς μεταδόσεως τοῦ ἴδιου τυλάντου. Ὁ τρόπος π.χ. τοῦ διδάσκειν τοὺς μικροὺς παῖδας καὶ τὰ βιβλία αὐτὰ τῶν διδασκαλείων πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὴν πρόσοδον τούτων καὶ νὰ προσδιορισθῇ ὁ καιρὸς συντομώτερος ἀπὸ τῆς νῦν συνηθείας εἰς τέσσαρας ὥρας ἡ τὸ πολὺ εἰς πέντε τὸ δὲ πλέον ἔστω ἀνάπτανσις τοῖς παιδαρίοις καὶ παίγνιον, πρὸς ὃ ἡ φύσις ἀναγκάζει τὴν νηπιότητα».

— «Πρέπει νὰ ὑπάρχουν διαλείμματα τοῦ καιροῦ εἰς ἀνάπτανσιν παιδίων, ίνα ἀναπτώνται δύναμιν καὶ προθυμίαν ἐκ δευτέρου εἰς μαθήματα. Ταῦτα δὲ πρέπει νὰ εἶναι εὐκατάληπτα· ἵστορίδιά τινα καὶ μυθάρια, ἐν ἀπλουστάτῃ τῇ φράσει, διὰ νὰ εὐχαριστοῦνται τὰ παιδία καὶ νὰ δύνανται κατ' ὀλίγον νὰ ἐνοοῦν καλὰ τὰ διδασκόμενα καὶ νὰ προχωροῦν εὐκόλως εἰς ἀνώτερα».

“Οπως εἴπαμε καὶ πιὸ πάνω, τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Δούκα εἶναι τεράστιο. Τὰ βιβλία τοὺς συνέγραψε, σχολίασε καὶ παράφρασε ἀποτελοῦν δλόκληρη βιβλιοθήκη, γιατὶ ἔπειρον τοὺς 70 τόμους. Μεγάλη ἀξία ἔχουν καὶ οἱ 1549 ἐπιστολές του, γιατὶ μέσα σ' αὐτὲς βρίσκει κανένας τὶς ἰδέες του: φιλολογικές, θρησκευτικές, κοινωνικές, παιδαγωγικές, ἡθικές κλπ., δπως αὐτὲς ποὺ ἀναφέρθηκαν γιὰ τοὺς παπάδες καὶ γιὰ τὰ σχολεῖα. Ξόδεψε γιὰ τὸ τύπωμα τῶν βιβλίων του 156 χιλιάδες δραχμὲς τὴν ἐποχὴν ἔκεινη. “Εστειλε ἀπ' αὐτὰ δωρεὰν πτὰ σχολεῖα τῆς ἑλεύθερης καὶ σκλαβωμένης Ἑλλάδας περίπου 80 χιλιάδες τόποιν. Διστυχῶς δῆμος δὲν μελετήθηκαν αὐτὰ ὅσο ἔπρεπε, γιατὶ καὶ σήμερα ἀκόμα δρύσκονται τὰ βιβλία του σὲ διάφορες βιβλιοθήκες τοῦ Ζαγορίου καὶ ἀλλιγῦ μὲ ἄκοπα τὰ φύλλα.

Τὰ βιβλία του εἶναι:

A'. Συγγράμματα:

Γραμματικὴ «Τερψιθέα» 1804, 1808, 1809, 1820	(Βιέννη)
Γραμματικὴ «Τερψιγόρη»	»
Χεύμαρρος χρόνων	»
Παιδαγωγικὰ μαθήματα 1813	»
Φοῖνιξ» ἡ ἐγγειρίδιον Ἑλληνικῶν διαλόγων 1815	»
· Λαπιθήκη τῶν παίδων» 1814	(Αἴγινα)
Λογική, ἡθική, φυσική, μεταφυσική 1834	• »
Ξυνωρίς	»
Σοφιστής	»
Πανηγυρικὸς	»
Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους (Βιέννη, Αἴγινα, Ἀθῆναι).	
Λιάλιογος (ἀνέκδοτος)	
«Περὶ ἐκκλησιαστικῆς εἰπρεπείας (ἀνέκδοτος)	

B'. Ελληνικὸς συγγραφεῖος παραγραφασμένοι:

Θουριδίδης (τόμοι 10)	1803, 1806	(Βιέννη)
Ἀρριανὸς	1809	»
Εὐτρόπιος (τόμοι 2)	1807	»

ΑΓΓΑΔΩΝΑΙΟΝ φω̄ς

"Ομηρος	1834	(Αιγινα)
Εύριπίδης	1835	»
Σοφόκλης	1835	»
Αἰσχύλος	1839	»
Θεόκριτος	1839	»

Γ'. Συγγραφεῖς σχολιασμένοι:

Διων Χρυσόστομος (τόμοι 3)	1810	(Βιέννη)
Μάξιμος Τύριος	1810	»
Απολλόδωρος κλπ.	1811	»
Οἱ δέκα οἳτορες (τόμοι 10)	1812	»
Ἡρωδιανὸς	1813	»
Αἰσχύνης ὁ Σωκρατικὸς	1814	»
Πίνδαρος	1842	(Αθῆναι)
Ἀριστοφάνης (τομεὺς 3)	1845	»

Σήμερα ἀν πάντη κανένας στὴν παληὴ Ριζάρειο σχολὴ θὰ δῆ στὸν περὶ βολὸ της μιὰ ἐπιτύμβια πλάκα πάνω στὸν τάφο τοῦ Δούκα, γιατί, καθώς εἶδαν καὶ πιὸ πάνω, ἔκει τὸν ἔμαψαν, δταν πέθανε. Ἡ πλάκα αὐτὴ ποὺ στήθηκε στὸ 1849 φέρονται χαραγμένα τὰ ἔξι τεφαλαῖα γράμματα:

«ΤΩ ΣΟΦΩ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΩ
ΝΕΟΦΥΤΩ ΛΟΥΚΑ
ΤΕΛΕΤΤΗΣΑΝΤΙ ΑΘΗΝΗΣΙ
ΤΗ Κ' ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΑΩΜΕ' ΕΤΟΥΣ»

Στὴ βάση δὲ τῆς στήλης αὐτῆς εἶναι χαραγμένα διάφορα ἐπιγράμματα ἀρχαία γλῶσσα.

Ἡ ἐπιτροπὴ ποῦχε γίνει γιὰ τὶς γιορτὲς τῆς ἑκατονταετηρίδας ἔστι στὰ 1930 τὴν προτομὴ τοῦ Νεοφ. Δούκα στὸν περίβολο τῆς ἑκκλησίας καὶ τὸ σχολεῖον στὰ "Αννω Σουδενά. Στὰ ἀποκαλυπτήριά της ἔγιναν σπουδαῖες γιατίσεις.

Τέτοιος ὑπῆρξεν ὁ Νεόφυτος Δούκας στὴ μακροχρόνια ζωὴ του σὰν σκαλος, σὰν ἴερωμένος, σὰν πατριώτης καὶ σὰν συγγραφέας.

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΑΛΑΓΓΕΛΗ, Διδασκάλου Γ' Δημοτικού Σχολείου Ιωαννίνων

Ἡ Πατριδογνωστική Ἀρχὴ εἶναι μία
μοίκη ἀρχὴ τῆς Παιδαγωγικῆς, η δοποία
χει κατακτήσει σημαντικὸν ἔδαφος εἰς τὴν
ταιριῶν τοῦ παιδαγωγικοῦ διαφέροντος.
ιὶ τοῦτο πᾶσα παιδαγωγικὴ μεταρρύθμι-
σις λαμβάνει σοβαρῶς ὥπ’ ὅψιν τὸ Πα-
ριδόγνωστον καὶ τὸν ἀξιώματα. Καὶ
οὗτο δικαιολογημένως, διότι δὲ οὐδὲς χω-
ρις τῆς στενωτικῆς θέσης Πατριδό-
τοτελεῖ διὰ τὸ σημερινὸν Σχολεῖον
στενήρευτον πηγὴν μορφω-
τικῆς δυνάμεως. Πολλοὶ μάλιστα
φοτείνουν τὴν διαμόρφωσιν τοῦ βασικοῦ
τείχου Σχολείου εἰς Σχολεῖον τῆς στενωτέ-
ρης Πατριδός καὶ προχωροῦντες τὸ ὄνομά
την Σχολεῖον Πατριδογνωστικόν, Σχολεῖον
Ἐπιζήσεων τῶν ἀξιῶν τοῦ τόπου ἢ Σχο-
λεῖον Πατριδοικικῆς. Τοσαύτην δηλαδὴ
ημασίαν δίδουν εἰς τὴν σημασίαν καὶ
ἢν σπουδαιότητα τῆς παιδαγωγικῆς ταύ-
της Ἀρχῆς. Ήμεῖς ἐδῶ δὲν θὰ ἀσχολη-
ῶμεν μὲ τὴν θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ
έματος τούτου καὶ τὴν σημασίαν τῆς
Πατριδογνωστικῆς Ἀρχῆς, περὶ τῆς δοποίας
πιγμανεῖς Παιδαγωγοί πολλὰ ἔγραψαν.
Ονίζομεν μόνον καὶ ἐκ πείρας διμιούν-
τε, ὅτι τὸ Μονοθέσιον Σχο-
λεῖον, ιδίως, ὡς ὁ ἐπικρατέστερος τύ-
πος τοῦ βασικοῦ Λαϊκοῦ Σχολείου τῆς
Ελληνικῆς ὑπαίθρου πρέπει ἐν πολλοῖς
ιὶ στηρίζῃ τὴν ὁργάνωσίν του καὶ τὴν
ιτερογίαν του καὶ ἐπὶ τοῦ Πατριδογνω-
στικοῦ ἀξιώματος. Μὲ ἀφετηρίαν τὴν ἀμε-
ινον ἐποπτείαν τοῦ Ηεροβάλλοντος καὶ τὰ
βιώματα τῶν μαθητῶν νὺν ἐπιδιώκῃ τὴν
εἰρηνήπιζησιν τῶν ἀξιῶν τῆς στενωτέρας
Πατριδός καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ της.

Τό μένωμα ὅμως τῆς στενωτέρας Ηα-
ρίδος δὲν καλύπτεται μόνον μὲ τὸ συν-
θισμένο μᾶθημα τῆς Ηατριδογνωσίας,
ὅτε μόνον μὲ τὴν Ἐνταίαν Συ-
εντροφτικὴν Διδασκαλίαν
οὐ κατωτέρω τμήματος τῆς Α' καὶ Β'
μένεις, οὐδὲ ἐπίσης μὲ τὰ Ηατριδο-

γνωστικὰ Ἀναγνώστικὰ καὶ Περιοδικά, ἀλλὰ μὲ δῆλα αὐτὸν καὶ μὲ τὰς εὑκαιριακὰς διδασκαλίας εἰς δῆλα τὰ τμήματα τοῦ Μ.Σ. καὶ μὲ ἀφύδησιν ἀπὸ τὴν Ἰδιαιτέραν Πατρίδα εὑκαιριακῶς καὶ ἐπικαιρός καὶ μὲ τὴν ἐν γένει διδασκαλίαν δῆλων τῶν μαθημάτων. Ἡ διδασκαλία γενικῶς πρέπει δηλαδὴ νὰ ἀντλῇ πλούσιον μօρφωτικὸν ὑλικὸν ἀπὸ τὴν Ἰδιαιτέραν Πατρίδα καὶ γενικώτερον ἡ ἀγωγὴ νὰ βαπτισθῇ εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς στενωτέρας Πατρίδος. Τοιουτοτόπως τὸ Μ.Σ., τὸ δποῖον εἶναι δ ἐπικρατέστερος τύπος Σχολείου τῆς Πατρίδος μας καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, τὸ κυριώτερον Μօρφωτικὸν "Ιδρυμα τοῦ λαοῦ μας ἀπὸ ἐκπαιδευτικῆς, ἐκπολιτιστικῆς καὶ ἔμνικῆς ἀπόψεως, θὰ ἐπιτύχῃ ὅστε καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς 'Υπαίθρου νὰ μείνουν βιοψυχικὰ συνδεδεμένοι μὲ τὸ φυσικὸ καὶ ἀνθρώπινο περιβάλλον, διζωμένοι εἰς τὸν τόπο τους καὶ εἰς τὸν τοπικὸν πολιτισμόν τους. Τότε θὰ ἀγαπήσουν τὴν Ἰδιαιτέραν των Πατρίδα καὶ θὰ ὑψωθοῦν εἰς τὰ Ἰδιανικὰ τῆς Μεγάλης Πατρίδος.

Οι Διδάσκαλοι ὅμως ἐπιβάλλεται ὅπως
μεταβληθῶσιν εἰς ἔρευνητὰς καὶ μελετητὰς
τῆς ἴδιαιτέρας Πατρίδος τῶν Σχολείων
των πρὸς συλλογὴν τοῦ μορφωτικοῦ ὑλι-
κοῦ, τὸ δποῖον εἶναι πλούσιον εἰς τὸ φυ-
σικὸν καὶ ἀνθρώπινον περιβάλλον τοῦ
Σχολείου, εἰς τὸ χωρίον, τὴν ἐπαρχίαν,
τὸ γεωγοιαιφικὸν διαμέρισμα.

‘Η μορφολογική καὶ γεωλογικὴ σύστασις τοῦ ἐδάφους, αἱ κοινωνικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ συνιδῆκαι, ὁ κόσμος τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων, τὰ τοπία τῆς Ηπατίδος, ἡ προϊστορία καὶ ἡ Ἰστορία τοῦ Τόπου, ἡ ἴστορία οἰκουγενειῶν, ἡ ἴστορία ἔκείνων, οἱ ὄπιοι τῶν διὰ τὸν τοπικὸν πολιτισμόν, αἱ πλούσιαι ἀναμνήσεις τῶν γερόντων, ἡ σύλλογὴ παραδόσεων καὶ θρησκειῶν τῆς ίδιας τέχνας Ηπατίδος, ἡ ἐνδημασία, ἡ γλώσσα, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, αἱ ἑορ-

ταὶ καὶ πανηγύρεις, τὰ Δημοτικὰ τραγούδια καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ χοροί, οἱ μῦθοι, τὰ αἰνίγματα, αἱ παροιμίαι καὶ τὰ παιγνίδια, τὰ παλαιὰ σπίτια καὶ αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις, τὰ ἔρείπια καὶ αἱ τοπωνυμίαι, αἱ Ἐκκλησίαι καὶ τὰ Μοναστήρια, τὰ ἔθνικὰ καὶ θρησκευτικὰ Μνημεῖα, τὰ κειμήλια καὶ τὰ χειρόγραφα, ἡ λαϊκὴ τέχνη καὶ ἡ οἰκοτεχνία, αἱ Συλλογαὶ ἀπ' ὅλα αὐτὰ διὰ τὴν ἴδρυσιν ἐνὸς Τοπικοῦ Πατριδογνωστικῆς ὑπὸ τύπον Χρονικοῦ, ἡ μιᾶς Ἰστορίας τοῦ Τόπου, ἡ δργάνωσις Σχολικῶν Ἐργων μὲ τέτοιο περιεχόμενο Πατριδογνωστικόν, τὸ παρελθόν καὶ τὸ παρὸν τῆς Πατρίδος, ἵδον ἐλάχιστα δείγματα ἀπὸ μίαν κολοσσιαίαν ἔργασίαν, ἡ δοπία πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ κάθε Διδάσκαλον διὰ μίαν ἔξερεύνησιν παντοειδῆ τοῦ ὑλικοῦ καὶ τῶν ἀξιῶν, τὰς δοπίας ἐγκλείει ἡ στενωτέρα Πατρίς καὶ αἱ δοποῖαι ἔχουν μενάλην μορφωτικὴν δύναμιν. Εἰς αὐτὸ τὸ πλούσιον καὶ πολύτιμον μορφωτικὸν ὑλικόν θὰ στηριχθῇ ἡ πρώτη ἀγωγὴ τῶν μαθητῶν. Μὲ αὐτὸ ὄσαύτως τὸ μορφωτικὸν ὑλικόν θὰ ἐνισχυθῇ καὶ ἡ ἔξωσχολικὴ

μορφωτικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ κίνηση τὸ Σχολείου τῆς 'Υπαίθρου. Ἔτσι μὲ τὸ Πτοιδογνωστικὸν Σχολείον εἰσάγεται ἐνεώτερο παιδευτικὸν σύστημα, μὲ δοποῖον σὺν τοῖς ἄλλοις θὰ καλλιεργηθῇ καὶ ἡ ἔθνικιστικὴ μόρφωση τῶν μαθητῶν. Ἐξωσχολικῶς δὲ τὸ Σχολείον ὡς ἐπολιτιστικὸν κέντρον τοῦ τόπου καὶ ὁ Διδάσκαλος αὐτοῦ ὡς ἐκπολιτιστικὸν στοχεῖον τοῦ τόπου ἐκείνου, θὰ δυνηθῶνται ἀναπτύξουν πλουσίαν ἐκπολιτιστικὴ δρᾶσιν. Καὶ τὸ σπουδαιότερον πάντων ἐνισχυθῆ ἡ διατήρησις τοῦ Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ποὺ κινδυνεύει ἀπὸ τὸ κῦτης ξενομανίας καὶ ἐκ παραλλήλου θὰ οιτελεσθῇ ὁ ἔξευγενισμός του ἀπὸ τὴν ἀκνοβολίαν τοῦ παγκοσμίου τοιούτου.

Θὰ κλείσωμεν τὸ περιληπτικὸ αὐτὸ μείωμα μὲ τὰ ἔξῆς σοφὰ λόγια τοῦ Πτοιδολάτρη 'Ηπειρώτου Παιδαγωγοῦ. Εὑριπ. Σούρλα : «Καλοὶ πατριτεῖς, καλοὶ πολῖτες. καὶ κλοὶ ἀνθρώποι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν μέσα τους ἐπλατὺ στρῶμα ἐπιζήσει τῶν ἀξιῶν τοῦ τόπου τηνήσεως των».

Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ 21^{ης} ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ ΠΕΡΥΣΙ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓ. ΒΡΕΛΛΗ

(Γιὰ νὰ προλάβωμε τυχόν κάθε παραξήγησι ἀπὸ τὸ παρατιθέμενον σημείωμα, δτὶ δῆθεν θηρεύομεν ἔορταστικὲς ἄργιες, ἀναπαύσεις καὶ διακοπές, δηλοῦμεν πώς τὸ παρὸν δὲν γράφεται μὲ τὴν ἀξιωσιν νὰ προστεθοῦν στὸ ἔορτολόγιον 1 ἢ 2 ἔορτές ἐπὶ πλέον. Προϊστάμενοι καὶ ἔξωεκπαιδευτικοὶ γνωρίζουν κάλλιστα, πόσον οἱ διδάσκαλοι ἔργαζονται πολύωρα, πέραν τῶν κυρίων καθηκύντων των, ἐπωμιζόμενοι ἔνα σωρὸ ἴσχολικὲς καὶ ἔξωσχολικὲς ἔργασίες, χωρὶς καμμίαν νὰ λαμβάνουν ἥθικὴν καὶ ύλικὴν ἐνίσχυσιν. Συνεπῶς, ἡ ἀργία τῆς 21 Φεβρουαρίου — διὰ νὰ εἰμεθα εἰλικρινεῖς — καταναλισκομένη εἰς θρησκευτικοεθνικὰς ἐκδηλώσεις, ἀπορροφᾶ πολλές δυνάμεις τῶν ἔκπαιδευτικῶν μας καὶ αὐτό, διὰ νὰ εἶναι ἐν τάξει μὲ τὸ νόημα τῆς θυσίας καὶ ὅχι νὰ ρεχατεύουν — ὡς ἐλέχθη ἀπὸ ἀσπόνδους φίλους μας).

Στῶν πανελλήνων τὴν ψυχή, θροσμένη ἢ ἀπελευθέρωση τῆς Ἡπείρου, ύπογραμμίζεται ἀνήμερα, μὲ τὴν κηφόρο ἔξορμητικὴ ἐπέτειο τοῦ 1912- καὶ μὲ λαμπρὸ κορύφωμά της, τὴν ωσι τῶν Ἱωαννίνων. Γηγενεῖς τῆς νετείρας καὶ ἔλληνες συμμετέχουν ὑψυχα στὸν ἔορτασμὸ τῆς Ἄλωντος καὶ τὸν τιμοῦν Βασιλεῖς καὶ ὥρικηπες καὶ Ὑπουργοί, μέσα σὲ μιὰ μόσφαιρα δοιουμένων λαχῶν. Παγυρισμὸς βουτηγμένος στὴ σηματικὴ του μεγαλοπρέπεια, μὲ τὸν ἐνυσιαστικὸ παλμό, κήρυκα τῶν ἐθνιῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς ψυχικῆς ἀγλαίσεως. Στὰ Γιάννενα στεφανώνται τὰ μνημεῖα τῶν πεσόντων καὶ 48η ἐπέτειος, στολισμένη μὲ τὸ χάδις γαλανόλευκης διακοσμήσεως, δέται στὰ Ἡρώα τῆς — τιμητικὰ — τῆς ζψηνῆς στεφάνια, σὰν δείγματα εύλακα στὴ μνήμη τῶν Μπιζανομάχων. κόμη Δοξολογίες, παρελάσεις, θούρα, λόγοι, δεξιώσεις, μνημόσυνα, χοΐ, λαμπαδηφορίες καὶ πάνδημος συμποτοχὴ τῶν πάντων, γιὰ μιὰ ἀνανέωσιν Ἰδανικῶν καὶ ἀναβάπτισι στὰ περιωμένα τῆς Φυλῆς, ποὺ ζητοῦν διεισιδεῖσι τῶν ἀνεκπλήρωτων διεκδικήσιων.

Αὔτὰ γιὰ τὰ Γιάννενα, ποὺ ἔχουν τὴν «τοπική» τους ἔορτή. Ἡ ὑπαιθρὸς ἔξαιρεῖται. Ἐλευθερώθηκε ἡ ἡπειρωτικὴ πρωτεύουσα ἀλλὰ τὰ ὄχυρά του Μπιζανίου, τῆς Μανωλιάσσης καὶ τῶν γύρω γωριῶν, δὲν ἔπεσαν ἀκόμη. Γιατὶ, ἀν ἔπεφταν, θὰ ἔδιδαν τὸ παρόν, στὰ φτερὰ τοῦ εἰρηνικοῦ πανηπειρωτισμοῦ, ὅπως τότε αἰματηρὸ τὸ χάρισαν σὲ μᾶς, μὲ τὴ θυσία τῶν μαχητῶν των. Καὶ μένουν στὰ χωριὰ αὐτὰ σήμερα τάφοι καὶ κόκκαλα, στήλες καὶ ὄχυρά, μὲ τὴν κρυφὴ προσδοκία, γιὰ τὴν μεταθανάτια ἀναγνώρισι. Μένουν ἀκόμα μνῆμες ἡρωίσμοῦ καὶ ἐμείπια ξεχασμένα, μένει ἡ λήθη ἐκεῖ, ἐνῶ τὸ παρελθόν κραυγάζει ἐπιτακτικὰ γιὰ τὴ συνειδητοποίησί του.

Δυσδ μέτρα, ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτεία τῶν θρύλων, ἡ καθημερινότητα. Οἱ ἄνθρωποι στὶς δουλειές. Βεβηλώνουν τὴν ἡμέρα, δίχως τὴ θέλησί των, σὰν πληθεῖοι, καὶ ἃς κατοικοῦν τόπους αἰματοβαμμένους μιὰς τιμημένης θανῆς. Τίποτε δὲν θυμίζει τὴν 21ην Φεβρουαρίου. Τίποτε, δτὶ τὰ Γιάννενα ἔπεσαν. Καὶ αὐτό, γιατὶ εἶναι ἀποδῆσα — δυστυχῶς — ἡ ψυχὴ τοῦ ἡπειρωτικοῦ χωριοῦ καὶ ξεμακρυσμένη γιὰ νὰ γευθῇ τὴν πατριωτικὴ συγκίνησι, τὸ

θριαμβικό πνεῦμα καὶ τὸ σκίρτημα τοῦ λυτρωμοῦ.

Τοὺς βαστᾶμε σὲ ἀπομόνωσι. Ἀποξενωμένες τοῦτες αἱ πανίερες ὁρες ἀπὸ τὸ ἵερὸ δέος τῆς ἐποποιίας. Μόνον ἐπιφανειακὴ γαλήνη σκεπάζει τὶς ἐσώτερες ἀνατάσεις ποὺ προκαλοῦν τὰ βαλκανικὰ ἔπη καὶ οἱ κάτοικοι δὲν ἔκδηλώνονται παρ' ὅλο τὸν πανηγυρικὸ ἀντίλαλο τῶν ἐκπυρσοκροτήσεων, τῶν ὕμνων καὶ τῆς μουσικῆς. Μετέχουν ἀποκλειστικὰ οἱ ἀστοί. Γιὰ τοὺς παραέξω ἔρημα τὰ ὁχυρά, ἀδιάβαστοι οἱ νεκροί, δίχως στεφάνια οἱ βωμοὶ τῆς προσφορᾶς των. Ψυχὴ πουθενά. Οὔτε μιὰ δύμοβροντία. Οὔτε μιὰ ἀναπαράστασι, ἔνα τρισάγιο, μιὰ ἔπισημη παρουσία. Ράχες καρτεροῦν κάτι ἀπὸ μᾶς τοὺς ἀχάριστους ἀπογόνους. Καὶ ἃς κάνωμε πώς δὲν βλέπομε νωπάτὰ αἴματα τῶν φονευθέντων ἡρώων. Πρώτη γενεὰ ἀπὸ τὸ μεγαλούργημα τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Β. Ἐλλάδος, τρανὸ μήνυμα ἑλληνισμοῦ, τὸ περνάει στὴν πεζότητα.

Τὶ, κρῖμα! Οἱ σκιὲς γύρω μας, κοντά στὰ ἔξορμητήρια τῆς δόξας των. Παιάνες ἥχοῦν στὰ συντριμένα μισοφέγγαρα τῆς τυραννίας καὶ στὰ πληγιασμένα κορμιά, ὕστατοι σπασμοὶ ἀποχαιρετισμοῦ τῆς ζωῆς, γιά τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, γιὰ νὰ ζήσωμε ἐμεῖς, ἀρπάζοντας τὴ λάμψι τῶν σβυσμένων ματιῶν, στὸ ἀνασκίρτημα τῆς ἀθανασίας, στὴ χειραψία τῆς δικῆς των νίκης. Ἐδῶ στὴν Ἀθήνα τοῦ ὑποδούλου ἑλληνισμοῦ τὸ ἵδιο ἐπαναλαμ-

βάνομε μὲ τὸν Πολιοῦχο καὶ τὴ εὐεργέτες τῆς Εύάνδρου. Λέτε καὶ «Ἀγιος» ἄγιασε εἰδικῶς γιά τὰ Γινενα καὶ ἃς σταμάτησε τὸν ἔξισλι σμὸ κιτὶ οἱ Εὐεργέτες γιά τὸ ἄκαὶ μόνον καὶ ἃς φώτισαν μὲ τὸ των τὴν Ἐλλάδα.

Παράπονο βαθύ, πίκρα ἀνείπο δέρνει τὴν ὑπαιθρο στὴν καρδιά: «Ἐξω τοῦ Νυμφῶνος οἱ παρείσακα Λέες καὶ ξεχάσαν τὴν παράδοσι λησμόνησαν δτι μάθανε στά σχολούς. Σὲ διαίρεσι οἱ ἔλληνες καὶ κυριώτερο, δ μοχλὸς τῶν ἔκδηλώσι αὐτῶν, οἱ ἐκ πατευτικοὶ κοινοτήτων μας, δέν ἔχουν τὸ διηνωμα σήμερα τοῦ συνεορτασμοῦ. Ενουν στὸ περιθώριο ἀπὸ τὸ πανεθνικοσκύνημα τῆς Νεοελληνικῆς Ιστορίας. Θὰ ἔδιδαν ἔνα τόνο ἔθνη ἀγαλλιάσεως καὶ τὸν ἀφαιροῦμε νὰ μὴν ἀφαιρεθοῦν ὁρες προγράτος τῆς διδαχῆς στὴν αἴθουσα. Λᾶμε γιὰ διεκδικήσις τῆς Β. Ἡπειροὶ ξεχνοῦμε ἀνήμερα τῆς Ἡπειροῦ τὸν μεγάλο ἀπελευθερωμό.

Αύτὲς εἶναι οἱ γραμμές μας, ἀλήθειας πικροὶ ἀντίλαλοι καὶ ἃς κακοφαίνεται. Πέρυσι ἔτσι. Διέορτή. Εύτυχῶς τοῦ Συλλόγου ἐνέργειες καὶ ἡ κατανόησι τοῦ κοινοῦ Ἐπιθετοῦ μᾶς χάρισαν τὴ χαρὰ ποτὲ τὸν πανηγυρισμὸ καὶ μεῖς τὸ βασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη, στὴ ἀθανασίας νεκρούς, δλόψυχα μὲ δλα τοὺς κατοίκους, συνεπεῖς στὸ ὑψοῦ χρέος τῆς τιμῆς.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΛΙΑΚΟΥ

Διδύλου Προτύπων Ζ. Π. Α.

Άν ό δημόσιος κινηματογράφος μὲ τὶς ικूλες καὶ ἀνεξέλεγκτες ταινίες του συντελεῖ στὸν ἡθικὸν ἔστεσμὸν τῆς θεότητος μὲ ν κινητοποίηση τῶν πιὸ βαθειῶν καὶ οπειῶν δινάμων καὶ ἐπιθυμιῶν τῆς γῆς της. ὁ σχολικὸς κινηματογράφος μὲ ἐπιμελημένα καὶ μορφωτικὰ ἔργα, ἀποτελεῖ ἀριστο μέσον ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ἐφήβου. Η εἰσαγωγὴ του στὸ σχολεῖο στηρίζεται ἐπὶ τὴν παιδαγωγικὴν καὶ ψυχολογικὴν ἀρχὴν ἐποπτείας καὶ ἔξυπηρετεῖ τοὺς σκοποὺς τοῦ μέσα τῆς συγχρόνου ἀγωγῆς. Ή ψυχολογία μᾶς διδάσκει ὅτι στὴ συνείδησην ἀνθρώπου παραμένοντα μαρτύρεον οἱ φραστάσιες ἐκεῖνες ποὺ συνδέονται ἀπὸ γνωὴν συναισθήματα. Οἱ κατ' αἰσθησην τούτην ἥψεις πρωκαλούμενες ὑπὸ κινηματογραφιῶν ταινιῶν συνδέονται πάντοτε μὲ γνωὴν συναισθήματα καὶ μεταβάλλονται ἀμεση καὶ βαθυτάτη ἐμπειρία στὴν ψυχὴν τούτου. Ο κινηματογράφος παιδαγωγεῖ μὲ ἐμπάνιση, μὲ φυνή, μὲ κίνηση, μὲ ἀσθητική, μὲ παράδειγμα. Άντλει τὰ θέματά του μέσα ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ παρουσιάζει τὴν κόντρα τῆς πραγματικότητος ὅπως ἀκριβεῖς είναι.

Τὸ παιδί μὲ τὴν βιοήθεια τοῦ δασκάλου κατακτᾷ τὴν γνώση τοῦ γένους κόσμου μὲ σγηματίζει αὐθόρουητα μὲ τὰ αἰσθητήρα ὅργανά του γεράνη ψυχικὰ βιώματα, σαρκεῖς καὶ ἐναργεῖς ἐπωτερικὲς ἐποπτεῖς. Καθοίζει τὰ πράγματα, τὰ γεγονότα καὶ πινόμενα τῆς ζωῆς αὐτενεργῶν μὲ σκέψη, κρίση καὶ συλλογιγμὸν καὶ ἐπάνω σ' αὐτὰ στηρίζει τὸ οἰκοδόμημα τῆς ψυχῆς. Αὐτὰ ἐπιτυγγάνονται μὲ ἀμεση ἐπανὴ τοῦ νέου ποὺς τὰ γεγονότα καὶ τὰ φαινόμενα τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου αριθμάλλοντός του. Τὸ βιολογικὸν ἐνδιαφέρον δικαὶος τοῦ παιδιοῦ ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ δριμέματο τῆς περιειργείας καὶ μαθήματος δὲν προιορίζεται στοὺς στενωπὸν ὅριστες τῆς στενώτερης παρέδοσης.

Ό νέος θέλει νὰ γνωρίσῃ τὴν φύση καὶ τὴν ζωὴν, τὸν ἀνθρωπὸν καὶ τὸν πολιτισμό του, δχι μόνον τῆς εὐρύτερης πατρίδος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τοῦ πλανήτου. Ή ἀμεση γνωριμία τούτων μὲ ἐκπαιδευτικὰ ταξείδια είναι ή καλύτερη τροφὴ στὴν ἔμφυτη πνευματικὴ ἀχροτασία τοῦ παιδιοῦ. Ποῖος δικαὶος δὲν θέλει νὰ ἐπιψένη ὅτι τὰ ἐκπαιδευτικὰ ταξείδια είναι δυνατά καὶ προσιτά δι' ὅλα καὶ δι' ὅλους;

Μόνον, λοιπόν, ὁ κινηματογράφος θὰ δώσῃ ἐμπειρίες ποὺ χρειάζεται ὁ νέος καὶ αὐτές θὰ μεταφέρῃ αὐτὸν ὑπεράνω χώρου καὶ χρόνου γιὰ νὰ τοῦ ἐπιδείξῃ τὰ τεράστια ἔργα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ τέλεια δημιουργήματα τοῦ πλαστοργοῦ Θεοῦ! Αὐτὸς μὲ τὴν μαγικὴ του δύναμη θὰ παρουσιάσῃ στὰ μάτια τῶν νέων, ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἔμπορον ἀπὸ κοντά νὰ ἴδονται!

Ο κινηματογράφος θὰ φέρῃ τὸ παιδί κοντὰ στὶς ὁμορφιες τῆς φύσεως τῆς πατρίδος του, στοὺς ιστορικούς τόπους καὶ στὰ ἀθάνατα μεγαλουργήματα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς φυλῆς του. Διὰ τοῦ κινηματογράφου θὰ γνωρίσῃ τοὺς ἱεροὺς τόποις ποὺ ἔχουσε καὶ ἐδίδαξε καὶ ἐστιαψώθηκε ὁ Θεάνθρωπος. Δι' αὐτοῦ θὰ μεταφερθοῦν οἱ νέοι στὶς πλούσιες καὶ πολύχρωμες ζωῆς τῶν Ἡπείρων. Στὶς παγωμένες ἐκτάσεις τῶν Πόλων καὶ στὶς φλεγόμενες ἐρήμους τῆς γῆς. Θὰ ἴδη τοὺς μετσικοπαθεῖς ἵνδοντες στὶς ὅγμες τοῦ Γάγγη, τοὺς μικρόσωμούς καὶ δημιουργικούς ίάπτωνες, τοὺς οὐρανοξύστες τοῦ συγγρόνου ἀνθρώπου καὶ τὸν καταπληκτικὸν ὄγκον τῶν Ηυραμίδων τῆς Αἰγύπτου.

Στὴν κινηματογραφικὴν διδύλην θὰ ξήσῃ τὸ παιδί τὴν ἱλιγγιώδη προκοπὴ τοῦ συγχρόνου βιομηχανικοῦ ἀνθρώπου, σ' αὐτὴν θὰ παρελάσουν δλοι οἱ κόσμοι τῶν ἀνθρωπίνων κατακτήσεων, κόσμος γνώσεων καὶ ἐμπειριῶν, βιομηχανικῶν, γεωγραφικῶν, ζωολογικῶν καὶ βιοτικῶν.

Κανένα ἄλλο μέσον, οὗτε η γλαφυρό-

της τοῦ δασκάλου, οὕτε ἄλλα ἐποπτικὰ μέσα (γύρτες, λευκώματα κ.λ.π.) εἶναι δυνατὸν νὰ δώσουν τὰ τεοώστια αὐτὰ μορφωτικὰ ὥφελη στὸ παιδί ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κινηματογράφον. Λιότι ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ ἀντιλαμβάνεται καὶ σκέπτεται μὲ ἀντιλήψεις ὅπτικές, τὶς ὃποιες ὅμως ὁ κινηματογράφος τὶς παρέχει.

Ἐὰν δὲ κινηματογράφος συντελεῖ τὰ μέγιστα στὴν μόρφωση τοῦ πτεύματος τοῦ παιδιοῦ, ἡ ἀξία του εἶναι κολοσσιαία στὰ ἥθικὰ ὀφέλη ποὺ παρέχουν ταινίες μὲ μορφωτικὸν ἥθικὸν περιεχόμενον. Στὴν κινηματογραφικὴν ὄθόνη θὰ ίδοῦν τὰ παιδιά τοὺς διαφόρους λαούς ἀδιακρίτου χρώματος, φύλου ἢ ἡλικίας ν' ἀνγωνίζωνται, νὰ δημιουργοῦν καὶ νὰ συγχρονίζουν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των ποδὸς τὶς ἀπαιτήσεις καὶ τὸν παλμὸν τῆς ζωῆς τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῆς ἀνθρωπότητος.

ΙΠολλèς ἄγνωστες πτυχίες ἀπό τὴν ζωὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν διαφόρων λαῶν, θὰ διαφωτισθοῦν καὶ πολλὲς πλάνες καὶ προλήψεις θὰ δικλυνθοῦν μὲ τὴν ἀναπαράσταση τούτων στὸ κινηματογραφικὸν πανί. Οἱ ίδεες τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς δικαιοσύνης θὰ καλλιεργηθοῦν μὲ τὴν σαφῆ ἀντίληψη τὴν ὅποιαν θὰ μᾶς δώσῃ ὁ κινηματογράφος, περὶ τοῦ τὸν κάθε λαὸς προσφέρει ἀπό τὴν ζωὴν του γιὰ τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων λαῶν. Ὁ κινηματογράφος σήμερον θεωρεῖται τὸ πλέον δραστικὸν καὶ διαφωτιστικὸν μέσον γιὰ τὴν δημιουργίαν καὶ ἐπικράτησην μιᾶς νέας ἡθικῆς. Καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴν σήμερον προσανατολίζεται ἡ νέα μεταπολεμικὴ παιδαγωγική πᾶς δηλ.. Θὰ κάμη τὸν ἀνθρώπον στὸ πλαίσιον τοῦ ἔθνικοῦ καὶ ἥθικοῦ μεγαλείου τῆς χώρας του, νὰ μάθῃ ν' ἀγαπᾶ καὶ νὰ σέβεται τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἄλλων χωρῶν. Λιὰ τοῦ κινηματογράφου οἱ λαοὶ γνωρίζονται μεταξύ τους καὶ η γλῶσσα του σὰν γλῶσσα πορφαριῶν, κινήσεων καὶ χειρονομιῶν, ἔξασφαλίζει τὴν συνεννόηση γιὰ δλεῖς τὶς φυλὲς τοῦ κόσμου. Οἱ εὐεργετικὲς αὐτὲς ίδιότητες τοῦ κινηματογράφου εἰναι ἀπάρδοια παρατηρήσεων, πειραματισμῶν καὶ πορισμάτων ἐπιφανῶν παιδαγωγῶν καὶ ψυχολόγων καὶ σὲ πολλὲς χῶρες δικινηματογράφους ἔχει ἀποβῆ ἀληθινὴ ἐπανά-

σταση στή ζωή τῶν λαῶν. Στὴν Ἀιδίνην δὲν ὑπάρχει μορφωτικὸς καὶ διδασκαλικούς πομεὺς παὸν νὰ μὴ γρηγοριανοὶ τὸν ματογράφο. Δὲν ὑπάρχει σχολεῖον ποιὸν νὰ μὴν ἔχῃ τὴ συλλογή του δακτικὲς ταινίες. Διότι οἱ Ἀιδεοτρόποι ἐπειραματίσθησαν μὲ τὴν διέλιξην πολλῶν μαθημάτων διὰ τοῦ κινητού γράφου καὶ διεπίστωσαν τὴν διδασκαλίαν παιδαγωγικῆγ αὖτε τοῦ κινητού φου. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ εἰσήστησαν στὰ σχολεῖα τους τὸν κινητογράφο για τῆς μεγάλης μορφωτικῆς του ἀλ-

Σήμερον δὲ οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ διαιτήσασθαι τὸν πόλεων προσφέρει ταντὸς εἶδος πτείας γνώσεις καὶ σωματιθήματα ἵπιοι ποιῶντας ἔτσι τὴν ἐμφύτον πνευματικήστια τοῦ παιδιοῦ.

Απὸ τ' ἀνωτέρῳ ἐξάγεται τὸ σ
ρασμα ὃτι ὅπως ἔχει σήμερον δὲ δημ
κινηματογράφος ἀποθαίνει δλέθριος
τὴν παιδικὴν καὶ ἐφηβικὴν ηλικίαν. Π
όλοι οἱ παράγοντες τῆς ἀγωγῆς νὰ σ
γασθοῦν ἀπὸ κοινοῦ καὶ καθιερώσουν
σχολικὸν κινηματογράφον τὸν σὰν μέσον
δασκαλίας εἶναι παντοδύναμος. Μ
χοίσεως κάθε κινηματογραφικῆς τε
νὰ εἶναι δὲ βαθμὸς τῆς συμβολῆς τοὺς
καλλιέργεια τοῦ πνεύματος, τὸν ἐξει
σιὰν τῆς ψυχῆς καὶ στὴν ἀνάπτυξι
ἡθικῶν ἀξιῶν. Τὰ διδακτικὰ φύλματα
ἐπερθαίνονταν τὰ δρια τῆς ἀντοχῆς το
θητοῦ καὶ νὰ προσάλλωνται γιὰ ἐντὶ^τ
ποὺ δὲν εἶναι διωτάδον ν' ἀποκτήσο
μαθηταὶ μὲ ἄλλον τρόπον, ὅπως εἰ
γεωγραφίαν, ἴστορίαν, φυσικὴν ἴστ
ξένων χωρῶν κ.λ.π.

Οι σχολικοί κινηματογράφοι έτεις
δέχονται μορφωτικά και ήθικά δρέπανα
που να κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους σὲ αὐτούς
σχολεῖα τοῦ κράτους. Απαραίτητη είναι
ή μετεκπαίδευση τῶν διδασκάλων και
γιητῶν γιὰ τὴν χοήση τῶν κινηματογράφων
καὶ τῶν μηχανημάτων προσθολῆς, γιὰ τὴν
καὶ τῆς διδακτικῆς και γιὰ τὸ πρόγραμμα
τῆς οὐλῆς τῶν ταυτιῶν.

Τὸ κοάτος νὰ ἐνισχύσῃ τὸ ἔργο τ
διδασκάλων ἰδρύοντας ταινιοθήρες σοὶ
φορες ἐκπιλευτικές περιφέρετες για τι

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ Η ΗΘΙΚΗ

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΛΑΚΗ

Διδασκάλου Κουμαριᾶς, Β' Ιωαννίνων

Μὲ τὴν σημερινὴ γρήγορη ἀνάπτυξη τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ παρουσιάζεται στὴν ἐκπαίδευση μιὰ δυσκολία γιὰ τὴν συστηματικὴ παρακολούθησή της. Ἡ δυσκολία αὐτὴ γίνεται μεγαλύτερη ὁ αὐτοὺς ποὺ στηρίζονται ἀποκλειστικὰ στὴν ἡθικοπλαστικὴ ἀγωγή. Μὲ τὴν σύνδεση τῆς Χώρας μας στὴν Κοινὴ Ἀγορὰ ἡ δυσκολία αὐτὴ θὺν φανῇ μεγαλύτερη καὶ τότε ποὺ οἱ δικλεῖδες τῶν . . . συγκοινωνούντων ἀγγείων ἀνοιχτοῦν ἐντελῶς καὶ

γιαφέαν τροφιδότηση ταινιῶν στὰ σχολεῖα ή ἔναντι μικροῦ χρηματικοῦ ποσοῦ.

Νὰ γίνεται μεγάλη παραγωγὴ ἴστοριῶν, διδακτικῶν, ψυχαγωγικῶν, τουριστικῶν καὶ παιδαγωγικῶν ταινιῶν. Ἡ δὲ Πολιτεία νὰ ἐλέγῃ αὐστηρὰ ὅλες τὶς ταινίες ποὺ μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸν μιόμη καὶ τὶς ταινίες ποὺ προορίζονται γιὰ τοὺς ἐνηλίκους. Διότι στὴν Ἰαπωνία, ἡ ύποια πήρε μέτρα γιὰ τὴν ἐπωφελὴ λειτουργία τῶν κινηματογράφων, ἐπικρατεῖ τεὶς ἡ γνώμη ὅτι «ὅτι βλάπτει τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἀφήνει ἀνεπηρέαστον τὸν ὕριμον ἵνθρωπον».

Ἐκεῖνοι, τέλος, ποὺ γράφουν τὰ σενάρια καὶ σκηνοθετοῦν, πρέπει νὰ ἔχουν ἀτερμόνιστο σεβασμὸ πρὸς τὰ παιδιά, ὅπως πίσης καὶ ποὺς τὸν ἰδιον τὸν ἀντόν τους. Νὰ γιωρίζοντι τὶς ζητᾶ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ τὶς ἐφόδια χρειάζονται γιὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀληθινὴ οὐσία τῆς ζωῆς.

«Οταν ὥλες αὐτὲς οἱ προϋποθέσεις ὑπάρχουν, τάτε ὁ κινηματογράφος θὰ εἶναι νὰ ἰδεῦντες μέσουν τῷς ἐπιτυχίαιν τοῦ σκοτῶν τῆς ἀγωγῆς. Ενας εὐγάριστος καὶ εἰσιθλός τρύπος νὰ φέρωμε σὲ ἐπαγή τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ μὲ τὴν φύση καὶ τὴν ζωὴν τριώστων τόπων μὲ τὶς διμορφικὲς καὶ τοὺς αυσός τους καὶ τέλος νὰ τοῦ μορφώσωμε ὃ μυαλὸ καὶ νὰ τοῦ ἔξειγενίσωμε τὴν ψυχή.

πλημμυρίσουν τὰ ἡθικά, πνευματικὰ καὶ οἰκονομικὰ ἀγαθά, γιὰ νὰ φτάσουν στὸ αὐτὸ ἐπίπεδο μὲ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητας.

Βλέπουμε στὴν ἐποχὴ μας τὶς πρᾶξεις νὰ μὴ ταιριάζουν μὲ τὰ λόγια. Τὸ συναίσθημα ἐνοχῆς νὰ μὴ βαδίζῃ παράλληλα μὲ τὴν ἡθικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ. Εἶναι παιδιὰ καὶ μεγάλοι ἀκόμη μὲ ἀγωγὴ περιωρισμένη πολὺ σὲ τόπο κινή χρόνο, ποὺ ἀναζητοῦν τιμωρίες γιὰ νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὸ νοσηρὸ ἐσωτερικὸ βάρος ποὺ τοὺς δημιούργησε μιὰ ἐσφαλμένη ἀγωγή.

Πικρία γεμίζει τὴν ψυχὴ μας, ὅταν περνοῦν ἀπὸ τὴν σκέψη μας τὰ μέσα τῶν παλαιῶν μεθόδων μὲ τὸ ξύλο, τὴν ἱφαλαγγα κ.λ.π. ποὺ ἀντικατέστησε σήμερα ἡ ἀγάπη καὶ ἡ κατανόηση. «Ἐτσι οἱ τάσεις γιὰ τὴν κλοπὴ, γιὰ τὸ ψέμα, θεραπεύονται μὲ ψυχοθεραπευτικά μέσα. Τὶς τάσεις αὗτες ἡ τιμωρία (σωματικὴ καὶ συναισθηματικὴ) καὶ ὁ περιορισμὸς ὅχι μόνον δὲν κατώρθωσαν νὰ θεραπεύσουν, ἀλλὰ σὲ μερικὲς περιπτώσεις νὰ τὶς ἐπιδεινώσουν.

«Ἔχομε ἀκόμη μερικὰ σφάλματα, ποὺ θεωροῦνται σὰν ἡθικὰ καὶ τὰ δποῖα γιὰ τὸν Ψυχολόγο εἶναι κανονικὲς ἀντιδράσεις ἀμυνας καὶ ἀποκαλύπτουν μιὰ ἐσωτερικὴ κακοδιαθεσία. «Ἐτοι ἐνῶ ὁ ἡθικολόγος κρίνει καὶ καταδικάζει στὸ ἀπόλυτο μὲ γνώμονα τὶς χαραχθεῖσες ἀξίες τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὁ ψυχολόγος ἀναζητεῖ νὰ καταλάβῃ τὸ ἐλάττωμα, νὰ τὸ ἔξηγήσῃ καὶ νὰ τὸ θεραπεύσῃ. Γιὰ τὸν ψυλολόγο ἔνας ζηλιάρης ὑπιφέρει γιατὶ πιστεύει ὅτι οἱ γονεῖς του, τὸν ἀγαποῦν λιγώτερο ἀπὸ τὰ ἀδέρφια του. Εἶναι ἀβούλο καὶ πονεμένο μὲ ἀντίστοιχες ἐπιπτώσεις στὴ διαγωγὴ του. Ηρόκειται ἐδῶ γιὰ πρόβλημα ἀσθενείας τῶν αἰσθήσεων καὶ ὅχι ἡθικῆς ἀξίας. Αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα ἔχει τὶς οἵζες του στὸ οἰκογενειακὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον. Πόσοι γονεῖς δὲν γνωρίζουν νὰ κρύ-

ψουν τὶς προτιμήσεις των γιὰ ἔνα ἀπὸ τὰ παιδιά των !

Βέβαια δὲν ὑπάρχει διοφορὰ στὸν ἐπιδιωκόμενο σκόπὸν γιὰ νὰ σχηματίσωμε μιὰ ἡθικὴ προσωπικότητα ἀλλὰ στὰ μέσα ποὺ θὰ χρησιμοποιήσωμε.

Οἱ Ἡθικολόγοι λέγουν, ὅτι τὸ παιδὶ εἶναι κακὸ ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ καὶ πρέπει νὰ συμπιέσωμε ἢ νὰ πνίξωμε τὰ κακὰ αὐτὰ ἔνστιχτα. Οἱ ψυχολογοῦντες δῆμος λέγουν ὅτι τὸ παιδὶ ἔχει ὠφέλιμες καὶ βλαβερὲς τάσεις (ἔμφυτες καὶ ἐπίκτητες) γιὰ τὴν ἀνάπτυξη του καὶ τὴν προσαρμογὴ του στὸ φυσικὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον. Τὸ παιδὶ δὲν εἶναι οὕτε καλό, οὕτε κακὸ ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει θετικὲς κοινωνικὲς σχέσεις. Ἐκεῖ βρίσκει τὴν ἀγάπην καὶ τὸν κανόνα, στοιχεῖο οὐσιώδες τῆς ἡθικῆς. Γιατὶ χωρὶς κανόνα δὲν ὑπάρχει ἡθικὴ ζωὴ οὕτε ἀκόμη κοινωνικὴ ζωὴ.

Ὑπάρχει ἀκόμη ἀπὸ τοὺς Ἡθικολόγους φόβος μήπως δὲν πάρουν τὰ παιδιὰ καλὲς συνήθειες. Ἀλλὰ τὸ χρέος τῆς ἀγωγῆς εἶναι νὰ τὰ προικίσῃ μὲ διανοητικές, φυσικὲς καὶ ἡθικὲς συνήθειες : δῆμος καθαριότητας, τάξης, ἀκριβείας, διαγωγῆς, τιμιότητας. Κοὶ γνωρίζουν οἱ διδάσκαλοι τῶν χωριῶν πόσο ἀντίθετες εἶναι αὐτὲς ἀπὸ αὐτὸ ποὺ βλέπει στὸ σπίτι του καὶ πόση δύσκολη προσπάθεια τοῦ ζήτοῦν. Γιὰ νὰ μὴ ἔχαστοῦν γρήγορα πρέπει νὰ τὶς δέσωμε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπανάληψη καὶ μὲ στερεὰ δεσμά, μὲ ὅλη τὴν ἡθικὴ ζωὴ. Ἡ συνήθεια τῆς καθαριότητας τοῦ σώματος δίνει συνήθειες καθαρὲς καὶ στὴν ψυχή. Γνωρίζει ὅτι τίποτε δὲν πρέπει νὰ μένη βρώμικο ἐπάνω του. Πολλὲς φορὲς ὅταν τοῦ δώσουμε μιὰ διαταγὴ : Μὴ πᾶς ἔτσι, μὴ κάνης λεκέδες, μὴ δαγκάνης ἔτσι.... τότε ἔξη ἔγκαταλείπει τὸ ὑποσυνείδητο καὶ τὸ παιδὶ τὰ χάνει, γίνεται ἀδέξιο. Εἶναι τὸ ἔκεινο ποὺ κουράζει πολὺ καὶ φταινε οἱ γονεῖς ποὺ δὲν ἀρχισαν τὴν ἀγωγὴ του γρηγορότερα καὶ δὲν σεβάστηκαν τὴν αὐτενέργειά του.

“Οταν τὸ δεσμεύομε καὶ τὸ ρωτᾶμε πάντα «ποῦ πᾶς ; τὶ κάνεις ;» τὸ κάνουμε ἄβουλο καὶ ψεύτη, ἐνῶ ὅταν τὸ ἀφήνωμε πιὸ ἐλεύθερο ἐπιτυγχάνομε χωρὶς προσπάθεια τὴν ὑποταγῆ του στὶς παραπάνω συν-

ήθειες. Δὲν θὰ μείνη βέβαια τελείως ἐλθερο, ἀλλὰ ἀνάμεσε σὲ ὅρια καὶ ὠράρι “Εχει ἀνάγκη προστασίας καὶ πρέπει χαραχθῆ ὁ δρόμος του, ἀλλὰ ἡ γραμμὴ εἶναι ἀόρατος. Ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ μποῦν ἐμπόδια γιὰ νὰ ἀποφύγωμε μραῖες πτώσεις. Καὶ τὰ ἐμπόδια νὰ εἰναι ἀόρατα γιὰ τὸ παιδί.

“Ἐπειτα πρέπει νὰ ἔχωμε ὑπὸ ὅψη μεῖς, ἀλλὰ βλέπει τὰ πράγματα διαφορικὰ καὶ οἱ ἔξηγήσεις ποὺ μᾶς δίνει, καὶ κάποτε φαίνονται ἥλιθιες, ὑπακούσει λογικὴ δική τους, πρωτότυπη καὶ σε στή. Γι' αὐτὸ καὶ ἔμεῖς πρέπει νὰ ἔξησωμε τὶς πράξεις των, σύμφωνα μὲ τὰ νητρα τοῦ παιδιοῦ καὶ δχι μὲ τὰ δικά μα. Οἱ ἀπαγορεύσεις «μὴ τοῦτο.... μὴ εἰνο....» ἀνοίγουν στὸ παιδὶ ἔνα κόσμο νατοτήτων. Ἐρεθίζομε τὴν αἴσθηση προσωπικότητας καὶ κάθε φραγμὸς δ τὴν ἐπιθυμία νὰ τὸν διυβῆ. Τότε νὰ δείξωμε τὶ πρέπει νὰ κάνη : «Στὴ δου ἔγῳ θάκανα ἔτσι...» Σὲ μεγαλύτερο παιδὶ νὰ προσφύγωμε στὴ λογική, π στὸ συναίσθημα, γιατὶ ἀλλοιῶς δένομε κρίση του μὲ συναισθηματικὲς ἀπειλὲς σπάμε τὴν πρωτοβουλία του. Παράλληλ νὰ ἀναπτύξωμε τὶς ἀλτρογνήστικὲς τάσεις. Τὰ παιδιὰ σχηματίζουν διμάδες ἀνάλληλ μὲ τὶς δρέξεις των καὶ τὴν ἀτομικὴ φύση. Αὐτὲς πρέπει νὰ προσανατολισθήσουν τὴν οἰκογένεια, τὸ σχολεῖο, τὴν νότητα. Ἐκεῖ μοιράζονται τὶς χαρὲς τὶς λύπες. Αὐτὴ ἡ διάθεση εἶναι π χωροὴ στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὰ δ ποὺ ζοῦν γύρω του (ἔμψυχα καὶ ἄψυχα καὶ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ λάβῃ ἐνεργὸ μέστη ζωῆς. Μέρος ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωὴ εἶναι οἰκογένεια ποὺ δῆμος λέγει δ Πεσταλόπαριστάνει τὴν ἀληθινὴ ζωὴ στὴ πιὸ νατὴ ἔκφρασή της, καὶ ποὺ δένει τὰ μετηξιακά συναίσθηματα, ποὺ ὑποχρεώνουν νὰ μονοιάσουν. Αὐτὴ δώση τὸ πνεῦμα τῆς ἀφοσίωσης, τῆς σίας καὶ τῆς φιλανθρωπίας. Εἶναι μεγάλη ἡ ἡθικὴ ἀξία τῆς οἰκογένειας ποὺ οὖς δης προσπάθεια εἶναι νὰ διατηρήσῃ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἡθικὴ κοινότητα ἀνάμεσε στὴν παληὰ καὶ τὴν νέα γενεά.

Οι ήθικολόγοι φοβούνται άκομη μήπως άδυνατίζουν οι έννοιες τῶν ἀξιῶν: Εγένετο, τιμιότης, καθηκον... Ἀλλὰ σὲ ίσθε πρᾶξη θεληματικὴ ὑπάρχει μία κρίση ξίας ποὺ πρέπει νὰ συγκρατῇ στὴ συνείηση μιὰ ἀναπαράσταση. Ἡ ἀπόφαση γι' αὐτὴ δὲν εἶναι μοιραῖο ἀποτέλεσμα μιᾶς μῆλης ἐπιθυμιῶν, ἀλλὰ καθορίζει τὴν πρᾶξη ἀναφορικὴν μὲ ἔνα σχέδιο ἀξιῶν. Γιὰ νὰ ἐπιδράσωμε στὸ παιδὶ πρέπει νὰ φέγγωμε καλά, νὰ γνωρίσωμε τὰ κατήρια τῆς συναισθηματικότητας καὶ τις διανοίας του, χωρὶς νὰ ἀγνοήσωμε μὲ ἄλλους παράγοντες. Τὸ ἀληθὲς δὲν εἶναι ἔνα ἀντικείμενο ποὺ προσφέρεται πλᾶ σὲ μᾶς. Γιὰ τὸ παιδὶ ἔχει ἀλλη ἀντίψη. Σημαίνει τὴν ἐκδήλωση τῆς ἀνάγης νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ κατελάβῃ. Στὴν ὅρη δὲν ἔχει καμμιὰ ἔννοια στὸ παιδί.

Οι ψυχολόγοι δὲν εἶναι ἐναντίον τῆς θικῆς ἀγωγῆς ἀλλὰ ἐναντίον τῆς λογοκοινῆς διδικαίας τῆς ἀγωγῆς. Πρέπει νὰ ἔχει στηλίζωμε ὅχι μόνο σὲ ἀρχὲς ἀλλὰ μὲ σὲ συγκεκριμένα παραδείγματα, σὲ υγκεκριμένα πρότυπα. "Αν τὸ παιδὶ δύο πάνη τὴν ζωὴν μας, δὲν πρέπει νὰ τὸ θεροῦμε σὰν λουλούδι κρεμασμένο στὸ κλαδί. Τοῦ δώσαμε τὸν χυμό μας, ἀλλὰ δὲν ναι μέρος τοῦ δέντρου μας. Εἶναι φυτὸν ιαίτερο. Νὰ μὴ ἐμποδίσωμε τὴν ἀνάτυχή του. Νὰ τὸ μορφώσωμε ὅχι γιὰ μᾶς, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἐλληνοχριστιανικὴ ζωὴν ποὺ διατίθεται. Νὰ τὸ κάνωμε εὐγενικὸ ἀπὸ τὴν ράτη ἡλικία, αὐτοματικά, σὰν τὸ βάδιμα καὶ τὴ γλῶσσα. "Αν τοῦ ἐπιβάλωμε ἡ ήθικὴ ἡ προσπάθεια θὰ εἶναι μεγάλη μὲ ἡ προσοχὴ του θὰ διασπασθῇ ἀπὸ τὴ ρογοκοπία ἢ θὰ γίνη σκεπτικὸ βλέποντας όντες γονεῖς καὶ τοὺς γύρω του νὰ ζοῦντι μέστα ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τὶς ὑποῖες διδάκουνν.

Οι Ἦθικολόγοι τέλος φοβούνται μήπως παραμεληθῆ ἡ καλλιέργεια τῆς προσπάθειας. Καὶ αὐτὸς ὅμως δὲν συμβαίνει ματὶ βεβιώνουν οἱ Ψυχολόγοι, διτὶ τὸ αιδὶ φέρνει μέσου του μιὰ φυσικὴ ὅρεξη προσπάθεια ποὺ πρέπει νὰ γνωρίσωμε μὲ τὴν ἐκμεταλλευτοῦμε. Τὸ παιδὶ δὲν εγαλώνει μόνο σὲ ἡλικία καὶ ἀνιστημα

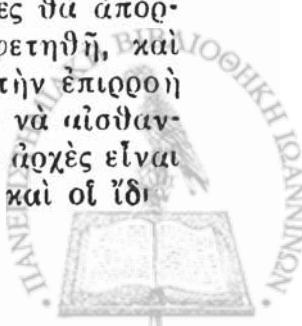
ἀλλὰ καὶ ψυχικά. Μεγαλώνοντας εἶναι ίκανὸ καὶ ἐπιθυμεῖ προσπάθειες πιὸ ψηλὲς καὶ πιὸ ἐκτεταμένες. Πρέπει νὰ ίκανοποήσωμε αὐτὴ τὴν κλίση γιατὶ ἀλλοιῶς θὰ τὸ κάνωμε νωθρὸ ἢ δργίλο καὶ περισσότερο δυστυχισμένο. Εἶναι ἵσως μιὰ δαπάνη ἐνεργείας, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ δαπάνη τὸ παιδὶ τὴν δίνει θεληματικά, διταν δέν εἶναι ὑπερβολική. Κάθε μετρημένη προσπάθεια δὲν εἶναι κόπος ἀλλὰ ίκανοποίηση. Νὰ μὴ ζητοῦμε πολύ, ἀλλὰ ἀρκετὰ ἀπὸ τὶς φυσικές, διανοητικὲς καὶ ἡθικὲς δυνάμεις του γιὰ νὰ μὴ ἔχωμε νωθροὺς ἢ ἐπαναστάτες ποὺ εἶναι πολὺ συχνὰ τὰ θύματα μιᾶς προσπάθειας δυσανάλογης ἀπὸ τὴν δποία κρατοῦν τὴν ἐνόχληση καὶ τὴ φρίκη.

Συνεπῶς βλέπομε διτὶ διτὸς οχηματισμὸς τοῦ παιδιοῦ εἶναι προοδευτικὸς καὶ πρέπει νὰ ἔχωμε μπροστά μας τὰ στάδια γιὰ τὴν σωματικὴ, διανοητικὴ, συναισθηματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξή του καὶ τὴν ίδιαίτερη φύση τοῦ καθενὸς χωρίστα. Νὰ τὸ δδηγήσωμε ἀπὸ τὴν μεμονωμένη ὑπαρξή του στὸν κόσμο ποὺ ἀγνοεῖ, τὸν κόσμο τῆς κοινωνικῆς χρησιμότητας. Ἡ κόμη νὰ τοῦ καλλιεργήσωμε τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴν, τὴν ψυχὴ του γιὰ νὰ μὴν ἔχωμε ἀτομα μὲ τὴν διάνοια τοῦ Εἰκοστοῦ Αἰώνα καὶ τὰ συναισθήματα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς τῶν σπηλαίων.

Νὰ μὴ κάνωμε κατάχρηση τῶν ἥθικῶν χαρακτηρισμῶν δηλαδὴ νὰ μὴ τὸ ποῦμε κλέφτη γιὰ λίγη ζάχαρη ποὺ θὰ πάρῃ !

Νὰ ἀποφύγωμε ἐπίσης νὰ κάνωμε τὴν ἥθικὴ μέσον κυριαρχίας. Νὰ μὴ χρησιμοποιήσωμε τὴν τακτικὴ τοῦ συναισθηματικοῦ ἐκβιασμοῦ καὶ τοῦ στερήσωμε τὴν ἀγάπη, ποὺ τὴν ἔχει ἀνάγκη γιὰ νὰ πάρῃ κονδύλιο ὑστερα ἀπὸ κάποιο σφάλμα.

Νὰ μὴ κάνωμε ἀκόμη σύγχυση τῶν ἀξιῶν μὲ τὶς ὑποχρεώσεις ποὺ δίνουν οἱ γονεῖς σὰν γονεῖς καὶ οἱ ὑποῖες θὰ ἀπορριφθοῦν μόλις τὸ παιδὶ χειρισθετηθῇ, καὶ νὰ μεταχειρισθοῦμε μὲ μέτρο τὴν ἐπιφροὴ ποὺ ἔχουμε ἐπάνω του. Πρέπει νὰ αἰσθανθῇ, διτὶ οἱ Χριστιανικὲς ἥθικὲς ἀρχὲς εἶναι παγκόσμιες ἀξίες, στὶς ὑποῖες καὶ οἱ ἕδιοι γονεῖς ὑποτάσσονται.

ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ ΚΑΙ "ΝΕΟΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ,,

ΦΩΤΗ Ι. ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ, Διδασκάλου

Τό «Δ. Φ.» στήν προσπάθειά του νὰ συμβάλη στήν διερεύνηση τῶν σοβαρῶν προβλημάτων, ποὺ ἀπασχολοῦν Πολιτεία καὶ Λαό καὶ ν' ἀποβῆ πραγματικὸ βῆμα συζητήσεως αὐτῶν καθιερώνει ἀπὸ τοῦ παρόντος τεύχους σε λίδα συζητήσεως τήν τῇ σε ων. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι η συζητησία θὰ κρατήται σὲ ύψηλὰ πνευματικὰ ἐπίπεδα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τόν τρόπο τῆς τοποθετήσεως τῶν προβλημάτων ἀπὸ τοὺς συζητητάς. Στὸ τέλος τῆς κάθε συζητήσεως τὸ «Δ. Φ.» θὰ διατυπώνῃ τίς δικές του ἀπόφεις. Καὶ ἡδη τὴν συζητησή τὴν ἀρχίζει μὲν πολὺ σοβαρὸ θέμα, ποὺ ἀπασχολεῖ σήμερα τοὺς ἀνθρώπους τῶν πνεύματος καὶ τῆς Πολιτείας: «Ἡ διγλωσσία στὰ Σχολεῖα μας».

"Οταν σ' ἐποχὴς ποὺ τὰ προβλήματα ἐνὸς λαοῦ σὲ ζητήματα ἐπιταχτικῶν ἐντολῶν τῆς ζωῆς παίρνουν δεξύτατες διαστάσεις καὶ δὲ βολεύονται μὲ λύσεις ἀπὸ ξαναζεσταμένες θεωρίες καὶ νεοβερυπαλισμούς, δρυμώνεται πιὸ βαθύτερο τὸ χρέος σὲ κάθε πνευματικὸ ἄνθρωπο, ποὺ λαχταρόει καὶ θέλει τὴν πρόοδο τοῦ τόπου του, νὰ δώσει ἀπόκριση καταφατικὴ στὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς του. Κι ὅπως σήμερα περνᾶμε μιὰ ἐποχὴ μὲ δίχως προηγούμενο, κι ὅλοι οἱ λαοὶ ἀγωνίζονται μὲ ύπερένταση νὰ διατηρήσουν τὸν ἔθνικό τους χαρακτῆρα ἀνάμεσε σὲ μιὰ εὐδύτερη ύπερεθνικὴ κοινότητα ποὺ διαμορφώνεται νομοτελειακὰ ἀπὸ οι στορικὲς ἀναγκαιότητες, ή πνευματικὴ ἀνόρθωση τοῦ λαοῦ μας, καθοριστικὸ παράγοντας στήν τύχη μας αὐτή, δημιουργεῖ ἀμείλιχτα τὴν ύποχρέωση γιὰ μιὰ ἀναγέννηση τῆς «Παιδείας» μας, διλόσωμη καὶ καθολική.

Μάταια προσπάθησαν ὡς τὰ σήμερα νὰ ἐκσυγχρονίσουν τὴν «Παιδεία: κρατώντας την στ' ὄνομα ἐνὸς στείρου διδαχτικοῦ ἐπαναστατισμοῦ, διλοφάνεος φιομαλιστικοῦ, ἔξω ἀπὸ τὰ θειελειακά της προβλήματα, τὰ δργανικά της στοιχεῖα ποὺ τὴν συνθέτουν μὲ διλάκερο τὸ πνευματικὸ ἐποικοδόμημα τοῦ ἔθνικον λαϊκοῦ μας πολιτισμοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀδινηροή διαπίστωση τῆς πνεύματικῆς καθυστέρησης τοῦ λαοῦ μας, πολὺ περισσότερο σήμερα, ποὺ ἄλλοι λαοὶ χωρὶς παράδοση κι ἴστορικὴ εὐθύνη σὰν τὴ δική μας νὰ ποοπελαύνουν καινούργια ἐπίπεδα δράσης καὶ μὲ στόχους ἀποφασιστικούς γιὰ τὴν ἴστοοική του ἔξελιξη. Μὰ κι ὅποιαδήποτε ἄλλη ἀναγεννητικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν «Παιδεία» παὺ θὰ λογαριάσει μονάχα σὰ κεντρικὴ ἀρχὴ τὰ δεδομένα τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, δίχως ταυτόχρονα νὰ διαγνώσει τὴ δυναμική του βάση, τὸν γλωσσικὸ φορέα, εἶναι καταδικασμένη σ' ἀποτυχία καὶ νέες συμφοροῦσες ἀναμφίβολα θ' ἀκολουθήσουν. Γιατ' εἶναι αὐτονόητο πὼς ή γλῶσσα εἶναι ἑνας διλοξώντανος δογματισμός, ἑνα ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ δημιουργημα αιᾶς ζωῆς συνολικῆς ἀπὸ αἱ τενες, ποὺ καθρεφτίζει διλοκάθαρα τὸ πνεῦμα ἐνὸς λαοῦ, τὴν πλαστική του ἴκανη τητα, τὴν ἔκταση καὶ τὸ βάθος τοῦ πνευματικοῦ καὶ ψυχικοῦ του κόσμου, καὶ μὲ μιὰ δύναυη ἀντίστασης σὲ κάθε ἀτομικὴ ή ἄλλη προσπάθεια ἐνάντια μὲ τὴ δική της φύση καὶ τὴν ἔξελιξή της. "Ἄν θαυμάζεται τόσο ή ἀρχαία Ἐλλάδι γιὰ τὴν πνευματική της τελειότητα καὶ τὸν πολιτισμό της, αὐτὸς διφεύλετα γιατὶ παράλληλα συνοδοιποροῦσε ή τελειότητα τῶν ἐκφοαστικῶν της μέσων, νιαφυρότητα καὶ ή ἐνότητα τοῦ ἔλληνικον λόγου. "Οσο ἐκφραστικότερη καὶ

προσιτότερη είναι ή ἐθνική γλώσσα μιᾶς χώρας, τόσο καὶ πλατύτερη διάδοση ἀτοχτοῦνε οἱ ἰδέες καὶ τὰ πνευματικά της δημιουργήματα.

Κι ὅμως τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν πάντα τὴν ἀγνόησαν πεφικού, καὶ τὸ χειρότερο τὴν περιφρόνησαν μαζὶ καὶ τὴν γλώσσαν λαοῦ μαζ, γιὰ λόγους ποὺ ἔχουνε βαθιὰ τὶς φίλες τους σ' ὀλέθρια ἵδεολογικὰ παραστρατήματα. Κι είναι αὐτοί, ἀπὸ τὴν φάρα τῶν «σοφολόγιων» ποὺ σώριασαν τὴν συμφορὰ σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς τῆς μεταχριστιανικῆς Ἑλλάδας, πισωδρομώντας τὴν πνευματική ἐξέλιξη της μὲ τὴν χειμαιορικὴν οὐτοπίαν τοῦ Ἰδανικοῦ τῆς ἀττικῆς γλώσσας. Περιφρονώντας ἔτσι καὶ νοθεύοντας τὴν ζωντανὴν γλώσσαν τοῦ Ἐδενούς, σκάρωναν κάθε φορὰ καὶ συντρηροῦσαν σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες τὴν ἀφύσικη δικλωσία τοῦ γραφτοῦ καὶ προφορικοῦ λόγου, ποὺ ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερα νὰ γαλονγίζεται ἀπ' τὸ ἴδιο σῷ γιὰ νὰ κατασπαράζει τὴν γλώσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ «λογιοτατισμοῦ», εἴτε είχαν τὴν προέλευσή τους σὲ ταπεινὲς προδημέσεις γιὰ τὸ λαό, εἴτε ὀφείλονταν στὴν κριτικὴ του ἀνικανότητα, τὴν ἀπομνημένη ἀπ' τὸν ταυτόσημο «κρετινισμό» του, στάθηκαν τὰ ἴδια ὡς τὰ σήμερα μὲ τὴν διαδοχὴ τῶν «ἐπιγόνων» του: διγλωσσία στὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ λόγο καὶ στὶς ξένες χῶρες, ἀναγκαιότητα τῆς διγλωσσίας καὶ γιὰ σήμερα στὸν Ἑλληνικὸ λαό. Μὰ τέτοια ἐπιχειρήματα ἔχουν πιὰ ἀποδειχτεῖ πέρα γιὰ πέρα ἀντιεπιστημονικὰ καὶ δὲν είναι παρὰ ἀνιστόρητοι συλλογισμοί, δογματικὰ πείσματα «κοσμοδιορθωτάδων»(!) ποὺ προδίνουν ψυχαναλυτικὰ μονάχα τὴν ὄντημπορια τους γιὰ κάτι ὡφέλιμο καὶ δημιουργικὸ μέσα στὴ ζωή. Ὁστόσο ὅμως, καὶ οἱ λαοὶ τῆς δύσης είχαν πετύχει τὴν γλωσσικὴν τους ἀναγέννηση ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ 1300 καὶ τὸ 1700, ὕστερα ἀπὸ πολύχρονη ἐργασία καὶ ἀπὸ ἀγῶνες γιὰ τὴν κοινωνικὴν τους ἐξέλιξη καὶ τὴν πνευματικὴν τους λευτεριά, καὶ οἱ ἐξελεγκτικοὶ σταύμοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ἀπόδειξαν τὴν φυσικὴν καὶ ὁργανικὴν της, ἀλλὰ καὶ τοὺς φραγμοὺς μὲ τὰ σκαρώματα καὶ τὶς τρικλοποδιές τῆς διγλωσσίας.

Ξέρουμε, πῶς ἡ πρώτη ἀρχαιοελληνικὴ ἐνοποιημένη γλώσσα ἦταν ἡ ἀτικὴ τοῦ χρυσοῦ αἰώνα, ποὺ ἀργότερα διαμορφώνεται μὲ τὴν ἐξέλιξη τοῦ καιροῦ σὲ μιὰ καινούργια κοινὴ ἀττική, γιὰ ν' ἀποτελέσει τὴν ἀλεξανδρινὴ Ἑλληνικὴ γλώσσα στοὺς πρώτους μεταχριστιανικοὺς αἰῶνες, ποὺ καὶ σ' αὐτὴν εἶναι γραμμένα καὶ τὰ Εὐαγγέλια.

Ἐγειρ μέση τῆς ἀρκετὰ καινούργια στοιχεῖα, γένες λέξεις, νέες σημασίες, νέες παραγωγικὲς καταλήξεις, ἀνακατεύει τὴν πρώτη καὶ τὴν τρίτη κλίση, γάνει τὸ δυϊκὸ ἀριθμό, περιῳρίζει τὴν χρήση τῆς εὐκτικῆς καὶ κάνει τὴν σύνταξή της πὼν ἀναλυτικότερη, σὲ πεῖσμα τῶν σοφολόγων τότε πιὸ ὑψώνανε φραγμὸ ἐνάντια στὴν ἐξέλιξη της μὲ τὸ δόγμα τοῦ «ἀττικισμοῦ» ἀπὸ ταπεινὲς ἰδέες γιὰ τὴ ζωή. Κι ἀνοίγεται ἔνα χάσμα ἀνάμεσα στὸ λαὸ καὶ σ' αὐτοὺς, μ' ἀποτέλεσμα νὰ σκαρψούνει ἡ πρώτη διγλωσσία, ὁ πρώτος ψυχικὸς διχασμὸς τοῦ Ἐθνούς, ποὺ στάθηκε ὀλέθριος σ' ὅλη τοῦ τὴν πνευματικὴν ἴσπορία. Ἐνας τρίτος σταύμος σημειώνεται μὲ τὴ διαμόρφωση τῆς Βυζαντινῆς γλώσσας, κάτω ἀπ' τὴν ἐπίδραση τῶν ἀκριτικῶν τραγουδιῶν τοῦ 12ου αἰώνα. Τούλοντεῖ ὕστερα ἡ πτώση τοῦ Βυζαντιού, ἡ διασπορὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ μακροχρονη σκλαβιὰ τῆς Τονγρουματίας, ποὺ φέρνουν σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἐγκατάλειψη τῆς λογοτεχνικῆς δημιουργίας καὶ τῆς παιδείας μὲ τὸ κρυφὸ σχολεῖο, ἀνίκανο ν' ἀντισταθεῖ στὶν ἐνσωμάτωση τούρκικων λέξεων μέσα στὴ γλώσσα μας. Η Κρήτη ποὺ ἀπόφευγε τὴν τούρκικη δουλείαν ὡς τὰ μισὰ καὶ ἀκόμα τοῦ 17ου αἰώνα διατήσησε ἀνόθεντη τὴν γλώσσα καὶ ἀκόμα πέτυχε νὰ συνεχίσει τὴν ὑγανωμένη της ἐξέλιξη μὲ τὴ λογοτεχνικὴ της δημιουργία, τὴ Θυσία τοῦ

·Αριθμός, τὸν Ἐρωτόκριτο καὶ ἄλλα ἀξιόλογα κειμήλια τῆς ἐθνικῆς μας φιλολογίας. Η κρητικὴ αὐτὴ περίοδος σημειώνεται σὰν ἔνας τέταρτος ἔξεχτικὸς σταθμὸς στὴ γλώσσα μας, δὲ πλησιέστερος στὴν ἐποχὴ μας, ποὺ θάπτεται ἀποτελέσει καὶ σὰν ἀρχὴ γιὰ τὴ γλωσσική μας μεταρρύθμιση, καθὼς ὑποστήξει ὁ Χαντζηδάκις.

Ἐνας πέμπτος σταθμὸς στὴ γλώσσα μας γεννιέται ποὶν καὶ μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ γλωσσικὴ παράδοση καὶ τὴ δημοτικὴ τραγούδια στὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς, μὲ τὸ ἔσπασμα τοῦ ἀποφασιστοῦ κοῦ πιὰ νὰ ἐπιζήσει δημοτικὸν σμοῦ, ποὺ τόσο βάλθηκαν νὰ θανατώσουν τότε καὶ τὸ ἐπιχειροῦντες καὶ σήμερα ἀπὸ φλέβα τους οἱ ἐπίδοξοι (!) «σοφολογιότατοι», τηρῶντας τὸν δρόμο τῆς σχολῆς τους. Σύμφωνα μὲ τὴν ψυχολογία τους θεώρησαν τὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ χυδαία, ἔνα κουρέλι τῆς σκλαβιᾶς, ἀνίκανη νὰ μεταδῷσει τὰ ξένα καὶ τὰ προγονικά μας φῶτα στὸν Ἑλληνικὸν χῶρο. Μὴ ἔγοντας κι ἀπὸ κληρονομιὰ τὴν ἴκανότητα δημιουργίας μέσα στὴ ζωή, προσπλάνη καν δημφαλοσκοπικὰ σ' ἔνα παρελθόν νεκρὸ καὶ βάλθηκαν μέσ' ἀπὸ τὰ καλαμαρίστικα καὶ γιομάτα ἀπὸ ἄνεση γραφεῖα τους μὲ τὸ παλιὸ δόγμα τοῦ ἀρχαϊσμοῦ νὰ ἐπιβάλουν τὸ γλωσσικό τους κατασκεύασμα, τὴν ψευτοτική, μὲ σκοπὸ νὰ εὐνουχίσουν ἔτσι τὴν πνευματικὴν ἴκανότητα τοῦ λαοῦ, ποὺ ή ἀπήχησή της δὲν εἶναι μονάχα πνευματική, μὰ ἀγκαλιάζει πλατειὰ ὅλους τοὺς δρίζοντες τὴν σκέψης καὶ τῆς δράσης τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ λίγοι λόγιοι πραγματιστὲς ποὺ ἀντάθηκαν σὲ μιὰ τέτοια περιφρόνηση τῆς λαϊκῆς γλώσσας, συνεπούμενη καὶ γιατὶ σειρὰ δλόκληρη ἀπὸ δημιουργικὲς ἐκδηλώσεις τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς, δικατόρθωσαν νὰ παραβούντες στὴν ἐπιχείρηση τοῦ δραγανωμένου «σοφολογιοτατοῦ σμοῦ», δπως δὲν κατόρθωσε κι δ Κοραῆς μὲ τὴ «μέση δόδο» του. Ὡσπου τὸν ἔφεραν γρήγορα στὸ συμβιβασμὸ γιὰ ν' ἀντρωθεῖ τὸ ὑδροκέφαλο ἰδιοκατασκεύασμὸ τῆς καθαριότητας.

Ἐτσι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μὴ ἔχοντας μετὰ τὴν ἀπολευθέρωση δικό του ἐφραστικὸ μέσο, βυθίζεται στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας, μιὰ συμφαρδὰ ποὺ στάθη ἀπὸ τὴ βάση δὲ προφασιστικὸς παράγοντας γιὰ τὴν ἐκπολιτιστική μας στασιμή τητα, τὴν κοινωνική μας καθυστέρηση καὶ γιὰ τὸν ἀπαράδεχτο ἀναλφαβητισμό.

Τροποποιώντας συνεχῶς οἱ σαφολόγιοι τὴν καθαρεύουσα ὅλο καὶ ποδὲ τὸ εἰρότερο, περνάει ἔτσι δλόκληρος δ 19ος αἰώνας, μὲ ἀποτέλεσμα ν' ἀποξενωθεῖ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δλότελα ἀπὸ τὴ μητρικὴ του γλώσσα. Μὰ δπως τὰ Κρητικὰ κειμήλια τοῦ 17ου αἰώνα καὶ γενικὰ ἡ λεύτερη ἐξέλιξη τῆς κρητικῆς γλώσσας εἰχον πλουτίσει κι ἔσωσαν τὴ γλώσσα μας, κατὰ τὸν ἵδιο τρόπο καὶ ἡ λογοτεχνίη ἀνθισθεῖ ἀπὸ τὰ Ἐφτάνησα, ποὺ ἔμειναν μακριὰ ἀπὸ τὸ ξυγὸ τοῦ λογιστατοῦ μὲ τὸν Σολωμὸ (ποὺ θεωροῦσε τὴ σκλαβιὰ στοὺς λογιότατους ἵση μὲ τὴ σκλαβιὰ στοὺς Τούρκους καὶ πρόσμενε ἔνα δεύτερο λευτέρωμα τῆς Ἐλλάδας) καὶ μὲ τὸν Πολυλᾶ, μέχρι πέρα κι ἀπὸ τὰ μισὰ τοῦ 19ου αἰώνα, ὥς τὸ 186 ποὺ ἔγινε ἡ ἔνωση μὲ τὴν Ἐλλάδα, χύνει καινούριο αἷμα μέσα στὴ γλώσσα μας ἀντὶ τὸν πλουτίζει καὶ τὴν στυλώνει, τῆς δίνει ζωντάνια, δροσιὰ κι διορφάδα. Καὶ εἶναι ἡ περίοδος, ποὺ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ καθαρεύουσα, κάτω ἀπὸ τὸ πιὸ στερεὸ πνεῦμα τῆς συντήρησης —ἔτσι πίστευε πῶς θὰ γλυτώσει— διδηγιόταν στὴν ἀπονέκρωση, μέχρι ποὺ τὸ κακὸ παράγινε καὶ ἔσπασε, ὕστερα ἀπὸ τὶς θεωρίες ἀψιμαχίες τοῦ Βερναδούρα καὶ τοῦ Ροέδη, τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τοῦ Ψυχάρη τὸ 1888, πετώντας κατακέφαλα τὸ ἐπαναστατικό του βιβλίο στοὺς καθηστερημένους «γλωσσαμύντορες» γιὰ νὰ ὑψώσει ψύχραιμα τὸ λάβαρο τοῦ δημοτικισμοῦ ἀντικρὺ στ' ἀπελπισμένα καὶ μουχλιασμένα ταυπούρια τῆς ἀφτηριοσκληρωσης τῶν καθαρευοπάνων. Ήταν βέβαια μιὰ ἐπανάσταση δ Ψυχάρης, γιατὶ διαλεχτικὰ ἦταν φαινόμενο ἀπότοκο τῆς πιὸ πείσμοντος συντήρησης τῶν «σοφο-

λέμγιων» κι ὅχι τῆς πρόοδου, γιαντὸ καὶ τράβηξε σὲ ὑπερβολές. Μὰ ὠστόσο ὅμως ἔσπασε τὸ φράγμα καὶ δημιούργησε τὴν πλήμψυσα, ὡσπου τὰ νερά της παλι τραβήχτηκαν καὶ φάνηκε πώς τότε εἶχε αὐλακωθεῖ μιὰ σίγουρη κοίτη. Κι ἥταν ἡ κοίτη τοῦ δημοτικισμοῦ ποὺ ὅλο κι ἀρχίζει νὰ πλαταίνει ἀπ' τὶς ἀρχὲς — ἣν 20οῦ αἰώνα, ἐνῶ ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ καθαρεύουσα νὰ χάνει ἀπ' τὰ χέρια της τὴ δημοτικότητα, τὴ δημοσιότητα καὶ τὸ κυριότερο νὰ χάνει ὀλότελα :ἢ λογοτεχνικὴ δημιουργία.

“Τστερα ἀπ' τὴ σύντομη τούτη ἴστορικὴ ἀναδρομὴ φάνηκε καθαρὰ ὁ ἐστόρεος λειτουργισμὸς τῆς γλώσσας, ἡ ὁργανωμένη της ἐξέλιξη μὲ βάση τὸ ἀκατάλυτο φαινόμενο τοῦ βιολογικοῦ αὐθορμητισμοῦ τοῦ λαοῦ μας, συνεκδηλωμένος καὶ μ' ἄλλα δημιουργήματα τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς, μὰ ποὺ ὠστόσο δείχτηκε καὶ ἡ ἀντίστασή της κάθε φορὰ ἐνάντια στὶς ἀφύσικες ἐπεμβάσεις τῶν γνωσσοδιορθωτάδων, ποὺ ἐπιμένουν στὴν περιπέτειά τους ἀκόμα ὡς τὰ σήμερα μὲ σκοπὸ —δὲν ὑπάρχει ἄλλος σκοπὸς— νὰ δικαιολογοῦνε μονάχα τὴν ὑπαρξή τινς. Κι αὐτὸ δὲν εἶναι αὐθαίρετο, βγαίνει σὰν ἴστορικὴ ἐξήγηση ἀπ' τὸ φαινόμενο τοῦ Ψυχαρισμοῦ, κι ἂς εἶναι μάθημα γιὰ ὅσους σήμερα δικολαβίζουν μ' ἄλλες μάσκες γιὰ τὸ γλωσσικό μας ζήτημα, ἀν ὑέλουν νὰ θυμοῦνται τὶς τελευταῖς περιπέτειες, μὲ τὰ «Ορεστιακά» καὶ τὰ «Ἐναγγελιακά», τὰ «Ἀθεϊκά» καὶ τὰ «Μαρασλειακά» καὶ τελευταῖα μὲ τὰ «Συκουτρικά» καὶ τὰ «Κακοιδικά».

Μὰ ὅσο ὁδυνηρὲς κι ἀν ἥταν γιὰ τὸν τόπο μας οἱ περιπέτειες αὐτὲς — κι ἥταν πραγματικὰ ἔνας ἐθνικὸς διχασμὸς— κι ἀκόμα ὅσο κι ἀν τροφοδότησαν τὴ διγλωσσία ἀνάμεσα ἀπ' τὸν «μαλιαρούς» καὶ «καθαρευοντιάνους», ἔδωκαν τὴν ἀξιολόγηση στὴν ποίηση τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Βαλαωρίτη καὶ τῶν Δημοτικῶν τραγουδιῶν, ποὺ μπῆκε καὶ σὰ βάση γιὰ τὴν κατεύθυνση στὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

Κι αὐτὸ μᾶς λέει τοῦτο: Πῶς ὁ ἀνεδαφικὸς ἐσωτερισμὸς τῶν σημερινῶν καθαρευοντιάνων, ποὺ θέλει ν' ἀγνοεῖ τὸ ξωντανὸ περιβάλλο καὶ νὰ πιστεύει στὴ νεκροφάνεια εἶναι τὸ ἵδιο ἐπικίνδυνος μὲ τὸν δυφαλοσκοπισμὸ τοῦ Κόντου καὶ Μιστριώτη γιὰ καινούργιες περιπέτειες. Ἀλλὰ μᾶς λέει καὶ τ' ἄλλο: Πῶς ἡποιος πονάει ἀληθινὰ τὸν τόπο του καὶ νιώθει ἀπὸ βαθειὰ συνείδηση τὰ πνευματικὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς του συνεξιρτημένα μὲ τὸ πολιτιστικὸ ἀνέβασμα τοῦ λαοῦ μας, οἱ ήσυχαστικοὶ θεωρητισμοί, σύγχρονο σύνθημα τῶν καθάρευοντιάνων — τὸ λένε ἀπὸ σιμφέρο τους γιὰ ὅσα εἴδανε τὰ μάτια τους μὲ τὸν Ψυγάρη — δὲν ὑδηγοῦνε παρὰ σὲ συμβιβασμοὺς γιὰ νὰ χρονίζουν σκόπιμα τὸ γήινωσικό μας ζήτημα.

Κι ὅμως ἡ καθαρευοντιάνικη νεοταχτικὴ βρῆκε τὴ φράσμουλά της κι ἔπαιπε στὶς καιροσκοπικὴ διπλωτροσωπία — ἔτσι ἐξηγιέται σὲ τελευταῖα ἀνάλυση σὲ μερικούς, ποὺ μετὰ τὴν ἐφήμερη «νίκη» τοῦ δημοτικισμοῦ, σὰν «ἐπίγονοι», ἀφοῦ ὀφελήθηκαν ὅπως κι ὅσο ἤθελαν ἀπ' τὶς θυσίες τῶν ἄλλων, προσπαθοῦνε νὰ τοὺς κλονίσουν τὴν ἀξία καὶ τὸ κύρος. Κι ἔτσι ἐνῶ βλέπομε τὴν καθάρευοντα νὰ ρέθει κι ὑ δροσερὸς ἀνεμος τῆς ζωῆς, μιᾶς ζωῆς ὀλάκερης τοῦ Ελλούς μας ν' ἀναδεύει τ' ἀπομεινάρια της, σημάδια ἀμαρτωλὰ κράχτηδων παι-¹τῶν καιρῶν, κι ἐνῷ ὑ πλήμψυσα τῆς δημοτικῆς γλώσσας ἀπλώνεται παντοῦ, δὲ μποροῦμε ἀκόμα νὰ χαροῦμε τὸ ἀγγάλιασμά της σὲ μιὰ ὄμαλη ποταμίσια ρότα. Ναι φύμαστε τὴ ξωντανὴ ἀνύσα της καὶ τὸν παλιμό της, μὰ δὲ χαιρόμαστε γιὰ τὴν τύχη της καὶ τὴν αὐτόνομη ἀμοινή ποὺ τῆς ταιριάζει, γιατὶ τὴν ἴστορικὴ πλάνη τῶν συφολόγων τὴ διαδέχτηκε ἀνώδυνα ὡς καιροσκοπισμὸς τῶν «ἐπίγονων», τῶν σχολαστικισμὸ τῶν διασκάλων ὡς διασκαλισμὸς τῶν δημοτικιστῶν, ὡς ²εοδημοτικισμός, ποὺ φέρνει σύγγριση καὶ ἀταξία μέσα στὴ γλώσσα

μας. "Ετσι διατυπώνονται συχνά τὸν τελευταῖο καιρὸν ἀπὸ διανοούμενον, ἀπὸ καθηγητὲς Πανεπιστημίου, ἀπὸ παιδαγωγούς, καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ὑστερικὰ κινοῦ μενά τους, πῶς σήμερα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ξήτημα «πρέπει νὰ πνεύσει ἄνεμοι ἀδιαφορίας» ἢ «δὲν εἶναι σοβαρὸν ἡ ἀσχολία μας μὲ τὸ γλωσσικὸ ξήτημα» «δὲν ὑπάρχει λόγος ν' ἀσχολούμεθα μὲ τὸ γλωσσικὸ θέμα, ἀφοῦ μοιδαῖν ὁ χρόνος θὰ φέρει τὸν συγκερασμὸν» κι ἄλλες ταυτόσημες νεοθεωρίες, ποὺ συντίθενται τὴν διγλωσσία —χαλάλι τους ἀν πίστευαν σ' αὐτὸν— μιὰ πολὺ γέφαλη Λερναία "Τδρα, «μικτή» τὴν λένε μερικοί, ἄλλοι τὴν ἀποκαλοῦν «ἀπλανθαρεύουσα» κι ἄλλοι «κεκαθαριμένη(!) δημοτική», ὥστόσο δικαῖος ὅλοι τους ἐπιθέφουν μιὰ πολυγλωσσία, φθογγολογικὴ καὶ τυπική. Κι ὑστερεῖ μιὰ σειρὰ ἀπὸ δροσιγραφίες, ποὺ ὅλες εἶναι παραδεχτὲς ἐνῶ τίποτε δὲν εἶναι σωστό. Γλωσσαὶ ἀναρρίζουσαι, σύγχυση, βαθύλωνία, οὐσιαστικὰ πέρα γιὰ πέρα ἀγλωσσία, γάνωσι πραγματικὰ τὴν γλώσσα τους καὶ κεῖνοι ποὺ τὴν κατέχουν μὲ κάποια πεποίθηση. Αὐτὸν κατόρθωσαν οἱ νεοδημοτικιστές. "Οντας κενοὶ ἀπὸ γλωσσικὴ ἵδεια λογία καὶ φοβισμένοι κάτω ἀπὸ τὴν ἀσφυχτικὴ πίεση ποὺ μαστύρεψαν οἱ καθαρευουσιάνοι, μαλλιοτραβιοῦνται καὶ παραδέρνονται ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν παράδοσην καὶ τὴν ζωὴν πασκίζοντας νὰ κάνουν γλώσσα ὅπως τοῦ κατεβάζει ἡ κούτρα στο καθένα.

'Η γραμματικὴ τοῦ Τριανταφυλλίδη, ποὺ εἶναι, ἀξ ποῦμε, ἡ σοβαρότερη, ἡ πιὸ συστηματικὴ κι εὔσυνείδητη ἐργασία γλωσσολόγον ὡς τὰ σήμερον δὲ μπόρεσε νὰ δώσει λύση πραγματική, ἔχει κι αὐτὴ τὴν δρογανική της ἀδυνατίαν δὲν εἶναι ἀπὸ χέρια ἀρχηγοῦ δημοτικιστή. Ὡπως τὸ «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη περιέχει ἔμπραχτη κι ὀλοκληρωμένη θεωρία.

'Αναμφίβολα δὲ Τριανταφυλλίδης θὰ παραμείνει σὰν ἡ πιὸ μεγαλύτερη προσφορὰ γιὰ τὸν δημοτικισμὸν καὶ μάλιστα γιὰ τὸν ἐκπαιδευτικό, ὥστόσο δικαῖο δὲ μπόρεσε νὰ προετοιμάσει τὴν νίκην του, γιατὶ στάθηκε συμβιβαστικὸς μὲ την καθαρεύουσα, δχι μονάχα στὸ τυπικὸ μὰ καὶ στὸ φθογγολογικὸ μέρος τῆς ξωντής γλώσσας κι δχι μονάχα ἀπὸ ἀνάγκη (ὅπου τάθρισκε στενά) μὰ κι ὅπου λαὸς κι οἱ λογοτέχνες μας εἶχανε δώσει τὴν λέσην. Κι ἔτσι κάτω ἀπὸ αὐτὸν δροκαν τὴν εἰκαρία, τὸ πρόσφρον κλῦμα καὶ τρύπωσαν δλες οἱ φετιστὲς τῶν νεοδημοτικιστῶν, ἀπὸ τοὺς ἀπόγονους τοῦ πισωδρομισμοῦ ποὺ καλλιεργοῦντες ἀσυνείδηση τὴν πολυγλωσσία, ὡς τοὺς φορμαλιστὲς ποὺ στέγνωσαν τὰ κηρύγματά τους μονάχα γιὰ τὴν γλώσσα, κι ἀκόμα ὡς ἐκείνους ποὺ συναντοῦμε καθημεῖνα νὰ μᾶς μιλοῦν μὲ «φρονιμάδα» γιὰ τὴν γλώσσα, ἐνῶ χάσκει ὀλοφάνερα ὑποκριτία τους γιὰ κάποιο συμφέρο ποὺ ἐπιδιώκουν.

'Αλούμονο δικαῖος ἐκεῖ ποὺ φτάσαμε! Εἶναι ἔνα δεῖγμα κρίσης, ποὺ γίνεται ανεχτὸ μονάχα σ' ἀστόχαστους καιροὺς σὰν τοὺς δικούς μας.

'Η ἀδέσποτη συξήτηση πάνω στὸ γλωσσικό μας πρόβλημα, οἱ γλωσσιγνωστικὲς μελέτες καὶ κάθε λογῆς γλωσσοπλαστικὲς προσπάθειες, στέκονται ἐξήμια γιατὶ σκορπῶν τὴν σύγχυση, δχι μονάχα πάνω στὸ φθογγολογικὸ την γλώσσας μὰ καὶ πάνω στὸ τυπικὸ της, στὴν δροσιγραφία καὶ στὸν τονισμό την στενά γίνεται πιὸ δυσκολοχώνευτη, ἀπλησίαστη ἡ γλώσσα. Κι ἀφοῦ κρατήσηκαν δίχως συνέπεια δροσιγραφικοὶ ἀρχαιτιμοὶ σὲ μιὰ γλώσσα ποὺ δὲν εἰσιέσθη μ' αὐτούς, μιὰ ποὺ καμιὰ διαφορὰ στὴν προσφορά της δὲν ὑπάρχει ἀνιμεσαὶ ἀπὸ τὰ φωνήντα, κι ἔνας τονισμὸς διάλοτελα ἀνύπαρχτος στὴν ἀρχαιοελληνική, κατασκεύασμα τῶν σχολαστικῶν τῆς παρακαμῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς, χειροποιοῦνται δλα τὴν δημοκοπία πάνω στὸν ἀνήξερο λαό, πὼς δὲν εἰναι ιαννινα.

εῦχολα τὰ πνάγματα γιὰ νὰ προχωρήσουμε σὲ μιὰ δριστικὴ λίση τοῦ γλωσσικοῦ προβλήματος.

Μὰ ὅποιος δὲν ἔχει χάσει τὴ συνειδητή του πίστη στὸ γλωσσικὸ ἴδανικό, καθὼς τὸ διαμόρφωσε ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους μας καὶ συνεξελίχτηκε ὡς τὰ τῆμερα, κι ὅποιος αἰστάνεται τὴ γλωσσικὴ κατάντια νὰ καταδυναστεύῃ τὴν ἐθνικὴν ζωὴν μας καὶ νὰ κρατάει τὸ λαὸν σὲ μιὰ πνευματικὴ καὶ γλωσσικὴ ἀναπτυξία ὅλο καὶ πρὸς τὸ χειρότερο, δὲν ἀπαντάει παρὰ ἔτσι: πῶς εὕχολα εἶναι τὰ πράγματα, μὰ καὶ ἡ ἀμείλικτη ἀναγκαιότητα τοῦ μεταβατικοῦ καιροῦ μας, εἴτε τὸ θέλομε εἴτε ὅχι, θὰ μᾶς ὑποχρεώσει γιὰ γὰ λύσομε δριστικὰ στὴν ἐπεγήν μας τὸ γλωσσικό μας πρόβλημα. Ἀλλωστε ἡ λύση στὰ πνευματικὰ ζητήματα δὲ γίνεται μὲ τὸ κακόπιστο καὶ κοντοπόνηρο ἐπιχείρημα «σὺν τῷ χρόνῳ» τῆς νοοτροπίας τῶν καθαρολόγων καὶ τῶν νεοδημοτικιστῶν. Ὁ χρόνος εἶναι σύνδρομος τῆς ποσοτικῆς ἐξέλιξης κι ὅχι τῆς ποιοτικῆς ποὺ ἐπέρχεται ὅταν καὶ «σὺν Ἀθηνᾷ» θελήσουμε νὰ κουνηθοῦμε ἀπὸ τὸν τόπο μας. Κι ὕστερα πέρασαν τόσα χρόνια, ὥλακερος αἰώνας, δίχως νὰ γνιαστεῖ κανένας γιὰ τὴ γλώσσα παρὰ δοσοὶ δὲν τὴν ἤθελαν, ὥστε σήμερα νὰ βρισκόμαστε ἀπὸ τὴν ἀποψῆ αὐτὴ μὲ δίχως μεγάλες διαφορὲς ἀπ' τὴν ἀρχὴ στὸ ζήτημα. Μᾶς τὸ λάπισαν κι ὅλοι οἱ μεγάλοι ξένοι γλωσσολόγοι, ἀπ' τὸν Κρούμπαχερ μέχρι τὸν Μιγαπτέλ.

Ἄς τολμήσει ἐπὶ τέλος κάποιος ὑπεύθυνος, ἡ Ἀκαδημία ἡ κάτι τὸ ὄντιο, νὰ καταπιαστεῖ μὲ θάρρος κι ἀπὸ ἰδεολογία στὴ ταξινάμηση τοῦ γλωσσικοῦ στοιχείου, τὴν ἐνοποίησή του καὶ τὴν τυποποίηση, ποὺ θὰ καθιερώσουν τὴν ἐπίσημη υιοφή τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας, μὲ βάση τὸ μέχρι τώρα βιολογικὸ ἐξελεγχικό τῆς στάδιο καὶ πάνω σ' αὐτὸ τὴν ἐπιστημονική της ἐπεξεργασία, καὶ μ' ὄνδηγό, πὼς ἡ ἐξέλιξή της εἶναι φαινόμενο χρησιμοποίησης, φύορᾶς καὶ ἀνανέωσης.

Μονάχα ἔτσι ή γλώσσα τοῦ λαοῦ θὰ πάρει τὴ θέση ποὺ τῆς ταιριάζει καὶ μέσα στὸ σχαλεώ, ὥστε νὰ τὸ ἀπολευτερώσει γλωσσικά καὶ ψυχικά, νὰ τοῦ ἕρθενται τὴν ἀποστολή του γιὰ μιὰ πολυμερέστερη, βαθύτερη μόρφωση, καὶ θὰ γίνεται ἀκόμα γιὰ τὸ πνευματικό μας ἐποικοδόμημα μιὰ παράδοση, ἵκανη καθόλια γιὰ τὴ μελλοντικὴ ἀνάπτυξη τοῦ τόπου μας. Κι αὐτὸ πάει νὰ πεῖ φεαλιστικὴ ἀνιπρόσαρμογὴ πνευματικῶν προβλημάτων, ὥπως εἶναι καὶ τὸ γλωσσικό, ὅταν ὥλακερη ἡ κολτούρα ἐνὸς λαοῦ ὀφείλει ἴστορικά νὰ σπάσει τὴν ἀπομόνωση καὶ νὰ συνπορευτεῖ μ' ἄλλους σ' ἀνώτερα ἐπίπεδα ζωῆς. Κι ἀν αὐτὸ συμβαίνει τὴ γενικότητα, γιὰ τὸ δικό μας λαὸ σήμερα ἀξιώνεται πιὸ δραματικά νὰ τελειώσει τὸ γρηγορότερο.

Τὸ νόημα ποὺ κούνιον οἱ σκέψεις μους ἐδῶ, δὲν καθηεφτίζουν παρὰ τὴν ἀγωνία καὶ κάθε ἐκπαιδευτικοῦ, ποὺ μάχεται νὰ βαθύνει τὴ πνευματικὴ κι ἴστορικὴ του ἀποστολῆ, νὰ πάρει θέση ὑπεύθυνη στὰ καινούρια προβλήματα τῆς τοιῆς του, ποὺ εἶναι προβλήματα καὶ τῆς δουλειᾶς του.

Ἄς σκεψτομε πῶς ἀργηγὸς τῆς ἀνθρωπότητας στὴν ἐθνική μας κοινωνία εἶναι ἡ καινούρια γεννιά, ποὺ πρῶτ' ἀπ' ὅλα διφεύλομε νὰ δραματιζόμαστε τὰ νῶγομε μπροστά μας. Σ' αὐτὴ ὀφείλομε νὰ παραδόσουμε τὴν καινούρια γλώσσα γιὰ νὰ μὴ μείνει ἀγράμματη ὅπως κι ἐμεῖς ἀπὸ ἔνα πεῖσμα καὶ γιὰ μέρη τῆς ἀταμαξέλιας τῶν γερόντων. Γιατὶ ὅση κι ἀν δείχνει δραματικότητα τὸ ιασύεμα τοῦ ἥλιου τους, δὲ μπορεῖ ποτὲ νὰ παραβγεῖ στὴ γοητεία τῆς ἀνατολῆς τοι πὲ τὴν καινούρια γενιά.

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

卷之三

‘Ο Διδασκαλικός Σύλλογος ’Ιωαννίνων, πιστεύοντας, έθα βοηθήσῃ σημαντικά στήν προώθηση και ἐπίλυση τῶν ζητητικῶν, ποὺ ἀπτονται τῆς Πατρίδει ας και ἰδιαίτερα της Παιδείας τοῦ Νομοῦ μας, ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία και λεσε σὲ δημοσίᾳ συζήτηση τοὺς διαφόρους παράγοντας Περιοχῆς μας στήν Αἰθουσα Τελετῶν τῆς Ζωσιμαίας Παιδαγγικῆς Ακαδημίας τήν 22αν Ἀπριλίου ἔ. ἔ., δησοῦ ὅχι μονάχοι συζητήθηκαν τὰ προβλήματα αὐτά, ἀλλά και προτάθηκαν σεις στὰ περισσότερον ἐπίμαχα θέματα, κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου κ, Εύαγγ. Φαρμάκη. Ἐπειδὴ φνοῦμεν ὅτι οἱ λύσεις ποὺ προτείνονται ἀπὸ τὴν εἰσήγηση ἔχουν αφοῖς γιὰ περαιτέρω συζήτηση τὴν παραθέτουμε. γιὰ νὰ σωμε λαβὴ νὰ κατατοπιστοῦν κι’ ἀλλοὶ μὲ τὰ φλέγοντα αἱ ζητήματα τοῦ τόπου μας.

‘Η οργαδαία πρόοδος καὶ ἡ ἐξέλιξη ἔφεραν στὴν πνευματικὴν τὴν ὑλικὴν σφαῖραν τέτοιους συνταρακτικοὺς σεισμούς, ὅστε τὰ πλαισια μέσα στὰ δποῖα ἐκινοῦντο παλιότερα καὶ προβλήματα καὶ λύσεις ν' ἄχουν θραυσθῆ.

Ἡ ζωή μας ἔγινε τραχύτερη καὶ ἀ-
φάνταστα δυσκολώτερη, ἀλλὰ ἀσφαλῶς
πλάτυνε καὶ ἄφησε στὴν δρμητικὴν φοί τοῦ
χρόνου νὰ παρασύνῃ πολλὰ ποὺ φαίνον-
ταν μόνιμα καὶ ἀναλλοίωτα. Ἔφερε μαζί¹
της νέα αἰτήματα. Ἀνοιξε νέους δρίζον-
τες, ἀπ' ὅπου ὁδηγεῖ στὴν πληρέστερη καὶ
σαφέστερη κατανόησή της.

Τὰ προβλήματα, οἱ συνδῆκες καὶ οἱ ἀνάγκες αὐτῆς ἀπαιτοῦν ἔντονη δράση. Σήμερα ἐπιτυγχάνουν τὰ ἄτομα ποὺ κατέχουν ἵκανότητες καὶ δεξιότητες πολλὲς καὶ θετικές. Βαδίζουν πρὸς τὴν πρόοδο ὅσοι ἔχουν μόδιφωση ἵκανή, βούληση ἰσχυρὴ καὶ ἡδική καὶ ἀντίληψη δξεῖα. Νικοῦν ἐκεῖνοι ποὺ κατέχουν ἀποθέματα πνευματικοῦ καὶ ψυχικοῦ δυναμισμοῦ.

Ἐκεῖνοι ποὺ ἔτυχον φροντισμένης ἀ-
γωγῆς. Ἀγωγῆς στηριζομένης στοὺς δυὸς
βασικοὺς παράγοντες, ποὺ πρέπει ν' ἀπο-
τελοῦν τὰ ἴδιαίτερα χαρακτηριστικὰ καὶ
γνωρίσματα τῆς ἐννοίας «Ἀγωγή», δηλ.
τὸν ἀνθρωπιστικὸν παράγοντα ποὺ εἶναι τὸ
ἔνα σκέλος τῆς καὶ τὸν τεχνικὸν ποὺ θὰ
ποέπει ν' ἀποτελέσῃ τὸ ἄλλο σκέλος τῆς.

Μὲ βάση τοὺς διὸ αὐτοὺς παράγοντας ποέπει νὰ γίνη μιὰ πλήρης, μιὰ ἐπανα-

στατική θὰ ἔλεγα ἀναδιοργάνωση
Παιδείας μας· σὲ δλους τοὺς κύκλους τ
ἀπὸ τῆς Στοιχειώδοις μέχοι τῆς Ἀνω
της γιὰ νὰ δυνηθῇ νὰ βοηθήσῃ ἀπότε
σματικὰ στὴν προοδευτικὴ ἀνέλιξη
χώρας μας. Γιὰ νὰ δυνηθῇ ν' ἀνταπο
θῇ ὅπως τῆς ταιριάζει στὴ σημερινὴ ἐ^τ
χή, τὴν ἐποχὴ τῶν πυραύλων, τῶν δ
στημοπλαίων, καὶ τῶν κοσμοναυτῶν.

Άκομη είναι ἀμεση καὶ ἐπιτακτικὴ νάγκη νὰ ἀναπροσαρμόσουμε, ὅλες μας δραστηριότητες πρὸς τὶς νέες συνθῆται ποὺ δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴν ἔνταξή στὴν Ε.Ο.Κ.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ τονι-
δτὶ ἐπιβάλλεται δῆλοι μας, Ἐκκλησία, Ι-
λιτεία, Σχολεῖον, Ὁργανώσεις καὶ Λ-
νὰ ἐργασθοῦμε μὲ μεθοδικότητα. Νὰ
ταβάλουμε μεγάλη —πολὺ μεγάλη—
σπάθεια καὶ νὰ δηλισθοῦμε μὲ τὴν πύ-
έκείνη καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ ἔκείνο,
ἀπαιτοῦν τὰ μεγάλα ἄλματα.

· Ἀλλὰ καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ πρωταρ
κὸ φόλο θὰ παιένῃ ὁ παράγων «II
δ εἰς α».

Γι' αὐτὸν ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὰ πρόγονα
τα μιὰ πραγματικὴ προοδευτικὴ ἀναιρέσις
φωση ἐκπαιδευτική, ποὺ θὰ δώσῃ τὴν
ναυη στὸ Λαό μας ν' ἀνεβάσῃ σὲ εἰς
παῖκα ἐπίπεδα τὴν πνευματικὴ καὶ βρε
χὴ στάθμη του.

Είναι γνωστό πώς τὰ 80% τῶν διῶν μας μένουν μὲ τὴ γενικὴ μόσχη

παρέχει ἡ Στοιχειώδης. Δηλ. τὸ μεντέρο ποσοστὸ τῶν ταιδιῶν καὶ αὐδιαπολιτῶν ἔξακολονθεῖ νὰ μένη μὲ τὴ ιγειώδη μόρφωση, ποὺ παρέχει τὸ βχρο-Δημοτικὸ Σχολεῖο, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ βάθδον ὅλων τῶν μετ' αὐτὴν ἐκπαιτικῶν βαθμίδων. Καὶ σὰν θεμέλιον τει νὰ εἶναι στερεά, πλήρης, ἀκριβῆς, ρς στερεὰ καὶ κατάλληλα πρέπει νὰ εἴται θεμέλια κάθε οἰκοδομήματος. Διότι ειλιτισμὸς ἐνὸς λαοῦ τότε πραγματικὰ ρεοποιεῖται καὶ ἔξελίσσεται ὅταν τὸ σύνον τοῦ λαοῦ δύναται νὰ τὸν παρακοθῆσῃ καὶ νὰ συμβάλῃ στὴν περαιτέρω θιξή του. Αὐτὸ δέ, θὰ ἔξαρτηθῇ ἀπὸ σχολεῖο, ποὺ παρέχει μόρφωση στὸ σύνο τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Δηλαδὴ τὸ Δημοτικὸ λεῖο.

Άλλὰ ἡ μόρφωση αὐτὴ κρίνεται σήμι ἀνεταρκῆς γιὰ νὰ δινηθῇ ὁ αὐδιαπολίτης καὶ ἐπαγγελματίας ν' ἀντινθῆ στὶς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπαγγελματικαὶ κοινωνικῆς ζωῆς τού καὶ ν' ἀντιπίση τὶς δυσχέρειες ποὺ θὰ συναντήσῃ καὶ ὃς ἀτομο καὶ ὃς ἐπαγγελματίας. Σήμερα μάλιστα ποὺ καταβάλλεται πτάθεια γιὰ τὴν ἐκβιουμηχάνιση τῆς αις, τὴν ἐκμετάλλευση μέχρι τοῦ ἀνωτὸν ὄντος τῶν ἐνεργειακῶν δυνάμεων, ἀνάπτυξη τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τῆς, τὰ ἕργατικὰ καὶ ἐπαγγελματικέρια ἀνθρώπων μὲ βετὴ γενικὴ Στοιχεῖδη μόρφωση δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ βοηθῶν ἀποτελεσματικὰ καὶ στὸν ἀπαιτούμενο βαθμὸ γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν αὐτῶν.

Εἶναι ἐπομένως ἀνάγκη τοῦ παρόντος, καὶ ἀπαίτηση τοῦ μέλλοντος τοῦ λαοῦς καὶ τοῦ ἔθνους μας, ὃχι μόνο ἡ καὶ ἀναδιοργάνωση τῆς Στοιχειώδους αιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ αὔξηση τῶν ἐτῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως ἀν ὃχι, τοῦνάγιστον σὲ δεκτῷ.

Ἐτοι θὰ πετύχουμε ἡ νέα γενεὰ τὸ κείμενο ὅλων τῶν φροντίδων μας, ἡ θα πραγματοποιήσεως, ὅλων τῶν πόκαι ὡς ἀτόμων καὶ ὡς φυλῆς, νὰ ἰδημέρεις μέρες.

Βεβαίως τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι τειχο. μέγα θὰ λέγαμε καὶ γιὰ τὴν ἐπι-

τυχῆ λόση του θ' ἀπαιτηθοῦν πολλὲς καὶ ποικίλες προϋποθέσεις.

Νομίζομε δυως, ἀν εἶναι δύσκολο τὸ δημοτικὸ σχολεῖο νὰ μετατραπῇ ἀπὸ βχρόνο σὲ 8χρονο, δὲν εἶναι τόσο δύσκολο, ἔστω καὶ τὸ βχρονο νὰ συγχρονισθῇ τούλαχιστον καὶ ν' ἀνακαινισθῇ ἀπὸ ἀπόψεως προγράμματος — ποὺ δυστυχῶς ίσχύει. ἀκόμη τὸ ξεπερασμένο, ἀναχρονιστικὸ καὶ ἀντιεπιστημονικὸ πρόγραμμα τοῦ 1911— μὲ νέο ποὺ θὰ εἶναι σύμφωνα μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ζωῆς, νὰ συγχρονισθῇ ἀπὸ ἀπόψεως κατευθύνσεως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μεθόδων, σὲ τρόπο ὥστε νὰ παρασκευάζῃ ζώντανοὺς ἀνθρώπους δηλισμένους μὲ τὶς ίκανότητες ἐκείνες ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψουν μόνοι τους, νὰ κατακτοῦν τὰ πνευματικὰ καὶ τὰ θλικὰ ἀγαθά.

Ἡ Στοιχειώδης Πατιδεία στὸ Νομό μας.

Ο Νομός μας, ὡς γνωστόν, διαιρεῖται σὲ 5 ἐκπαιδευτικὲς περιφέρειες. Οἵ τρεις ἔχουν ἔδραν τὰ 'Ιωάννινα δηλ. Περιφέρεια 'Ιωαννίνων Α' καὶ Β' καὶ ή Ζαγορίου Μετσόβου. Μία Κονίτσης μὲ ἔδραν τὴν Κόνιτσαν καὶ μία Πωγωνιανῆς μὲ ἔδρα τὸ Δελβινάκι. Τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ παραθέσωμε ἀφοροῦν τὶς 3 Ηεριφέρειες ποὺ ἔχουν ἔδραν τὰ 'Ιωάννινα.

Στὶς Ἐκπαιδευτικὲς Ηεριφέρειας Α' καὶ Β' 'Ιωαννίνων καὶ στὴν Ηεριφέρειαν Ζαγορίου, λειτουργοῦν 277 Δημοτικὰ Σχολεῖα, ἐξ αὐτῶν 168 εἶναι 1) θέσια, 76 2) θέσια, 19 3) θέσια, 5 4) θέσια, 1 5) θέσιο, 6 6) θέσια, 1 8) θέσιο, 1 12) θέσιο.

Τὸ σύνολον τῶν δργανικῶν θέσεων διδασκάλων ἀνέρχεται σὲ 458. 'Απ' αὐτοὺς διδάσκουν σὲ 1) θέσια 168, σὲ 2) θέσια 152, σὲ 3) θέσια 57, σὲ 4) θέσια 20, σὲ 5) θέσια 5, σὲ 6) θέσια 36, σὲ 8) θέσια 8 καὶ σὲ 12) θέσια 12.

Ο ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν κατὰ διδασκαλο εἰς μὲν τὴν ὕπαιθρο ἀνέρχεται ἀπὸ 15 ἔως 40 καὶ σὲ δρισμένα σχολεῖα μέχρι 60, εἰς δὲ τὴν πόλιν ἀπὸ 50 ἔως 80.

'Απὸ τὰ παραπάνω στοιχεῖα καταφαίνεται ὅτι τὰ σχολεῖα τὰ Δημοτικὰ τῆς ί-

παίθονταν ἀπὸ ἀπόψεως προσωπικοῦ εἶναι καλῶς ἐπανδρωμένα. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μαθητῶν κατὰ διδάσκαλον — ἐκτὸς λιγοστῶν περιπτώσεων — ἀναλογοῦν οἱ κανονικοί.

Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸν καὶ μὲ τὴν πόλη μας ὅπου κάθε τάξη περιλαμβάνει 60 ἢ 70 ἢ 80 μαθητάς.

Ἄλλα μπορεῖ νὰ νοηθῇ τάξη μὲ τόσους μαθητάς;

Ἄσφαλῶς δέχι. Διότι ἔργον ἀγωγῆς, ἔργον διαπλάσεως τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας τῶν μαθητῶν, δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ δταν ὁ ἀριθμός των ὑπερβαίνει τοὺς 40 γιὰ νὰ προσαρμοστοῦμε μὲ τὸν ἴσχυοντα νόμο, διότι στ' ἄλλα κράτη θεωροῦν πολλοὺς καὶ τοὺς 30.

Τὸ Βέλγιον ποὺ ἔχει περίπου τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν μαθητῶν μὲ τῆς πατρίδος μας, ἔχει ὑπερδιπλασίους δασκάλους σὲ σύγκριση μὲ τοὺς δικούς μας.

Συνεπῶς σὰν ἀποκρυπτάλλωμα τῆς ἀνωτέρω ἀπαντήσεως βγαίνει ἡ μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν κατὰ τάξη καὶ στὴν πόλη μας, ἐφ' ὅσον θέλουμε οἱ δασκάλοι μας γὰ κάμουν ἔργον ἀγωγῆς, ἐφ' ὅσον θέλουμε νὰ σφυριλατήσουν τὴν ψυχήν των καὶ νὰ ἐμφυσήσουν ὅλα ἐκεῖνα, ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ σημερινὴ ζωὴ, γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ αὐτοὶ πολῖτες νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ βοηθήσουν τὸν ἑαυτό τους, τὴν οἰκογένειάν τους, τὴν πατρίδα τους.

Γιὰ νὰ δῆτε τὶ σημασία δίδουν οἱ προηγμένοι λαοὶ στὸ μικρὸν ἀριθμὸν μαθητῶν κατὰ τάξη, θὰ σᾶς θέσω ὑπ' ὅψιν τὸ ἀκόλουθο περιστατικό. Κατὰ τὰς διακοπάς τοῦ περισμένου σχολ. ἔτους ἐπισκέφθη τὴ χώρα μας ὁ Δ)ντῆς τοῦ Παιδαγώγικοῦ Ινστιτούτου τῆς Γενεύης κ. ROLLER, ποὺ ὥς ἦτο φυσικὸ ξήτησε νὰ δῆ καὶ διδακτήρια τῆς πατρίδος μας, γιὰ νὰ πάρῃ μιὰ εἰκόνα τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐξαπλισμοῦ τῶν σχολείων μας. Πλάι στάλλα στὶς τάξεις ἔβλεπε ἀριθμὸν θρανίων τεράστιο 30, 34 καὶ 40 ἀκόμη θρανία σέ κάθε αἴθουσα. Τὸ πρᾶγμα τοῦ ἔκαμε αἰσθηση καὶ ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ δώσῃ ἕρμηνεία οὐτικής νὰ μάθῃ. Καὶ δταν ἔλαβε τὴν ἀπάντηση, ὅτι τόσα χρειάζονται γιὰ τοὺς 60

68 καὶ 80 μαθητάς τῆς τάξεως εἶπε τα τὰ χαρακτηριστικά λόγια: «Ἐὰν ὁ χρεοῦτο διδ)λος Ἐλβετὸς νὰ διδάξῃ σὲ τέτοια τάξη μὲ τόσους μαθητάς, θὰ ὑπέλε ἀμέσως τὴν παραίτησί του ἐκ τῆς πηρεσίας». Ἡ ἀποδοτικότητα δηλ. ἐ σχολείου εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος ἀριθμοῦ τῶν φοιτούντων μαθητῶν καὶ τάξη. «Οσο μικρότερος ὁ ἀριθμὸς μαθητῶν, τόσο πλουσία καὶ καρποφόρος ἐπίδραση τοῦ σχολείου εἰς ὅλες τὶς σικές, ψυχικές καὶ πνευματικές δυνάτων.

Ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ ἐπιβάλλει τὸ πελημα τῶν πληθωρικῶν σχολείων τῆς λεώς μας, νὰ τύχῃ τῆς δεούσης προχῆς καὶ νὰ δοθῇ ἡ πρέπουσα καὶ νόμι λύσις... Ὁχι περισσοτέρους μαθητὰς 40 στὴν τάξη.

Διδακτήρια

Καμπιὰ ἀπολύτως διεύρυνση τοῦ οικειομένου τῆς μορφώσεως ἡ εἰσαγόνεων διδ)κῶν ἡ παιδαγωγικῶν συμάτων εἶναι νοητή, χωρὶς τὴν παραύλιανέγερση ἡ ἀναπροσαρμογὴ καὶ ἐπέκτη καὶ τῶν σχολικῶν κτιρίων.

Τὰ διδ)ρια ἀποτελοῦν τὸ κύριο σχεῖο τοῦ ὑλικοῦ περιβάλλοντος, μέσα ὅποιο, θὰ περάσῃ ὁ μαθητὴς τὴ σχοπερίοδο. Συνεπῶς πρέπει δέχι μόνο νὰ κολύνουν μὲ τὴν κατάλληλη διαρροή σή των τὴν διεξαγωγὴ τῆς διδασκαλίας καὶ τὴν δημαλή καὶ ἀνετη ἐκδήλωση ἐνεργητικότητος τοῦ μαθητοῦ μέσα σχολικὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀσκοῦν μὲ δῆ τους ἐμφάνιση μορφωτικὴ σ' αὐτούδιαση.

Απαιτεῖται μιὰ προσπάθεια συνεννόηση μὴ παραληφθῆ τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα θὰ καταστήσουν ἀρτιαία ἀπὸ ἀπόψεως πηρετήσεως τῶν σκοπῶν γιὰ τοὺς οὓς προορίζονται, ἀλλὰ καὶ εὐχάριστης καὶ αἰσθητικὰ τέλεια γιὰ νὰ ἐπιδροῦν εργετικὰ στοὺς μαθητάς.

Τὸ διδακτηριακὸ πρόβλημα εἰς τὸ περιφέρειες, τοποθετημένο στὶς παραγάγγεις, δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ, ὡς ποφερτό στὴν ὑπαίθρῳ. Διότι σ' ὅλη

ροιά καὶ κωμοπόλεις, μπορεῖ μὲν νὰ μὴν ἀρχοντικὰ διδακτήρια προσηγορισμένα στὶς μερινές ἀνάγκες τῶν σχολείων μας, ἀλλα τοινάχιστον ὑπάρχοντα αἰθουσες διδασκαλίας καὶ γεωπονίας κτίρια ἐπιβλητικά οὐδορφα ποὺ ἐπιβάλλονται σὲ μαθητὰς οἱ κατοίκους.

Δὲν εἶναι δυνατὸν ὅμως νὰ εἰπωθῇ τὸ οὐ καὶ γιὰ τὶς πόλεις καὶ ίδιαιτέρα τὴν Λημανία μας.

Ἐδῶ παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τελευταῖα σπετέθησαν δύο καινούρια διδακτήρια, φὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀνεγείρονται δύο ἀμητικά χάρις στὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον τοῦ βασιμιωτάτου μας κ. Σεραφεῖμ, ἐν τούτοις καὶ πάλι τὸ πρόσθλημα θὰ εἶναι ὀξύ. Μὰ ἵσως γεννηθεῖ ἡ ἀπορία. Πῶς μεταβίνει αὐτό;

Οἱ ἀριθμοί, κύριοι, θὰ λύσουν τὴν ἀρίστην σας. Φοιτοῦν εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς Λεωφόρου 2.400 μαθηταί. Ἀπαιτοῦνται 60 θορυβούσεις, γιὰ ἵσαριθμες τάξεις μὲ 40 μαθητὰς η κάθε μιὰ ποὺ προβλέπει ὁ Νόμος 70179.

Ἐὰν δὲ ὁ ἀριθμὸς ἔλαττωθῇ γιὰ κάθε ξηρή στις 30 τότε ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι θέμει 80 αἰθοινες διδασκαλίας ἐκτὸς τῶν θορυβῶν καὶ τῶν ἄλλων βοηθητικῶν χώρων. ποὺ εἶναι ἀπαραίτητοι, γιὰ τὴν συμματική καὶ ἀπρόσκοπτο λειτουργία τῶν θλείων μας.

Ηδη, κύριοι, οἱ ὑπάρχοντες αἴθουσες οι μόνον 24. Σ' αὐτὲς στιβάζονται τὰ διάμετρα μας. εἴτε ὡς πρωϊνά, εἴτε ὡς ἀποματινά. Καὶ ἀντὶ παιδευτικοῦ ἔργου, οἱ κύπαλοις κάθε τάξεως ἐκτελεῖ μᾶλλον τὸν παιδυνομίας γιὰ νὰ μὴ ποῦμε ἔργο τυνουίας.

Σεβασμιώτατε, κύριε Νομάρχα. Στρατεύματι, κύριε Δήμαρχε, κύριοι Βουλευτές, κύριοι Πρόεδροι τῶν Συλλόγων καὶ ματείων, κύριοι Πρόεδροι τῶν Σχολείων. Ἐφορειῶν, κύριοι γονεῖς καὶ κηδεμόνοι διδασκαλοι τῆς περιοχῆς αὐτὴν τὴν τομὴν δι' ἐμοῦ, κάνοντας μιὰ διατάσσοντος μὴ ἔκκλησι πρὸς ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦντας ἀρθῆτε ψηλὰ πολὺ ψηλά, καὶ νὰ συμβάλλετε θετικὰ στὴν ἐπιβλυσή του.

Εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν πόλη μας, μὴ κοσμῆται μὲ τὰ διδακτήρια ποὺ τῆς

πρέπουν. Καὶ εἶναι ἀπαραίτητο γιατὶ τὸ θέμα εἶναι περισσότερο τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ὅχι γενικοῦ.

Τὶ Πολιτεία δίδει, ὅτι μπορεῖ νὰ δώσῃ ἀπὸ τὴν πλευρά της, ἢ τὸ ἀξιοποιήσωμε αὐτὸ προσθέτοντες καὶ τὴν δική μας συνδρομή, τὴν δική μας βοήθεια.

ἘΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

«Οὐδέν ἐν τῷ νῷ, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει», εἶτε ὁ μέγας φιλόσοφος τῆς ἀρχαιότητος Ἀριστοτέλης, ποὺ εἶχε ἀντιληφθῆ τὴ μεγάλη ἀλήθεια τῆς ἐποπτικῆς διδασκαλίας. Δηλ. τῆς διδασκαλίας ποὺ θὰ πηρούζεται περισσότερο στὴν ἐπισκόπηση τῶν ίδίων πραγμάτων καὶ ὅχι στὰ λόγια.

Σήμερα τὴν ἀλήθεια αὐτὴν τὴν γνωρίζουν καλὰ ὅλοι, πλὴν ὅμως τὰ σχολεῖα μας, εἶναι ἀφάνταστα πτωχὰ εἰς ἐποπτικὰ μέσα. Σταυροφορία πραγματικὴ πρέπει πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴν ν' ἀρχίσῃ γιὰ νὰ πλουτισθοῦν τὰ σχολεῖα μας, πόλεων καὶ ὑπαίθρου, μὲ ἐποπτικὰ ὅργανα. ποὺ θὰ περιορίσουν τὴν λογοκοπία, ποὺ ἀποτελεῖ πραγματικὴ πληγὴ τῶν σχολείων μας.

Διὰ τὴν πλήρωση τῆς βασικῆς αὐτῆς ἀνάγκης, δὲν ἀρχεῖ ἡ προσπάθεια τοῦ Σοῦ «Τπουργείου Παιδείας» ποὺ ήδη ἀρχισε καὶ στέλλει μιὰ σειρὰ ὅργανα σὲ διάφορα σχολεῖα.

Αλλὰ οἱ ἀνάγκες τῶν σχολείων μας, εἰς ἐποπτικὰ ὅργανα, εἶναι τόσο τεράστιες, ὅπετε τὰ χορηγούμενα εἶναι πολὺ ἐλάχιστα.

Ἐπιβάλλεται ἡ ἀριθμὴ ὅλων μας, τῆς Εκκλησίας, τῆς Πολιτείας, τοῦ Δήμου, τῶν διαιρόφων ὁργανώσεων καὶ τῶν γονέων νὰ συμπαρασταθοῦν ἔμπρακτα στὴν σημαντικὴ προσπάθεια τοῦ ὑπουργείου καὶ τότε νὰ εἴμεινα βέβαιοι, ὅτι γούγοδα θὰ πλουτισθοῦν τὰ σχολεῖα μας μὲ τὰ ἀπαιτούμενα ἐποπτικὰ ὅργανα. Θὰ ήτο παράλειψη σοβαρά, ἐὰν δὲν σημειώναμε στὸ σημεῖο τοῦτο, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῇ σὲ κάθε σχολεῖο καὶ ὁ ἀπαραίτητος σχολικὸς κῆπος, ποὺ θὰ ὀργανωθῇ ἔτσι, ὅπετε ὅχι μόνο ν' ἀποτελεῖ, ἀφετηρία γιὰ πλούσια ἐποπτικὴ διδασκαλικὴ ἐργασία, ἀλλὰ παράλληλα καὶ ἀφετηρία, γιὰ ὑπο-

δειγματική καλλιέργεια, ποὺ θὰ υποθοηθήσῃ τοὺς ἀγρότες μαζ, νὰ ἐκσυγχρονίσουν καὶ συστηματοποιήσουν τὰς καλλιέργειές των. 'Ακόμη θὰ πρέπει νὰ ίδρυθοῦν σχολικοὶ βιβλιοθῆκαι καὶ νὰ πλουτισθοῦν μὲ πλούσια συλλογὴ βιβλίων.

ΙΙ ο ο σ χ ο λ ι κ ḥ ἀ γ ω γ ḥ

'Η φροντίδα πρὸς τὴν ἀγωγὴ τῶν παιδῶν δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται μόνο στὴν περίοδο τοῦ σχολικοῦ βίου, ἀλλὰ ἐπιβάλλεται νὰ ἐπεκτείνεται καὶ πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸς τὰ ἄνω τῆς περιόδου αὐτῆς. Κι' αὐτὸ γιατὶ ὁ ἀνθρώπος ἔχει ἀνάγκη ἀγωγῆς σ' ὅλες τὶς περιόδους τοῦ βίου του.

Στὴ Χώρα μαζ ἡ προσχολικὴ ἀγωγὴ δὲν ἔτυχε σοβαρᾶς προσοχῆς. Δὲν ὑπάρχουν νηπιακοὶ κῆποι διὰ παιδιὰ 3—6. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα νηπιαγωγεῖα διὰ παιδιὰ 5—6 ἔπων; δὲν εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ καλύψουν τὴν ἀνάγκη τῆς ἀγωγῆς αὐτῆς.

Νομίζουμε ὅτι εἶναι ἀνάγκη τὸ πρόβλημα αὐτὸ —ποὺ εἶναι πρόβλημα πανελλαδικὸ — ν' ἀπασχολήσῃ σοβαρῶς τοὺς ἀριθμοδίους. Βέβαια ἡ λύση του, εἶναι δύσκολη, γιατὶ ἀπαιτοῦνται χρήματα, προσωπικό, οἰκήματα, καὶ ὅπως ἀντιλαμβανόμεθα, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ εὑρεθοῦν ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας στὴν ἄλλη.

· Ἀλλὰ ἡ σημασία τῆς προσχολικῆς ἀγωγῆς εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε ἀξίζει τὸν κόπο νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ καὶ μέσα στὰ περιθώρια τῶν σημερινῶν δυνατοτήτων, νὰ δημιουργηθῇ καὶ γιὰ τὰ νήπια Ἑλληνύπουλα τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο, ποὺ θ' ἀναπτύξουν μὲ κάθε δυνατὴ πληρότητα τὶς αἰσθήσεις των, τὴν φαντασίαν των, τὴν παρατηρητικότητά των, τὸ συναίσθημα καὶ τὸ πνεῦμα των, γεγονὸς ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸ παρὰ νὰ ἔχῃ κεφαλαιώδη σημασία στὴ διαιμόρφωση αὐτῶν σὲ αὐδιανὲς προσωπικάτητες.

· Λασφαλῶς «τοὺς νηπιακοὺς κήπους», διποὺς λειτουργοῦν στὶς ἄλλες προπηγμένες χωροῖς, στὴν ἕτην ἀφήσουμε γιὰ κατοπινοὺς ζόδηντες, γιὰ τὴν εργασία την οικονόμησην την παρατηρητικότητα την, τὸ συναίσθημα καὶ τὸ πνεῦμα των, γεγονὸς ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸ παρὰ νὰ ίδρυθοῦν περισσότερα νηπια-

γωγεῖα. Νηπιαγωγεῖα στὰ κεφαλ στὶς κωμοπόλεις καὶ στὴ πόλη μας χιστον ἀκόμη τέσσαρα.

· Η λαϊκὴ ἀγωγὴ

Τὰ μορφωτικὰ Κέντρα δὲν εἶν τέλεια, οὔτε οὐτοπία. Εἶναι σοβαρή δαία καὶ κατορθωτὴ προσπάθεια, πρέπει νὰ βοηθηθῇ ὅχι μόνο ἀπὸ τοὺς ἄλλας καὶ ἀπὸ τὴν ίδιωτικὴ προλία. Τὰ μορφωτικὰ Κέντρα πρέπει πατελέσουν τὸν συνδετικὸ κοίκι τῆς γίσεως τῆς μαθήσεως. Συνήθως ο τοῦ σχολείου κατὰ τὸ μεγαλύτερο : χάνονται ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ὡργ νη φροντίδα γιὰ περαιτέρω μορφωνάπτνη τῶν ἀποφοιτησάντων.

· 'Η λαϊκὴ ἀπιμόρφωσή θὰ δημι ση ἀσφαλῶς εύνοϊκὸ περιβάλλον δ πρόσδοτο τοῦ λαοῦ μαζ. 'Ο Ἑλληνικὸ κρύβει δινάμισμὸ καὶ τὸ κράτος κα λει πανθρειδεῖς προσπάθειες, ἀλλὰ τοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς θυσίες μαζ ἡ π δὲν εἶναι ἡ πρέπουσα, διότι ἡ μορ στάθμη τοῦ λαοῦ μαζ εἶναι χαμηλ μποροῦμε καὶ ἀξίζουμε πολὺ περισσ

· Τὸ ἔργο βέβαια τῆς λαϊκῆς ἀπιμ σεως· εἶναι δύσκολο καὶ μακρᾶς πνοῆ λει πίστη καὶ κατανόηση. Πάντως, ἐ ἀν θεωρεῖται ἀκόμη ἐπικονυμικὴ π σθεια, σύντομα ἡ ἀνάγκη θὰ τὴν ἐ διότι οὔτε τὰ ἀπολυτήρια, οὔτε τὰ ἀποτελοῦν σήμερα σίγουρα τεκμήριοι γηατικῆς μορφώσεως. χωρὶς συνεχῆ φὴ μὲ τὴ μάθηση καὶ τὴν μόρφωσι βαίως, ὅπως ἔχουν σήμερα τὰ πράτη μεγάλη πλειοψηφία τῶν κατοίκων Νομοῦ μαζ δὲν εἶναι εἰς θέση νὰ πλουθήσῃ τὶς σύγχρονες πολιτιστικὲς λίξεις καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κατανοήση σημασία τους γι' αὐτὸ καὶ στὸν ταύτην τῆς ἀπιμορφώσεως πρέπει γὰ καθιστηθεῖση σοβαρὲς προσπάθειες ἀπὸ ὅλον

· Η αιδαγωγικὴ δημιουργία

Τὸ θέμα τῶν Παιδαγωγικῶν μιῶν σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε

ορὰ εἶναι καίριο, γι' αὐτὸ δὲν κρίνουμε χοπο, νὰ τὸ θέσονμε ἐνώπιόν σας καὶ τοῦ νὰ σᾶς ἐκθέσονμε τίς ἀντιλήφεις μας, δομένοι ὅτι προσεχῶς θ' ἀσχοληθῆ μὲν ἐν ἀναδιοργάνωσι αὐτῶν τὸ ΑΣΕΠ.

Εἴπαμε ὅτι τὸ θέμα εἶναι ἐκ τῶν σπονιωτέρων ἐκταιδευτικῶν προβλημάτων τοῦ σήμερον, διότι ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς τουργίας τῶν Ἀκαδημιῶν ἔξαρταται ἡ ιοτικὴ στάθμη τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς Στοιχειώδους Ἐκταιδεύσεως καὶ τὸ ἀναγκαῖα συνέπεια καὶ ἡ ὄνοδος ἢ υιψιότητα τοῦ πνευματικοῦ, μορφωτικοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῆς μεγάλης μάζης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ ὄποια ὅπως οναφέραμε στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο λαμβάνει ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ποὺ ἀπαιτοῦνται συμμετάση στὴν πολιτικὴ δημιουργία ἢ ἄνοδο τοῦ ἑθνικοῦ συνάλου.

Ἐλναι ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ των κατέσσαρες Ἀκαδημίες διεσπαρμένες δὴ τὴν Ἑλλάδα μὲ Ἑλλιπὲς προσωπικὸ πολλὲς ἄλλες Ἑλλείψεις, δὲν μποροῦν μᾶς δώσουν δασκάλους τοῦ ποιοῦ καὶ δημαρχότητος ποὺ ἀπαιτοῦν οἱ σημεριὲς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας, καὶ αἱ ἀντήσεις τῆς ζωῆς.

(Ο) περιορισμὸς αὐτῶν θὰ ἐπιτρέψῃ συγκέντρωση τοῦ προσωπικοῦ σὲ λίγη ίδρυματα καὶ ἔτσι, θὰ δύναται καλύτερα νὰ ἐκτελῇ τὴν ἀποστολή του.

Η αράλληλα μὲ τὸν περιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ των, πρέπει ν' αἰξηθοῦν καὶ τὰ κατὰ τὴν γνώμη μας, ἀν δὴ εἰς τέσσα ποὺ πρέπει, τούλαχιστο εἰς τρία.

Διότι ἔτσι οἱ δασκάλοι μας θὰ ἐξέρνηται ὡς ἐπιστήμονες, ἵσως ἀφετηρίας, οὐ δὲ διδασκαλία θὰ γίνεται ἐπὶ καθαίστημανικοῦ καὶ πανεπιστημιακοῦ πέδου.

"Οσον ἀφορᾶ τὴν μετεκπαίδευση, δὲν λογός μας πιστεύει, δὴ ὅπως ἔγη σήμα ὁ θεσμός, δὲν ἀποδίδει, ἐκεῖνα ποὺ δρυτής ὠριματίσθηκε, διότι, ὡς γνωνῶν, περιορίζεται σὲ μικρὸ ἀριθμό.

Πρέπει δὲ ἀριθμὸς τῶν μετεκπαιδευοντων νὰ ὑπερβαίνῃ τίς δέος χιλ. κάτιον, σὲ τρόπῳ ὥστε ἀπὸ τὰ διὺς σήμερα τὰ τρία αὖτο Πανεπιστήμια νὰ πε-

ράσουν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν δασκάλων μας σὲ μιὰ δεκαπενταετία.

Μόνο τότε οἱ δάσκαλοί μας θὰ γευθοῦν τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης καὶ δὲν θὰ αἰσθάνωνται ἥλιγχο μπροστά στὴν καλπάζουσα τεχνική.

Θὰ ἦτο σοβαρὰ παράλειψη ἐδῶ, ἐὰν δὲν ἐτοίξετο ἡ μεγάλη σημασία τῆς ίδρυσεως ἐνὸς Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, ποὺ θ' ἀναλάβη στὴ μέριμνα του τὴν παιδαγωγικὴ καὶ ψυχολογικὴ μόρφωση τῶν λειτουργῶν τῆς καθόλου Παιδείας τοῦ "Ἐθνους, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔρευνα τὴν ἐπιστημονικὴ τὴν ἀναφερομένη στὴν ἐν γένει νει Παιδεία.

'Αξιότιμοι κύριοι,

'Ασφαλῶς πολλοὶ μεταξὺ ὑμῶν διερωθήθησαν: Αὐτὸς μόνο ἦταν ὁ σκοπὸς τῆς σημερινῆς συγκεντρώσεως, δηλ. νὰ θυγατροῦν τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν παιδεία μας προβλήματα ἢ ἐφ' ὅσον ἀφ' ὑψηλοῦ ὑπάρχουν καὶ λύσεις δυνατὲς ἀπὸ τὰ πράγματα ν' ἀκουσθοῦν καὶ αὐτές;

'Ο Σύλλογός μας, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐπύλυση τῶν θυγατρών προβλημάτων, προτείνει αὐτές τὶς λύσεις καὶ παρακαλεῖ νὰ μελετηθοῦν γιατὶ νομίζει ὅτι ἔχουν ἔδαφος γιὰ συζήτηση.

Κρίνω ἀπαραίτητον ἐν πρώτοις:

1) 'Ω σ π ρ ḥ σ τ ḥ δ i δ a .
χ τ η ο i a κ ὄ ν. Προτείνομε, ἐὰν δὲν καταστῇ δυνατόν ν' ἀποπεριστωθοῦν τὰ δύο ὑπὸ ἀνέγερση διδακτήρια, τούλαχιστον ν' ἀποπεριστωθῆ καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμον τὸ ἔνα, νὰ ὑποδεχθῆ τοὺς μαθητὰς τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον.

2) Νὰ σχηματισθῇ ἐπιτροπή, ποὺ θὲν ἀποσκοπή νὰ ἔξενθη καὶ νὰ προτείνῃ λύσεις στοὺς ἀρμόδιους γιὰ τὴν δριτερικὴ ἐπίλυση διδακτικοῦ προβλήματος.

3) Τὰ ίδρυμέντα διμέσια στὴν πόλη μας - ἔνα στὸ τέρμα 21ης Φεβρουαρίου: καὶ ἔνα στὸ τέρμα Μανωλιάσης - νὰ θεμελιωθοῦν ὡς 6) θέσια, ἐφ' ὅσον θέλουμε ν' ἀποσυμφρονηθοῦν τὰ σχολεῖα μας.

4) Νὰ λειτουργήσουν ὡς 12) θέσια τὸ Λον καὶ Βον Καπλάνειον. Λιγ. τὸ ἔνα πρωϊνδ καὶ τὸ ὄλλο ὑπογευματινό, ὅπως

συμβαίνει και μὲ τ' ἄλλα σχολεῖα τῆς πόλεως. Καὶ τὸ θέμα τὸ τεχνικό, ν' ἀνατεθῇ στοὺς ἀρμοδίους τοὺς φορεῖς τῆς ἐποπτείας καὶ διοικήσεως τῆς Παιδείας μας.

5) Ὡς πρὸς τὸ προσωπικὸν τὸ ΙΙ.Τ.Σ. Σ.Ε. Ἰωαννίνων νὰ προτείνῃ τὴν προαγὴν τῶν Σχολείων σύμφωνα μὲ τὸν Νόμον 3970) 59.

Καὶ ἔως ὅτου προαχθοῦν τὰ σχολεῖα, ν' ἀποσπάσουν συναδέλφους ἀπὸ 2) θέσια, 3) θέσια καὶ 4) θέσια σχολεῖα ποὺ ὁ ἀριθμός των εἶναι κάτω τῶν 40 ή 75 μαθητῶν.

6) Ὁ κ. Νομάρχης νὰ διαβιβάσῃ ἐγκύλιο Δ) γὴ στὶς Κοινότητες νὰ ἐγγραφῇ στὸν προϋπολογισμὸν των, εἰδικὴ δαπάνη δι' ἀγορὰν ἐποπτικῶν μέσων. Διότι πιστεύομεν δτὶ κάθε πίστωση πρὸς τὸ σχολεῖο εἶναι ἡ καλύτερη παραγωγικὴ τοποθέτηση.

7) Νὰ ίδρυθοῦν σὲ κάθε ἑκπαιδευτικὴ περιφέρεια πρότυπα σχολεῖα πολυυθέσια ποὺ θὰ ἀποβλέπουν στὴν ἀρτιώτερη ἐπιμόρφωση καὶ ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση τῶν διδάσκαλων, ὅχι μόνο ἐκείνων ποὺ θὰ ἐργάζονται σ' αὐτά, ἀλλὰ ὀλοκλήρου τῆς περιφέρειας. Δηλ. θὰ εἶναι τὰ σχολεῖα ταῦτα κέντρα ἐφαρμογῆς νεωτέρων παιδαγωγικῶν καὶ διδακτικῶν μεθόδων καὶ ἀρχῶν, ποὺ ἡ ἐφαρμογὴ των θὰ ἀσκοῦσε

εὐεργετικὴ ἐπίδραση σ' ὅλα τὰ στῆς Περιφέρειας, γιὰ τὴν καλλίτερη τευξη τῶν παιδευτικῶν σκοπῶν τοῦ Σχολείου.

8) Νὰ ίδρυθοῦν τούλαχιστον τέσσερα ἀκόμη νηπιαγωγεῖα στὴν πόλη μας γιὰ τέσσερες ημέρες καὶ ἀνάλογες αἰθουσες.

9) Νὰ διορισθῇ ὑπηρετικὸν πρόσων.

10) Νομίομεν δτὶ ἡ δεσμευμένη ρυγα τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ τοῦ Στρατοῦ Νοσοκομείου, πρέπει σὲ δσο τὸ τὸ συντομώτερο χρόνο, ν' ἀποδεσμευθῆ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ σκοπὸ γιὰ τὸν διπλογέρμηκη.

11) Οἱ τοπικοὶ παράγοντες, Σεβαστος, κ. Νομάρχης, κ. Δήμαρχος διάφορες δργανώσεις πρέπει νὰ συνισθοῦν στενὰ γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν δῶν προβλημάτων τῆς Παιδείας τιμοχῆς μας.

Κύριοι,

Τὰ προβλήματα τῆς ἑκπαιδεύσεως πει νὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ὅλους σοτατα ἀν θέλομε νὰ δημιουργηθοῦν τάλληλες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀνιτῆς Παιδείας σὲ ψηλὰ ἐπίπεδα καὶ ἀνύψωση τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου λαοῦ μας ποὺ χωρὶς αὐτὸν θὰ φέσφραγίδα τοῦ ὑποαναπτύκτου.

ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Της δίδος ΑΡΕΤΗΣ ΜΑΛΑΜΗ, διδοσης

Σὲ κάθε ἐποχή, παρατηρεῖται ὁ ἕδιος ὄντων τῶν δύο στοιχείων.

Τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου. 'Ο ἀνθρώπος ποὺ φεύγει ἐκπροσωπεῖ τὸ πρῶτο καὶ τὸ δεύτερο. Κι' ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ ζωὴ ἀνθρώπινη, τὰ δυὸς τὰ στοιχεῖα εἶναι ζωντανὰ καὶ δυνατά.

"Ἐτσι καὶ ἡ ἐποχή μας καὶ μάλιστα, ἡρίως στὴν ἐποχή μας, δπου ὁ ἀνθρωπος νινε. σχεδὸν ὑπεράνθρωπος, μὲ τὰ καταληπτικά του ἐπιτεύγματα, ὁ ἀγῶνας αὐτοῦ εἶναι ἔντονος.

Τὸ πνεῦμα τὸ συντηρητικό, τὸ δύσπιτο, τὸ ἐπιφυλακτικὸ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς μίμης σὲ ὅλα. Στὴ σκέψη καὶ στὴν πράξη. Ἀποτολμᾶ ὁ ἀνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας ἡ πραγματώση πράγματα τοὺς παλαιότεροὺς ἡσαν ἀσύλληπτα ἡ θὰ προκαλοῦσε ταραχὴν καὶ μόνον ἡ τάλμη νὰ τὸ σκεφθῆς, ἡ ολὴ περισσότερο νὰ τὸ κρίνῃς ἡ νὰ τὸ ιερικήτης. Κι' δμως σήμερα, ὅλα τ' ἀποτολμᾶ ὁ ἀνθρωπος. 'Αδιαφορεῖ σχεδὸν τὰ τὶς συνέπειες τῆς τάλμης του, ἀρκεῖ ἡ ίκανοποιήση τὴν περιέργειά του. Νὰ ἀνη αὐτὸς ποὺ πιστεύῃ πώς εἶναι σωστό.

Κι' ἀπ' ἐδῶ πλέον διακρίνονται τὶς δυὸς ἀξεις τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὺς ποὺ μεταέριζουν τὴν παράδοσι καὶ ποὺ μὲ στεῦρο εἴσουσα στέκονται σ' αὐτή, στὶς δοκιμασμένες τῆς ἀξιώσεις. κι' αὐτοῖς, ποὺ δὲν τὴν γνωστὴν βεβαίως, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἀρκεῖ πιὰ παράδοση.

Οἱ ἀνθρώποι ἐτοῦτοι, πιστεύουν στὴν ἔια ποὺ ἔχει ὁ ἀνθρωπος τῆς κάθε ἐποχῆς καὶ περισσότερο. τούτης τῆς ἐποχῆς οὐδὲ ί γνώση κι' ὁ πολιτισμὸς ἔπερρασε ἀδει προηγούμενη. Η πιστεύων ἀκόμη, στὸ αἷδος πονγεῖ μέσα τοι ὁ ἀνθρωπος.

Κι' αὐτὸς εἰν' ὁ σκοτός τους. Νὰ τὸν δυνοτὸν νὰ εἶναι. δχι σχετικὰ καλός, δχι τυνειδητά, κοπιαστικὰ καλός, ἀλλ' ουσιεύηται πιέσον καλός.

Καλὸς καὶ εὐτυχής! Αὐτὸς εἶναι τὸ ἔμβλημα καὶ ἡ ἀπαίτηση τῆς ἐποχῆς μας, δσο κι' ἀν δὲν τὸ βλέπουμε, εἴτε γιατὶ φταῖμε ἐμεῖς, εἴτε γιατὶ συμφέρει νὰ μὴ τὸ βλέπουν οἱ πολλοί. Κι' αὐτὸς ὁ σκοτός, αὐτὴ ἡ ἀπαίτηση, ἀναφέρονται στὸν ἀνθρωπο. "Ολα γιὰ τὸν ἀνθρωπο. Καὶ ἀνθρωπος, εἶναι ὁ ἀνδρας καὶ ἡ γυναῖκα.

"Ἀν δμως δύσπιστα καὶ κακόβουλα, παρακολουθεῖται ἀπὸ τοὺς στείρους πνευματικά, κάθε νέο ἐπίτευγμα, κάθε καινούρια σκέψη, κάθε καινούρια ἀπαίτησι, τῆς ἐποχῆς μας, ἐκεῖνο ποὺ δὲ μποροῦν νὰ καταλάβουν καὶ νὰ ἐπιτρέψουν κυρίως εἶναι, δτι ἐξ αὐτῶν, ἀναφέρεται στὴ γυναῖκα.

Πόλεμος, ἔντονος καὶ μακροχρόνιος. Εἶναι δύσπολο, πολὺ δύσκολο, νὰ νικηθῇ ἡ ἀγνοία, δ σκοταδισμός.

Εἶναι ἀγῶνας ἐπίμονος καὶ σκληρός. Εἶναι μέσα στὸν ἴδιο ἀγῶνα, τοῦ παλιοῦ καὶ τοῦ νέου.

Κι' ἀπ' αὐτόν, βγῆκε ἡ γυναῖκα νικήτρια. 'Ανεβασμένη ψηλότερα. 'Απὸ τὴ θέση τοῦ RES, μπῆκε στὴν ἔννοια τοῦ ἀνθρώπου. 'Απέκτησε κάτι ἀπ' τὰ δικαιώματά του. Καὶ σήμερα ἀγωνίζεται, πλάϊ στὸν ἀνδρα, γιὰ τὴν κατάκτησι τῆς ζωῆς, γιὰ τὴ δημιουργία τῆς εὐτυχίας της.

Αὐτὴ δμως τὴν ἀξια θέση της, δυστυχῶς, δὲν τὴν ἔχει παντοῦ, καὶ τέλεια κατοχυρώσει. Εἶναι ἀκόμη, τονλάχιστον γιὰ τὸν τόπο μας, μιὰ ἐπιδίωξή της. Χρειάζεται ἀκόμη πολὺ νὰ παλέψῃ, γιὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὸ σεβασμὸ στὴν προσωπικότητά της, τὴν πίστι στὴν ἀξια της καὶ νὰ ἀναγνωρισθοῦν πολλά, ἀπὸ τὰ καταχρατούμενα δικαιώματά της. Λικαιώματα, ποὺ τὶς τὰ ἀναγνωρίζει ἡ προηγμένη σκέψη, ἡ φωτισμένη ἐποχή, τὶς τὰ ἀρνεῖται δμως ἡ παράδοσι, τὶς τὰ ἀρνεῖται ἡ πίστι στὴν ἀδυναμία της καὶ στὴν ἀνωριμότητά της.

Κι' ἀγωνίζεται ἐκείνη, νὰ δείξῃ δτι ἀξίζει, σεβασμοῦ κι' ἔμπιστοσύνης. Κι' ἀγωνίζεται νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν προσωπικότητά της. Κι' ἀγωνίζεται νὰ ἔφερνη ἀπὸ τὸν κλειὸ τοῦ στείρου, τοῦ δύσπιστου πνεύματος, ποὺ χρόντα καὶ χρόνια, τὴν σφίγγει σκλάβα του.

Ἄγωνίζεται νὰ τοῦ ἔφερνη δικαιωματικά, καὶ νὰ τρέξῃ ἐλεύθερη, μὲ τὴν πορεία τῶν ἐλεύθερων. Στὴν ἀπεγνωσμένη της ὅμως αὐτὴ προσπάθεια, ὅπου ἡ ἐλαχίστη κατανόηση τοῦ κλειοῦ δὲν ὑπάρχει ἐνεργεῖ πότε σωστὰ καὶ πότε λανθασμένα. Σωστά, δταν ἀναγκάζη, τοὺς γύρω της, νὰ τῆς ἀνοίξουν τὸ δρόμο καὶ νὰ διαβῇ μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, προσβάλλοντας τὴν τασμένη προσωπικότητά της καὶ λανθα-

σμένα, δταν ἐνεργῇ σπασμωδικά. Κινεῖ σπασμωδικά, πιεζομένη ἀπ' τὴν ἀνάτης ἀπαλλαγῆς τοῦ πιεστικοῦ βραχνᾶ. νεῖται σπασμωδικὰ καὶ ἀρα λανθασμένα πιεζομένης της ἀξίας καὶ ὑποτίμησι τῆς ἀξίας της δυνάμεως, τῶν ἄλλων, μὲ τοὺς ποίους θὰ εὑρεθῇ ἀντιμέτωπη.

Καὶ τότε, ἐκεῖνο ποὺ ἐπιτυγχάνει, περισσότερες φορές, εἶναι, νὰ γίνεται θῦμα. Τὸ θῦμα τῆς πάλης τῆς ἐποχῆς μ. Τῆς αἰώνιας πάλης τῶν δύο στοιχείων συγγυπάρχουν σὲ κάθε ἐποχή, σὲ κάθε χρονική στιγμή, τῆς ζωῆς, τοῦ ἀνθρώπου γένους, τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέον.

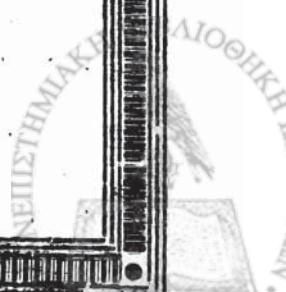

JACQUES PREVERT

‘Ο κουμπούρας

“Οχι λέει μὲ τὸ κεφάλι
μὰ μὲ τὴν καρδιά του ναι.
Ναι, σὲ δ, τι ἀγαπάει,
οχι, στὸν καθηγητή.
Στέκει δλόρθος
τὸν ρωτοῦνε
κι’ ὅλα τὰ προβλήματα τὸν πνίγουν.
Ξαφνικὰ σκάει στὰ γέλια
καὶ τὰ σβήνει τότε ὅλα
τὰ νούμερα καὶ τὰ λόγια
τὶς χρονολογίες καὶ τὰ ὄνόματα
τὶς φράσεις καὶ τὶς παγίδες
καὶ παρ’ ὅλες τὶς φοβέρες τοῦ δασκάλου
καὶ μέσα στῶν παιδιῶν τὰ γιούχα
μὲ τὶς κιμωλίες ὅλων τῶν χρωμάτων
πάνω στῆς δυστυχίας τὸν μαυροπίνακα
ζωγραφίζει τὸ πρόσωπο τῆς εύτυχίας.

Μεταφραστής :
ΤΑΚΗΣ ΣΩΤΗΡΧΟΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ

(Περιπέτεια Ε')

ΤΟῦ κ. ΦΡ. ΤΖΙΟΒΑ, διδ)

Πέρασε καιρός, συνεχίζει τὸ παραμύθι, καὶ ἡ πατρίδα μας σκλαβώθηκε. Τὸ χωριὸ τῶν φύλων μας τὸ ἔκαψε δὲ χθόρος. Τὸ δημορφό σπίτι τοῦ κυρίου Μιχέλη ἔγινε στάχτη. Ἡ χαρὰ εἶχε φύγει ἀπὸ τῆς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων. "Ομως δῆλοι πίπτευαν στὴ λευτεριά, κι' δῆλοι τὴν καρτεροῦσαν.

"Ήταν καλοκαιριάτικο πρωΐ σὰν ἔφτασε στὸ βουνό, πάνω ἀπὸ τὸ χωρὶ τῶν παιδιῶν, καθαλλάρης δὲ ἄη - Γιώργης. Βέβαια τὸ ξανθὸ παλληκάρι πρέπει νὰ ἦταν δὲ ἄη - Γιώργης, μονάχα ποὺ εἶχε ἀντὶ γιὰ κοντάρι πιστόλι.

"Ἐδεσε τ' ἄλογό του κάτω ἀπὸ μὰ βαλανιδιά, ἔφερε τὰ μάτια του ἑνα γύρω καὶ σὰν βεβαιώθηκε πὼς δὲν τὸν ἔβλεπε κανένας σύρθηκε ἀπάνω σὲ κάτι βράχους. 'Ο τόπος μοσχοβολοῦσε ἀπὸ τ' ἀνθισμένο τσᾶϊ.

"Ο ἄη - Γιώργης, ἔτσι θὰ λέμε τὸ παλληκάρι ποὺ ἀνέβηκε στὰ βουνά μας πολεμώντας γιὰ τὴ λευτεριὰ τῆς πατρίδας, σήκωσε δυὸ χρυσὲς φοῦντες μαλλιῶν ποὺ τοῦ ἔκλειναν τὰ μάτια καὶ κοίταξε κάτω, χαμηλὰ πρὸς τὴν πεδιάδα ποὺ βούλζαν μηχανές.

Κάτι δὲν τὸν εὐχαριστοῦσε. "Ανοιξε τὴν πέτινη θήκη ποὺ κρέμοῦσε μὲ λουρὶ ἀπὸ τὸ λαιμό του κι' ἔφερε στὰ μάτια του τὰ κιάλια. "Έβλεπε τώρα δῆλοκάθαρα τὸ ἔχθρικὸ ἀεροδρόμιο. Μέτρησε τ' ἀεροπλάνα, βρῆκε τὴν καλοκρυψιένη ἀποθήκη τῶν πυρομαχικῶν, τὸ ξύλινο σπιτάκι τοῦ ἀσυρμάτου, τὸ υπόστεγο τῆς ἥλεκτρογεννήτριας καὶ ἄλλες πολλές λεπτομέρειες. Αὗτὸ τὸ ἀεροδρόμιο ἦταν τὸ πιὸ μεγάλο ἀπ' δύσα εἶχε δὲ χθόρος στὴ χώρα μας. Κάθε τι ποὺ ἔβλεπε τὸ σημείωνε σ' Ένα χαρτὶ καὶ σιγά, σιγά, γίνηκε ένας μικρὸς χάρτης μὲ τοὺς γύρω λόφους, τοὺς θάμνους, τὰ χατάκια, τὸ ἀεροδρόμιο.

—Εἶναι ἀδύνατο νὰ πετύχουμε, ψιρισε.

"Ομως θέλοντας νὰ κάνῃ τέλεια δουλειά του, σημείωσε στὸ χάρτη καὶ τηλευταίᾳ φωλιὰ διπλοπολυβόλων τοῦ χθροῦ.

Ξαφνικά, σὰ νὰ τὸν τσίμπτησε φεί μὲ μεγάλη ταχύτητα γύρισε ἀνάσκελα ἔβγαλε τὸ πιστόλι του. "Ένας ίσκιος διθρόπου εἶχε πέσει πάνω σ' αὐτόν, σ' χάρτη, στὰ κοτρώνια.

Χαμήλωσε ἀργὰ τὸ πιστόλι καὶ κοίτιζε τὸ παιδί ποὺ στέκονταν χαμογελαστοπροστά του κρατώντας μιὰν ἀγκαλιὰ βονίσιο τσᾶϊ.

—Θέλω νὰ σὲ βοηθήσω, εἶπε ἀπλά Τάσος, γιατὶ αὐτὸς ἦταν τὸ παιδί.

—Σὲ τί; ἀποκρίθηκε δὲ ἄντρας.

—Σ' αὐτὸ ποὺ ἐτομάζεις γιὰ τὸ ἀροδρόμιο, εἶπε καὶ ξάπλωσε πλάϊ του. Ξω μερικὰ πράγματα ποὺ ίσως νὰ σὲ βοηθήσουν. Τὶ λέω, διώρυθωσε ἀμέσως, καὶ μᾶς βοηθήσουν, νὰ βοηθήσοιν τὴν πτρίδα.

"Ο ἄη - Γιώργης τοῦ χάϊδεψε τὰ σαλιγάδα μαλλιὰ κι' ἀμύλητος τὸν πῆρε μαζί τοὺς τὴ βαλανιδιὰ ποὺ ἦταν δεμένο τ' ἄλγο κι' ἐκεῖ τοῦ μίλησε.

—Εἴμαι σίγουρος πιὰ γιὰ σένα. " σως εἶναι ἀδύνατο νὰ κυριέψω τὸ ἀεροδρόμιο κι' ἀπὸ αὐτὸ κρέμεται ἡ σύντομη ἀπελευθέρωση τῆς Πατρίδας μας. Προπει νὰ σκοτωθοῦν χιλιάδες δικοί μας καπάλι ἡ νίκη εἶναι δύσκολη. Τὴν ήμέρα η γίνεται γιατὶ έχουν ἀεροπλάνα ποὺ διμάς θερίσουν καὶ τὴ νύχτα εἶναι οἱ φυλιὲς τῶν πολυβόλων κι' ἀκόμα, τὸ χειρότερο, έχουν ζώσαι τ' ἀεροδρόμιο μὲ ἥλικας κτηροφόρα σύρματα ποὺ δποιος τ' ἀγγίξε πεθαίνει!... "Εσύ τὶ έχεις νὰ μοῦ πῆς;

—Ἐγώ; ἀπάντησε, σχεδὸν τίποτος "Ομως θέλω νὰ βοηθήσω μ' δῆλη μου τὴ

ρδιά. Θὰ τὸ πῶ καὶ στοὺς φίλους μου
ἴσως δροῦμε τὸν τρόπο νὰ μποῦμε στὸ
ροδόριο...

‘Ο ἀη - Γιώργης φώναξε:

— “Οχι, αὐτὸ σοῦ τὸ ἀπαγορεύω. Δὲ
πῆς τίποτα σὲ κανέναν. Εἶναι φόβος
τὰ μάθη δλα ὁ ἔχθρος.

— “Ισως, ἔκανα ἄσχημα ποὺ σοῦ μί-
σα.

— Καλὰ ἔκανες, δὲν τοὺς ξέρεις τοὺς
μους μου. Εἶναι δυὸ παιδιὰ σὰν κι' ἔ-
γα. Γιὰ νὰ πετύχωμε κάτι πρέπει νὰ
αστε μαζί. Μετὰ ἔχουμε καὶ τὰ ζῶα
μποροῦν νὰ βοηθήσουν. Εἶναι κάτι
μι ἀποφασισμένα νὰ πεθάνουν μαζί μας.

‘Ο ἀη - Γιώργης στάθηκε συλλογισμέ-

Τότε ὁ Τάσος, ποὺ ἀπὸ χρόνια τώρα
ρακολούθουσε τὸ λάλημα τῶν ποιλιῶν
είχε μάθει νὰ σφυρίζῃ μ' ἐναν τρόπο
γενικό, τὸν κοίταξε μὲ υγρὰ μάτια καὶ
σριξε σιγὰ τὸν Ἐθνικὸ Τυνο.

Ἐκεῖνος κατάλαβε πῶς είχε μπροστά
ἐνα ἔξαιρετικὸ παιδί καὶ τοῦ εἶπε:

— Τόση ὥρα μιλοῦμε παιδί μου καὶ δὲ
ρώτησα ἀκόμα πῶς σὲ λένε.

— Τάσο, ἀποκρίθηκε. ‘Εγὼ δὲ ωτῶ
νομά σου. Ξέρω πῶς δὲν τὸ μαρτυρᾶτε
ι ἐσεῖς ποὺ εἰστε ἀπὸ τὶς πολιτείες,
τὶ ὁ ἔχθρος μπορεῖ νὰ πιάση τοὺς δι-
σσας ποὺ μένονται ἐκεῖ. Θὰ σὲ φωνάξω
Γιώργη. Είσαι δ ἀη - Γιώργης ποὺ
τώνει τὸ δράκο.

Μόνο οὐτιστὸ νὰ μάθω τὶ δουλειὰ ἔκανες
ν ἀπὸ τὸν πύλεμο. Θέλω νὰ ξέρω κάτι
σένα...

— Λάσκαλος καὶ λίγο ζωγράφος. “Α-
πε Τάσο, συνέχισε, μοῦ μύλησες γιὰ
φίλους σου καὶ γιὰ κάτι ξῶα ποὺ
δοῦν νὰ βοηθήσουν. Θέλω νὰ μοῦ ξ-
ήσης.

— “Ο, τι καὶ νὰ σοῦ πῶ ίσως νὰ μὴν
τέψης, θὰ σοῦ φανοῦν τόσο παράξενα!
σι μοῦ φαίνονταν καὶ μένα κάποτε...
ε ποὺ ήμουν κακὸ παιδί! Αδριο, δποια
θέλεις, μπορῶ νὰ φέρω ἐδῶ τοὺς φί-
λους. “Ισως κάτι νὰ πιστέψης καὶ ί-
σε κάτι νὰ μᾶς χρειαστῆς.

Τώρα μονάχα μὰ πληροφορία έχω νὰ
δώσω γιὰ νὰ τὴ σημειώσης στὸ γάρ-

τη σου: ‘Ο μικρὸς λόφος στὴν ἄκρη τοῦ
ἀεροδρόμιου ποὺ ὁ ἔχθρος ἔχει τὶς περισ-
σότερες φωλιές πολυβόλων είναι κούφιος:
ναὶ ἔνα πολὺ μεγάλο σπήλαιο μὲ σταλα-
χίτες είναι στὰ σπλάχνα του. Κανένας
δὲν τὸ γνωρίζει: ἐμᾶς μᾶς τὸ φανέρωσε ἡ
ἄλεπού μας...

‘Ο ἀη - Γιώργης ἔπιασε τὰ χέρια τοῦ
παιδιοῦ καὶ τὸ ρώτησε πολλά.

‘Ο Τάσος τοῦ ἀπαντοῦσε καθαρά, καὶ
μὲ τὰ λόγια του ἡταν σὰ νὰ τὸν πήγαινε
ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς σταλακτίτες στὰ διά-
φορα μέρη τῆς σπηλιᾶς: ‘Εδῶ ὁ «γαλα-
ξίας», ἐκεὶ ὁ «θρόνος τοῦ Δία», πιὸ μέσα
τὸ «βασίλειο τοῦ Πλούτωνα», τὸ «Λειβά-
δι μὲ τὶς μαργαρίτες» καὶ τόσα ἄλλα ποὺ
τὰ παιδιὰ τοὺς είχαν δώσει λαμπρὰ ὀνό-
ματα. ‘Απ' δλα αὐτὰ δ ἀη - Γιώργης κα-
τάλαβε πῶς τὸ σπήλαιο ἔφτανε κάτω ἀπὸ
τὸ ἀεροδρόμιο, ἀφοῦ τὰ παιδιὰ ἄκουγαν
καθαρὰ ἀπάνω ἀπὸ τὸ «Λειβάδι μὲ τὶς
μαργαρίτες» τὸ βουτὶδ τῶν ἀεροπλάνων.

‘Ο Τάσος κοίταξε τὸν ξανθὸ καβαλ-
λάρη ποὺ ξεμάραινε πέρα στὰ ἔλατα κι'
ἔνας ἐνθουσιασμὸς τοῦ γέμισε τὰ στήθη
σὰν ἀνεμος δυνατὸς ποὺ φουσκώνει τὰ πα-
νιά καραβιοῦ καὶ τὸ ταξιδεύει.

Τὴν ἄλλη μέρα δ ἀη - Γιώργης ἔφτασε
πρῶτος στὸ συμφωνημένο μέρος. “Ἐψαξε
μὲ τὰ κιάλια ἀκόμα μὰ φορὰ τὸ ἀεροδρό-
μιο, ἐνῶ στὸ μυαλό του γύριζε ἐνα σχέδιο.

— ‘Απ' ἐκεῖ ἔλεγε καὶ ξανάλεγε, ἀπ'
ἐκεῖ θὰ μποῦμε στὸ ἀεροδρόμιο. Πρέπει
νὰ καταστρέψωμε τὸν ἀσύρματο, τὴν ἡλε-
κτρογεννήτρια, τὰ πυρομαχικά...

Σὲ λίγο τὰ τρία παιδιὰ σύρθηκαν πλαϊ
του. Τοὺς ἔσφιξε τὸ χέρι χαμογελώντας.
Τοὺς ἔδωκε τὰ κιάλια νὰ κοιτάξουν.

— ‘Ετη, λοιπόν, τοὺς εἶπε, δταν ἵν-
χτωση θὰ πᾶμε στὴ σπηλιά. ‘Απ' ἐκεῖ
σχεδιάζω νὰ μποῦμε λίγα παλληκάρια στὸ
ἀεροδρόμιο.

“Ομως θέλοιμε νὰ μᾶς υποσχεθῆς κά-
τι, μύλησε δειλὰ δ Τάσος. Θέλουμε ἐμεῖς
τὰ τρία νὰ κάνωμε τὴν πιὸ δύσκολη δου-
λειά... ‘Εμεῖς θὰ μποῦμε στὸ ἀεροδρόμιο!

— Αὐτὸ δὲ γίνεται. ‘Εσεῖς είστε παι-
διά, ἀν τὴν τελευταία στιγμὴ δειλιάσετε!!
Θέλω νὰ πῶ, πῶς πολλὰ παιδιὰ στὴν ἡλι-

κία σας φοβοῦνται ἀκόμα καὶ τὸ σκοτάδι...

— "Οχι, τοῦ ἀποκούμηκαν καὶ τὰ τρία, αὐτὴ εἶναι ἡ συμφωνία μας. Τὸ στενὸ λαγούμι ποὺ ἀνηφορίζει ἀπὸ τὸ «Λειβάδι μὲ τὶς μαργαρίτες» εἶναι ἀδύνατο νὰ χωρέσῃ ἔναν ἄντρα ἀφοῦ κι' ἐμᾶς τὰ παιδιὰ μὲ δυσκολία μᾶς παίρνει. "Αν σκάψετε μὲ καθαράδες καὶ φκυάρια εἶναι βέβαιο πῶς θὰ σᾶς ἀκούσῃ ὁ ἔχθρος ἢ τὰ γυμνασμένα σκνλιά του....

— Πολλά, πολλὰ προβλήματα ἀπάντησε μονάχα ὁ ἄλλος.

Οἱ προβολεῖς τοῦ ἀεροδρομίου ἔψαχναν τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀπέναντι λόφους. Τὶς πέτρες, τοὺς θάμνους, τὰ χώματα, ὅλα τὰ φώτιζαν. Καυματά κίνηση δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ἔεφύγη.

Σύρμηκαν γιὰ λίγο οἱ φίλοι μας μέσα στὸ φῶς ὃσπου νὰ χωθοῦν στὸν τουφωτὸ θάμνο: 'Απ' ἐκεῖ ὅλα πιὰ ἥταν εὔκολα. 'Ο φακὸς τοῦ ἀη - Γιώργη φώτισε τὶς μεγάλες σπηλιές. Οἱ σταλακτίτες ἔπαιρναν διάφορα χρώματα. Τὰ παιδιὰ ποτέ τους δὲν εἶχαν ἵδη τὴ σπηλιὰ μὲ τόσο φῶς. Χαίρονταν τὶς κρυστάλλινες κολῶνες ποὺ κατέβαιναν ἀπὸ τοὺς θόλους ἢ ἀνέβαιναν ἀπὸ τὴ γῆ πρὸς τὰ πάνω.

Κάποια στιγμή, ὁ ἀη - Γιώργης στάθηκε ψάχνοντας μὲ τὸ φακό του ἔνα σημεῖο.

— Γιωργάκη, εἶπε στὸ κοντινὸ παιδί, τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια, κάποιοι ἄλλοι εἶχαν ἀνακαλύψει τὴ σπηλιά σας! 'Ηταν κυνηγημένοι Χριστιανοί. Αὐτοὶ ἐδῶ οἱ σκαλισμένοι στὸ βράχο σταυροὶ καὶ τὰ ψάρια μὲ βεβαιώνουν. "Ομως δὲν ἔχουμε καιρὸ γιὰ ιστορία.

Πέρασαν ὅλες τὶς σπηλιές καὶ φτάσανε στὸ «Λειβάδι μὲ τὶς μαργαρίτες». Οἱ σταλαγμήτες γέμιζαν τὴ γῆ κι' ἀπὸ τὸ θόλο ἔσταζε νερὸ σὲ μιὰ μεγάλη πέτρινη λεκάνη.

— Παιδιά, βρήκατε ἔνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα: σπήλαια! 'Άλλα.. καὶ σταμάτησε γνοῦζοντας τὸ φακὸ σὲ μιὰ κώχη.

— 'Εχεῑ ἥταν; ποιὸς ἔρεῑ ἀπὸ πάσους αἰῶνες κρύψαμένο, ἔνα ἄγαλμα. "Ένας μαργαριώνος ἀδλητής. Ζήγωσαν. Στάθηκαν

μπροστὰ στὸ ἄγαλμα ποὺ τάνιζε τὸ κοριτσίνη νὰ οἶξη τὸ δίσκο.

— Θαυμάσιο, ψιθύρισε ὁ δάσκαλος.

— 'Άληθεια, ἀποκούμηκαν τὰ παιδιὰ

— "Ένοιωθαν νὰ τοὺς πλημμυρίζῃ μὲ παράξενη συγκίνηση.

Τὰ μάτια εἶχαν βουρκώσει. 'Ο διστόλος μὲ τὸ λυγερὸ κοριτσί τοὺς ἔφερνε καὶ ποιο μήνυμα ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα: 'Ηταν σὰ νὰ εἶχε γεμίσει τὸ σπήλαιο τὴ φωνὴ τῆς Σαλαμίνας. «'Εμπός παιδῶν Ἑλλήνων...».

Τὴ συγκίνησί τους τὴν ἔκοψε ἀπότο μένα σύρσιμο.

— Φρικτό, εἶτε ὁ ἀη - Γιώργης σε φώτισε μὲ τὸ φακό του μιὰ μεγάλη σειτυφλοπόντικες εἶχαν ἔνα παχὺ βελούδι τρίχωμα καὶ σέρνονταν σχεδὸν μὲ τὴν κλιά τους. Φαίνεται πὼς φοβήμηκαν τὸ ἀνθρώπους καὶ θέλησαν νὰ φύγουν.

— 'Ο ἀη - Γιώργης κοίταξε παοαξενενενος τὸ σχεδὸν τυφλὸ πλῆθος ποὺ προσεῖται κατ' ἀπάνω τους.

— Εἶναι οἱ λαγονυμιτζῆδες μας, εἶπε Γιωργάκης φέρνοντας τὴ φιταριών στὰ χεύλη του.

— 'Απὸ χτὲς τὸ ἀπόγιομα τρυποῦν, σύχασέ τους Γιωργάκη, συμπλήρωσε Τάσος.

Μὲ τὶς ποῶτες γλυκὲς νότες τῆς σαρμόνικας οἱ τυφλοπόντικες στάθηκαν. "Απλωσαν τὰ μπροστινὰ πόδια ποὺ εἶσαν φκυάρια κι' ἔβαλαν ἀνάμεσα τὸ κεφάλαι τους.

— Η σπηλιὰ ἀντιθούει τὴ γλυκειὰ λωδία. Οἱ ψικοὶ σταλαγμήτες στραφτες ποῦσαν. Οἱ ἀνθρώποι στέκονταν ἀκίντη σὰ νὰ εἶχαν μαρμαρωθῆ. Τέλος ἡ φυμόνικα ἔβγαλε κάτι χαρούμενες γοήγοι μελωδίες κι' ἀμέσως τὰ ζῶα τινάγτηκαναν μεταβολὴ καὶ μὲ γλήγορο σύρσε πήγαν στὸ βάθος τῆς σπηλιᾶς νὰ συνησούν τὸ λαγούμι.

— Αὐτὸς εἶναι ποὺ εἶναι θαῦμα, ἀλλα στηκε σὰν ψίθινος ἢ φωνὴ τοῦ Γιώργη.

— Τελειώσαμε, εἶπε ὁ Τάσος. — 'Εχείνη τὴ στιγμή, πάνω ἀπὸ τὰ

ια τον, ἀκούστηκε καθαρὰ τὸ μούγ-
τιμα μιᾶς μηχανῆς ποὺ ξεμάκραινε.

—Ωραία, είπε ὁ ἄνη - Γιώργης, εἴμα-
κάτω ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο. Παιδιά μου,
νὰ δνειλεύμαι! Τάσο αὐτὰ εἶναι τὰ
σας;
—”Οχι ὅλα, ἀπάντησε δ Δημήτρης.

Μέσα σὲ δυὸς μέρες τὸ σχέδιο κατα-
ώθηκε τέλεια. “Ολοι παραδέχτηκαν πῶς
άχα τὰ παιδιά μποροῦσαν νὰ μποῦν
ἀεροδρόμιο καὶ νὰ κάνουν σωστὴ δου-
ΐα.

Οι ἄντρες μὲ τὰ ὅπλα θὰ ἔκαναν ἐπί-
η ἀπ' ἔξω, ἀφοῦ ἀνατινάζονταν πρῶ-
τη ἡλεκτρογεννήτρια, δ ἀσύρματος, ἡ ἀ-
ήρη μὲ τὰ πυρομαχικά.

‘Ο ἄνη - Γιώργης ἔμαθε στὰ παιδιά τὸ
ανισμὸ τῆς ὡρολογιακῆς βόμβας.

“Ολα ἡταν ἐτοιμα. Ἀπὸ τὸ προηγού-
ο βράδυ, οἱ ἄντρες ποὺ θὰ πολεμοῦσαν
βονταν στὰ κοντινὰ δάση.

Πρῶτοι ἔκαναν τὴν ἐπίθεσή τους οἱ
αργοί. ‘Ηταν μιὰ ὄμαδα πελαργῶν ποὺ
μεγάλα ράμφη τους κρατοῦσαν ἀπὸ
κομμάτι κρέας. Μέσα στὸ κρέας ἡταν
ητήριο. ‘Ενας, ἔνας κι' ἀπὸ διαφορετι-
μεριές, πέταξαν πάνω ἀπὸ τὸ ἀερο-
δρόμιο ἐνῷ οἱ πυροβολεῖς τοὺς ἔλους μὲ
καὶ οἱ στρατιῶτες τοῦ ἐχθροῦ διασκέ-
ψαν μ' αὐτοὺς. Πετοῦσαν χαμηλὰ καὶ
ά. Τὰ λικόσκυλα, ἀπως ἡταν σπαρμέ-
σπὸ ἀεροδρόμιο, τοὺς γαύγιζαν. ‘Ο κά-
πελαργὸς φρόντιζε νὰ βρεθῇ πάνω ἀπὸ
λικόσκυλο. Τότε ἀφῆνε νὰ πέσῃ τὸ
α. Ήοίδες νὰ προσέξῃ ἔνα κομματάκι
τοὺς πέφτει ἀπὸ τὸν οὐρανό; Τὸ
όσκυλο στὴν ἀρχὴ μυρίζονταν τὸ κρέας
ερα ὄμως τὸ ἔγλυφε σὲ μιὰν ἀκρη καὶ
ε... γάτ, τὸ κατέβαζε. Σὲ μισή ὥρα
ένι λικόσκυλο δὲ ζοῦσε πλήρωσαν μὲ
ζωὴ τους τοὺς τόσους ‘Ελληνες ποὺ ελ-
κομματίσει. Τότε πέταξαν μερικοὶ
νργίτες, στάθηκαν ἀτάνω στὰ κειράλια
καὶ τὰ τσιμπησαν... τίποτα, καμμιὰ
ηση. Αμέσως ἔφεραν τὴν εἰδηση στὴν
ποὺ ἡταν κοινωνὴ στὰ ριζὰ τοῦ
το. ‘Εγείνη ἔστειλε τὸ μήνυμα μὲ τὴν

κουκουβάγια στὰ παιδιά ποὺ περήμεναν
στὸ σπήλαιο.

**

Δέκα ἡ ὥρα, δέκα καὶ μισή, ἔντεκα,
παρὰ τέταρτο. ‘Ο ἄνη - Γιώργης τοὺς ἔδω-
κε τὶς τελευταῖς ὄδηγίες. Τέλος τὰ φύλη-
σε στὸ μέτωπο κι' αὐτὰ ἔνα, ἔνα, περ-
νώντας μπροστὰ ἀπὸ τὸ δισκοβόλο σύριθη-
καν στὸ λαγούμι.

Πρῶτος πήγαινε δ Δημήτρης.

Οι τυφλοπόντικες είχαν κάνει θαυμά-
σια τὴ δουλειά τους, τὰ παιδιά σέρνονταν
εὔκολα.

Κάποτε τὸ κεφάλι τοῦ Δημήτρη ἄγγι-
ξε πάνω στὰ χόματα. ‘Εφερε τὰ χέρια
του ἔνα γύρω μήπως ἔστριβε κάπου τὸ λα-
γούμι. ‘Οχι. Είχαν φτάσει. ‘Εσβυσε συν-
θηματικὰ τρεῖς φορὲς τὸ ἡλεκτρικὸ φανά-
ρι ποὺ κρατοῦσε καὶ οἱ ἄλλοι κατάλαβαν.
Στάθηκαν μερικὰ λεπτὰ νὰ ξεκουραστοῦν.
Τίποτα δὲν ἄκουγαν μέσα σ' αὐτὸν τὸν
τάφο. Μονάχα ἔνα δυνατὸ αὐτὶ θὰ ξεχώ-
ριζε τρία διαφορετικὰ τίκ - τάκ. Τὸ κα-
θένα ἔβγαινε ἀπὸ κάθε παιδί. ‘Οχι, ἡ
καρδιά τους ἡταν ἡσυχὴ σὰ νὰ βρίσκον-
ταν στὸ κρεβάτι τοῦ σπιτιοῦ τους. Οι ὡ-
ρολογιακὲς βόμβες μετροῦσαν τὴν ὥρα
τους. Στὶς δώδεκα ἀκριβῶς, οὕτε ἔνα λε-
πτὸ πύσω, οὕτε ἔνα μπροστά, ἐποεπε νὰ
γκρεμίσουν τὸν ἀσύρματο, τὴν ἡλεκτρο-
γεννήτρια, τὴν ἀποθήκη μὲ τὰ πυρομα-
χικά.

‘Ο Δημήτρης ἔσβυσε τὸ φανάρι του.
‘Ετοιμοι.

Τότε μ' ὅση δίναμη είχε, ἀρχισε νὰ
σπρώχνῃ τὸ χῶμα. Σιγά, σιγά βγῆκε δλό-
κληρος στὸ ἀεροδρόμιο καὶ σύριθηκε ποὺς
τὸ ξύλινο σπιτάκι τοῦ ἀσυρμάτου.

Πέρασε δίπλα ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἀερο-
πλάνων.

Παντοῦ ήσυχία. Μονάχα ὅσο πλησία-
ζε, τόσο ἄκουγε καθαρὰ τὸ βονιτὸ τοῦ ἀ-
συρμάτου. Τὸ χακὶ χρῶμα τῶν ρούχων
του καὶ τοῦ κασκέτου, ποὺ ταίριαζαν μὲ
τὸ ξηρὸ χρωτάρι, τὸν προστάτευε. Οι σκο-
ποὶ τοῦ ἐχθροῦ ἔστεκαν ἀσάλευτοι στὸ βά-
θος.

Ξαφνικὰ ὁ Δημήτρης ἄγγιξε ἔνα σῶ-
μα ζεστό. Τράβηξε ἀπότομα τὰ χέρια του
καὶ παρὰ λίγο νὰ σηκωθῇ ὅρθιος ή νὰ

βγάλη φωνή. Τὸ ζεστὸ σῶμα ἔμενε ἀκίνητο. Ἡ βόμβα συνέχιζε τὸ τίκ - τάκ. Σκέφτηκε πῶς ἐπρεπε νὰ περάσῃ. Στὴν ἀρχὴν νόμισε πῶς κάποιος στρατιώτης κοιμόταν ἐκεὶ στὰ χόρτα. "Ομως πρόσεξε πῶς τὸ σῶμα ήταν μικρό. Κάτι ἄλλο ἐπρεπε νὰ εἶναι. "Οπως πέρασε ψηλά τὸ φῶς ἐνὸς προσολέα διέκρινε καθαρὰ ἔνα λυκόσκυλο. Χαιρογέλασε καὶ σύρθηκε πάλι. Τώρα ήντα, ή φωτισμένη πόρτα. Κάπου πενήντα μέτρα μάκρυνά του.

Σὰν ἔφτασε στὸ σπιτάκι, προσπάθησε μὲ τ' αὐτὶ τὸν νὰ καταλάβῃ σὲ πιὰ πλευρὰ ἡταν δὲ ἀσύρματος. "Οσο πιὸ κοντὰ ἔβαξε τὴν βόμβα, τόσο πιὸ μεγάλη καταστροφὴ θὰ ἔκανε. Πρὸς τ' ἀνατολικὰ λοιπόν, ἐκεῖ ἡταν.

"Ἐνα παράδυρο ἀνοιγμένο ἔχυνε ἀρκετὸ φῶς καὶ κοντά τὸν δὲ ἀσύρματος μὲ τὸ βούτερο.

Μὲ μεγάλη προφύλαξη σήκωσε τὸ κεφάλι του ὡς τὸ παράδυρο. Μιὰ στιγμούλα τοῦ ἔφτασε γιὰ νὰ δῆ δσα ἥθελε.

Διὸ βήματα μέσα ἀπὸ τὸ παράδυρο ἡταν δὲ ἀσύρματος καὶ σ' ἔνα τραπέζι ἔγραφε κάποιος ἀξιωματικός.

"Ο Δημήτρης ἔβγαλε τὴν ξώνα του. "Επιασε προσεχτικὰ τὴν βόμβα, τὴν ἔδεσε στὴν ἄκρα της κι' ἐτοιμάστηκε νὰ τὴν κατεβάσῃ σιγά, σιγά μέσα στὸ δωμάτιο. "Ομως ἐκείνη τὴν στιγμὴ δὲ ἀντρας σηκώθηκε καὶ πλησίασε τὸ παράδυρο. "Ο Δημήτρης κονιουριάστηκε. "Ο ἀντρας στάθηκε στὸ περβάζι καὶ κοίταξε ἔξω τ' ἀστέρια. "Αναψε τσιγάρο, σφύριξε γιὰ λίγο ἔνα τραγούνδι τῆς μακρινῆς πατρίδας του καὶ γύρισε στὸ τραπέζι.

Τὸ χέρι τοῦ Δημήτρη πέρασε προφυλαχτικὰ τὸ περβάζι καὶ σιγά, σιγά κρέμασε τὴν ξώνα του σὰ νὰ ήταν κουνέας. Ἡ βόμβα στάθηκε στὸ πάτωμα, πολὺ κοντὰ στὸν ἀσύρματο. "Τσερα ἄφησε καὶ τὴν ξώνα ποὺ ἔπεσε κι' αὐτὴ μαλακά. "Έβγαλε βαθὺ στεναγμὸ καὶ χαρούμενος πῆρε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο τὸ δρόμο τοῦ γυναικείου.

Χωρὶς κανένα ἐμπόδιο ἔφτασε στὴν τρύπα τοῦ λαγονιοῦ κι' ἀρχισε εἴκολα νὰ κατεβαίνῃ. Στὸ «Λειβάδι μὲ τὶς μαργαρίτες» τὸν καρτερούσε δὲ ἡ - Γιώργης κρατώντας ἀναμμένη λαμπάδα.

Κοίταξε ἐρωτηματικὰ τὸ παιδί. 'Α τὸ χαρούμενο πρόσωπό του κατάλαβε πελέχε πετύχει. Γύρισε τὰ μάτια του στὸ σκοβόλο καὶ τότε νόμισε πῶς ἄκουσε φωνὴ τοῦ Μαραθωνοδόμου σὰν φώνα στοὺς γέρους τῆς Ἀθήνας: «Νικήσαμεν.

"Ο Δημήτρης σκουπίζοντας τὸν ἴδρυτα του τὰ διηγήθηκε ὅλα.

"Ο ἡ - Γιώργης κάθητος τόσο ἔφερνε λαμπάδα στὴν ἄκρη τοῦ λαγονιοῦ, μὰ ρεῦμα ἀνατάραξε τὴν φλόγα. Αὐτὸς ἔδειχε πῶς δὲ ἔρας περνοῦσε ἀνεμπόδιστα· καὶ νὰ ἀπὸ τ' ἄλλα παιδιά δὲν κατέβαινε στὸ λαγονιό καὶ τ' ὀρολόγι τοῦ ἡ - Γιώργης ἔδειχνε δώδεκα παρὰ δέκα.

Φοβερὴ ἀγωνία πλάκωνε τὸ στῆρι του.

Δεύτερος ἀνέβηκε στὸ ἀεροδρόμιο τὸ Τάσος καὶ σύρθηκε πρὸς τὸ ὑπόστεγο τὴν ἡλεκτρογεννήτριας. Ήπως νὰ ξυγώση μως; "Ολος ὁ τόπος φωτιζόνταν ἔνα γιγαντιανὸ τὰ τὰ ἡλεκτρικὰ τοῦ ὑποστέγου. Ἡ ἀπὸ περνοῦσε. Τὸ κεφάλι του ἄρχισε νὰ νάνη. Ν' ἀφήσῃ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἡλεκτρογεννήτρια τὴν βόμβα; "Οχι, αὐτὸς ἔμοις μὲ προδοσία. Στὸ τέλος ἀποφάσισε νὰ τηνὶ μὲ τὴν βόμβα στὰ γέραια καὶ ν' ἀγκαλιση τὴν ἡλεκτρογεννήτρια ὕσπου ν' ἀποτίναχτη μαζί της. "Τπολόγιζε τὴν ποὺ περνοῦσε. "Ακδια μισὴ ὕδρα καὶ τρέξῃ. "Ηταν ξαπλωμένος κάτω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο - βυτιοφόρο καὶ πρόσεχε τὸ στρατιώτες ποὺ ἐργάζονταν στὸ ὑπόστεγο.

Αὐτοὶ κάτι κουβέντιαζαν μεταξύ τους καὶ σὲ λίγο δὲνας μὲ ἀργὰ βήματα γιωσε τὸ αὐτοκίνητο. "Ο Τάσος τὰ ἔχει γιὰ μιὰ στιγμή, δύως γρήγορα κατάλειπε πῶς δὲν ἔρχονταν γι' αὐτόν.

"Ο στρατιώτης ἀνοιξε τὴν πόρτα τηνὶ αὐτοκίνητον κι' ἔβαλε μπροστὰ τὴν μητρηνή. Σὲ λίγα δευτερόλεπτα θὰ ξεκινοῦνται αὐτὸς θὰ ἔμενε ξαπλωμένος μέσα στὸ φῶς. "Τπολόγησε τὴν ἀπόσταση ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο ὡς τὸ ὑπόστεγο. Τὸ αὐτοκίνητο, δὲν ξεμάρωσε, ἔπρεπε νὰ κομιστροφὴ καὶ νὰ περάσῃ δίπλα στὰ μητρηνά μήματα. "Ειπτὸς λοιπόν, καθὼς δὲ ὁ Οδησσέας είχε σκαλώσει κάτω ἀπὸ τὸ κρυπτό γιὰ νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν στηλιὰ τοῦ Κίνηλων.

καὶ ὁ Τάσος, γαντζώθηκε κάτω ἀπὸ
ιπτοκίνητο γιὰ νὰ κατέβῃ πλáι στὸ ὑ-
τεγο.

Τὸ αὐτοκίνητο προχώρησε, ἀντὶ διμως κάνη στροφὴ μπῆκε μέσα καὶ στάθηκε τὸ στήν ήλεκτρογεννήτρια. Ὁ Τάδος ροῦσε. Οἱ στρατιῶτες ἔβαλαν ἔνα μαλάστιχο στὸ ντεπόζιτο τοῦ αὐτοκινήτου καὶ τὴν ἄλλη ἄκρη του τὴν ἄφηγαν ἵνα ἄλλο ντεπόζιτο κοντὰ στὰ μηχανήματα. Τὸ μναλό του φωτίστηκε. Τὸ αὐτοκίνητο - βυτιοφόρο μετέφερε πετρέλαιο τὴν ήλεκτρογεννήτρια κι' αὐτὴ τὴν ὕδρην οἱ στρατιῶτες νὰ τὸ ἀδειάσουν. Σὺ μέτρο τὸν χώριξε ἀπὸ τὰ μηχανήματα. Σύρθηκε σιγά πρὸς αὐτά. Οἱ στρατιῶτες στὸ πίσω μέρος κουβέντιαζαν. Ἡ γορήγορα τὴν βόμβα σὲ μιὰ σκοτεινὴ η καὶ ξανασκάλωσε κάτω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο.

Δὲν εἶχε κατέβει καλά, καλά, μέσα
ν τούπα, δταν ἔνας πυροβολισμὸς ἀ-
στηκε καὶ τὸ φῶς ἐνὸς πυροβολέα χα-
ωσε φωτίζοντας, σὲ κοντινὴ ἀπόσταση,
ἰεντὸν σπιτάκι. Τότε εἶδε μέσα στὸ φω-
τὸ κίνητὸ τὸ Γιωργάκη νὰ τοικλίζῃ.

Ο Γιωργάκης πλανήθηκε στὸ ἀερο-
μιο γιὰ νὰ δοῇ τὴν ἀποθήκη μὲ τὰ πυ-
αχικά. Στὸ τέλος δὲν τὴν ἀνακάλυψε
ι ποὺ τὴν είχαν θαμμένη στὴ γῆ. Σά-
σε, του ἤταν ἀδύνατο νὰ γυρίσῃ στὸ
οἰκίμι. Ἡ ὄχα περούνσε· τὸ σιγανὸ τίκ
ἴκ τῆς βόμβας συνεχίζονταν. Ἔπαιρονε
ἴν του τὸ θάγαντο.

Ἐχεῖν τὸ βράδυ, οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ
αὐτητῆ εἰλαν συγκέντρωση. Κάτι σπου-
δα οινέκαινε. Οἱ κατάσκοποί τους τους
κτωίησαν πώς ἔρχονταν καράκια μὲ
ατί, νὰ δοθήσουν τους "Ἐλληνες.

Σκυψένοι στοὺς γάρτες σημείωσαν τὸ
μο ποὺ θ' ἀκολουθῶσαν τ' ἀεροπλάνα
ἢ γὰρ γὰ πνίξουν τὰ ἔνα π.οῖα.

Στὶς ἔντεκα καὶ πενήντα λεπτὰ ὥκοι-
βῶς, ἡ συζήτηση τῶν ἀξιωματικῶν τε-
λείωσε. Ἔσφιξαν μεταξύ τους τὰ χέρια
καὶ ἦταν εὐτυχισμένοι ποὺ θὰ κατάστρε-
φαν τὸν ἔχθρό τους. Πολὺ πρωτὶ ὅτην
μέρα ὅλοι τους θὰ πετοῦσαν. Ἡ ἐπι-
τυχία ἦταν σίγουρη.

Ο ἔχθρος θὰ καταστρέφονταν.

Δυὸς ἀξιωματικοί, καθὼς ἐπέστρεφαν
ἀπὸ τὴν συγκέντρωση γιὰ νὰ κοιμηθοῦν,
πάτησαν στὸ μισοσκόταδο κάτι μαλακό.
³ Ήταν λυκόσκυλο. Παραξενεύτηκαν πο-
λύ. Τοῦ σφύριξαν: Τίποτα... Πρόσεξαν
πώς τὸ λυκόσκυλο ήταν νεκρό. Γιατί; Ω-
τήθηκαν.

Τότε ἀρχισαν νὰ σφυρίζουν συνθηματικὰ γιὰ τὰ σκυλιά.

Κανένα δὲν παρουσιάστηκε. Σὲ λίγο
βρέθηκαν ἄλλα τρία νεκρά. Πονηρεύτι-
καν. "Ισως δ ἔχθρος νὰ εἶχε μπῆ στὸ ἀε-
ροδρόμιο. Βέβαια ἔνας ἄντρας θὰ ήταν,
μὰ πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ μπῆκε; Τί ζητοῦσε;
Ξύπνησαν τοὺς στρατιῶτες καὶ τοὺς διέ-
ταξαν νὰ ψάξουν παντοῦ.

"Ενας ἀπ' αὐτοὺς λοιπόν, πέρασε πλαΐσιο στὸ Γιωργάκη. 'Ο Γιωργάκης ἔνοιωσε πώς ήταν ἀδύνατο νὰ σωθῇ. Χωρὶς νὰ καταλαβαίνῃ τὶ κάνει, σηκώθηκε δρυμιος καὶ ἀρχισκε νὰ τρέχῃ. "Οπως ἔτρεχε σὰν τρελλός, ή βόμβα του ἔκεφεύγει ἀπὸ τὸ πουκάμισο κι' ἔπεισε στὴ γῆ.

Στὴν ἀρχὴ φοβήθηκε ὁ στρατιώτης καὶ ξέπλωσε κάτω. "Τσερδα σημάδεψε γρήγορα, γρήγορα τὴ σκιὰ καὶ πυρού-λησε..."

★ ★ ★

‘Ο Γιωργάκης ήταν πιὰ χαμένος. ‘Ο προσολέας τὸν τύφλωνε, ἀπὸ τὴν πληγὴν ἔσταξε τὸ αἷμα. ‘Απὸ τὶς ἄλλες ἄκρες τοῦ μεροδρόμου ἀρχισαν νὰ τρέχουν πρὸς τὸ μέρος του ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

Ο Τάσος δάγκωσε τὸ χέρι του ἀπὸ τὴ λέσσα· ἦταν ἀδύνατο νὰ βοηθήσῃ τὸ φίλο του. Τότε είδε καθαρὰ τὸ Γιωργάκη, μὲ ματωμένα δάχτυλα νὰ γράψῃ στὸν ἄσπρο τούχο: «ΖΗΤΩ Η ΛΕΤΤΕΡΙΑ».

Ἐξαφνικὰ κλωνίστηκε· ἔπειτα κάτιο κι'
ἔνα ἀνάλαγρο τρέμουντο φυσαρμόνικας ἄ-
πλωσε στὶν οὐρά.

Ό Γιωργάκης ξπανε τὸν Ἑθνικό πας

"Τυνο καὶ οἱ στρατιῶτες ἡταν πολὺ κοντά του, ὅταν οἱ ὥρες ἔγιναν δώδεκα ἀκριβῶς!

Τότε ἔσκασαν οἱ τρεῖς βόμβες. Ἡ βόμβα τοῦ Γιωργάκη ἔτυχε κοντά στοὺς στρατιῶτες ποὺ κατατρομαγμένοι σκόρπισαν. Σκοτάδι παντοῦ. Τὰ πολυνότα δούλευαν μανιασμένα. Οἱ λεβέντες μας μὲ ψαλίδια ἔκυβαν τὰ σύρματα τοῦ ἀεροδρομίου γιὰ νὰ χυθοῦν μέσα... Οἱ ἔχθροὶ φώναζαν τρομαγμένοι. Δὲν ἤξεραν τὶ νὰ κάνουν καὶ πῶς ν' ἀμυνθοῦν. Οἱ δῆμοι ἔσκαζαν στὸ ἀεροδρόμιο. Μερικὰ ξύλινα σπιτάκια εἶχαν πιάσει φωτιὰ κι' αὐτὸς βοηθοῦσε τοὺς δικούς μας νὰ σημαδεύσουν καλά.

'Ο Τάσος σύριθκε γρήγορα, γρήγορα πὸς τὸ Γιωργάκη ποὺ εἶχε μείνει ὄλομόναχος καὶ πονοῦσε. Τὸν ἀρπαξε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν τράβηξε στὸ λαγούμι.

Στὸ «Λειβάδι μὲ τὶς μαργαρίτες» δὲν τοὺς περίμενε κανένας. Μονάχα ἡ λαμπάδα τρεμόφεγγε κολλημένη στὸ ἄγαλμα. 'Ο ἄντα - Γιώργης μὲ τὸ Δημήτρης εἶχαν βγῆ ἀπὸ τὸ στήλαιο καὶ πολεμοῦσαν.

Πρώτη δουλειὰ τοῦ Τάσου ἡταν νὰ φροντίσῃ τὴν πληγὴ τοῦ φίλου. Τοῦ ἔσκισε γρήγορα τὸ πουκάμισο. Στὸ δεξὶ μπράτσο τὴν βρῆκε. 'Απ' ἐκεῖ κατέβαινε τὸ αἷμα καὶ γέμιζε τὰ δάχτυλα τοῦ Γιωργάκη ποὺ εἶχε λιποθυμήσει. Πρόσεξε πῶς ἡ σφαῖδα εἶχε βγεῖ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Δοκίμασε τὸ κόκκαλο. Δὲν ἤταν σπασμένο. "Ἐφερε τὸ φίλο του κοντὰ στὴν πέτρινη λεκάνη καὶ τοῦ ἔπλινε τὴν πληγή. "Τστερα τὴν ἔδεσε μὲ τὸ καθαρὸ μαντήλι του κι' ἀρχισε χαϊδευτικὰ νὰ τοῦ φαντίζῃ μὲ δροσερὸ νερὸ τὸ πρόσωπο καὶ νὰ τοῦ μιλάῃ.

'Ο Γιωργάκης ἀναστέναξε κι' ἄνοιξε τὰ μάτια. Δάγκασε τὰ χείλη ἀπὸ τὸν πόνο καὶ προσπάθησε νὰ πιάσῃ τὴν πληγή. Τὸ γέροι τοῦ Τάσου τὸν ἐμπόδισε. Φαίνονταν βαθειὰ κουρασμένος.

'Ο Τάσος ἔβγαλε τὸ πουκάμισό του καὶ τὸ φόρεσε στὸ φίλο του. "Τστερα τέντωσε τὰ πόδια του καὶ ξάπλωσε ἀπάνω τὸ κορμί του πληγωμένου.

'Η λαμπάδα τσιρίτσιζε τρεμοσβύνοντας. Στὸ ἀεροδρόμιο οἱ πυροβολισμοὶ λιγόστεναν. 'Ο Τάσος κατάλαβε πῶς ὁ ἔχθρος εἶχε λυγίσει. "Εσκυψε καὶ φύλησε

τρυφερὰ τὸ μέτωπο τοῦ κοιμισμένου λου.

Πέρασαν δύο μέρες. Εἶναι βραδάνδρα ποὺ πάει νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος.

"Ἐνα χρονὸ σύννεφο σύριθκε στὴ ση. Τὰ κοιμιένα χορτάρια τοῦ ἀεροδρομίου μοσκομυδίζουν. Τὰ βουνὰ κατεβάζουν ἡ χάριτο ἀεράκι.

Χιλιάδες ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ γύρω γειὰ ἔφτασαν στὸ ἀεροδρόμιο.

Μπροστά τους εἶναι στημένη μιὰ ἑδρα. Στὸ βάθος ἔτοιμάζεται ὁ στρατός μγιὰ νὰ παρελάσῃ. Δείχτης τῆς παρέλασης εἶναι τὸ ἄγαλμα τοῦ δισκοβόλου ποὺ μετάφεραν ἀπὸ τὸ σπήλαιο.

Τὸ τύμπανο χτυπάει τρεῖς φορές. Στη πή. "Ἐνας ἀξιωματικὸς τῆς ἀεροπορίας μας προχωρεῖ δύο βήματα καὶ συγκινητικοῦς μιλεῖ στὸν ἄη - Γιώργη καὶ στὰ τές παιδιά ποὺ στέκουν κι' αὐτὰ στὴν ἑδρα.

Τέλος τοὺς περνάει μὲ κορδέλα ἀπ' λαμπὸ τὸ ἀνώτερο παράσημο τῆς πατρίδης καὶ τοὺς χαιρετάει στρατιωτικά.

Τὸ τύμπανο χτυπάει ἄλλες τρεῖς φορές καὶ ἡ μουσικὴ τοῦ στρατοῦ παίζει τὸ Ἐδνικὸ "Τυνο. Οἱ καρδιὲς φουσκώνοι τὰ μάτια δακρυσμένα κοιτάζουν ψηλά, νοῦς ξαναγυρίζει στὴ σκλαβιά. "Όλα ξεχαστοῦν.

Ξαφνικά, ὅπως τὰ μάτια εἶναι στραμένα στὸ γαλάξιο τὸ οὐρανοῦ, βλέπουν ἐμεγάλο κοπάδι πελαργούς νὰ πετάῃ πρὸ τὸ ἀεροδρόμιο. "Έχουν σχηματίσει τέσσερα τετράγωνα χωριστὰ κι' ὅσο προχροῦν, τόσο οἱ ἄνθρωποι βλέπονται καθαπάτως οἱ λειψοὶ πελαργοὶ μὲ τὸ γαλάξιο ορανὸ σχεδιάζοντας τὴν σημαία μας. 'Ο θνικὸς "Τυνος συνεχίζεται. Τώρα τὰ πολιὰ βρίσκονται πάνω ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο.

'Η ζωτανὴ σημαία χαμήλωσε στὴ ἔξεδρα καὶ τότε σὰν βροχὴ ἔπεσαν ὡψεις ψηλά, ἀκριβῶς ἀπάνω στοὺς φίλους μαλογιῶν, λογιῶν λοιλούδια ποὺ τὰ κοστοσαν τὰ πουλιά στὰ φάμφη τους. "Τστερα τὰ πουλιά χύθηκαν στὸ βάθος.

Τελειώνοντας ἡ παρέλαση τοῦ στρατοῦ, ὅλοι νόμισαν πῶς ἡταν ἡ ὥρα ν' ἀ-

ιν τίς φωνὲς καὶ τοὺς χοροὺς γιὰ νὰ φτάσουν τὴ λευτεριά. "Ομως νά, ἀπὸ βάθος τοῦ ἀεροδρόμιου ἔσκινησε μιὰ ἡλιη δύαδα παιδιῶν κρατοῦσαν μεγάχαρτόνια ποὺ κάτι εἶχαν γραψμένο.

Ζήγωσαν στὴν ἔξεδρα. 'Η μουσικὴ ἔφε νὰ παιέῃ γι' αὐτὴν ἡ παρέλαση εἰτελεῖσθει. Οἱ ἀξιωματικοὶ κοίταζαν τὰ διὰ καὶ σιγομιλοῦσαν μεταξύ τους γιὰ ἀταξία τους αὐτή.

Οἱ φύλοι μαζ γνώρισαν τὰ παιδιὰ τοῦ ιοῦ τους: κάτου πενήντα παιδιά. Τὸ το χωρόνι ἔγραφε: «Ζήτω ἡ λευτερ., τὸ ἄλλο Ἀγάπη καὶ εἰρήνη», τὸ ο «Φιλία καὶ καλωσύνη».

Ξεπέρασαν τὸ ἄγαλμα τοῦ δισκοβόλου, ὅπως εἴπαμε ἡταν ὁ δείχτης τῆς παμσῆς καὶ χωρὶς καμιὰ φωνὴ προχώ-
αν. Ξαφνικὰ τὰ παιδιὰ στάθηκαν καὶ γονάτισαν. "Ετσι μὲ τὰ γόνατα σύρι-
αν πρὸς τὴν ἔξεδρα ἔχοντας τεντωμέ-
ποὺς ἐκεῖ τὰ κοκκαλιάρικα ἀπὸ τὴν
να χέρια τους.

"Οἱοι ἀποροῦσαν καὶ μερικοὶ ἀνησύ-
αν σοβαρὰ γιὰ τὸ μυαλὸ τῶν παιδιῶν.
Ἄλλα παιδιὰ εἶχαν δεῖ κρεμασμένους ἀ-
τὰ δέντρα καὶ τὰ τηλεγραφόξυλα πα-

τερόδες καὶ ἀδέρφια τους, μανάδες καὶ ἀ-
δερφές τους κι' ὅλα τους εἶδαν τὰ σπίτια
τους νὰ γίνωνται στάχτη ἀπὸ τὸν ἔχθρο.
Μιὰ ἀνατριχίλα πέρασε στὶς καρδιὲς τῶν
ἀνθρώπων. Μήπως εἶχαν τρελλαθῆ τὰ
παιδιὰ ἀπὸ τὴ χαρά τους;

(Οἱ φύλοι μαζ ἔργησαν νὰ καταλάβουν
τὶ συνέβαινε στὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ τους.
Πρῶτος αἰσθάνθηκε πὸ κάλεσμα γιὰ μιὰ
παντοτεινὴ φιλία ὁ Δημήτρης. Περοπ-
τῶντας δειλὰ κατέβηκε τὰ λίγα σκαλοπά-
τια τῆς ἔξεδρας κι' ἀγκάλιασε πὸ γονα-
τισμένο στέφανο.

Τὸν φύλησε στὸ σπόμα.

'Ο Τάσος κι' ὁ Γιωργάκης κατάλαβαν
τότε πὼς τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ τους γο-
νατιστὰ τοὺς ζητοῦσαν συγχώρεση καὶ τὴ φιλία τους. Τρικλίζοντας ἀπὸ τὴ βαθειὰ
συγκίνηση, ἔφτασαν στὰ γονατισμένα
παιδιὰ κι' ἀγκαλιάστηκαν μαζί τους. "Ο-
λα εἶχαν γίνει ἔνα χαρούμενο κι' εὐτυχι-
σμένο κουβάρο, ἐνῷ πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια
τους κουνιόνταν οἱ ἐπίγραφές:

«Ζήτω ἡ λευτεριά»

«Φιλία καὶ καλωσύνη»

«Ἀγάπη καὶ εἰρήνη».

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΆΛΗ ΠΑΣΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

"Οπως ξέρουμε, στὸ παλάτι τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Ἰωαννίνων, πολλοὶ καὶ διάφοροι, ἔμπαιναν καὶ ἔβγαιναν, Ἀρματωλοί, Κλέφτες, Ἱερωμένοι, Γιατροί, Πρόξενοι, ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, ἔμποροι, ξένοι "Αγγλοί, Γάλλοι κ.λ.π.

'Ανάμεσα σ' ὅλους αὐτοὺς ἀφανεῖς καὶ ἐπιφανεῖς, ἥταν, καὶ κάποιος παπᾶς, δόποιος, ὡνομάζετο, τότε πρὸς συντομίαν, Παπαντάρλας, παραλειπομένου τοῦ κυρίου ὄντος του.

"Οταν εἶχε κέφια, δός Ἀλῆ Πασᾶς, καλοῦσε στὸ παλάτι του, τὰ πιὸ ἀπίθανα πρόσωπα, γιὰ νὰ διασκεδάζῃ, μάλιστα εἶναι γνωστό, ὅτι καὶ μὲ παντρολογήματα πολλὲς φορὲς ἡσχολεῖτο. 'Ο Παπαντάρλας, ἥταν κι' αὐτὸς ἔνας ποὺ εἶχε ἐλευθέραν εἰσοδον στὸ παλάτι τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Πήγαινε στὶς γιορτὲς τῶν χριστιανῶν τὶς θρησκευτικὲς τὶς μεγάλες, καὶ τοῦ προσέφερε κάτι, τὰ Χριστούγεννα σπάργανα μελημένα, τὶς Ἀποκριῆς, λεφτόκαρα καὶ καρύδια, τὸ Πάσχι, αὐγὰ κόκκινα καὶ κουλούργια. Μάλιστα δός Ἀλῆ Πασᾶς, χαιρόταν πολὺ τὰ κόκκινα αὐγὰ τοῦ Πάσχα. "Ἐνα Πάσχα κάποτε, τοῦ προσέφερε μαζὶ μὲ τὰ κουλούργια καὶ τρία αὐγά, ἀνόμοια πολὺ στὸ μέγεθος. "Ἐνα πολὺ μεγάλο, ἄλλο μικρότερο, καὶ τρίτο πολὺ μικρότερο ἀπ' τ' ἄλλα.

'Ο Ἀλῆ Πασᾶς παραξενεύτηκε, οώτησε τὸν Παπαντάρλα, τὶ σημασίαν ἔχουν, τὰ αὐγὰ αὐτά, τὰ ἀνόμοια στὸ μέγεθος, καὶ γιατὶ δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο περίπου μέγεθος δπως ἄλλες φορές.

'Ο Παπαντάρλας τοῦ ἀπήντησε τότε :
--- Πασᾶ μου, ἐσὺ δὲν εἶσαι μπουνταλᾶς (κουτός), δὲν κατάλαβες τὶ σημασία ἔχουν αὐτὰ τὰ αὐγά ; Νά, τὸ μεγάλο αὐτό, εἶσαι σύ, τὸ δεύτερο αὐγό, εἶναι δ Βελλῆς, καὶ ψὸ τρίτο δ Μουχτάρο.

Χάρηκε δός Ἀλῆ Πασᾶς, γιὰ τὴν παρομοίωσι αὐτὴ τοῦ Παπαντάρλα, καὶ διέταξε εὐχαριστημένος, νὰ τὸν περιποιηθῷν, προσφέροντας καφὲ καὶ γλυκό.

Μὲ τὴν οἰκειότητα ποὺ εἶχε ἀποκτήσει δός Παπαντάρλας στὸ παλάτι τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἐνόμισε ὅτι ἔχει κι' αὐτὸς κάποια ἴδι-

αίτερη δύναμι. Καὶ ἵδοὺ τὶ ἀπεπειράθη κάμη. Κάποτε εἶχε πεθάνει ἔνας πλούσιος Ἰσραηλίτης, κάτοικος Ἰωαννίνων. Κατὴν ὅραν τῆς κηδείας, τότε καὶ χωρὶς καὶ μιὰ προειδοποίησι, δός Παπαντάρλας. μόνη ἔκινησε ἡ πομπὴ τῆς κηδείας, φόρεσε πετραχείλι του, ἐτέθη ἐπὶ καφαλῆς τῆς, δείας ψάλλων, τὸ "Ἄγιος ὁ Θεός, εἰς ὃν σμένον ἦχον καὶ μετὰ φόβου.

Οἱ ἀτυχεῖς Ἰσραηλῖται αἰφνιδιάσθηκαν πολύ, φρόντισαν γρήγορα νὰ τὸν ἀπομνήσουν ἀπ' τὴν κηδεία, καὶ μόνον ὅτι τοῦ ἔδωσαν χοήματα τὸν ἔπεισαν νὰ φύγῃ. 'Υπελόγιζαν ὅτι ἔτσι θὰ ἀπηλλάσσονται ἔνκολα ἀπὸ τὸν Παπαντάρλα. 'Οπότε ἄλλη κηδεία Ἰσραηλίτου συνέβησαν ἵδια μὲ τὸν Παπαντάρλα, σ' ἄλλη τὰ ἴδια καὶ οὕτω καθεξῆς. Οἱ Ἰσραηλῖται διέκασαν κάποτε τὴν ὑπομονή των, ἀναγκή στηκαν νὰ μεταβοῦν στὸν Ἀλῆ Πασᾶ, καὶ νὰ διαμαρτυρηθοῦν γιὰ τὴ στάσι αὐτοῦ Παπαντάρλα.

Συνεκρότησαν ἐπιτροπή, ἡ δποία πῆ στὸν Ἀλῆ Πασᾶ καὶ διεμαρτυρήθη, ψήτα περιστατικὰ αὐτά, καὶ τὴ στάσι του Παπαντάρλα στὶς κηδείες Ἰσραηλίτων.

'Ο Ἀλῆ Πασᾶς, ἀφοῦ ἤκουσε τὴν ἐπιτροπὴν αὐτήν, σκέφτηκε λιγάκι καὶ διέταξε ἀμέσως νὰ φέρουν τὸν Παπαντάρλα στὸ παλάτι, εἰς ἀντιπαράστασι μάλιστα μὲ την ἐπιτροπὴν τῶν Ἰσραηλίτων.

"Οταν ἤρθε δός Παπαντάρλας τὸν ἐριτησε δός Ἀλῆ Πασᾶς, ἐὰν εἴναι ἀλήθεια αὐτά, ποὺ τοῦ κατήγγειλε ἡ ἐπιτροπὴ τὴν Ἰσραηλίτων, κι' αὐτὸς ἀπήντησε, ὅτι μάλιστα ἀλήθεια εἴναι. Τότε τὸν ξαναρωίδος Ἀλῆ Πασᾶς γιατὶ τηρεῖ αὐτὴ τὴ στάσι καὶ γιὰ ποιὸν λόγο. 'Ο Παπαντάρλας, την ἀπαθέοτατος, τοῦ ἔδωσε τὴν ἔξης ἀπάτηση :

— Τὸ παπαδκό μ' γυρεύω Πασᾶ μοδὲν ἔκανα κανένα κακό.

'Ο Ἀλῆ Πασᾶς γέλασε πολὺ μὲ την ἀπροσδόκητη αὐτὴ ἀπάντησι τοῦ Παπαντάρλα καὶ εἶπε οτὴν ἐπιτροπή :

— Δόστε του τὸ παπαδκό του, νὰ ἡσάσετε καὶ σεῖς καὶ αὐτός.

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ ΜΑΝΩΛΗΣ

Σχόλια Κ. ΝΤΕΜΟΥ

κύρ 'Αργύρης, ένας τοκογλύφος άπ' ελούσιο παραθαλάσσιο χωριό, μὲ σημαντεριουσία, καμαρένη μὲ ... τὸν τρόπο του, συμφωνήσει κάποτε, πᾶνε πολλὰ χρόνια τότε, έναν γέρο περιβολάρη, γιά τὸ πεντού του μὲ 25 δραχ. τὸ μῆνα καὶ μὲ τὸ θέμα νὰ κάθεται σ' ένα σπιτάκι, ποὺ ήταν στὸ περιβόλι.

μούσιας ἀκόμα τὸν καημένο τὸν Μπάρμπα Μανώλη, ποὺ μᾶς ἔδινε κανένα φροῦτο, καμιά φορά πηγαίναμε πρὸς τὰ ἔκει μὲ παιδιά. Δούλευε δὲ κακόμοιρος ἀπὸ τὸ έως τὸ βράδυ μὲ ἐπιμέλεια καὶ μὲ τάξη, καμε γιά δέκα μῆνες, ένα περιβόλι, ποὺ ταν κανεὶς νὰ τὸ καμαρώνῃ.

τοκογλύφος ἔτριβε τὰ χέρια του, γιατὶ ὅδημα ἔγινε τριπλάσιο, ἀλλὰ διαρκῶς τονα ἔκανε στὸν μπάρμπα Μανώλη, διτὶ δὲν βγάζει οὔτε τὰ ἔξοδα, ποὺ ἔκαμε.

μεινε ἀκόμα τρία χρόνια δὲ περιβολάρης δὲ περιβόλι προώδευε, ἀλλὰ δὲ μισθὸς δὲ του δὲν ἐμεγάλωνε, καὶ ἐπερνοῦσε πολὺ τικαρημένος, γιατὶ οἰκογένεια εἶχε, κουβέλα πολλὰ κι' δλα τὰ πράγματα ἀνέβαινο ἀκριβώτερα.

ποτε ἐξήιησε ἀπὸ τὸν κύρ 'Αργύρη νὰ προσθέσῃ ένα τάλληρο ἀκόμη στὸ μισθό λλ' αὐτὸς δλο καὶ τὴ δυστυχία ἔφερνε.

Ἐχεις δίκηο, καημένε Μανώλη. 'Αλλά, οἱ έχω κι' ἔγω στενοχώριες. Κάνε ύποκαι μεθαύριο, ποὺ θὰ πουλήσωμε τὰ τάλλια, θὰ σὲ ίκανοποιήσω, κάτι θὰ καὶ γιά σένα.

Μὰ ἀφεντικό, δὲν σου ζητάω καὶ μεπράγματα. "Ενα τάλληρο τὸ μῆνα νὰ ἄλης ἀκόμα. Βλέπεις, δὲν μπορῶ νὰ τὰ πέρα. "Ωσπου νὰ πουλήσωμε τὰ πορταία θὰ τὰ τινάξω τὰ πέταλα.

Σου εἴπα νὰ κάνης ύπομονή. 'Αφοῦ δὲν τὸσον καιρό, δὲν ύπάρχει φόβος νὰ τώρα.

ρι δὲ μπάρμπα Μανώλης, έζούσε μὲ τὴν τὴν καὶ μὲ τὶς ύποσχέσεις. 'Εν τῷ μεταξὺ Αργύρης, ἀλλαξε τὰ ἐπιπλα τοῦ σπιτοῦ, έκανε λούσα στὴ γυναῖκα του καὶ ιδιά του, εἶχε κάθε μέρα γλέντια, έδινε ροκάλια, ἔπαιρνε τὸν παρά, ἀλλὰ περιβολάρη δὲν ἔδινε οὔτε πεντάρα. Κι' χ δυστυχίες τοῦ μιλούσε. 'Από τὰ πορταία τὸν ἔρριχνε στὸ λάδι, ἀπὸ τὸ λάδι ώνια, τὰ ξώδευε ἔδω κι' ἔκει τὰ ξοδάριας νὰ θυμηθῇ καὶ τὴν δυστυχία τοῦ τὰ Μανώλη.

Ἐχεις δίκαιο, καημένε Μανώλη. Κάνε ή καὶ δὲν θὰ πεθάνης. "Επειτα ἀπὸ καιρό, θὰ παντρέψω τὸ γυιδ μου, θὰ πά-

ρω γερή προΐκα καὶ θὰ σὲ βοηθήσω καὶ σένα.

Πολλὲς φορές δὲ φτωχὸς ἔργατης σκέφτηκε νὰ πάρῃ ένα πριόνι καὶ νὰ μήν ἀφίσῃ δένδρο στὸ περιβόλι. Τὸν εἶχε πνίξει ἡ ἀγανάκτησις. Σὰν τίμιος ὅμως ἀνθρωπος δὲν τοῦ βαστοῦσε ἡ ψυχὴ. Τὶ ἔφταιγαν τ' ἀθῶα τὰ δένδρα! Εἶπε νὰ φύγῃ. 'Αλλά, ποὺ νὰ πάγι! Κι' ἔμεινε. Κι' ἐπερίμενε. Πρὶν ὅμως νὰ βγῆ δὲ χειμῶνας, ἀρρώστησε καί, ἀδύνατος καθῶς ήταν, δὲν μπόρεσε νὰ ἀνθέη. Καὶ πέθανε!

Ο κύρ 'Αργύρης, φαίνεται διτὶ τὸν ἐλυπήθη. Γιατί, ἀκούστηκε νὰ λέγῃ :

— Τὸν ἀτυχὸ τὸν μπάρμπα Μανώλη! Πέθανε τώρα ποὺ σκεπτόμουν νὰ τοῦ αὐξήσω τὸ μισθό του!....

Δὲν ξέρω ἀν ἔχη σχέση τὸ ιστόρημα αὐτὸ μὲ τὴν θέσιν τῶν δασκάλων ἀπέναντι τοῦ Κράτους.

Μοὺ φαίνεται ὅμως, διτὶ ζῆ ἀκόμα ἀτόφιος κι' ἀπαράλαχτος δὲ κύρ 'Αργύρης. Δὲν ξέρω μόνο, ἀν δέρσακαλος ἔχη τὴν τύχη τοῦ μπάρμπα Μανώλη....

'Αλλ' ἀκόμα ζεῖ καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ ζητάῃ ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους δχι προνόμια καὶ προστασία, οὔτε καμμιά ίδιαίτερη μεταχείρησι. Παλεύει μόνο, γιά δικαιοσύνη καὶ ήθικὴ ἀποκατάσταση.

Δὲν μπορεῖ νὰ κρύψῃ τὴν λύπη του καὶ τὴν ἀπαγοήτευση, βλέποντας τὸν ἔμπαιγμὸ καὶ τὴν ἀνισο καὶ ἀδικο συμπεριφορὰ τῶν... Μανδαρίνων (Νόμος 1493) ἔναντι στὸ δάσκαλο, ποὺ μόνο αὐτὸς τοὺς ἀνοίκε τὰ μάτια καὶ βλέπουν.

Τοῦ προσθέτουν βάρη κι' εύθύνες, μὰ γιά ίκανοποίηση, οὔτε κουβέντα νὰ γίνεται. 'Υπομονὴ καὶ περίμενε — δείμνηστε μπάρμπα Μανώλη...

Δὲν ἐπιτρέπει, βλέπετε, δὲ αιωνίως, γιά μᾶς ἀνισόρροπος καὶ ἀνισοσκέλιστος προϋπολογισμὸς ... τὸν ὅποιο μόνο ήμεῖς εἶμεθα ύποχρεωμένοι νὰ ... Ισοσκελίσωμε.

«Ζῆσε μαῦρε νὰ φᾶς τριφύλλι» δπως ἔλεγε στὸ πεινασμένο καὶ ξαχαμνισμένο ἀλογό του, τὸ ἀφεντικό, γιά νὰ τὸ παρηγορίσῃ ποὺ δὲν τούδινε τροφὴ ὅταν πεινοῦσε.

"Οταν γεμίσῃ δὲ τόπος ἀπὸ χορτάρι κι' δέκοσμος ἀπὸ χρήματα, τότε καὶ τὸ ἀλογό θὰ βοσκήσῃ δσο θέλει, κι' δέ δάσκαλος ήτα χορτάση. "Ως τότε ... θὰ Ισοσκελίσθῃ καὶ δὲ προϋπολογισμός. "Ας περιμένη λοιπόν. Καὶ περιμένει ἀκόμα ἀκούραστος, γιατὶ έρει τὴ μοίρα καὶ τὴν ἀποστολή του. Καὶ κρατά ψηλά τὸ ήθικό του, γιά νὰ προσφέρῃ τὴν πολύτιμη συνδρομή του, γιά τὴν ἀνάπλαση τῆς Φυλῆς,

Καὶ περιμένει....

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

‘**Η** ΣΥΝΔΕΣΗ τῆς πατρίδας μας μὲ τὴν Εύρωπαϊκὴ κοινότητα ἀπὸ λεῖ. πιὰ γεγονός τετελεσμένο. Εἶναι γνωστὴ ἡ μεγάλη σημασία ποὺ δἰνεται ἀπ’ δλους στὸ πρᾶγμα αὐτό. Πανθομολογεῖται πὼς τὸ πρᾶγμα αὐτὸ πέρα ἀπ’ τὶς οἰκονομικὲς καὶ πολιτικὲς συνέπειες μπορεῖ νᾶχη καὶ βέβαι θᾶχη καὶ ἐπιπτώσεις σ’ δλους τοὺς τομεῖς (ἡθικό, πνευματικὸ κ.λ.π.). ‘Ελληνικὲς λαδὲς πρέπει νὰ γίνη ἵκανδες νὰ ἀνττγωνισθῇ σὲ διάφορου τομεῖς, ίδιαίτερα στὴ βιομηχανικὴ καὶ γεωργικὴ παραγωγή, ἄλλους λαοὺς εύρωπαϊκῶν κρατῶν ποὺ μετέχουν στὸ σύνδεσμο αὐτόν. Σὰ φυσικὴ συέπεια προκύπτει ἀπ’ αὐτὸ πὼς ἡ χώρα μας εἶναι ύποχρεωμένη νὰ προσαρμόσῃ καὶ νὰ εὐθυγραμμίσῃ κατὰ κάποιον τρόπο καὶ τὴν ἐκπαίδευσ τοῦ λαοῦ μας πρὸς τὴν τέτοια τῶν ἄλλων λαῶν τῶν εύρωπαϊκῶν χωρῶν. Γιὰ ἔναν τέτοιο σκοπό, καθὼς τονίζουν πολλοί, θὰ χρειασθῇ ἀναγκὴ στικὰ νὰ γίνη ἀλλαγὴ στὰ προγράμματα καὶ στὰ συστήματα τὰ ἐκπα δευτικά. Δὲν φαίνεται ἀκόμα νὰ μπῆκε σὲ ἐνέργεια ἔνα τέτοιο πρᾶγμα γιατὶ εἶναι ἵσως νωρίς. Πάντως τὸ θέμα αὐτὸ ἀρχισε νὰ μελετᾶται Γνὰ πετύχη μιὰ τέτοια προσπάθεια, πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀπ’ δλου πὼς κατὰ κύριο λόγο εἶναι ἀνάγκη νὰ διευκολυνθοῦν τὰ ‘Ελληνόπουλοι κατὰ τὴν πρώτη τους μάθηση, δηλ. τὴν μάθηση τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα μέτρα τὰ κυβερνητικὰ ποὺ θὰ τεθοῦν σ’ ἐφαρμογὴ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἔθνικῆς αὐτῆς προσπάθειας εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προσεχθῇ καὶ ἡ Στοιχ. ’Εκπαίδευσή μας. Διατηροῦμε τὴ γνώμη καὶ πρέπει νὰ τονισθῇ πὼς ἔνα ἀπ’ τὰ πιὸ συντελεστικὰ μέτρα γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ πρέπει νᾶχαι καὶ ἡ κατάργηση τῆς διγλωσσίας πού ἐπικρατεῖ σήμερα. ’Επιτακτικὴ ἀνάγκη ἐπιβάλλει τὴν καθιέρωση στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο τὸ λάχιστο πέρα πέρα τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Μόνο δταν στοὺς μαθητὲς τῆς λαϊκῆς πατείσας μας δοθοῦν ἀναγνωστικὰ καὶ βοηθητικὰ βιβλία γραμμένα στὴ ζωντανή, τὴν κατανοητὴ ἀπ’ δλους δημοτική μας γλώσσα μποροῦμε νὰ εἴμαστε βέβαιοι πὼς ἡ δραστηριότητα καὶ τὸ δαιμόνιο

ῦμα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς θὰ φέρη πλούσιους καρπούς στὸ σημαντικώ-
ρ σύτο γεγονός τῆς σύνδεσής μας μὲ τὴν Εύρωπαϊκὴ κοινότητα. Δια-
ῶνουμε τὴν εὐχὴν νὰ δοῦμε γρήγορα νὰ λαμβάνωνται σοβαρὲς ἀποφά-
γιά τὸ σπουδαῖο αὐτὸθέμα.

ΗΣΗ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΗΙ ΣΤΟΙΧ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΑΝΕΝΑΣ δὲν μπορεῖ νὰ μὴ ἐπικρο-
τὸ αἴτημα τῶν Γραμμενοχωρίων, ὅ-
αντὶ διατυπώθηκε σὲ καθημερινὴ ἔ-
ργιδα τῶν Γιαννίνων ἐδῶ καὶ λίγον
ἢ γιὰ ἴδρυση Γυμνασίου στὸ Γραμμέ-
εψαλογύδι μὲ ἵστορικὴ παράδοση καὶ
ματικὸ παρελθόν. Τὸ ὅτι σήμερα γιὰ
κάθε Ἑλληνα καὶ κάθε Ἑλληνίδα ἡ
ωση ποὺ δίνεται ἀπ' τὸ Δημοτικὸ
εἰδὸν δὲν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ τὴ ζωή, εἰ-
ποδῆγμα πανθυμολογούμενο. 'Ο δρυ-
νος δασκαλικὸς κόσμος ἔχει ἀπὸ χρό-
νιελετήσει τὸ θέμα καὶ ἔχει μιοφο-
ρεῖ αἴτημα νὰ αὐξηθοῦν τὰ χρόνια
ποιτήσεως στὸ Δημοτικὸ σχολεῖο σὲ

"Ἄν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μέτρου αὐ-
γεωρήται ἀρχικὰ δαπανηρὴ ἡ καὶ κά-
θισκολὴ τεχνικὰ γιὰ ὅλα τὰ σγολεῖα
κράτους τονίστηκε πὼς εἶναι ἐπιθε-
νη νὰ γίνη τὸ συντομώτερο στὰ κεν-
τεργα μέρη τῆς πατρίδας μας καὶ
κοιμένα ἀρχικὰ ἐκεῖ ποὺ ήταν ἄλλη
Ἐλληνικὰ σγολεῖα, ὅπως εἶναι τὸ
μένο κ.λ.π. Ἡ ζωὴ στὴν ἐποχὴ μας
πολ.έπλ.οκη. Ἡ μηχανικὴ καὶ πολι-
τὴ πορθοδος τοῦ καιροῦ μας δημιούρ-
γαι δημιουργῶν καθημερινὰ τέ-
κνουνικὲς συνθῆκες ποὺ προθύμε-
π' αἵτες σὰν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἡ
η τῶν χρόνων τῆς φοιτήσεως στὴ

Ἐκπαίδευση σὲ τρόπο, ὥστε τὰ
νότουλα νὰ μὴ φύγωνται στὸν ἀ-
τῆς ζωῆς μόνο μὲ τὶς γνώσεις καὶ
ξύτητες ποὺ παίρνουν ἀπ' τὸ ἔξα-
Δημοτικὸ Σχολεῖο. 'Ο δασκαλικὸς
ἐπιμένει μὲ ἔντονο τρόπο στὸ αἴ-
τον αὐτό. 'Επιμένει σ' αἵτο, γιατὶ
εὶ πὼς ἡ λίνη τοῦ θὺ περιποτείη
γ πὶ θετικὸ τρόπο πάρα πολλοὺς
κονδύλους ἐθνικοὺς σκοπούς.

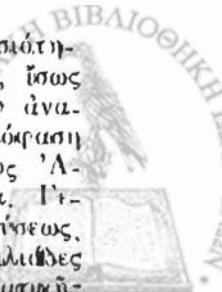
ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΓΙΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟ ΘΕΜΑ τῆς σύστασης καὶ λειτουργίας
βιβλιοθήκης στὰ Γιάννινα ἀποτελεῖ σημαντικό
σταθμὸ στὴν πνευματικὴ πρόοδο καὶ ἔξέλιξη
τοῦ τόπου μας. "Ἄν καὶ δὲν δλοκληρώθηκε
ἀκόμα ἡ σχετικὴ προκαταρκτικὴ ἔργασία γιὰ
τὴν ἀπὸ κάθε ἀποψη ἀρτια λειτουργία τῆς
(καταγραφὴ δηλ. καὶ ταξινόμηση δλων τῶν
βιβλίων τῆς, σύνταξη καταλόγων κλπ), μ' ὅλα
ταῦτα αἰσθάνεται κανένας ἔξαιρετικὴ ἰκανο-
ποίηση, δταν συναντᾶ ἀξιέπαινη προθυμία καὶ
βρίσκει κατανόηση ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ποὺ
ἔργαζονται σ' αὐτή. Διαπιστώνεται ἀμέσως
πῶς ἡ βιβλιοθήκη μας μπαίνει σὲ καλὸ δρόμο
ἀπ' τὰ πρῶτα τῆς βήματα. "Ετσι δμως ποὺ
εἶναι κανονισμένες οἱ ὅρες τῆς λειτουργίας
τῆς γιὰ ἀρκετοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη νὰ προσ-
φεύγουν σ' αὐτὴ καταντάει ὡς ἔνα σημεῖο
«δῶρον ἄδωρον». Τὸ δτι οἱ ὅρες τῆς λειτουρ-
γίας τῆς πρέπει νῦναι καθωρισμένες ἔτσι,
ὅστε νὰ ἀναπαύωνται αὐτοὶ ποὺ ἔργαζονται
σ' αὐτὴ δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀντίρρηση. Τὸ
δτι πάλι αὐτὴ πρέπει νῦναι ἀνοιχτὴ καὶ κατὰ
τὶς ὅρες ποὺ διάφοροι φιλαναγνῶστες ἐπαγ-
γελματίες καὶ ἔργαζονται ἀναγκάζονται νὰ
προστρέχουν στὴ βοήθεια τῶν βιβλίων τῆς,
ὅπως εἶναι π. χ. οἱ ἀπογευματινὲς ὅρες τῆς
Τετάρτης, ἀποτελεῖ αὐτὸ μιὰ πράξη ποὺ θὰ
διευκολύνῃ καὶ θὰ ἔξυπηρετήσῃ ἀρκετὰ τὸ
φιλαναγνωστικὸ κοινό. 'Αντι γιὰ τὸ ἀπόγευμα
τῆς Τετάρτης, ἃς μετατεθῆ ἡ ἀργία γιὰ τὸ
προσωπικὸ τῆς βιβλιοθήκης σὲ μιὰ ἄλλη μέρα,
μιὰ ποὺ τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης ἔχει καθ-
ορισθῆ ἀργία καὶ κλείσιμο τῆς ἀγορᾶς στὰ
Γιάννινα. Πολλοὶ ἐπαγγελματίες, ἔργατικοί,
σπουδαστὲς τῶν ἀνωτέρων πνευματικῶν ἰδρυ-
μάτων κ.λ.π. θὰ διευκολυνθοῦν ἀρκετὰ μὲ τὸν
τρόπο αὐτόν.

ΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΣΥΣΣΙΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΗΠΕΙΡΟΥ.

ΜΙΑ εῦδημη ποὺ είδε τὸ φῶς τῆς ιδηματιστι-
τικοῦ σὲ λύγες σειρὲς στὸν ἔγχωρο τέπο, οὐσως
νὰ μὴν ἔτιχε τῆς προσεχῆς ἀπὸ τὸ πολὺ ἀνα-
γνωστικὸ κοινό. Ηρόκωνται γιὰ τὴν ὀπόραση
ποὺ πῆρε ἡ Διεύθυνση τοῦ Ηπειρούπομπος 'Α-
ναπτύξεως 'Ηπείρου, μὲ εθνική φορη τῶν κ. ρ.
Γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ Στουχειόδους 'Επιπλεύσεως,
νὰ καθιερώσῃ ἡμερήσιων συσσίτιουν σὲ χωματερῆς
Ἐλληνάστια τῶν Σχολείων τῆς πειραιωτικῆς

ζώνης 'Ηπείρου. Οι διδάσκαλοι ποὺ ἔχουν σμίξει τὸν παλμόν τους μὲ τὸν παλμὸν τοῦ λαοῦ ποὺ ὑπηρετοῦν δέχτηκαν τὴν εἰδήση αὐτῷ μὲ χαρὰ καὶ ἀγαπούντιση. Γιατὶ μόνον διδάσκαλος καὶ ταλεσβαίνει τὸ μέγεθος τοῦ Ἰωνιθρωτιστικοῦ καὶ χοιτιανικοῦ αὐτοῦ ἔργου. Γιατὶ αὐτὸς ζῇ τὴν κατάσταση τοῦ ὑποστιτυποῦ τῶν τροφίμων του χωρὶς νὰ εἶναι ὁ ἔδιος σὲ θέση νὰ δώσῃ λύσεις σὲ τέτοια προβλήματα. Γι' αὐτό, ἀκριβῶς, ὁ διδασκολικὸς κόσμος τῆς 'Ηπείρου, αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωση νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ ἀστὸς τὶς στῆλες τοῦ Περιοδικοῦ του, τόσον τὴν ἡγεσία τῆς λαϊκῆς Παιδείας τεῦ τόπου μας, οπον καὶ τὴν Διεύθυνσι τοῦ Προγράμματος. ή ὅποια ὑλιτοιεῖ μὲ τὰ δραστήρια μέτρα της, χριστιανικὲς ὑπιτιλήψιες καὶ ἐκτελεῖ τόσο θαυμαλέα τὸ κονωνικὸ πρόγραμμα τῆς 'Ελληνικῆς Παιδείας. 'Εκφράζομεν τὴν εὐχήν, τὸ εὐεξετικὸ τοῦπο μέτρο ἐπεκταθῆ καὶ στοὺς ἀπόδορους μαθητὰς τῶν ὑπολούπων δρεινῶν περιοχῶν τῆς 'Ηπείρου.

Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ

ΗΤΓΕΙΑ τοῦ παιδιοῦ ἀποτελεῖ σήμερα ἀντικείμενο ἄμιλλας μεταξὺ ὅλων τῶν πολιτισμένων λαῶν. Γιατὶ τὸ παιδί ἀποτελεῖ τὴν βιολογική, ἀθνική καὶ πολιτιστική συνέχεια λαῶν καὶ πολιτισμοῦ καὶ κάθε προσπάθεια ἐπιλύσεως καὶ σπουδῆς τῶν προβλημάτων του βρύσκει τὴν πιὸ ἐπικερδῆ καὶ περισσότερο ἐπιβεβλημένη ἐπένδυση κόπων, θυσιῶν καὶ πρασπαθειῶν γιὰ μειλλονικὴ ἀπόδιση πλούτια καὶ καρποφόρο. Γι' αὐτὸς κρίνομε σκόπιμο νὰ τονίσωμε ἀπὸ τὴν στήλη αὐτὴ τὴν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ὑδρύσεως στὰ 'Ιωάννινα, ποὺ εἶναι ἔδρα 'Τγιεινομακῆς 'Επιθεωρήσεως Σχολείων — Κέντρον Μαθητικῆς 'Αντιλήψεως Β'. τάξεως. "Ἐτσι δχι μονάχα θὰ δοθῇ θεραπευτικὴ βοήθεια σὲ μεγάλο ἀριθμὸ μαθη-

τῶν. ἀλλὰ θὰ γίνη καὶ στὴν περιοχή μας ὑπαρά ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῶν θεμάτων ποὺ πασχολοῦν τὴν Σχολικὴ 'Τγιεινὴ καὶ θ' ἀπὸ χθῆ ἔμπρακτα δτι καὶ ἡ πατεῖς μας ἐνιγρεται σοβαρὰ γιὰ τὴν ὑγεία τῶν μαθητῶν περιοχῆς μας. Παράλληλα μὲ τὴν ἰδονοτέρην Κέντρου Μαθητικῆς 'Αντιλήψεως ἐπιβάλλει διορισμὸς σὲ κάθε ἐκπαιδευτικὴ περιοχὴ σχολιάτρου. Γιατὶ ἀπ' τὶς 14 ἐκπαιδευτές περιφέρειες ποὺ ἔχει ἡ Ή. Γενικὴ ἐπιμελεία Σπουδεών 'Εκπαιδεύσεως μόνον στὶς 5 οικέτρειες ὑπάρχει σχολιάτρος.

ΤΟ ΠΑΡΙΟΔΙΚΟ "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ,,

ΜΕ τὸ ὑπ' ἀριθ. 116 Τεῦχος τοῦ Δεβρίου τοῦ 1961 τὸ περιοδικὸ ποὺ βγαίνει Γιάννινα μὲ τίτλο «'Ηπειρωτικὴ 'Εστία» σε τὰ δέκα του χρόνια ἀπ' τὴν ἡμέρα γιὰ πρώτη φορὰ ἔκανε τὴν ἔναρξη τῆς σης καὶ κυκλοφορίας του. 'Απ' τὸ ὑπ' 117 δὲ Τεῦχος τοῦ Γενάρη τοῦ 1962 μὲ πιὰ αὐτὸς στὸν ἐνδέκατο χρόνο τῆς ζωῆς. "Ο, τι κι' ἀν θελήση κανένας νὰ γράψῃ για μηνιαίᾳ αὐτή ἐπιθεώρηση τοῦ τόπου θᾶναι πολὺ λίγο καὶ δὲν θὰ ἀνταποκρίνεται πραγματικότητα. Τὴν ἀξία καὶ τὴν λύτιμη προσφορά του ἀπὸ πνευματικὴ ἀπὸ τὴ μαρτυροῦν οἱ ὡς τώρα δέκα δγκώδεις μοι του ποὺ ἀποτελοῦν πραγματικά διαμητο πνευματικὸ θησαυρὸ σὲ πολλοὺς τοὺς δπως εἶναι η ἀρχαιολογία, η ιστορία, η γραφία, η κοινωνιολογία, η ποίηση. Μαζὶ μὲ τὴν ἔκφραση τῆς ἐκτίμησής μας τὸ ἔργο τῆς «'Ηπειρωτικῆς 'Εστίας» διατηνούμε τὴν είλικρινὴ εὐχὴ γιὰ ἔξακολουθή συνέχιση τῆς ἐκδοσής της γιὰ τὸ καλούμενης μας 'Ηπείρου.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Η ΑΤΟΜΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΑΦΑΝΑΣΙΟΥ ΜΗΤΣΙΑΔΗ

Έπιθιτοῦ Σχολείων Ζαγορίου - Μετσόβου

Κυκλοφόρησε και σήν πόλι μας ή «Ατομικοπόιητη διδασκαλία» τοῦ 'Επιθεωρητοῦ Ζαγορίου κ. Α. Μητσιάδη. Ένα βιβλίο βγαλμένο από τὴν ἐπιστημονικὴ κατάρτιοι και τὴν τῇ μάρκησοι τὸν συγγραφέως, ὅσο και ἀπὸ πεῖσμα τῆς δοθῆς ψυχολογικῆς πορείας, μὲ ποτοῦ τὴν ἑταρή, ἔτσιν σὲ προβλήματα «Α.Δ.». Γι' αὐτὸ και σπένεται σταθμὸς στὴν ἐξέλιξι τοῦ «Σχαλείου 'Εργασίας» και διατίθεται τὴν ἐκτίμησι, σὰν μελέτημα σο- μὲ δικὸ του ψυχικὸ κώλμα και θεωρίερη μηνινοι στὴ στροφὴ του νέου σχολείου.

Ἐπὶ Α' Μέρος ἀναπτύσσεται τὴν τεχνικὴ τῆς σκαλίας, ἐνώ στὸ Β' τὴν τεχνικὴ τῆς ἀναπτυξιανῆς τοιαύτης, παραστένοντας στὸ Γ' ἐφαρμογὴ μὲ καρπούλες ἐπανορθώσεων. Άσεν και ἐξελίξεως. Σὲ ὅλα τὰ κεφάλαια ανινεται διάταξις και ἐξέτασις πλατιδ., μὲ στημένην τὴν ποθεσὶ του, νὰ παρουσιάσῃ ἐνταθενοι τὸ έργον του, θεωρητικὰ και τακτικά, μὲ εβουλευθροίσα, εύθύνη και τ. Ένα έργο τὸν φέρονται ἀποκλειστικὰ τὴ τοῦ δημιουργικῆς σφραγίδας και μᾶς δόηρηε διάλογοι τῆς ἐκπατρίας τῶν σχολιακῶν ὅμ. Και ἔχει θεωρίσθη οὕτα, γιατὶ δ' ίδιος μέταπολις, ἐπήκομοι και ἐπεξεργάστηκε, μὲ θεωρέντα τῆς Ελληνικῆς πραγματικότητος, κανόνων, γιὰ τὴν ἐνημέρωσι σὲ πλοιωτικά-ιδιομορφοίσια. Δὲν ἀποκρίπτομεν δικαὶος —έ-ντον ταρθντος— διτι γιὰ τὴ μαρφὴ αὐτὴ τῆς σκαλίας, μᾶς λεπτον ταῦλα ἀκόμη γιὰ τὰ π.η.όης.

αι αι 80 σελίδες σκαλιώνονταν ξενιτα τὴν λογικήν έργασία που εἶναι φαμένη —απαραίτη του έκφραστο— στὰ μέτρα του παιδιού, σύμφωνα μὲ τὸν ψυχικὸ διαφορικό και

τὴν ἀντοχὴ τοῦ ἐσώτερου δυναμικοῦ τῶν μαθητῶν. Μᾶς μνεὶ μὲ τὴν πρακτικότητα τῆς, τὴν ἀπλότητα τῆς πιστῆς ἐξωτερικούτεικῆς παραδέσεως, δίκιας νὰ κουράζῃ, μὲ θεωρητικῆς ἀνιχνεύσεις. Η ἔρευνα αὐτῆ, χρησιμάτατη γιὰ κάθε προσδεπτικὸ μὲ ἀνηργούλες διδάσκαλα εἶναι γνωμόνιας γιὰ τὴν κριτικὴ στάθμισι τῶν διαφερόντων ἀλλὰ και τὸν μαθητὴ δφελεῖ στὴν ἀτακικότητά του. Οδηγῶντας τὸν μὲ τὴν πιευματικὴ διαστηριότητα, στὴν πραταρασσενὴ τῆς ζωῆς και τῆς σταδιοδρομίας του. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται η ἐκτυχία τοῦ κ. Α.Μ. Παρουσίασε πολὺ ἐκλαϊκευμένη τὴν μαρφὴ τῆς «Α.Δ.», κατὰ πάντα ἀφεμοιώσιψη και ἐφαρμοστέα στὴν φιλότυψη πραστάθειά του. Οι μαθηταὶ μᾶς τάξεως π.χ. πάσχονται ἀπὸ μιαν ἀνομοιογένειαν πνευματικῶν ἐπιδόσεων. Διαποιηνόμενοι εἰς ἀδυνάτους, εἰθιτεῖς και ὑπερέχοντας, μὲ τὰ σημερινὰ συστήματα περνοῦν δόλοι τους ἀπὸ τὸν δοστρωτῆρα τῆς μαθήσεως τῆς σειρᾶς, χωρὶς διάχρονοι, συντήρως τῆς ψυχικῆς στάθμης. δίκιας τὴν τέλεια ἐκτίμηση τοῦ προσανατολισμοῦ, ποὺ ζητοῦνται ἀνάπτυξι και χωρὶς τὴν προσαρμοστικὴ ταύτισι, απὴ ψυχούντεισι ἐνδος ἐκάστουν. Ή Εγοι οι θετοφούντες παραμένονταν οὐραγός, οι εύπτυες μαραίνονται και οι πανεξίωνοι φθίνουν, τηρούμενονταν θέβατα τῶν ἀναλογιῶν σὲ κάθε σχολεῖο. Η σημερινὴ δημιουργὴ διδασκαλία ἐξωπολιτεῖται —μητρικῶς— κατὰ μέγιστο μέρος, δημιουργητὴ τὴν πορεία της, χωρὶς νὰ ἀγκαλιάσῃ σπλέχοντα τὴν τὸν ἀτακικὸ τούτο. τὴν προσωπικὴν ικανότητα και τὸν αὐθορμητικό τῆς αὐτενεργείας.

Ἐστι' αὐτοῦ τοῦ σημείου, η ἔκδοση τοῦ 'Επιθεωρητοῦ κ. Μητσιάδη παίρνει θέσι, στὴν ἐπεργανή μᾶς και προβάλλει τὴν ἀξία της, προσβάλλοντας δ' ίδιος μὲ τὴ μέθυδο του ἀτομι-

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κές διαφορές, δυνατότητες, άντιληψικές καταστάσεις ψυχοφυσικών βαθμών και μὲ αὐτό βούλη τὴν δρᾶσι. Πολὺ σωστὰ δὲ ὕδιος συνιστᾶ τὴν ἀρμονικήν σύνδεσιν διαδικῆς καὶ Α.Δ. γιὰ τὸν τόπο μας, δότι ἡ διαδικῆ ἐργασία καλλιεργεῖ ἀρετὴν κοινωνικές.

Στὴν ἔξελικτην ἐποχὴν μας, παιδαγωγικὴ ἀπαίτησι εἶναι νὰ στραφοῦμε στὴν Α.Δ. ποὺ ξεχειρίζεται τὴν ψυχολογικά τῆς βάθηρα, νὰ θέσωμεν σύγχρονες βάσεις μεθοδολογικῶν κατευθύνσεων, συζευγγύνοντες τὴν διδακτικὴν θίλην μὲ τὶς πνευματικὲς δυνάμεις τῶν μαθητῶν, μὲ εὐεργετικὴν τὴν ὑπεροχὴν τῆς διδακτικῆς τεχνικῆς τῆς Α.Δ. Δὲν ἀπομένει τώρα, παρὰ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Α.Δ. στὰ σχολεῖα τῆς περιφερείας Ζαγορίου — Μεσσόβου. 'Απαρχή, γιὰ νὰ διευρυνθοῦν οἱ δοκίμοις τῆς Παιδείας στὴν "Ηπειρο-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΡΕΛΛΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΙΤΣΑΡΑ

"Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ," (Κριτικὸν σημείωμα)

'Ο κ. Ιωάννης Κιτσαρᾶς, διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν παιδαγωγικῶν, διδακτικού τῆς Ηπαιδαγωγικῆς 'Ακαδημίας, μετὰ τὴν έκδοση τῶν βιβλίων του «Τὸ πνεῦμα τοῦ καιροῦ μας», «Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς» καὶ «Ἡ Νεαλαία καὶ τὸ Ἐθνικός», ἐκπλοιοφόρησε τὸ νέον των βιβλίων, 550 σελίδων, μὲ τὸν τίτλον «Ἡ ψυχολογία τοῦ Πολιτισμοῦ».

Τὸ βιβλίον αὐτό, γραμμένον μὲ σαφῆνειαν, μεθιστάτητα, ἐπαγγελτὸν τρόπον καὶ εἰς γλώσσαν ρέουσαν, εἶναι μία προσφαρὰ πρὸς τὸν διαναούμενον, ποὺ κατέχονται ἀπὸ τὴν ἀνησυχίαν τῆς «Κοίσεως τοῦ παρόντος» καὶ ἀναζητοῦν ἔργη τηνεῖς, ποὺ δὲν εἶναι εὔκολες, χωρὶς τὴν ἀνατομία τοῦ παρελθόντος, μὲ τὴν ἀναδρομὴν στὴν Ιστορία, τὴν κοινωνιολογίαν, τὴν ψυχολογίαν, τὴν θρησκειολογίαν κ.τ.λ. καὶ τὴν κοινωνικὴν τῶν φαινομένων καὶ τῶν γεγονότων τοῦ παρόντος. 'Ο κ. Κιτσαρᾶς, μὲ τὸ βιβλίον του αὐτό, προσφέρει σπουδαῖαν συνθετικήν, μὲ τὴν διεξοδικὴν ἀνάλυση τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ ἐπιχειρεῖ, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὶς οἰζες του καὶ τὰ συμπεράσματα, ποὺ ἀποκαλύπτει, ἀπὸ τὴν ὅλην ἔρευνα καὶ τὴν σύγκριση μεταξὺ τοῦ Διπλακοῦ καὶ 'Αναπολικοῦ κόσμου.

'Ιδιαντέρως ὠφέλιμον καὶ διδακτικὸν εἶναι τὸ βιβλίον αὐτὸ διὰ τοὺς νέους, διότι, μὲ τὴν ἐπιμελητρίεντην ἐκλογὴν τῶν θεμάτων ποὺ πραγματεύεται, τοὺς βοηθεῖ νὰ τοποθετήσουν τὸν ἐαυτὸν τῶν εἰς τὸ επαρδόν, μὲ τὴν ἐνημέρωση μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ νὰ ἐργασθοῦν διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ μέλλοντος, τὸ δποῖον δὲν δημιουργεῖται χωρὶς τὴν σαφῆ ἀντίληψη τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς πημερινῆς πραγματικότητος. Αὕτη ἡ ἐνημέρωση μὲ τὴν πραγματικότητα ἀποτελεῖ εἰλικρινῆ, συνεχῆ καὶ ἀτίμων προσπάθεια

γιὰ τὴν κατανόηση τῶν γεγονότων ποὺ συμβούν γύρω μας καὶ σ' ὅλον τὸν κόσμο.

Τὸ βιβλίον διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη. πρῶτον μέρος ἔρευνα τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἐλεύθερην τοῦ πολιτισμοῦ (τὶ εἶναι πολιτισμὸς — γένεσις καὶ ἐξέλιξις τοῦ πολιτισμοῦ — Τύποι λιτισμῶν — Κριτήρια ἀξιολογήσεως — πνεῦμα κάθε ἐποχῆς καὶ ὁ ἀνθρώπος κλπ.).

Τὸ δεύτερον ἀναφέρεται εἰς τὰς σχέσεις λιτισμῶν — ἀνθρώπως τοῦ 20οῦ αἰώνος: (Εικαστικὰ τῆς ἐποχῆς μας — Πτοφανῆς παγκόσμιος κοινωνικὴ δικαιοσύνη — Εύρωση ἐνώπιον τῆς Ιστορίας — Δοκιμασία εὑρωπαϊκοῦ πνεύματος — 'Η προσβλητικὴ τοῦ Κομισιονισμοῦ κλπ.).

Τὸ τέταρτον πραγματεύεται τὸ θέμα: 'Ανατολή καὶ Δυτικός πολιτισμός, μὲ τὴν ἔρευναν δινθρώπου τῆς μεσοπολιτικῆς, τῆς πολεμικῆς μεταπολιτικῆς περιόδου γενικῶς καὶ εἰδικότερα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ καμπονιστικοῦ καὶ ἀμερικανικοῦ κόσμους.

Τὸ τέταρτον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιστήμην 'Αναλύει τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ περιεχόμενόν της περιεχόμενόν της σκοπὸν τῆς ἐπιστήμης εἰς τὸν Δικόν καὶ τὸν Κομισιονιστικὸν κόσμον καὶ τὴν ἡμίφωσιν καὶ τὴν κατεύθυνσιν τῆς Κοινωνίας εἰς τοὺς δύο κόσμους.

Τὸ πέμπτον μέρος περιλαμβάνει τὰς διαστώσεις ἀπὸ τὴν ὅλην λεπτομερῆ καὶ διαφορικὴν ἔρευναν, μὲ τὴν ἀναδρομὴν εἰς τὰς σφραγίδας.

Τὸ συμπέρασμα τὸ διοῖον προκύπτει ἀπὸ λεπτομερῆ ἀνάλυση τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ είναι σύνθεσις τῆς ψυχολογίας, τῆς οἰκονομίας, τῆς τέχνης, τῆς φυλασσοφίας, τῆς κοινωνίας, πολιτικῆς, τῆς θρησκείας, εἶναι διὰ τὸ πομός μας διέρχεται σοβαράν κρίσιν καὶ διάποτος, ποὺ τὸν ἐδημιούργησε, κυρδυνεύει νὰ αποκατασταθῇ, ἀν δὲν ἀντιδράσῃ ἐγκαίρως καταλλήλως ἐναντίον τῶν ιθυκῶν κυρίων δύνων, ποὺ τὸν περιστοιχίζουν. 'Η δὲ κρίσις πολιτισμοῦ εἶναι κρίσις τοῦ Ιδίου τοῦ ἀνθρώπου δοποῖος «θανατικῶν μόνον τὰ ἔκτοτε τοῦ έσται του, δὲν δύναται ἡ δὲν θέλει νὰ διαιτῇ μὲ τὸν έαυτόν του».

A. ΚΟΤΝΑΒΟΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΑΓΝΗΤΙΣΜΟΥ - ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ

ΛΟΥΚΙΑΣ ΒΛΑΣΤΟΥ - ΦΥΤΑ
Καθηγητρίας Φυσικῶν

Τοῦ τοῦ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΙΑΝΙΟΥ
Διδιλού Ζ.Π.Α.

'Η Κυρία Βλαστοῦ — Φυτά, γνωστὴ στὴν παπικημονικὴν κόσμον τῆς 'Ελλάδος, ἔφερε φῶς τῆς δημοσιότητος σύγκρισμα μὲ την «Εἰδικὴ Διδακτικὴ Μαγνητισμοῦ — 'Ηλεκτρισμοῦ».

Είναι μιὰ ἐργασία πρωτότυπη στὸ είδος

μισθή της. Παρείν πολυετούς μελέτης και επί τὴν ἑταφή της μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς χώρας μας καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς. Αποτελεῖ πελάτημον ὄνδηρον ποὺ φωτίζει τὸ οἰκοδόκοντος καὶ διδασκαλείνου, γιατὶ παπιγένεα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἀπαραίνει τὸν δγάλουν ἀπὸ τὴν κατάστασι τῆς πατὴς ἵντιμετωτικῶν τοῦ συγχρόνου τεχνικοῦ ιστοῦ καὶ νὰ τὸν τατοθετήσουν ἀντικρὺ σημειωνὴ πραγματικότητα.

Οὐδὲ δὲ περισσότερον εἶναι χρήσιμον στὸν ηγεμονὸν διδασκαλὸν, διδασκοῦσαν μόνον τὸ ἔργο τοῦ στὶς ἑπτατετράντηκες τῆς ἑταχῆς μας· στὴν ἀνάγκη τῆς αἵλης του στὴν ταχεῖα τεχνοοικονομικὴ ἀνάξει τῆς χώρας μας.

Τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο καλεῖται νὰ ἐργασθῇ στὸν τομέα αὐτὸ μὲ νέες μοδιφές διδασκαλίδιως στὰ φυσιογνωστικὰ μαθήματα. Θὰ τὸ ηγεμονὸν αὐτό, δταν ἀπὸ σχολεῖο λογοτεχνικῆς μεταβλητῆ σὲ σχολεῖον ζωῆς μὲ παιδιὰ Εόμενα καὶ πειραματιζόμενα στὰ διάφορα θέματα ποὺ γέννησεν ἡ ἑταχή τοῦ 20οῦ αιώνα.

Ἐτοι τὸ θέλει τὸ Ιηματικὸ Σχολεῖο, ή τὸ Βλαστοῦ, γιατὶ ἐτοι εἶδε νὰ ἐργάζωνται καλεῖα στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καὶ στὶς χῶρες τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ ποὺ ἔτιπη. Σχολεῖα, ποὺ τὸ παιδί παραπηρεῖ, ἐπιφραματίζεται καὶ δημιουργεῖ. Σχολεῖα τὰ παιδιὰ μελετοῦν τὴν αἰσία τῶν πραγμάτων δοκούν τὸ βάθτος αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἐπιστρέψουν σὲ δογματισμοὺς καὶ παραδεδομένα, καὶ ἀλλοι βλέπει κατεῖς διαβάζοντας τὸ τῆς κ. Βλαστοῦ.

Η τὴ πολίτικη πενὴ της καὶ διδάσκεται ἀλλοι πλεόν τὸν γνώσεων της: Βλέπει ξναριγμένην μὲ ἐπιστημονικὴ θεμελίωση μὲ λαγητικὴ διοική, μὲ μειοδικὴ διάπαξη τῆς καὶ μὲ κατάτεχνη ἐπένων στὴ μαρφή.

Ιαὶ ἐργασία πρωτότυτη καὶ ἀξιόλογη στὴν ροή της, ποὺ φέρει τὴ σφραγίδα μας ἐρευνῆς καὶ βιωτικότητον στὸ θέματα τῶν θεοτημῶν, προσωπικότητος.

Τὰ 350 σειρίδες εἶναι διατεταγμένα μεθοδία τὰ θέματα τοῦ Μαγνητισμοῦ καὶ Ἡλεκτροῦ. Η μελέτη τῶν διοικῶν εἶναι εξέληπτη υπάρχοιτη καὶ ἀπὸ μαθητὰς ἀκόμη τοῦ Δημοτικοῦ.

Ιαύχει ἐπίσης στοιχείων γνώσεις στὸν διετόν τοῦ καὶ μὲ ὥρισμένα τέστ ποὺ παρατίθεται νὰ διαγνώσῃ τὸν βαθμὸν τῆς νοητικῆς τῶν μαθητῶν του καὶ νὰ οικτύπωσῃ ἀγωγὴ τὸ παθετικὸν καὶ διδακτικὸν τοῦ ἔργου.

Επείνο δὲ ποὺ ἀξιολογεῖ περισσότερον τὴν της, εἶναι διαδόσος καταπλευτῆς πολλῶν μαθητῶν συγκεντικῶν φυσικῆς καὶ χημείας μὲ καὶ εθητικῆς ὀλιγίας, ἀπαραιτήτων σὲ κάθε καὶ βιωτικὸν σχολεῖον.

Εκπατοπάθετος διδασκαλὸς ποὺ είγει τὴν την νὰ γνωρίσουν διὰ κοντὰ τὸ διδύμοιθον, διειδόντης ξογον ποὺ παρουσιάζει τὸ κ. Βλα-

στοῦ στὰ ἐργαστήρια τοῦ Πειραιματικοῦ Σχολείου 'Αθηνῶν, εἶναι σὲ θέσιν νὰ γνωρίζουν τὸ μέγεθος τῆς πρασιφορᾶς τῆς στὴ μύησι μικρῶν καὶ μεγάλων στὶς φυλακισμένες δυνάμεις τῆς φύσεως, ποὺ ὁ ἄνθρωπος κατώρθωσε νὰ τὶς ἀπελεύθερώσῃ καὶ νὰ τὶς θέσῃ στὴν ψηφειαστικοῦ πολιτισμοῦ του.

Μὲ τὶς νέες μοδιφές διδασκαλίας ποὺ παρουσιάζει σπὸ βιβλίο τῆς καὶ μὲ τὸ στοιχεῖα τῆς ἑφτηλιούμενης φυσικῆς, προσφέρει ἀνεκτίμητες θητηρεσίες στὸ ἔργο τοῦ σημειοποῦ ἐκπατεντικοῦ καὶ μάλιστα στὴν ἑποχὴ ποὺ ὅλοι καλούμεθα νὰ μοιράσωμε τὸν λαόν μας γιὰ νὰ φανῇ ἀντάξιος στὶς υποχρεώσεις του στὴν Κανὴ 'Αγορά.

Τὸ κ. Βλαστοῦ ἀς συνεχίση τὴν ἐκδοτική της προσπάθεια καὶ στὰ ὑπόλοιπα θέματα τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας ἀς εἶναι δὲ βεβαία, ὅτι οἱ ἐκπατεντικοὶ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἑπτιμήσουν τὸ ἔργον της καὶ θὰ τὸ περιβάλλουν μὲ τὸ ἀπατούμενον ἐνδιαφέρον, γιατὶ τέτοιες ἐργασίες συμβάλλουν πολὺ στὴν ἀναδιαργάνωση τῆς Παιδείας μας.

ΔΗΜ. ΠΛΙΑΚΟΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ:

“Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ - ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ,,

“Εκδοση «ΔΙΠΤΥΧΟ» 'Α θῆν α

‘Ο κ. Σούρλας εἶναι γνωστὸς σπὸ ἐκπατεντικὸ κόδιο τῆς χώρας μας, τόσο ἀπ’ τὴ δραστηριότητά του σὰ διευθυντής στὸ 5).πάξιο Διδασκαλεῖο στὸ Γιάννινα, ὅσο κι ἀπ’ τὴ πλούσια συγγραφικὴ του ἐργασία ποὺ διεπολούθει ἀκούοσσα καὶ τώρα συνταξιούχος.

Στὰ Γιάννινα ἀφῆκε μιὰ θύμιση δεξιόλογη γιὰ μσους είχαν τὴν τύχη κι ἤταν μαθητές του καὶ δὲ μποροῦν παρέ. «πὼς οἱ ἀναπάντεχες αὐτὲς θύμισες, ἀπὸ τὰ περιπτένεα μας, θὰ ἀνταριώσουν τὴν ψυχή τους. ἐνῶ τὰ μάτια τους θὰ θαυμαπολαίνε», καθὼς λέει μὲ νοσταλγία δ. κ. Σούρλας στὸ πρόλογο τοῦ βιβλίου ποὺ θὰ σχολιάσουμε ἀδεῶ. Μὲ τὸ συγγραφικὸ του δόμως ἔργο ἔδωκε σπὸ πανελλήνιο τὴν αἰσθητή ἐνδος ουμαλάσιον καὶ μεγαλύπνουον δραματιστὴ τῶν προβλημάτων τῆς Παιδείας. Καὶ πάνω ἀπ’ ὅλα — κι ἀπὸ ξεχειρίσια στὴ τωρινὴ ἐποχή μας — στάθηκε πάντα ξνας ὡραιότερυνος ἄνθρωπος μὲ έναφμονυπεύρο στὰ θλιτά του τὸ παιδιαγωγικὸ θίλος μὲ τὴ θητικὴ θύρασος.

“Ο, ποιόφει μοιάζει σὰν ξεχειλιμένο τραγούδι ἀπ’ ξνια πάθος θεοειστο κι ασύγαστο, μὲ ποὺ ὥστε δὲν λειπει η πικνότητα κι η ἀρμογὴ τῶν θεῶν του. ὥστε οἱ στοιχαστικὲ του νὰ διατηροῦνται σὲ ἐπίπεδα ἐπιστημονικὰ ἀνώτερα.

Εἶναι ἀπ’ τοὺς πρώτους εἰσηγητές στὴ χώρα μας γιὰ τὴν ἔργα μορφή της Ε. Σ. Διδασκαλίας σπὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο, καὶ μὲ τὸ δόξιο καθηλεῖται ἐπείνο βιβλίο τοι γιὰ τὴν Ε.Σ.Δ., είγε προκαλέσει δημιουργηση καὶ μιὰ

καινούργια προβληματολογία απόν μεθοδολογικό μέρος της έφαρμοσμένης Παιδαγωγικής, που τόσο έξαπλουνθεῖ καὶ παραμένει ἀκαίρια ὡς τὰ σημεῖα ἢ πρασιδάλη τῆς.

Αναμφίβολα δὲν ἀρχεῖ ἔνα τέτοιο σκιαγράφημα γιὰ ν' ἀποδώσει τὴν μορφὴν τοῦ κ. Σούρλα, καὶ στὴν προεξτασή του θ' ἀποξητήσω κάποια ἀνεση ν' ἀσχαληρῶς μὲ τὸ βιβλίο του «Η Διδακτικὴ τῶν Παραμυθιῶν — Τὸ Παραμύθι καὶ ἡ λαϊκὴ ψυχὴ» που ἔξεινε τὸ «ΔΙΠΤΤΧΟ» στὴ σειρὰ τῶν βιβλίων «Βιβλιοθήκη Ἐργασίας γιὰ τὸ Δάσκαλο».

Ασχετα καὶ πέρα ἀπ' τὶς διχαγγωμίες πὲν διιστιώθηκαν καὶ ὑπάρχουν γιὰ τὴν παιδαγωγικὴ ἔχτημηση τοῦ παραμυθιοῦ, δ.κ. Σούρλας μᾶς παρουσιάζει στὸ βιβλίο του αὐτὸν μιὰ βαθύτερη μελέτη τοῦ παραμυθιοῦ, πὸν κάνει καὶ ὑποχρεώνεται ὁ ἀναγνώστης νὰ προβληματιστεῖ ὑπεύθυνα γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμα, δὲν τύχει κι ἔχει ἀντιρρήσεις. Κι ὅπως μᾶς φέρνει στὴν ἀνάλυση τοῦ θέματος του μ' ἔνα ἀσυνήθιστο πρόβλημα ἀπὸ μιὰ συνεργατικὴ του βίωση μὲ τὸν μαθητές του στὸ Διδασκαλεῖο τῶν Γιαννίνων, προλαβαίνει κάθε ἀντίρρηση ἀπ' τὴν ἀρχὴ πάνω στὴ ψυχολογικὴ καὶ μαρφωτικὴ σκοπιμότητα τοῦ παραμυθιοῦ, προετοιμάζοντας ἐνοὶ τὸν ἀναγνώστη, μὲ δίχως πρασιδαποιῶντας ἀφορμούντος, γιὰ νὰ δεχτεῖ τὴν ὄρθιη ἀποψή δταν δλοκληρώσει τὴν μελέτη τοῦ βιβλίου.

Δίχως νὰ παρασέρνεται δ.κ. Σούρλας ἀπ' τὶς διάφορες βιογενικὲς θεωρίες, πὸν ἀναπτύσσει στὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ βιβλίου του, κακῶς δικαιαλογοῦντες ἐποὶ τὴν μαρφικότητα καὶ τὴν ψυχολογικὴ προσπτικὴ τῆς σκέψης τοῦ παιδιοῦ, πὸν δοῦ κι ἀν φαίνεται μιαστικὴ καὶ δυσκολοκαθόριστη ἡ σύνθεση τῆς καὶ ἡ σχέση τῆς μὲ τὴν ἀνθεδοση, πὸν δέχεται ἀπ' τὸν κάδιμο τοῦ παραμυθιοῦ, κινεῖται περισσότερο. στὴν ἐμπειρία κι εὗτε παραβλέπει τὴν ἀνθεδοση τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ γιὰ τὴν σημασιολογικὴ ἔννοια τοῦ παραμυθιοῦ μὲ βάση τὴν παιδικὴ ιστορία.

Στὸ κεφάλαιο «Η διδακτικὴ ἀποψὴ τῶν παραμυθιῶν», δ συγγραφέας, ἀφοῦ δίνει συνοπτικὰ μιὰ καθοδήγηση γύρω ἀπ' τὴν ἐπιλογὴ καὶ πρασιδορὰ τοῦ μαρφωτικοῦ στοιχείου τοῦ παραμυθιοῦ, ἀναφέρεται στὰ ἐρευνητικὰ ἀποτελέσματα Γερμανῶν παιδαγωγῶν πάνω στοὺς τρόπους πὸν θ' ἀντικρυστεῖ ἡ δλη πορεία μιᾶς παρόμοιας δημιουργικῆς ἐργασίας ἀπ' τὸ δάσκαλο, μὲ τὴν ἀρχὴ πὼς τὸ παιδί ἐνδιαιφέρεται καὶ συγκινεῖται περισσότερο ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τοῦ παραμυθιοῦ παρὰ ἀπ' τὴν μορφὴ τῆς διήγησής του. Γιαυτὸ καὶ δίνει χρήσιμες σημειώσεις, δικαιολογημένες ψυχολογικὰ ἀπὸ τὴν ἀποψὴ τῆς μαρφικῆς ἡλικίας τοῦ παιδιοῦ, σχετικὰ μὲ τὸ περιεχόμενο τῶν παραμυθιῶν πὸν ἀντιστοιχεῖ σὲ κάθε ψυχικὴ βαθμίδα του, τονίζοντας ταυτόχρονα καὶ τὴν προσπτικὴ τῆς συλλογῆς καὶ πλαστοργίας τοῦ λαογνωτικοῦ καὶ πατριδογνωστικοῦ ἥλικου, πὸν θὰ χρησιμέψει βασικὰ γιὰ τὴν ἀντιστοιχη παραπλακὴ καὶ παρασύνθεση τοῦ παραμυθιοῦ.

Μιὰ τέτοια θμῶς ἐπεξεργαστικὴ προπτεύθεια

δημιύλει πρωταρχικὰ νὰ λογάριάσει καὶ τὴ δυνατότητα τῆς ψυχολογικῆς κατανόησης τῶν σύνθετων τοῦ παραμυθιοῦ, καὶ θὰ τὸ πετύχει μετάξι, σὰν τὸ περιεχόμενό του ἀντικρύζεται ἀπὸ τὴν τριπλῆ ἀποψη, π.α.: α) «Τὸ παραμύθι σὲ κάτοια ἀπεικόνιση μιᾶς θείουνος μίλικῶς τροματικόπτηος», β) «τὸ παραμύθι σὲν φυρέα κάποιας ψυχικῆς πραγματικότητος», γ) «τὸ παραμύθι σὰν ἐκφραση τῆς πνευματικῆς πραγματικότητος...», καὶ πάνω σὲ τέταια βάση ἐπικειμένο διηγησαφέας ν' ἀξιολογήσῃ ἔνα ἀπὸ παραμύθια τοῦ GRIMM, τὴν «Κοκκινοποιοῦται».

Περικὰ τὸ βιβλίο τοῦτο τοῦ κ. Σούρλα εἶναι σημαίνει ἔνα πρόβλημα ἄμεσα τῆς δυνειῶς μας καὶ ποὺ ὠστόσο μ' ἐπιμονὴ καὶ σαφία τὸ ἄπαντα κρύζει διλόπλευρα, στοιχώντας το βέβαια στὸ γενικότερο περίγραμμα τῶν παιδαγωγικῶν του διξιῶν, καὶ δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀμφιθολία τὰ κι ἔνω δ συγγραφέας στένει πέρα γιὰ πέρα σύμφωνος μὲ τὸν ἔσπειρτο του.

ΦΩΤ. ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΤ

■ ■ ■

“ΑΜΙΛΛΑ”

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ
ΚΛΑΛΙΡΡΑΧΗΣ - ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τὰ παιδιὰ τῆς Καλλιρράχης, χαρούμενα χαλδόνια τοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς ὑπαίθρου, τασγοδοῦν, στὴν διαρροφὴ ἐφημερίδα τους, μὲ τὰ διατὰς πιτιβίσματα τὴν ξέγνιαστη καὶ χαρούμενη ζωὴ τοῦ χωριού τους. Καὶ τὸ πραγούνι τους γίνεται μιὰ γλυκεία ὑμνωδία στὸ ἔργο τοῦ σχελειοῦ καὶ τοῦ ἀφωσιωμένου διασκάλει τους. Η ἐφημερίδα τους ἀποτελεῖ γι' αὐτοὺς ἔνα σηματικότερο βῆμα, πὸν ξεπερνᾶ τὸ χῶρο τῆς αἰθουσας καὶ ἀπινοβολεῖ καὶ πέρα ἀπ' τὰ σύνορα καὶ ξεμακρᾶ ἀπ' τὴν καλή τους Ράχη.

Η «Αμιλλά» τους, διατραλῶς θὰ πρωθήπτη πὰ διαφέροντά τους καὶ θὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς μηχανῆς συντάχτες του, γιὰ νὰ δώσουν μὲ σινέ πειρα καὶ δλόκαρδια τὶς δυνάμεις των στὸ ίδιο τῆς ὀγκωγῆς καὶ τῆς καθάλου προποτῆς των.

Χειρόγραφη ἀπ' τὸ μπέρχο χαλλιτεχνικὸ χριτὸ τοῦ διασκάλου καὶ τυπωμένη στὸ πρόχειρο πεπογματεῖ τοῦ σχολειοῦ, παρουσιάζει τὴν εἰκόνα ένος κομψοῦ καλλιτεχνήματος ποὺ αλχμαλίζει τὸ μάτι καὶ ηδονίζει τὴν ψυχή.

‘Απ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος μπέρχο καὶ μετεπέιτα, ποὺ ἀσφαλῶς βάζει τοὺς μηχανῆς συντάχτες, λαθέλητα, στὸν ἀγῶνα τῆς άμιλλας.

‘Ο Δάσκαλός τους, Ν. Καραβίδας, ἀποφέτει ‘Ηπειρώτης, κατευθύνει διαρροφα τοὺς μηχανῆς του καὶ μὲ πιάτη στὸ ἔργο του, σινδανίζει τὴν ψυχές τους, πρὸς τὸν δίγιο σκαπά καὶ δικούσει στος καμπαρώνει καὶ στέκεται πλαϊ τους.

‘Αρδιασμένος, ίως, ἀπ' τοὺς μεγάλους εποργανεῖ μὲ θιατέρῳ πόνο τοὺς μηχανῆς τροφ-

ΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΙΔΟΝΕΙΣ

Η επαγγελματική της Έταιρείας 'Ηπειρών Μελετών' και ίστο την Προεδρίαν του δρου αύτης κ. Κων. Φρόντζου, βούλευτού, δημοσία συζήτηση στις 15 'Απριλίου μὲ «Τὸ ἐκταίδευτικὸ τρόβλημα στὴν 'Ηπει-

τὸ τὰ στοιχεῖα, τὸν παρουσίασε ἢ εἰσήτου κ. Κων. Κίπουν ὑπόδια υθυντοῦ τῆς Α. — τὸν ἤτοι ἐμπειριστατικόν, πυκνή καὶ πλούσια τεκμαριωμένην — καὶ δύος καὶ ἄτο μιάτες τῶν ἄλλων δημάρτην παταδεύθηται παιδεῖα στὴν 'Ηπειρος δὲν. Βρισκεται σὲ ἀλενη πατάσσων καὶ τοι τοι γείτεται πολλαὶ γίνονται τὴν καλλιτέχνευ τῇ της παρουσία τῆς συζήτησεως. Ήταν ὑποβληθοῦντα.

Η πρωτοβούλια τοῦ Σιδηρογράφου στις 15 'Απριλίου παραμετατείθηται διάλεξεις στὴν αίθουσα τῆς Ζ.Π.Α., μὲ δημάρτη τὸν Διευ-

καὶ συνεργάτες του, παρακαλούντας νὰ κρανθῆσε ταῦς ελευθερίαν τὸ κρίνον. Κίνετε σ' ὧδε στὴν τὴν ζωὴν παιδιά, δέθηα γνὺ καὶ μήν ταύτησης ποτὲ νὰ λερώσῃ τὴν οὐς ἡ παντα.

περιεχόμενα παιδικά καὶ εὐχαρεῖς. Μᾶλιστα διδάσκεται καὶ πτυχαῖος 'Αναβλήσεις ιστεῖαν ἀπὸ τὰ ρεθμαὶ τῆς θέας παιδικῆς.

Θέματα πολλὰ καὶ ποιητικά. 'Απὸ αὐτὰ σημεῖο: «Τὴν μακεδονικὴν φωνὴν τοῦ Παύλου έγινε διήγημα σὲ συνέχεια ήταν ἡμερολογῆτον. «Περιγραφὴ προπτῆς τοῦ χωριοῦ, πατ τοῦν μαθητῶν, «Κίνηται δημάρτην Ε. Ε. (.) καϊδές στὸ χειρό μας». Κίνητη ποῦ ποιητικοῦ μας. Γνωμὴ αὐτοῦ, αλινίγματα. Πινειταιγνίδια. Κίνησε στὸ χωριό.

Ια καὶ οδιαστεγμένα καὶ μὲ γοῦντο καὶ προτεινομένα, στοι πεδίον τὸ ὑπέροχο ἐπίτι τοῦ σχολείου τὸ Καλλιδρόχης, γιὰ τὸ ἀξέλλον κάθε Ετούτοις δι μηροὶ συντάχτες εἰ δεξιὰ συγγραφῆσαι στὸν ίδιον καὶ διένεργον τὸν.

K. ΝΤΕΜΟΣ

θυντὴ σύντης κ. Σφρακλῆ Λάλην καὶ μὲ θέμα: «Τὸ ἐκταίδευτικὸ σύστημα εἰς τὰς 'Ηπανίνας Πολιτείας τῆς 'Αμερικῆς».

Στὶς 20 τοῦ 'Απριλίου στὴν αἴθουσα τελετῶν τῆς Κατελανεύου Σχολῆς, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ 'Επιθεωρητοῦ Α'. Ιωαννίνων κ. Πλακόποτη, παρουσία τῶν κ. κ. Γενικοῦ 'Επιθεωρητοῦ Η'. Περιφερείας κ. Νικολ. Παντελίου, τοῦ 'Επιθεωρητοῦ Ζαγορίου — Μετσόβου κ. 'Αθ. Μητσούδη, τοῦ 'Επιθεωρητοῦ Σωματικῆς 'Αγωγῆς κ. 'Ιωάνν. Κορτζῆ, τοῦ 'Τγλειονομικοῦ 'Επιθεωρητοῦ Η'. Περιφερείας κ. Δημ. Κήπητα καὶ τοῦ 'Τριποδού' της Ζ.Π.Α. κ. Κ. Κίτσου, πραγματοποιεῖθηται διήμερο παιδαγωγικὸ συνέδριο μὲ θέμα: «Τὰ καλλιτεχνικὰ μαθήματα στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο».

'Εδιναῖται ὑποδειγματικὰ καὶ εἰσηγήθηταν τὸ ἀνάλογα θέματα αἱ κ. κ. 'Ιωάννης Κορτζῆς 'Επιθεωρητῆς Σωματικῆς 'Αγωγῆς, Γεωνοτοπικὴν εἰς τὰς Β', καὶ Δ'. τάξεις. 'Ηλ. Κένταρος Χειροτεχνίαν εἰς τὴν Β', τάξην. Θεμ. 'Εξαρχος Χειροτεχνίαν εἰς τὴν Δ'. τάξην. 'Αριαν. Κουνάδος 'Ιχνογραφίαν εἰς τὴν Στ'. τάξην καὶ Ν. Στάρος 'Ωδικὴ στὴν Στ'. τάξην.

Στὸ συνέδριοι ἔλαβον μέρος διοι αἱ συνάδελφοι τῆς περιφερείας. 'Απὸ τὴν ἔξοντικα πατικὴν δεξιάση τῶν θεμάτων βγῆκαν πλούσια συμπεριφύλακτα ποὺ στὴν διάλογη τοὺς θεωρητικοὺς δρῦτα καὶ πρακτικῶς ἐφαρμόσουμα.

Ο Διδασκαλικὸς Σύλλογος 'Ιωαννίνων στὶς 22 'Απριλίου διαρράγνωσε στὴν αἴθουσα τελετῶν τῆς Ζ.Π.Α. εύρεια σύσκεψη πρὸς διερεύνηση τοῦ ἐκταίδευτικοῦ προβλήματος στὸ Νομὸν 'Ιωαννίνων.

Πήραν μέρος ἐκπρόσωποι 'Οργανώσεων, Σωματείων καὶ Συλλόγων τῆς πόλεως 'Ιωαννίνων, ἀντιπρόσωποι Διδασκαλικῶν Συλλόγων 'Ηπειρους καθὼς καὶ πολλοὶ ἐπιστήμονες καὶ γονεῖς καὶ κηδεμόνες.

"Τοτεφα ἀπὸ τὴ σχετικὴ εἰσήγηση τοῦ Προέδρου τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου 'Ιωαννίνων κ. Φωμάκη, ἀκαλύθησε μακρὰ καὶ γρνιψη συζήτηση ποὺ κατέληξε στὴ συγκρότηση μεγάλης 'Επιτροπῆς γιὰ τὴν ποινήση τῶν ταριχῶν ἐκταίδευτικῶν προβλημάτων, ποὺ ἔχουν αγέση μὲ τὸ διδασκηριακὸ καὶ διδακτικὸ προσωπικό.

'Η 'Επιτροπὴ ἀποτελέστηκε ἀπὸ τοὺς κ. κ. Δήμαρχον 'Ιωαννίτων κ. Γρ. Σακκάν, Μίννυ Σπαστικῶν κ. Κ. Λύκα, Πρόεδρον Δικτύου Συλλόγου κ. Κ. Στεφάνου, Πρόεδρον Λειτουργῶν Μέσος Πανδελας κ. Κ. Κακτικῆμαν, Πρόεδρον Σχολ. 'Εφαρείας θου Δημοτικοῦ

Σχολείου κ. 'Ι. Σπανόν, Πρόθεδρον Γονέων και Κηδεμόνων Β'. Καπιτανείου Σχολείου κ. Κ. Κυριαζήν, τὸν Καθηγητὴν κ. 'Ι. Δάλλαν, τοὺς Πρόθεδροὺς τῶν Διδασκαλικῶν Σύλλογων Ἰωαννίνων και Ζαγορίου — Μετούσον κ.κ. Εὐαγγ. Φαρμάκην και 'Αγγ. Δαλαγγέλην.

Στὶς 21 και 22 Ἀπριλίου δὲ Ἐπιθεωρητὴς Α'. Περ. Πρεβέζης κ. Πέρδος Στάρδας πραγματοποίησε 2ήμερο Παιδαγωγικὸ Συνέδριο μὲ θέματα: «Ἐλευθερία, πειθαρχία, ὀμοιθαί, ποιναί, μὲ εἰσηγητὴ τὸν δῆμο)λον κ. Σωτῆριον Σωτῆρην. «Ἄρεται και καλλιέργεια τούτων εἰς τοὺς μαθητάς», μὲ εἰσηγήτοιν τὴν δῆμο)σαν «Οἶγαν Λοικᾶ.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ Συνεδρίου ὅμιλησε δὲ Ἐπιθεωρητὴς κ. Πέρδος Στάρδας ἐνώπιον τῶν συνέδρων, τῶν ἀρχῶν και τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως Πρεβέζης μὲ θέμα: «Ἄντο τὸν μακρόκοσμον εἰς τὸν μικρόκοσμον και τὴν ἀτομικὴν ἐνέργειαν».

Τὰς ἔργασίας τοῦ συνεδρίου και τὴν διάλεξην παρακολούθησε και δὲ Γενιαδὸς Ἐπιθεωρητὴς Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως Η'. Περιφ. κ. Νικ. Παντελίδης και ὁ Ἐπιθεωρητὴς Α'. Ἰωαννίνων Κ. Πλακούτης.

Τὸ Πρόγραμμα Ἀναπτύξεως Ἡπείρου χα-

ρίγησε συμπληρωματικὴ πίστωση γιὰ τὴν ὄμηλὴ λειτουργία τῶν μαθητικῶν συσσίτιων.

Ἐπίσης ἀπὸ τὴ Διεκπελτριστικὴ Ἐπιτροπὴν Ἡπείρου χαρηγήθηκαν στὰ Σχολεῖα τῆς Λάρισας και Σουλίου ἀλεύρι, φύται και λάδι γιὰ σινατήν τῶν μαθητῶν.

Ο Ἐπιθεωρητὴς Δημ. Σχολείων Β'. Ἰωαννίνων κ. Νικόδης προγραμμάτισε δημοσικὲς Γυμνασικὲς ἐπιδείξεις μὲ ἀθλοπαιδίες, στὰ περισσότερο κεντρικὰ χωριά, Γραμμένο 10 Ἰουνίου Ρωμανὸ 17 Ἰουνίου, και Σενίκον 24 Ἰουνίου μὲ συμμετοχὴ και μαθητῶν τῶν γύρω Κοινοτῶν.

Στὶς ἐκδηλώσεις αὐτές, ποὺ καθίνται πληροφοριώμεθα, θὰ πάρουν πανηγυρικὸ χαρακτήρα προσεκλήθησαν νὰ παραστοῦν εἰς Ἀρχὲς τῆς πόλεως και τῶν κοινοτήτων, ποὺ θὰ παραστήσουν και σὲ κοινὸ δεῖπνο.

Ο Ἐπιθεωρητὴς Α'. Περιφ. Ἀργητ. Μουζακίτης γιὰ τὴν Μαίου διοργανών 2ήμερον Παιδαγωγικὸν Συνέδριον μὲ θέματα «Ἐξωσχαλικὴ δρᾶσις δημοτῶν» και «Πατριδογνωσία — Γεωγραφία».

Πιστεύουμε ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν κ.κ. συνέδέλειφων Ἀργητ. — καίτοι προαιρετική — θὰ είναι ἀθρόδα και ἐπειχοδόμητική.

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 6 § 1 τοῦ Α.Ν. 1092/1938

Ἐκδότης: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ Ἰωαννίνων

Πρόεδρος: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΦΑΡΜΑΚΗΣ

Διοικητικός Συνέδριος: Κομνηνῶν 28 - Ἰωάννινα

Δινήσις Τυπογραφείου: ΙΩΑΝ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

